

Úřední věstník

Evropské unie

C 128

České vydání

Informace a oznámení

Svazek 53

18. května 2010

Oznámení č.	Obsah	Strana
I	<i>Usnesení, doporučení a stanoviska</i>	
	USNESENÍ	
	Evropský hospodářský a sociální výbor	
	457. plenární zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009	
2010/C 128/01	Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Změna klimatu	1
	STANOVISKA	
	Evropský hospodářský a sociální výbor	
	457. plenární zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009	
2010/C 128/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Lisabonská strategie po roce 2010 (průzkumné stanovisko)	3
2010/C 128/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální začleňování (průzkumné stanovisko)	10
2010/C 128/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Další perspektivy strategie pro udržitelný rozvoj (průzkumné stanovisko)	18
2010/C 128/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Směrem k ekologicky účinnému hospodářství – změnit hospodářskou krizi v příležitost pro přípravu nové energetické éry (průzkumné stanovisko)	23

CS

Cena: 8 EUR

(Pokračování na následující straně)

Oznámení č.	Obsah (pokračování)	Strana
2010/C 128/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dodržování základních práv v evropských politikách a právních předpisech v oblasti přistěhovalectví (stanovisko z vlastní iniciativy)	29
2010/C 128/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Energetika a změna klimatu jako nedílná součást obnovené Lisabonské strategie (stanovisko z vlastní iniciativy)	36
2010/C 128/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vnější rozměr obnovené Lisabonské strategie (stanovisko z vlastní iniciativy)	41
2010/C 128/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Univerzity pro Evropu (stanovisko z vlastní iniciativy)	48
2010/C 128/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vliv fondů soukromého kapitálu, hedgeových fondů a státům vlastněných fondů na průmyslové změny v Evropě (stanovisko z vlastní iniciativy)	56
2010/C 128/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Služby obecného hospodářského zájmu – způsob rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy (stanovisko z vlastní iniciativy)	65
2010/C 128/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vliv komunikačních a interaktivních sociálních sítí na občany a spotřebitele (stanovisko z vlastní iniciativy)	69

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

457. plenární zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009

2010/C 128/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nové dovednosti pro nová pracovní místa – Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací (KOM(2008) 868 v konečném znění)	74
2010/C 128/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům (KOM(2009) 262 v konečném znění)	80
2010/C 128/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o nekuřáckém prostředí (KOM(2009) 328 v konečném znění – 2009/0088 (CNS))	89
2010/C 128/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, pokud jde o způsobilost intervencí do bydlení ve prospěch marginalizovaných společenství (KOM(2009) 382 – 2009/0105 (COD))	94
2010/C 128/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti, pokud jde o zjednodušení určitých požadavků a o určitá ustanovení týkající se finančního řízení (KOM(2009) 384 v konečném znění – 2009/0107 (AVC))	95
2010/C 128/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize o kolektivním odškodnění spotřebitelů (KOM(2008) 794 v konečném znění)	97

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

457. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, KTERÉ SE KONALO VE DNECH 4. A 5. LISTOPADU 2009

Usnesení Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Změna klimatu

(2010/C 128/01)

Na plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto usnesení 156 pro, 2 hlasy byly proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

Evropský hospodářský a sociální výbor jakožto institucionální zástupce organizované občanské společnosti na úrovni Evropské unie schvaluje toto sdělení určené vládám, vedoucím činitelům, vyjednavcům a dalším stranám, jež se účastní jednání o změně klimatu v Kodani a přípravu a provádění politik změny klimatu:

snížování emisí v příštích letech a stabilizace teplotního růstu ve zvládnutelných mezích. Nezdá se, že svět svěst na daleko nebezpečnější dráhu vedoucí k urychlení teplotního růstu a následné lidské a ekologické katastrofě.

„Změna klimatu má již nyní vážné a možná nezvratné dopady na mnoha místech po celém světě. Pokud se budou skleníkové plyny dále hromadit v atmosféře stejným tempem jako dnes, tyto problémy se mohou v příštích letech jen stupňovat. Vědecká analýza IPCC (Mezinárodní panel pro změnu klimatu) a další relevantní zdroje velmi jasně ukazují, že pokud nemá zvyšování teploty přesáhnout bezpečnou míru, rozvinuté země budou muset do roku 2050 snížit své emise skleníkových plynů o více než 80 %. Aby se svět dostal na cestu, po níž je reálně možné dosáhnout takových snížení, bude nutné snížit emise o 25–40 % do roku 2020 a nezbytné bude i značné úsilí rozvíjejících se a rozvojových zemí.

Nadcházející kodaňská konference má naprosto zásadní význam. Pokud bude úspěšná, mohla by svět nasměrovat na cestu

1. V tomto kritickém okamžiku **požaduje** Evropský hospodářský a sociální výbor po vládách, vedoucích činitelích a vyjednavcích, aby zdvojnásobili úsilí o dosažení celosvětové a závazné dohody, jež spojí všechny země a jejich národy společnou snahou o snížení hladiny emisí v příštích letech a záchranu životního prostředí planety, jež je domovem naším i budoucích generací.

2. Evropská unie navrhl, že se zaváže ke 30 % snížení do roku 2020, pokud i ostatní země vyvinou srovnatelné úsilí. Evropa opakovaně žádala, aby i ostatní rozvinuté země učinily srovnatelný závazek a aby rozvíjející se ekonomiky, které – pokud jde o postavení na předních příčkách co do objemu vypouštěných emisí – rychle dohánějí, či dokonce předhánějí rozvinutý svět, rovněž vyvinuly značné úsilí. **Naléhavě vyzýváme** k tomu, aby se na tomto postoji striktně trvalo.

3. Jsme hluboce znepokojeni tím, že v jednáních zatím nedošlo k žádnému výraznějšímu pokroku, jehož je zapotřebí. Ať už bude průběh závěrečné fáze jednání jakýkoliv, **naléhavě vyzýváme** Evropskou unii, aby neupadla v pokušení a nevyužila případný nezdar snah o získání dostatečné podpory od ostatních států jako záminky k omezení vlastních ambicí či ke snížení závazku na úroveň nejnižšího společného jmenovatele, kterého bude dosaženo v Kodani. To by bylo škodlivé jak pro Evropu, tak pro celý svět. Ačkoliv všeobecný konsensus o rozsahu evropských ambicí pro kodaňskou konferenci ještě neexistuje, **naléhavě vyzýváme** Unii, aby zachovala míru svého závazku a pokusila se vytvořit silnou koalici s jinými rozvinutými a rozvojovými národy, jež jsou ochotny se zavázat ke srovnatelně ambiciózním cílům, a aby podnikla kroky nezbytné k dosažení tohoto záměru.

4. Měli bychom i nadále prosazovat průmyslovou a sociální transformaci, jíž je potřeba ke splnění cíle snížení emisí o 30 % do roku 2020 a která je ústředním bodem přeměny evropské ekonomiky podle nového ekologicky účinného nízkouhlíkového udržitelného modelu. Musíme vyvinout úsilí na poli výzkumu a vývoje v oblasti energetiky, a to v míře, jež nemá obdoby, s cílem nabídnout občanům, podnikům a veřejným orgánům spolehlivé technické alternativy. Z hlediska politických opatření již ekologickou krizi dále nelze oddělovat od krize sociální. To by mělo vést k návrhu nového výrobního a spotřebního modelu. Tuto transformaci bychom měli chápat nikoliv jako přítěž, nýbrž jako příležitost k vytvoření nové vlny technologických a sociálních inovací, jež budou do budoucna nejlepší zárukou udržitelných pracovních míst, konkurenční výhody a sociálního blahobytu. **Trváme na tom**, že tento cíl by měl být ústředním bodem nové strategie Evropské unie do roku 2020, jež by měla spojit hlavní

cíle existujících strategií – tedy strategie pro udržitelný rozvoj, pro udržitelných růst a pro klima a energetiku.

5. Rozvojové země a zejména ty nejméně rozvinuté země se v důsledku vývoje změny klimatu dostávají do kritické situace. Zatímco podíl těch nejchudších rozvojových zemí na změně klimatu je minimální, jsou v mnoha případech těmi, které nejvíce postihla. Pokud má být v Kodani dosaženo úspěchu, musí rozvinutý svět závazně přislíbit významné nové a dodatečné finanční zdroje, jež by rozvojovým zemím měly pomoci vyrovnat se s nejvýraznějšími problémy s přizpůsobením a včas přijmout svá vlastní opatření ke zmírnění dopadů.

Evropská komise nedávno přišla s důležitými návrhy v souvislosti s výší podpory, kterou by měla Evropa v rámci tohoto partnerství poskytnout, a se způsobem její správy. Výbor **naléhavě vyzývá** Evropskou unii, aby urychleně dospěla ke stádiu, v němž mohou být tyto návrhy předloženy v rámci jednání jako závazná nabídka a využity jako nástroj nátlaku a stimulace srovnatelných nabídek od ostatních rozvinutých zemí.

6. Změna klimatu se dotýká celé občanské společnosti. Podniky, odborové svazy a další organizace občanské společnosti budou muset být zapojeny do všech snah o zmírnění změny klimatu i o přizpůsobení. Jako zástupci organizované občanské společnosti víme, že v celé Evropě roste povědomí o rozsahu tohoto problému a rovněž ochota vyrovnat se se všemi změnami, jež bude třeba provést v souvislosti s našimi výrobními a spotřebními vzorci a životní stylem. **Naléhavě vyzýváme** naše vedoucí činitele a vyjednavče, aby nás rozhodně vedli vpřed po této cestě. Nesmí být cesty zpět.“

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

STANOVISKA

457. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, KTERÉ SE KONALO VE DNECH 4. A 5. LISTOPADU 2009

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Lisabonská strategie po roce 2010

(průzkumné stanovisko)

(2010/C 128/02)

Hlavní zpravodaj: **pan GREIF**

Dne 23. července 2009 pan Diego Lopez, státní tajemník pověřený evropskými záležitostmi na španělském ministerstvu pro zahraniční záležitosti a spolupráci, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádal Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska ve věci

Lisabonská strategie po roce 2010.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost (Středisko pro sledování Lisabonské strategie) byla pověřena přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana GREIFA hlavním zpravodajem na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 178 hlasy pro, 6 hlasů bylo proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 V tomto stanovisku jsou předkládána politická doporučení, která mají podle názoru EHSV prioritu při vypracovávání nové evropské strategie na období po roce 2010. Při tom je nutno zohlednit rozsáhlé ekonomické, sociální a politické dopady současné finanční a hospodářské krize. Je třeba identifikovat hlavní prvky takové politické změny, která se zdá nezbytná, aby se východisku z krize zaručila dynamika pro udržitelný růst, zaměstnanost a sociální soudržnost a rovněž se zajistilo, aby se krize, jako ta současná, neopakovaly.

1.2 Toto stanovisko bylo vypracováno Střediskem pro sledování Lisabonské strategie, které zřídil EHSV, za aktivní účasti národních hospodářských a sociálních rad (HSR). Četné diskusní příspěvky, často i kontroverzní, přednesené na společných schůzích podtrhují politickou kvalitu nyní předkládaných doporučení a jejich závažnost pro občanskou společnost.

1.3 K celoevropské perspektivě předložené v tomto stanovisku jsou připojeny kapitoly o jednotlivých státech, které ve vlastní režii vypracovaly národní delegace na základě seznamu otázek týkajících se a) analýzy současného lisabonského cyklu (2008–2010); b) budoucnosti Lisabonské strategie v období po roce 2010. ⁽¹⁾ Interaktivní síť, kterou vybudoval EHSV s národními HSR a ostatními srovnatelnými partnerskými organizacemi, tím znovu ⁽²⁾ předkládá integrovanou zprávu, která se má zařadit do politického rozhodování evropských institucí v souvislosti se zasedáním Evropské rady na jaře 2010.

⁽¹⁾ Co se týče institucionálního rámce zapojení občanské společnosti do vytváření vnitrostátních politik, existují značné rozdíly: v mnoha zemích EU existují HSR, ve většině nových členských států tzv. tripartitní komise (sociální partneři plus zástupce vlády), v některých členských státech HSR nejsou, v některých jsou však alternativní formy zapojení zájmů občanské společnosti. EHSV usiluje o to, shromáždit příspěvky co nejvíce těchto zastupujících orgánů.

⁽²⁾ Viz CESE 1468/2005 rev. Plnění cílů Lisabonské strategie – souhrnná zpráva pro Evropskou radu, 23.–24. března 2006; CESE 40/2008 Obnovená Lisabonská strategie 2008–2010: úloha organizované občanské společnosti, souhrnná zpráva pro Evropskou radu, 13.–14. března 2008.

2. Hodnocení Lisabonské strategie

2.1 Lisabon 2000 – komplexní přístup s širokou podporou

2.1.1 V březnu 2000 předložila Evropská rada ambiciózní reformní program pro Evropu. Cílem této Lisabonské agendy je, že do roku 2010 se Unie stane nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, hospodářským prostorem schopným udržitelného hospodářského růstu s větším počtem lepších pracovních míst a větší sociální soudržností.

2.1.2 Doplněním rozměru udržitelného rozvoje (Göteborská strategie) byla vytvořena rozsáhlá strategie. V mnoha oblastech politiky byly formulovány kvantifikovatelné cíle, které by měly v členských státech působit pomocí otevřené metody koordinace (OMK).

2.1.3 EHSV tento komplexní politický přístup považoval za významnou přednost Lisabonské strategie, varoval před zúženým výkladem a naléhal, aby všechny tři pilíře byly ve vyváženém vztahu.

2.2 Oživení v roce 2005 – obsahové zaměření a koncentrace na provádění v jednotlivých státech

2.2.1 V některých oblastech dokázalo více zemí EU zlepšit svoje výsledky. Například se celkově zvýšila míra zaměstnanosti. Také při zavádění širokopásmového připojení, účasti na dalším vzdělávání, u úrovně dosaženého vzdělání mládeže i v jiných oblastech bylo dosaženo pokroku⁽³⁾. Přesto mnoho zemí již v polovině období zaostávalo v mnohých oblastech znatelně za stanovenými ambicemi.

2.2.2 V této souvislosti došlo v roce 2005 ke konstruktivní kritice, která zaměřila pozornost na partnerský přístup mezi evropskými a vnitrostátními subjekty. Pozornost byla věnována vnitrostátním prováděcím opatřením společně s obsahovým zaměřením na „růst a zaměstnanost“. Části širokého souboru cílů, např. sociální pilíř, se dostaly částečně do pozadí ku prospěchu snadnější zaměstnatelnosti a přísnějšího hospodářského přístupu. Přístup, který dává členským státům větší zodpovědnost při formulování plánů a cílů specifických pro každou zemi, a tak zdůraznit vnitrostátní reformy, nebyl však doprovázen podporou přiměřeného hospodářského a sociálního rámce na evropské úrovni.

2.2.3 Přes nedávné úspěchy⁽⁴⁾ zaostává mnoho států daleko za stanovenými požadavky. V mnoha oblastech bude cílů do roku 2010 dosaženo v nejlepším případě v evropském průměru, ne však ve všech členských státech. Týká se to například cíle 3 % ve výzkumu a vývoji, kde většina zemí EU, ale i EU jako celek stěží

zaznamenala pokrok, a stejně tak u snížení emisí skleníkových plynů. Také u cílů zaměstnanosti bylo možno dosáhnout pouze částečného pokroku, např. u zaměstnanosti žen, kde zároveň došlo ke značnému nárůstu práce na částečný úvazek (z části ne na vlastní žádost)⁽⁵⁾, dočasné práce i málo placených míst, často s nestandardními pracovními smlouvami.

2.3 Pokračovat jako dosud nebo potřebuje Evropa novou agendu?

2.3.1 Nedostatečné plnění lisabonských cílů je podle všeobecného mínění důsledkem toho, že chybí důslednější politika členských států zaměřená na dosahování stanovených cílů a příliš malé pobídky OMK pro úsilí jednotlivých států a Společenství. Další příčinou je absence evropského rámce pro makroekonomickou politiku i pro sociální politiku, který zemím EU teprve umožní provádět koordinované správné reformy a dosáhnout určených cílů, a rovněž zabránit tomu, aby si reformy v jednotlivých státech vzájemně konkurovaly. Kromě toho EHSV vícekrát konstatoval, že chybí společná zodpovědnost, a příčinu vidí v neposlední řadě také v nedostatečném zapojení sociálních partnerů a občanské společnosti.

2.3.2 EHSV se vyslovuje pro pokračování celosvětové a komplexní strategie po roce 2010. Je ale toho názoru, že přiměřenou reakcí na aktuální výzvy není ani heslo „zpět k Lisabonu 2000“ ani heslo „více stejného příp. trochu ekologičtější“. V současnosti je nezbytné postupovat udržitelnými cestami, jimiž je spojena konkurenceschopnost, výzkum a vývoj a inovace s inovačním potenciálem sociální a udržitelně hospodařící Evropy i s koncepcí „dobré práce“⁽⁶⁾. Kromě toho představuje současná krize v mnoha ohledech zlom a vyžaduje nové možnosti, jako například účinnou regulaci finančních trhů, radikální nové zaměření na výrobu a spotřebu s nízkými emisemi CO₂, šetřící zdroje i investice do inovace veřejných služeb aby se lidem poskytla jistota a znovu získali důvěru v EU.

2.3.3 Současné výzvy finanční a hospodářské krize a z ní vyplývající sociální problémy, globalizace hospodářství, zlepšení fungování vnitřního trhu, energetická politika a změna klimatu, demografické tendence a migrace vyžadují na evropské úrovni novou obsáhlou strategii po roce 2010, která a) bude tyto problémy řešit, b) odstraní nedostatky v provádění, c) bude prováděna v rámci společné evropské odpovědnosti a d) dokáže koherentně spojit veškeré strategie EU (strategie hospodářské obnovy, Lisabonská strategie, udržitelný rozvoj, změna klimatu). **EHSV navrhuje zviditelnit toto nové strategické zaměření tím, že tato nová evropská strategie dostane nový název.**

⁽³⁾ K relativním úspěchům a nedostatkům při dosahování „lisabonských cílů“ viz přehled v: M.J. Rodrigues, Europe, Globalisation and the Lisbon Agenda (2009), s. 16.

⁽⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 2 a stanovisko EHSV Účinná správa obnovené Lisabonské strategie, Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 13.

⁽⁵⁾ Viz http://www.eurofound.europa.eu/ewco/reports/TN0403TR01/TN0403TR01_3.htm, Part-time work in Europe, Dublin-Foundation, 2004.

⁽⁶⁾ Viz soubor ukazatelů kvality práce schválený Radou na zasedání v Laeken v roce 2001: KOM(2001) 313 v konečném znění o politice zaměstnanosti a sociální politice; koncepci investic do kvality.

3. Politická doporučení: evropsky myslet a jednat prostřednictvím evropských projektů

3.1 Vytvořit evropský rámec pro slibné programy reforem: Přestože za provádění nesou hlavní zodpovědnost země EU, je nutno vytvořit odpovídající evropský rámec, který umožní koordinovaně a důsledně provádět náročné strukturální reformy. **Hodnocení vnitrostátních reforem na evropské úrovni a jejich dopady na hospodářský vývoj, rozdělení majetku a příjmů a na sociální soudržnost je naléhavě potřebné.** V této souvislosti je třeba podrobně prozkoumat některé specifické rozsudky Soudního dvora (Vaxholm, Viking, Rüffert a Luxemburg), a eventuálně zavést vhodná a konkrétní opatření na ochranu pracovníků s cílem objasnit, že hospodářské svobody a pravidla hospodářské soutěže nezpochybňují základní sociální práva.

3.2 Posílit zaměření politiky EU na růst vytvořením přiměřeného hospodářsko-politického rámce: Stanovený cíl růstu ve výšce 3 %, který je základem strategie, byl dosažen pouze dvakrát. Finanční krize a chybějící odolnost hospodářství EU vůči otřesům ukázaly nevyhnutelnost nového zaměření hospodářské politiky. **Vyvážená makroekonomická skladba, která vyvážaným způsobem spojí hospodářskou politiku orientovanou na nabídku s politikou orientovanou na poptávku, se musí podle názoru EHSV stát nedílnou součástí strategie po roce 2010.** Důležitá je také kvalita růstu, který má být naším cílem. Základním cílem je růst blahobytu. HDP sám o sobě není dostačující mírou blahobytu. V rámci nové strategie je nutné používat lepší ukazatel (či soubor ukazatelů), aby bylo možné definovat a vyměřit uspokojivější a koherentnější cíl růstu.

3.2.1 Řešení finanční krize a sociální výzvy: Požaduje se, aby EU při nadcházejících řešeních krize a především v případě nového uspořádání finančního systému, vystupovala koordinovaně, celistvě a hrála vedoucí úlohu. **Nové uspořádání celosvětového finančního systému (především účinná regulace bankovního systému, ale i hedgových fondů a fondů soukromého kapitálu) musí umožňovat vytváření a poskytování solidních finančních nástrojů, které podporují reálnou ekonomiku a jsou užitečné pro občany.** Současná krize však není pouze výsledkem problémů na finančním trhu. Byla způsobena především v USA také řadou případů rostoucí mikroekonomické a makroekonomické nerovnováhy, především rozdíly v příjmech. Proto musí cesta ven z krize vypadat takto: odklonit se od růstu založeném částečně na „spekulativních bublinách“ a vrátit se k růstu, který je založen na investicích hlavně v inovačních odvětvích reálné ekonomiky, na spravedlivém rozdělování, vytváření hodnotných a produktivních pracovních míst i na ekologické udržitelnosti.

3.3 Zlepšení fungování vnitřního trhu prostřednictvím lepší rovnováhy mezi hospodářským, sociálním a ekologickým rozměrem: K dosažení tohoto cíle je potřeba správné uplatňování a případně zlepšování sociálního acquis vnitřního trhu a lepší tvorby právních předpisů, a stejně tak

vytvoření úspěšného mikroekonomického prostředí a dostatečného prostoru pro soukromé investice. Je třeba však přijmout i opatření k tomu, aby hospodářská soutěž na společném trhu byla orientována na inovace a nevytvářela kontraproduktivní konkurenci mezi zeměmi EU na úkor sociální soudržnosti a ekologické udržitelnosti.

3.4 Podporovat sociální soudržnost jako faktor stabilního a dynamického hospodářství: Z pohledu EHSV přispívá dobře rozvinutá sociální politika včetně ucelené politiky vytváření „dobrých pracovních míst“, ke které patří i ambiciózní cíle v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání a přípravy i v oblasti celoživotního vzdělávání, významně k růstu a zvyšování produktivity. **Cesta z krize musí být podpořena odpovídajícími investicemi.**

3.4.1 Bojovat proti rostoucím nerovnostem a chudobě v celé Evropě: Do roku 2010 byl stanoven cíl výrazně snížit počet lidí ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, avšak zpráva Komise o sociální realitě (2007) ukazuje, že Evropa má v mnoha zemích a regionech ještě závažné problémy. **Proto se musí strategie po roce 2010 zaměřit na sociální pokrok, posílení a udržitelnost systémů sociálního zabezpečení a boj proti chudobě, mimo jiné zamezením nerovnoměrného rozdělování.** Evropský rok boje proti chudobě (2010) je ideální příležitostí k vytvoření účinných cílů, včetně časových plánů v oblasti boje proti chudobě (např. u systémů minimálního příjmu a systémů náhrady příjmů (?)). Taková iniciativa zaměřená na zajištění sociální soudržnosti by znamenala důležitý krok k obnovení důvěry občanů v evropskou integraci.

3.4.2 Vytvoření pracovního trhu podporujícího začlenění: I přes pokrok nebude cílů zaměstnanosti v roce 2010 v evropském průměru dosaženo. Z hlediska současné krize, která sice dosáhla svého vrcholu, ale není ještě s konečnou platností překonána a která prohloubila nerovnosti a stále více lidí staví před existenční problémy, to jistě vyvolává obavy. **Co nejrychlejší obnovení růstu k stabilizaci pracovního trhu vyžaduje na základě plánu evropské hospodářské obnovy⁽⁸⁾ posílení domácí poptávky, která musí být podporována opatřeními na zlepšení struktury.** Důležité jsou účinné koncepce vzdělávání a odborné přípravy, vytváření pracovních míst především pro ty, kdo jsou z trhu práce mj. z důvodu nedostatku vzdělání vyloučeni, a rovněž efektivní úsilí o odstranění diskriminace v přístupu a setrvání na trhu práce. Právě nejružnější formy sociální ekonomiky v členských státech mohou při zvládání krize zaujmout roli příkladu, především když se jedná o to, vytvořit pracovní místa např. v oblasti sociálních služeb. **EHSV je toho názoru, že zaměstnanost a produktivita práce se musí zvyšovat paralelně. EU musí usilovat o vytvoření odpovídajících předpisů pro**

(7) Viz usnesení Evropského parlamentu, PT_TA(2008)0467 ze dne 9.10.2008.

(8) Sdělení Komise Evropské radě, Plán evropské hospodářské obnovy, KOM(2008) 800 v konečném znění, 16. listopadu 2008.

nestandardní pracovní místa a pracovní místa s malým sociálním zajištěním při zapojení vnitrostátních i evropských sociálních partnerů a respektování jejich autonomie ⁽⁹⁾.

3.4.2.1 Podniky sociální ekonomiky, které jsou přítomné ve všech odvětvích a kombinují hospodářskou ziskovost s ohledem na všeobecné zájmy a sociální hlediska, jsou dobrým příkladem specifických forem podnikatelství a řízení společností přispívajících k dosažení cílů obnovené Lisabonské strategie. Evropský hospodářský a sociální výbor žádá Evropskou radu, Komisi a členské státy, aby zvážily návrhy zaměřené na provádění politických doporučení formulovaných Evropským parlamentem ⁽¹⁰⁾ a zajistily, aby podniky sociální ekonomiky mohly konkurovat jiným podnikům za rovných podmínek.

3.4.3 **Flexikurita musí vytvořit účinnou jistotu v období změn:** Mění se rámcové hospodářské podmínky vyžadují vysokou míru inovační přizpůsobivosti i na trzích práce. Musí být možné inteligentně reagovat na struktury, které se rychle mění. Ve smyslu koncepce flexikurity je třeba zajistit, aby byli zaměstnanci na nové výzvy světa práce připraveni. **Koncepce flexikurity musí vytvořit účinnou „jistotu v dobách změny“, přičemž jistota na trhu práce, stabilní pracovní poměry a pracovní místa, udržení zaměstnatelnosti, sociální jistota a mobilita na trhu práce směrem k dobrým a produktivním pracovním místům („make transition pay“) musí mít v praxi stejnou prioritu.** Při tom se musí zaručit a rozšířit provádění a uplatňování souboru nástrojů Společenství v sociální oblasti, aby se zabránilo případné nekalé hospodářské soutěži v oblasti pracovních norem.

3.4.4 **Lepší koordinace daňových politik:** V souladu s evropskými smlouvami je třeba usilovat o intenzivnější koordinaci daňových politik ve všech členských státech EU (mj. harmonizované daňové základy i minimální sazby), především v těch oblastech, především v těch oblastech, ve kterých je daňový základ mezinárodně mobilní a riziko daňového úniku a daňová konkurence mezi členskými státy je největší. Cílem této evropské koordinace musí být zajištění veřejných rozpočtů a podpora spravedlivějších daňových systémů (mj. posílením základny příjmů z daní, zrušením daňových rájů i opatřeními proti daňovým únikům).

3.4.5 **ECB musí splňovat svůj celohospodářský mandát:** S ohledem na strategii po roce 2010 se musí podařit uvést cíle pro růst a stabilitu do rovnováhy přiměřené pro budoucí generace, která bude zároveň udržitelná. ECB musí v souladu se

smlouvami převzít plnou zodpovědnost a vedle priority cenové stability dbát také na cíle vysoké zaměstnanosti, sociální ochrany a udržitelného růstu.

3.4.6 **Zachovat v rámci rozpočtové politiky prostor pro investice:** Při zohlednění a využití flexibility Paktu o stabilitě a růstu vytvořené pro případy krizového vývoje je třeba rozšířit prostor pro politiku konjunktury pomocí přesunů v rozpočtu, s cílem posílit veřejné investice důležité z hlediska Lisabonské strategie (mj. do účinných veřejných služeb, výzkumu, vzdělávání, inovací) a produktivní investice soukromého sektoru, především do výroby s nízkými emisemi CO₂. V této souvislosti by se také měla dále rozvinout myšlenka evropských dluhopisů evropského státního investičního fondu ⁽¹¹⁾.

3.5 **Podporovat průmyslovou politiku a vytvořit odpovídající rámcové podmínky pro malé a střední podniky:** Hospodářský růst a klima vhodné pro investice jsou podstatnými předpoklady pro vytvoření nových pracovních míst a udržení současné zaměstnanosti. K tomu přispívají velké podniky, ale také velkou měrou malé a střední podniky (MSP). Právě MSP jsou zakotveny v místní ekonomice a mají obzvláště prospěch ze stability a rostoucí domácí poptávky. EHSV už vícekrát poukázal na to, že je třeba věnovat zvláštní pozornost dalšímu rozvoji evropské průmyslové politiky mj. směrem k ekologickým („zeleným“) technologiím, nanotechnologií a IKT i posílení sociálně zodpovědného podnikání a dále podporovat zakládání podniků a jejich dalšího vedení. Zmenšení nepřiměřené byrokratické zátěže a administrativních překážek i lepší rámec pro financování podniků představují pro hospodářství klíčovou prioritu a jsou rozhodující jak pro evropskou konkurenceschopnost, tak pro vhodné klima pro produktivní investice. **Přitom nesmí být ohroženy oprávněné zájmy ochrany zaměstnanců a spotřebitelů.** Jelikož výkon hospodářství, inovace a zaměstnanost závisí stále více na MSP, měla by se podpora podnikatelského ducha mladých lidí stát prioritou.

3.6 **Čelit demografickým změnám a nabízet řešení otázek migrace:** Významnými přístupy ke zvládnutí výzev stárnoucí společnosti jsou a zůstanou růst a zaměstnanost. To platí pro mladou generaci stejně jako pro starší. **Vedle boje proti nezaměstnanosti a vytváření více lepších pracovních míst je třeba více učinit – v neposlední řadě i s ohledem na porodnost – i pro slučitelnost zaměstnání a rodiny.** Úspěšná řešení v oblasti migrace a integrace, které podporují potenciál růstu v Evropě a současně neohrožují sociální soudržnost, patří ke klíčovým výzvám pro období po roce 2010 ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Přehled příslušných evropských dohod se sociálními partnery: http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_dialogue/c10132_de.htm.

⁽¹⁰⁾ Rozhodnutí Evropského parlamentu ze dne 19. února 2009 o sociálním hospodářství (INI/2008/2250).

⁽¹¹⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Plán evropské hospodářské obnovy, Úř. věst. C 182, 4.8.2009, s. 71, odst. 5.4.

⁽¹²⁾ V této souvislosti je třeba uvítat zřízení Evropského fóra pro integraci, které pod záštitou EHSV sdružuje instituce EU, zainteresované subjekty a nevládní organizace.

3.7 Přidávat hodnotu znalostnímu trojúhelníku (vzdělávání – výzkum – inovace): Evropa musí nadále zvyšovat svůj potenciál kvalifikovaných lidí, vědy, výzkumu a technologií, a tím posílit svou schopnost inovací jako podstatný prvek hospodářské soutěže. Znalostní trojúhelník musí v každém případě zůstat ústředním bodem strategie po roce 2010. V tomto kontextu musí být pojem inovace rozšířen tak, aby zahrnoval také „sociální inovaci“ za účelem zvýšit sociální kapitál, který je důležitý pro hospodářskou soutěž a sociální soudržnost.

3.7.1 K zabezpečení základu pro budoucí inovace se musí vědě a výzkumu a stejně tak i jejich uplatnění v hospodářské praxi přikládat velký význam. Pro boloňský proces, který má za cíl vytvoření prostoru pro vyšší vzdělávání v Evropě jsou potřeba konkrétní kroky k jeho uskutečnění a více politické vůle koordinovat politické oblasti. Nedostatečné investice do inovací a dalšího vzdělávání zůstávají hospodářské problémy a nezůstávají bez dopadů na produktivitu práce. Univerzity a instituce vyššího vzdělávání musí převzít zodpovědnost a v mnohem vyšší míře než dosud rozvinout evropský rozměr, protože ve znalostním trojúhelníku vzdělávání, výzkumu a inovací zaujímají klíčovou funkci. V přeshraniční oblasti je třeba podporovat mnohostrannou spolupráci v oblasti výzkumu. Evropě chybí také podniky využívající pokročilé technologie, které investují do výzkumu a vývoje. **Podniky musí mít stimuly k tomu, aby ještě více investovaly do výzkumu a vývoje a vytvářely produktivní pracovní místa.**

3.7.2 **Vysoce vzdělaní pracovníci především ve vědeckotechnických oblastech a inovační schopnost jsou podstatnými momenty hospodářské soutěže a předpokladem prosperity. To musí být spojeno s vytvořením produktivních vysoce kvalifikovaných a dobře placených míst.** I během krize se musí mladým absolventům umožnit nástup do zaměstnání s odpovídající kvalifikací a perspektivní profesionální rozvoj.

3.8 Zvládání změny klimatu jako klíčový prvek strategie po roce 2010 vyžaduje změnu v mnoha oblastech: Požadavek energetické účinnosti a obnovitelné zdroje energie budou stejně jako využívání odvětví ekologie klíčovými prvky strategie po roce 2010. **Obnovená strategie musí obsahovat akční plán pro nízkouhlíkové hospodářství.** EU by se měla nyní poté, co zavedla rozsáhlý legislativní rámec pro energetiku a změnu klimatu, soustředit na praktické provádění. Účinná politická opatření by se měla stát součástí integrovaných hlavních směrů, specifických doporučení pro jednotlivé státy a národních programů reform.

3.8.1 **EU se musí stát hospodářským prostorem efektivním v oblasti energetiky a zdrojů:** Politika v oblasti klimatu, která trvale snižuje emise skleníkových plynů a závislost na fosilních zdrojích energie a na dovozu energie, musí být zaměřena na udržitelnost, tedy odpovídajícím způsobem zohledňovat ekonomické, ekologické a sociální cíle. Kromě toho je nutno vyčerpat především všechny možnosti šetření energií a při tom využívat místní, obnovitelné a regionální struktury. **Zlepšení efektivnosti v oblasti energetiky a zdrojů bude patřit k ústředním prvkům nové strategie. Dalším strategickým cílem EU by mělo**

proto být „stát se jako Společenství jedním z nejefektivnějších hospodářských prostorů v oblasti energetiky a zdrojů“. K dosažení této změny musí Evropa převzít velkou zodpovědnost v oblasti snížení emisí CO₂. V jednotlivých odvětvích je třeba ve spolupráci s jednotlivými obory sestavit konkrétní úkoly a harmonogramy.

3.8.2 „New Green Deal“ (nová ekologická dohoda): V rámci „nové ekologické dohody“ má být využit potenciál odvětví životního prostředí jako hybná síla pro růst, zaměstnanost a inovace. Mělo by se vyvinout úsilí o vedoucí postavení při inovacích ekologických technologií a šetřit náklady, aniž by se opomíjel blahobyt, kvalita života a celosvětová konkurenceschopnost. V tomto nevyhnutelném inovačním procesu bude mít zásadní význam rozvoj výzkumu a technologií i jejich přeměna na nové tržní výrobky a služby, čímž budou vytvořena pracovní místa.

3.9 Zlepšit finanční základ Lisabonské strategie: Zvládnutí výzev budoucnosti vyžaduje také nové strategické úvahy o budoucím rozpočtu EU.

3.9.1 Reformovat rozpočet EU v souladu s Lisabonskou strategií: Všeobecně musí proběhnout přehodnocení dotací jednotlivých politik v souladu s Lisabonskou strategií a je nutné směřovat je do výzkumu a konkurenceschopnosti, ekologie a klimatu, investic do udržitelného využívání energií, musí se uskutečňovat produktivní veřejné výdaje v hospodářských střediscích, aktivní politika pracovního trhu, slučitelnost zaměstnání a rodiny, sociální soudržnost, předcházení chudobě a vytváření nových a kvalitních pracovních míst. **Součástí nadcházejícího finančního rámce na období 2014 až 2020 by měla být diskuse o reformě rozpočtu EU s ohledem na Lisabonskou strategii** ⁽¹³⁾. Účinné provádění evropských cílů také vyžaduje, aby se součástí diskuse o financování strukturální politiky a politiky soudržnosti po roce 2013 stalo posílení regionálního rozměru.

3.9.2 Prozkoumat alternativy k financování EU: existují četné přeshraniční problémy, které vyžadují posílení evropského rozměru politických opatření. Je třeba prodiskutovat alternativní možnosti financování evropských projektů a vedle strukturálních přesunů a možností úspor také perspektivy rozšířeného rozpočtu EU. **EHSV navrhuje v této souvislosti prozkoumat i možnosti zavedení finančních mechanismů v celé EU (včetně daňových možností).** Tak by bylo například možné zavedením daně na finanční transakce zastavit spekulativní obchody. Bylo by záhodno zvážit také možnost zavedení daně z emisí CO₂.

3.10 Posílení vnějšího rozměru: Blahobyt Evropy je založen mimo jiné na její otevřenosti vůči světu. Pro Evropu, jako pro největší hospodářskou velmoc na světě, která zaujímá první místo ve vývozu a dovozu zboží a služeb a druhé místo jako zdroj příjmu příjemce zahraničních přímých investic, i jako největšího poskytovatele rozvojové pomoci na světě, má posílení její mezinárodní agendy s jasnými a dlouhodobými cíli rozhodující význam. **Vzhledem k posilování nových celosvětových hospodářských**

⁽¹³⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu Reforma rozpočtu EU a budoucí způsoby jeho financování, Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 113.

mocností a dopadům mezinárodní hospodářské krize je důležitější než kdy jindy, aby si EU stanovila nový jednotnější a průraznější rámec pro svoji vnější činnost, aby se zabezpečilo odpovídající, spravedlivé a trvalé otevření trhu, zvýšily standardy s normativním účinkem na základě práv, podporoval multilateralismus i strukturovaný dialog s upřednostňovanými partnery a vytvořil prostor pokroku výhodný pro obě strany, který zahrnuje i oblast Středozevního moře a Afriku. Za těchto podmínek bude působit Evropa svým modelem sociálního tržního hospodářství i v budoucnu jako vzor pro zbytek světa, bude se moci prosadit na mezinárodní úrovni hlavně z hlediska přístupu k trhům a surovinám a současně zabezpečit, aby mezinárodní podmínky hospodářské soutěže byly spravedlivé, prosadil se udržitelný rozvoj a všichni mohli využít výhod globalizace.

4. Doporučení k lisabonským cílům

4.1 Dodržet cíle a v polovině období je zvýšit: Přes nové výzvy a nezdary, které jsou spojeny se současnou krizí, nesmí agenda po roce 2010 pustit ze zřetele dosavadní cíle. EHSV navrhuje neopouštět společné cíle probíhající strategie, a zároveň formulovat ambiciózní cíle, které je budou přesahovat a které by měly být uskutečněny do roku 2015. Měla by být zvýšena například míra výzkumu na 3,5 % (příp. doplněna o širou pojetý cíl pro investice a inovace) a také cíle pro více lepších pracovních míst a pro vzdělávání a odbornou přípravu.

4.2 U národních příspěvků zakalkulovat výchozí situaci v jednotlivých zemích EU: Hospodářská výkonnost zemí EU je velmi rozdílná. EHSV navrhuje zakalkulovat jako při původním stanovování kvantitativních lisabonských cílů příslušnou výchozí situaci jednotlivých členských států a propočítat a prodiskutovat odpovídajícím způsobem ambiciózní národní příspěvky k úkolům strategie na základě EU-27.

4.3 Znovu zavést kvalitativní cíle: Kromě toho by budoucí agenda měla obsahovat i sledování těch kvalitativních cílů, které se při oživení Lisabonské strategie v posledních letech do velké míry ztratily (např. ukazatele z Laekenu k měření tvorby kvalitních pracovních míst ⁽¹⁴⁾).

4.4 Stanovit nové cíle, především tam, kde jsou jasné nedostatky: Dodatečně by měly být v rámci integrovaných hlavních směrů stanoveny nové příp. konkrétnější cíle, především v těch oblastech, kde byl zaznamenán mírný pokrok, příp. kde se objevily stinné stránky minulé reformní politiky. EHSV proto navrhuje vlastní hlavní směry s měřitelnými cíli v oblasti rovnosti mezi muži a ženami, boje proti pracovním poměrům bez sociálního zabezpečení, přechodu na nízkouhlíkové hospodářství, boje proti chudobě (i zaměstnaných osob) i zabránění sociálnímu vyloučení (např. přiměřená podpora v případě ztráty zaměstnání nebo pracovní neschopnosti a přístupu k veřejným službám).

5. Doporučení ke správě věcí veřejných

5.1 Posílení úlohy evropských institucí: Nová strategie potřebuje větší nasazení. **Posílení úlohy evropských institucí má v současné krizi zvláštní význam.** Od té doby, co byla Lisabonská strategie v roce 2005 přenastavena, jedná Komise viditelněji, především v oblasti zveřejňování a šíření hlavních směrů specifických pro jednotlivé země i osvědčených postupů. Aby se celý proces udržel v chodu, byla požadována veřejná diskuse v Radě. V obnovené strategii by toto mělo být prohloubeno a rozšířeno. Komise a členské státy by měly prostřednictvím elektronických komunikačních prostředků usilovat o nové kroky ke zlepšení provádění i k podpoře přeshraniční výměny osvědčených postupů. Tyto metody však závisí na tom, že členské státy dostanou odpovídající evropský rámec, ve kterém mohou cílů Společenství dosáhnout. Případně je třeba vyzkoušet nové, inovační nástroje.

5.2 Zvýšit účinnost OMK v členských státech: OMK jako „metodická páteř“ Lisabonské strategie pro další oblasti je předepsána Smlouvou o fungování EU. Pro EHSV je Achillovou patou OMK kromě nedostatečné informovanosti veřejnosti především chybějící účinnost na vnitrostátní úrovni. Proto je rozhodující, aby cílové údaje nebyly považovány jako dosud za „vytoužené cíle“, nýbrž za konkrétní politické závazky. **Zde by se měly najít způsoby a nástroje, jak zvýšit závaznost a vytvořit silnější pobídky pro členské státy a efektivněji sledovat přijaté závazné cíle.** Pro zajištění větší rovnováhy by měli do provádění nové strategie být zapojeni vedle ministrů hospodářství a financí i jiní ministři, v první řadě ministři práce a sociálních věcí. EHSV nadto doporučuje zvýšit úlohu a viditelnost evropských sociálních partnerů, například standardním připojením výsledků tripartitního makroekonomického dialogu k závěrům zasedání Evropské rady.

5.3 Monitorování lisabonských cílů hospodářskými a sociálními radami v členských státech: V rámci příslušných konzultačních postupů a kompetencí sociálních partnerů v jednotlivých státech by měla být dále posílena zvláštní role národních hospodářských a sociálních rad nebo podobných organizací občanské společnosti ⁽¹⁵⁾. **Příslušné zprávy, které mají HSR vypracovat, by měly obsahovat analýzy relevantního provádění Lisabonské strategie, které budou předloženy vládám a evropským institucím, aby k nim vydaly příslušné závěry.** HSR a organizace občanské společnosti by mohly v této souvislosti vyzvat zástupce Komise, aby prodiskutovali podmínky v jednotlivých zemích. Dále by měly národní HSR být zapojeny do každoročních konzultací Komise. Zde je obzvláště důležité zachovat výměnu názorů a zkušeností mezi EHSV a národními HSR o národních plánech reformu a lisabonské agendě.

⁽¹⁴⁾ Viz dokument Komise o politice zaměstnanosti a sociální politice – koncepci investic do kvality, KOM(2001) 313 v konečném znění.

⁽¹⁵⁾ EHSV prohlašuje, že se v žádném případě nevmešuje do existujících konzultačních postupů, zodpovědností a pravomocí sociálních partnerů v jednotlivých státech.

5.4 Větší legitimita díky lepšímu zapojení občanské společnosti a posílení regionálního rozměru: EHSV neustále poukázal na to, že lepší provádění Lisabonské strategie se může zaručit pouze tehdy, když vedle plného převzetí zodpovědnosti evropskými institucemi, probíhá především také rozsáhlé zapojení všech společenských zájmů a užší spolupráce mezi vládou a sociálními partnery i občanskou společností na národní a evropské úrovni, ale i na místní a regionální úrovni v členských státech ⁽¹⁶⁾:

- **Národní koordinátoři pro Lisabonskou strategii by měli při vypracovávání, provádění a hodnocení národních programů reforem spolupracovat systematicky se všemi zúčastněnými.**
- Jsou nezbytné další kroky, aby se v jednotlivých státech podpořil v rámci příslušných konzultačních postupů a kompetencí sociálních partnerů existující dialog. Tento dialog zapojuje také národní HSR a přibírá případně další zainteresované subjekty organizací občanské společnosti (nevládní organizace, organizace sociálního hospodářství atd.) i zástupce vysokých škol nebo skupiny odborníků („think-tanks“).

- Každý lisabonský cyklus by mohl být zakončen konferencí, které se zúčastní rozhodující zainteresované subjekty a organizace občanské společnosti, aby zde provedli zhodnocení úspěchů a nedostatků.
- Je potřeba odstranit strukturální překážky, které stojí v cestě účinnému zapojení národních parlamentů a opravdovému dialogu se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti. K tomu patří například zamezení krátkým lhůtám při vypracovávání národních programů reforem v letních měsících, což se stalo již pravidlem, a stejně tak jmenování pracovníků zodpovědných za Lisabonskou strategii, kteří si v mnoha zemích EU nevědí rady se sociálním dialogem.
- Vlády členských států by měly intenzivněji informovat o výsledcích občanského a sociálního dialogu v souvislosti s lisabonskými cíli.
- Pro zajištění komplexního přístupu k územní, sociální a hospodářské soudržnosti je třeba plně provádět partnerské zásady strukturálních fondů ve státech EU a intenzivněji využívat nástrojů OMK i v této oblasti.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Viz stanovisko EHSV Účinná správa obnovené Lisabonské strategie, Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 13.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální začleňování**(průzkumné stanovisko)**

(2010/C 128/03)

Zpravodajka: **paní KING**

Dopisem ze dne 18. prosince 2008 požádala paní Cecilia MALMSTRÖM, švédská ministryně pro evropské záležitosti, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Sociální začleňování.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Strategie Evropské unie pro růst a zaměstnanost musí v budoucnu věnovat větší pozornost cílům sociální soudržnosti: tento požadavek byl formulován v nové zprávě o této problematice, kterou Evropská komise zveřejnila 29. září 2009. Výbor pro sociální ochranu v ní konstatuje, že samotná sociální ochrana nestačí zabránit chudobě a vyloučení, a vyzývá k tomu, aby byl kladen větší důraz na cíle, jako jsou boj proti chudobě dětí a podpora opatření aktivního začleňování.

Právě osoby chudé či s nízkou kvalifikací, přistěhovalci nebo příslušníci etnicko-kulturních menšin, osoby zdravotně postižené, osamělé, bez přístřeší nebo s neodpovídajícím bydlením bývají nejčastěji oběťmi vyloučení.

Přestože práce neumožňuje automaticky zamezit vyčlenění a riziku chudoby, zůstává pracovní činnost nejlepším prostředkem sociálního začleňování.

1.2 Ambicí švédského předsednictví je bojovat s negativním dopadem hospodářské krize na růst a zaměstnanost na úrovni EU i členských států. Přeje si prioritizovat činnosti v souvislosti s opatřeními na trhu práce, která minimalizují nezaměstnanost, sníží počet vyloučených lidí a navrátí nedávno propuštěné pracovníky zpět do práce. Předsednictví hodlá zároveň položit základ pro vytváření dlouhodobých a udržitelných pracovních míst.

1.3 Na nedávno konaném summitu G20 bylo řečeno, že členskými státy, včetně EU, se letos dařilo vytvářet a zachovávat pracovní místa, což znamenalo minimalizaci dopadů krize na mnoho

jejich občanů. Úsilí členských států se zaměřilo zejména na podporu udržení pracovních míst a ochranu příjmů domácností.

1.4 Před EU však stojí výzva spočívající v tom, že mnoho občanů produktivního věku nemělo a nemá přístup k pracovním místům ani během nedávné hospodářské konjunktury. Někteří občané navíc nemají dostatečný příjem na to, aby se vymanili z chudoby. Lze soudit, že i přes rozhodný postup v rámci podpory obnovy došlo za posledních 18 měsíců k nárůstu této skupiny, a to ještě sociální dopad recese není plně zřetelný.

1.5 EHSV je přesvědčen, že by se největší pozornost měla upínat na osoby nejvíce vzdálené trhu práce, zejména zintenzivněním úsilí o zavedení zásad aktivního začleňování, které schválila Rada na svém zasedání v prosinci 2008. Jedná se o pracovníky s nízkou kvalifikací, kteří mají omezený přístup k možnostem celoživotního učení a odborné přípravy, občany s pečovatelskými povinnostmi (zhusta ženy), osoby v předčasném důchodu, zdravotně postižené, menšiny, migranty a mladé lidi.

1.6 EHSV doporučuje využít otevřené metody koordinace pro identifikaci osvědčených postupů při přechodech mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním a při přechodech mezi domácnostmi/občanskými aktivitami a zaměstnáním a při řešení strukturálních překážek trhu práce a sociální účasti obecně.

1.7 EHSV si uvědomujeme, že sociální služby a sociální ochrana výrazně závisí na veřejném financování, které se řada členských států snaží kvůli současné krizi omezit. Odmítá proto kroky, které by vedly k ohrožení solidarity, na níž spočívá sociální ochrana a která Evropě tak dobře slouží; k tomu musí vést opatření, která poskytují ochranu a zároveň podporují přechod k práci a udržení zaměstnání.

1.8 EHSV uznává význam celoživotního vzdělávání a odborné přípravy pro zvyšování zaměstnatelnosti občanů a uvědomuje si paradox, že k celoživotnímu vzdělávání mají nejomezenější přístup právě ti méně vzdělaní. Proto důrazně doporučuje, aby všichni občané měli skutečný nárok na toto vzdělávání i přístup k němu.

1.9 EHSV se shoduje s Komisí na významu koordinace a spolupráce na národní a místní úrovni, počítaje v to veřejné orgány, sociální partnery a občanskou společnost, a to nejen v oblasti zaměstnanosti, ale také v otázkách bydlení, zdravotnictví a územního začlenění.

2. Důvody pro předložení stanoviska a souvislosti

2.1 Evropské ekonomiky a evropská společnost čelí řadě výzev, jimiž jsou změna klimatu, technologický rozvoj, globalizace a stárnutí obyvatelstva. Ačkoli vyšší účast na trhu práce v posledních desetiletích byla pozitivní, zároveň také přetrvávala míra celkové chudoby i chudoby v důsledku nedostatečného odměňování v zaměstnání, značná roztržitost trhu práce a pouze okrajové zásahy do podílu domácností nezaměstnaných osob. Vzhledem k tomu, že kvalitní pracovní místo je však nejlepší ochranou před chudobou a vyloučením, zaměřuje se toto stanovisko zejména na vazbu mezi zaměstnaností a začleněním.

2.2 Celosvětová finanční krize je nejnovější výzvou, která se šíří do reálné ekonomiky, a situace na trhu práce se v důsledku omezené poptávky a tísnivějších finančních podmínek výrazně zhoršuje⁽¹⁾. Sezónně upravená míra nezaměstnanosti v EU-27 činila v březnu 2009 8,3 % v porovnání se 6,7 % z března roku 2008. To představuje obrát ve vývoji zaměstnanosti, jelikož míra nezaměstnanosti v EU-25 v předchozích letech poklesla z 8,9 % v březnu 2005 a na 8,4 % v březnu 2006 na 7,3 % v březnu 2007. Ačkoli se obraz v jednotlivých zemích liší, jsou hlubokou mezinárodní hospodářskou recesí zasaženy všechny členské státy a většina odvětví. Mezi nejpostíženější země patří Španělsko, Irsko a pobaltské země, kde se míra nezaměstnanosti zdvojnásobila, či v případě pobaltských zemí téměř ztrojnásobila. Předpokládá se, že tento rostoucí trend bude pokračovat.

2.3 Současné měnové a fiskální stimulační balíčky zavedené téměř ve všech členských státech v boji se současnou krizí mají nejprve stabilizovat finanční systémy, zmírnit negativní sociální dopady a poté přispět k obnově růstu. Oblast působnosti jednotlivých členských států se výrazně liší, ale je zde tendence k významnému zaměření na takové politiky, jejichž cílem je udržet pracující v zaměstnání, podporovat opětovné začlenění do trhu

práce, podporovat příjem lidí, chránit držitele hypoték před odejmutím majetku, podporovat přístup k úvěrům, jakož i investovat do sociální a zdravotní infrastruktury s cílem nastartovat zaměstnanost a zlepšit přístup ke službám⁽²⁾. Nicméně švédské předsednictví má za to, že opatření v boji s touto krizí musejí jít ruku v ruce s nezbytnými strukturálními reformami k řešení ostatních výzev stojících před EU (např. demografické změny, globalizace), jelikož před touto krizí, i přes relativně příznivý hospodářský výkon, nebylo pro příliš mnoho občanů EU schopných vstupu na trh práce žádné pracovní místo dosažitelné.

2.4 Švédské předsednictví se hodlá zaměřit na:

2.4.1 způsob, jakým mají členské státy EU společně řešit důsledky rychlého nárůstu nezaměstnanosti kvůli hospodářské krizi;

2.4.2 reformy, které účinně pomohou zvýšit mobilitu na trhu práce, včetně opatření umožňujících lidem návrat do zaměstnání.

Cílem je neutralizovat krátkodobé důsledky krize a jednat v zájmu zabezpečení toho, aby členské státy splnily dlouhodobý cíl vysoké míry zaměstnanosti v rámci nové strategie EU pro růst a zaměstnanost.

3. Zaměstnanost a sociální začleňování

3.1 Podpora bezpečného překonávání změn

3.1.1 Změny a sociální mobilita vždy patřily k životu v Evropě. Změny vyvolané globalizací zdůrazňují, že jsou zapotřebí takové hospodářské a sociální systémy řízení, které jsou aktivně orientovány jak na změny, tak na sociální mobilitu. Cílem politiky by mělo být propojení strategií pro aktivaci, rekvalifikaci a opětovné zapojení do práce se sociální ochranou. V literatuře se mluví o nejméně pěti změnách⁽³⁾ – přechod mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním; přechod mezi různými formami zaměstnání včetně samostatné výdělečné činnosti; přechody mezi zaměstnáním a prací v domácnosti či občanskými aktivitami; mezi zaměstnáním a zdravotním postižením; mezi zaměstnáním a důchodem. Cílem musí být – pod heslem: „každá změna se vyplatí“ – motivování lidí k tomu, aby si aktivně vyhledávali zaměstnání, a zároveň poskytování potřebných podpor těmto lidem a jejich ochrana před materiální potřebností.

⁽¹⁾ Viz odst. 2.1 stanoviska EHSV z 11.6.2009 k tématu Výsledky summitu pro zaměstnanost, zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 306, 16.12.2009, s. 70).

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/social/keyDocuments.jsp?type=3&policyArea=750&subCategory=758&country=0&year=0&advSearchKey=&mode=advancedSubmit&langId=cs>: Další úplná aktualizace má proběhnout v listopadu 2009.

⁽³⁾ Schmid, G. (2002) „Wege in eine neue Vollbeschäftigung, Übergangsarbeitsmärkte und aktivierende Arbeitsmarktpolitik“, Frankfurt: Campus Verlag.

3.1.2 Zvláštní pozornost je nutné věnovat přechodu mezi vzděláváním/odbornou přípravou a zaměstnáním, neboť mladí lidé jsou v období konjunktury neúměrně vyčleňováni z trhu práce a nyní jsou finanční/hospodářskou krizí neúměrně zasaženi ⁽⁴⁾. I když dnes mají mladí lidé ve srovnání s předešlými generacemi vyšší kvalifikaci, vstupují na trh práce později, nemají v zaměstnání takovou stabilitu a jsou více vystaveni segmentaci trhu práce a nezaměstnanosti. EHSV zaznamenává a vítá zaměření Komise na *Okamžitou pomoc mladým lidem* ⁽⁵⁾, ale táže se, jak bude probíhat hodnocení a přezkum kvalitní odborné přípravy a učňovské přípravy, tak aby byly stále platné. Doporučení EHSV k boji proti nezaměstnanosti mládeže jsou uvedena ve stanovisku k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny ⁽⁶⁾. EHSV připomíná, že riziko vyloučení z trhu práce a sociálního vyloučení hrozí zejména migrantům, lidem z etnických menšin, rodičům samoživitelům a skupinám s nízkou kvalifikací.

3.1.3 Přechod mezi zaměstnáním a prací v domácnosti či občanskými aktivitami nejvíce dopadá na ženy a jejich dostupné možnosti, pokud jde o druh pracovní smlouvy či délku období, v němž jsou mimo trh práce. EHSV proto doporučuje, aby došlo k posílení opatření na zajištění rovnosti pohlaví.

3.2 Integrované navrhování a provádění politik, opatření šitá na míru a vylepšená správa

3.2.1 Zkušeností s politikami přechodu přibývá, a tak jsou jasněji vidět určité charakteristiky „dobré politiky přechodu“. Ukazuje se, že rozhodující jsou pobídky a podpora. Politiky přechodu na trhu práce je třeba zvažovat společně se strategiemi pro začlenění, obzvláště tehdy, pokud se jedná o osoby, které jsou trhu práce vzdáleny nejvíce a vůči nimž je potřeba vyvinout další systematické úsilí. Výbor podporuje názor ⁽⁷⁾, že v důsledku krize je daleko naléhavější a závažnější provést komplexní strategie aktivního začleňování, které by kombinovaly a vyvažovaly opatření zaměřená na inkluzivní trhy práce, přístup ke kvalitním službám a dostatečný minimální příjem.

3.2.2 Vzhledem k tomu, že poměrně velká část obyvatelstva v produktivním věku musí projít přechodem k zaměstnání, EHSV vítá doporučení Komise ⁽⁸⁾ o silnějším zapojení a lepší koordinaci na národní úrovni. Avšak EHSV navíc doporučuje i individualizované intervence. To je důležité, jelikož pro změnu je nezbytné nutné poradenství „blízké lidem či jim místně příslušné“, které přináší „řešení šitá na míru“ jednotlivcům, případně skupinám. Projekty a organizace sociální ekonomiky jsou často nejbližšími vykonavateli strategií usilujících o podpůrné cesty k práci a vytvářejících pracovní místa pro osoby, které jsou trhu práce vzdáleny nejvíce.

3.2.3 EHSV dále v tomto kontextu doporučuje doplnit sociální dialog dialogem občanským. V některých členských státech již nějaká podoba takového dialogu existuje. Tím dostanou organizace občanské společnosti, které mají zkušenosti a poznatky i intenzivní vazby na zranitelné skupiny (včetně lidí žijících v chudobě, dětí, mládeže, rodin v nejisté životní situaci, přistěhovalců a etnických menšin, zdravotně postižených osob a starších osob), příležitost k tomu, aby se jako důležitý zdroj zapojily do tvorby politik pro intenzivnější sociální začleňování v Evropě. Výzkum ukazuje, že důležitou složkou správné praxe je kvalita a odbornost pracovníků, kteří poskytují tyto služby, i jejich institucí, včetně znalostí o lidech ze znevýhodněných skupin a schopnosti s nimi jednat.

3.2.4 EHSV souhlasí s doporučením ze sdělení Komise ⁽⁹⁾, že ke zlepšení šancí znevýhodněných skupin na úspěch na trhu práce, je zapotřebí lepší spolupráce veřejných orgánů, veřejných a soukromých služeb zaměstnanosti, sociálních služeb, služeb vzdělávání dospělých, sociálních partnerů a občanské společnosti. EHSV dále doporučuje nutnost koordinace mezi různými typy intervencí, např. ve zdravotnictví, vzdělávání a bydlení, jelikož se ukázalo, že jde o klíčový prvek správné praxe.

3.3 Lisabonská strategie

3.3.1 Lisabonská strategie EU klade větší důraz na sociální začlenění v rámci EU. Jejím obecným cílem je potřeba postupovat vpřed směrem ke komplexnější ekonomice schopné spájet výkonnost s vytvářením většího počtu pracovních míst a lepších pracovních míst s vysokou mírou sociální ochrany a větší sociální a ekonomickou soudržností. To je základním kamenem evropských ekonomických a sociálních modelů. Strategie EU po roce 2010 bude muset mít jasnou představu o klíčových výzvách stojících před společností a obsahovat revidované

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/youth/news/news1389_en.htm.

⁽⁵⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 8.

⁽⁶⁾ Viz odstavec 5 stanoviska EHSV z 12.7.2007 k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny (Lisabonská strategie), zpravodaj: pan GREIF (Úř. věst. C 256, 27.10.2007).

⁽⁷⁾ Viz <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:307:0011:0014:CS:PDF>.

⁽⁸⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 13.

⁽⁹⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 9.

nástroje v oblasti zaměstnanosti a sociálního začleňování. EHSV právě připravuje stanovisko ke strategii, která přijde po Lisabonské strategii.

3.3.2 Lisabonská strategie zdůraznila, jak je vytváření pracovních míst těžce závislé na aktivní politice zaměstnanosti, pevném makroekonomickém rámci, investicích do kvalifikace, výzkumu a infrastruktury, lepší právní úpravě a podpoře podnikání a inovací. Jak se podmínky na trhu práce v důsledku hospodářského poklesu nadále zhoršují, je nutné provést další opatření, protože nejvíce zasaženi recesí jsou právě lidé. Hospodářská krize hluboce změnila evropské trhy práce. Pracovníkům a podnikům musí být dány k dispozici potřebné prostředky k tomu, aby se těmto měnícím se skutečnostem přizpůsobili – prostředky, které umožní zachovat pracovní místa, zvýšit kvalifikaci na všech úrovních a zejména lidí s nízkou kvalifikací, začlenit lidi zpět do pracovního procesu a vytvořit podmínky pro vznik nových pracovních míst.

3.4 Koncepce řešení flexikurity v době krize ⁽¹⁰⁾

Protože se jedná o ucelenou strategii zaměřenou na zlepšení pružnosti a jistoty trhu práce a na podporu těch, kdo se dočasně ocitnou mimo něj, je EHSV přesvědčen, že:

3.4.1 v současné obtížné hospodářské situaci vyznačující se rostoucí nezaměstnaností, chudobou, segmentací a naléhavým úkolem podnítit růst, vytvářet nové pracovní příležitosti a kvalitnější pracovní místa a posílit sociální soudržnost získává flexikurita ještě více na významu a patřičnosti;

3.4.2 provádění flexikurity vyžaduje jak podpůrné prvky sociální ochrany, tak jasné pobídky k práci spolu s otevřeným a kvalifikovaným trhem práce podporujícím ostatní prvky v kombinaci s politikami na řešení strukturálních překážek v účasti a na podporu zachování a vytváření pracovních míst, včetně kvalitních pracovních míst. To přispěje ke snižování sociálního vyloučení a rizika chudoby, neboť otevírá trh práce všem občanům, a zejména ohroženým skupinám;

3.4.3 společné zásady flexikurity jakožto prostředku k provádění evropské strategie zaměstnanosti spolu s komplexními strategiemi aktivního začleňování těch, kdo jsou nejdále od trhu práce, stanoví komplexní politickou strategii pro koordinaci úsilí zaměřeného na řízení důsledků krize z hlediska zaměstnanosti a jejích sociálních dopadů a pro přípravu pro hospodářský vzestup.

⁽¹⁰⁾ Viz Flexikurita v době krize – návrh závěrů Rady, SOC 374 ECOFIN 407, 10388/09.

3.4.4 EHSV vítá dohodu sociálních partnerů EU o monitorování zavádění společných zásad flexikurity EU a na shromažďování získaných zkušeností. Jako příspěvek k této problematice ⁽¹¹⁾ vypracovává EHSV stanovisko k tématu flexikurity. EHSV také vyzývá členské státy, aby zintenzívnily snahy o zavedení společných zásad aktivního začleňování, a Komisi, aby pravidelně monitorovala vývoj.

4. Politika sociální ochrany a sociálního začleňování

4.1 Systémy sociální ochrany mohou být pro sociální začleňování velkým vkladem, protože člověku přiznávají určitý status mimo trh, zahrnují pozitivní opatření ze strany státu a pomocí kolektivní solidarity pomáhají odstraňovat podmínky, které omezují možnosti jedinců a znevýhodněných skupin žít v podmínkách respektujících jejich důstojnost. Úspěch evropského sociálního státu, především pokud jde o odstraňování nerovnosti, je dobře zdokumentován a odráží základní evropskou hodnotu, kterou je solidarita, jež je uznávána v Chartě základních práv. Z pohledu Výboru představuje nyní hlavní úkol sociální ochrany zaručit všem osobám zajištění základních potřeb, i když jejich uplatňování se může v jednotlivých zemích lišit, a také napomáhat překonávání změn, jak o tom bylo pojednáno výše. Je třeba učinit kroky k tomu, aby se změna zaměstnání vyplatila a aby se zlepšil přístup k zaměstnání pro specifické skupiny s problémy na trhu práce při současném zachování výše příjmů rozpočtu členských států. Těmito kroky je snížení nemzdových výdajů zaměstnavatele na zaměstnávání pracovníků snížením administrativní zátěže a využívání potenciálu pro vytváření pracovních míst zejména pro osoby s nízkou kvalifikací; omezení faktorů, které zabraňují práci; vylepšení struktury daňových systémů a systému sociálních dávek tak, aby se jednotlivcům vyplatilo jít do zaměstnání, a to včetně snížení daňového zatížení u druhého výdělečně činného partnera; vytváření podnětů pro nezaměstnané k založení vlastního podniku např. pomocí odborné přípravy v oblasti podnikání a mikroúvěrů zabezpečením přístupu ke službám nutným k zajištění účasti. Osobám, které nemohou pracovat, je nutno zajistit dostatečnou podporu příjmu.

4.2 Výbor by rád zdůraznil, že kvůli velké konkurenci, kterou globalizace přináší, a dopadu hospodářské krize je o to více nezbytná dostatečná sociální ochrana před sociálními riziky včetně nezaměstnanosti a posílená funkce sociální ochrany jako sociální investice ve prospěch jak hospodářské konkurenceschopnosti,

⁽¹¹⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 1.10.2009 Jak uplatňovat flexikuritu v oblasti restrukturalizací v kontextu světového rozvoje, zpravodaj: pan SALVATORE, spoluzpravodaj: pan Calvet CHAMBON (Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 1).

tak sociálního začleňování. Nesmíme dopustit, aby reforma ohrozila zásady solidarity, na nichž spočívá sociální ochrana a které Evropě tak dobře slouží. Na druhou stranu je však změna nezbytná a systémy sociální ochrany by se tak neměly stavět vůči změně odmítavě, měly by však být vedeny koherentní, dlouhodobou a koordinovanou politikou sociální reformy, která bude schopná krátkodobě i dlouhodobě zajišťovat ochranu a podporovat jednotlivé přechody.

4.3 Proto je důležité zvážit různé způsoby, jak by mohly různé složky sociální ochrany účinněji přispět k sociálnímu a hospodářskému začleňování. EHSV by v této souvislosti rád upozornil na následující aspekty:

4.3.1 Zohlednění demografické nerovnováhy a proměn rodiny

4.3.1.1 Stárnutí populace bude ve většině evropských zemí v budoucnu pokračovat a to vyvolává různé problémy, pokud jde o sociální začleňování. Mnoho zemí již začalo v tomto směru podnikat určité kroky. Problematickou, která se projevuje nejzřetelněji, přestože vždy není řešena nejúčinněji, je nárůst toho podílu obyvatelstva, jenž má nárok na důchod a zároveň potřebuje zdravotnické služby a služby sociální péče. EHSV vítá doporučení Komise⁽¹²⁾ podporovat zaměstnávání starších pracovníků a podněcovat poptávku a pracovní místa v oblasti péče zaváděním daňových úlev a jiných pobídek. EHSV však zastává názor, že návrh Komise nepodporovat programy předčasného odchodu do důchodu vyžaduje intenzivní diskusi o rámcových podmínkách, rozsahu, politických doprovodných opatřeních atd., aby znovu nedošlo k vytvoření sociálních problémů pro starší občany. EHSV již k této problematice dodal významné příspěvky.

4.3.1.2 Dalším aspektem, který přispívá k demografické situaci, je to, že mnoho politik, zejména rodinných politik, neumožňuje lidem dostatečně uspokojit jejich touhu po dětech⁽¹³⁾. EHSV by především rád tvůrce politik upozornil na své stanovisko k tématu Rodina a demografický vývoj⁽¹⁴⁾. Každá země potřebuje rodinnou politiku, která respektuje vůli každého občana (včetně dětí), připisuje velký význam rodinnému životu, řeší hlavní důsledky rozpadu rodin, násilí, chudoby a sociálního vyloučení (zejména pro děti) a je v těsném kontaktu s každodenním životem občanů a jejich přáními. Komplexní rodinná politika by tak měla

být pro každou evropskou zemi klíčovou prioritou a měla by propojovat příjem, zařízení péče o děti, přístup rodičů ke kvalitním pracovním místům na plný úvazek, rovnost mezi ženami a muži, vzdělávání, sociální a kulturní služby, zaměstnanost a zajišťování a plánování infrastruktury.

4.3.2 Optimalizace pojištění v nezaměstnanosti a podpora integrace

4.3.2.1 Pojištění v nezaměstnanosti je významnou sociální dávkou, která poskytuje zabezpečení pracovníkům, kteří byli propuštěni pro nadbytečnost nebo nemají práci, zejména v souvislosti s tím, že hospodářská krize i konkurence způsobují neustálou restrukturalizaci. Pokud dosahuje pojištění v nezaměstnanosti významnější výše, může být dokonce faktorem plynulosti hospodářství a napomáhat mobilitě pracovníků. V některých zemích však pojištění v nezaměstnanosti představuje prosté pasivní rozdělování dávek, kde neexistuje žádný vhodný systém pro opětovné začlenění osob do trhu práce (např. přechod od nezaměstnanosti k zaměstnanosti) či odborné vzdělávání zaměřené na získání udržitelného pracovního místa. Obecně platí, že výdaje na pojištění v nezaměstnanosti musí být aktivnější. Za tímto účelem by mohlo být založeno, tak jako tomu již v několika zemích je, na individuálních dohodách o návratu do práce, které jsou nezbytnou podmínkou nároku na dávky. Úkolem úřadů je v tomto případě poskytování odpovídající podpory a systémů integrace a odborného vzdělávání a přístupu k dalším ostatním službám, které toto umožní. Důležitým prvkem je také prevence. Za tímto účelem je nutný včasný zásah, který uvede do popředí nutnost řešit dětskou chudobu, spolu s efektivní politikou celoživotního dalšího vzdělávání, kterou je nutné provádět a která může zahrnovat určité posuny ve vzdělávání v průběhu životního cyklu.

4.3.2.2 Přechod a integrace jsou významné i pro jiné skupiny, například oběti nehod, osoby zdravotně postižené v důsledku onemocnění, (přechod mezi zaměstnáním a nezaměstnaností v důsledku postižení). To zaprvé vyvolává otázku náhrady příjmu a zadruhé otázku návratu do zaměstnání či přístupu k němu. Příjem je nezbytnou podmínkou nezávislého života, není to však nezbytně dostatečná podmínka. V mnoha případech se stále připisuje malá priorita začlenění dotčených lidí do pracovního života, třebaže v tomto směru existují právní předpisy. Praktická ustanovení pro vedení a asistenci při hledání práce či návratu do práce jsou často těžkopádná a nevhodná. Požadavky na přiznání kompenzace ani její výše nesmí dotyčné osoby odrazovat od toho, aby prošly funkční či odbornou rekvalifikací či se vrátily do práce. Musí je k tomu naopak povzbuzovat. Reformy, které posunují důraz z pasivních opatření k aktivním, však nesmí ztratit ze zřetele cíle stanovené v *Evropském kodexu sociálního zabezpečení* a jeho protokolech. Pojem vhodného zaměstnání by měl mít za cíl zajistit to, že budou nezaměstnané osoby nasměrovány k zaměstnání, které využívá jejich dovedností a kvalifikace co nejproduktivněji a nejefektivněji, a to ve prospěch společnosti jako celku. Lidem, pro něž práce nepřichází v úvahu, však musí být zajištěna podpora příjmu, která jim bude stačit na prožití důstojného života.

⁽¹²⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 9.

⁽¹³⁾ Viz stanovisko EHSV ze 30.9.2009 Práce a chudoba: na cestě k nezbytnému komplexnímu přístupu, zpravodajka: paní PRUD'HOMME (Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 52).

⁽¹⁴⁾ Viz stanovisko EHSV ze 14.3.2007 k tématu Rodina a demografický vývoj, zpravodaj: pan BUFFETAUT (Úř. věst. C 161, 13.7.2007, s. 66).

5. Podpora celoživotního učení a odborné přípravy

5.1 V jednotlivých členských státech fungují velmi odlišné systémy a úrovně odborné přípravy a vzdělávání zaměstnanců. Skutečnost, že další vzdělávání a odborná příprava občanů EU je velmi nerovnoměrně rozdělena – lidem s vyšším vzděláním se během kariéry dostává mnohem více odborného vzdělávání a dalšího vzdělávání než lidem s nižším vzděláním – představuje v éře globalizace a současného hospodářského propadu velkou výzvu. Vzhledem k tomu, že přemísťování pracovních míst a nezaměstnanost hrozí nejvíce těm s nejnižším vzděláním, je jedním z nejdůležitějších požadavků na politiku to, aby zajistila lepší přístup těchto skupin s nižším vzděláním k odborné přípravě a vzdělávání a jejich širší zapojení. V důsledku toho vyzývá EHSV k tomu, aby všichni občané, zejména nejvíce vyloučené skupiny, které si přejí zlepšit své šance na trhu práce, získali platný nárok na odbornou přípravu.

5.2 Změny sociálních, hospodářských, politických i technologických podmínek přinesou následné úpravy dovedností, což znamená, že je třeba podrobně zvážit obsah všeobecného vzdělávání, zvláště mají-li vzdělání a odborná příprava lépe odpovídat potřebám trhu práce. Je tudíž zásadně nutné: 1) poskytnout všem mladým lidem solidní základní vzdělání a 2) identifikovat stávající a budoucí kvalifikační potřeby, jež by se měly analyzovat na místní a/nebo vnitrostátní úrovni, aby odrážely rozmanitost uvnitř členských států i mezi nimi. EHSV zaznamenává iniciativu Komise Nové dovednosti pro nová pracovní místa⁽¹⁵⁾, a bude se jí podrobně zabývat.

5.3 EHSV souhlasí s doporučením Komise v tom, že nesmíme dopustit, aby pracovní kariéra začínala obdobím nezaměstnanosti. Je proto nezbytné, aby každý absolvent, který chce a má k tomu předpoklady, dostal možnost dalšího vzdělávání či místa v systému odborného vzdělávání a byl intenzivně povzbuzován k jeho přijetí. Další podrobnosti odpovědi EHSV jsou uvedeny ve stanovisku EHSV k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny⁽¹⁶⁾.

6. Bydlení jako faktor sociálního začleňování

6.1 Bezdomovectví je jednou z nejhorších forem vyloučení. Mnoho zemí Evropské unie již ratifikovaly mezinárodní smlouvy a úmluvy, které uznávají a chrání právo na bydlení:

⁽¹⁵⁾ Nové dovednosti pro nová pracovní místa – Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací, KOM(2008) 868 v konečném znění.

⁽¹⁶⁾ Viz poznámku pod čarou č. 2.

Všeobecnou deklaraci lidských práv (čl. 25), Mezinárodní pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech (čl. 11), Úmluvu o právech dítěte (čl. 27), Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (čl. 14 a 15), Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 8), Evropskou sociální chartu (čl. 15, 16, 19, 23, 30, 31) a Listinu základních práv Evropské unie (čl. 34, odst. 3).

6.2 V Evropě zasahuje krize bydlení 70 milionů lidí žijících v nedostatečných podmínkách, z nichž 18 milionům hrozí výpověď z bytu a 3 miliony jsou bezdomovci. Toto číslo se dále zvyšuje postupem globální finanční krize, která způsobuje, že přibližně 2 miliony rodin v Evropě přicházejí o střechu nad hlavou, protože nejsou schopné plnit své hypoteční závazky⁽¹⁷⁾. Členské státy z této otázky musí učinit prioritu, aby se minimalizoval dopad na jejich občany, zejména ty nejzranitelnější.

6.3 Tato ztráta domova vede k opaku sociálního začleňování, kdy se předpokládá nárůst poptávky po důstojném bydlení přiměřeném finančním možnostem, k menší jistotě definitivy v nájemních smlouvách, většímu riziku propadnutí majetku pro nesplacení hypotéky a vyšší hrozbě soudního vystěhování. Nejvíce postižení budou mladí lidé, senioři, nezaměstnaní, chudí a migranti, ale i rodiny s průměrným příjmem. EHSV důrazně doporučuje zajistit rovné zacházení v oblasti bydlení a zavést mechanismy prevence soudních vystěhování, a to zejména pro různé skupiny ohrožených osob.

6.4 EHSV vítá využití otevřené metody koordinace jako rámce pro výměnu osvědčených postupů a volbu problematiky bezdomovectví a vyloučení v oblasti bydlení jako tematického zaměření sociální otevřené metody koordinace v roce 2009. Doporučuje další zdokonalení posílením stávajících finančních nástrojů EU, pokud jde o:

6.4.1 programy na poskytování důstojného bydlení přiměřeného finančním možnostem;

6.4.2 programy na podporu rozvoje řešení v rámci alternativního bydlení a experimentální projekty nových typů sociálního bydlení, které budou mít citlivý přístup v oblasti mezigenerační solidarity, multikulturalismu a v otázce sociálního vyloučení, a to v partnerství s místními orgány, občanskou společností a sociálními investory.

⁽¹⁷⁾ Odkaz: http://www.habitants.org/noticias/inhabitants_of_europe/european_platform_on_the_right_to_housing_2009.

6.5 EHSV souhlasí s vyjádřením Rady a Komise ⁽¹⁸⁾, že přístup k finančním službám je předpokladem trvalého přístupu k trhu s bydlením a že osobám, jimž hrozí soudní vystěhování či odejmutí majetku, musí být zajištěna odpovídající podpora a poradenství.

7. Územní politika jako faktor sociálního začleňování

7.1 Politiky zaměřené na poskytování bydlení musí být založeny na odpovídajících informacích a musí být doplněny politikami, které věnují pozornost územním a oblastním otázkám. Všechna činnost, která souvisí se sociálním začleňováním, upozorňuje na existenci znevýhodněných regionů a oblastí. V mnoha případech je toto znevýhodnění způsobeno infrastrukturálními faktory – zahrnujícími špatné poskytování služeb, vybavení a dalšího zařízení i nedostatkem pracovních míst – a může vést ke zhoršení životního prostředí i sociální situace. Díky novým poznatkům se ohnisko pozornosti přesouvá na místní úroveň a ukazuje se, jak se mohou hromadit problémy a nedostatky, až dojde ke vzniku oblastí, které nejenže jsou složeny z ohrožených lidí, ale z těchto i dalších důvodů jsou i ony samy ohrožené. Znevýhodnění spočívá v tom, že do těchto oblastí nepřichází žádné kapitálové investice, ať již na úrovni místní, národní či ze zahraničí.

7.2 Politika by tudíž měla mít za cíl vyhýbat se nerovnováze mezi oblastmi či regiony a zajistit, aby se obzvláště znevýhodněným oblastem dostalo odpovídající péče. V tomto ohledu mají velkou úlohu místní iniciativy i iniciativy zaměřené na sociální obnovu upadajících a chudých oblastí nebo obytných oblastí. Nejde pouze o investice do fyzické infrastruktury, ale i o zdůraznění obnovy sociální a komunitní infrastruktury a sociálního kapitálu v těchto oblastech.

7.3 Pro překonání znevýhodnění vycházejícího z konkrétní oblasti je velmi významná zaměstnanost. Pokud jsou v místě pracovní příležitosti, snižuje se chudoba, přispívá to k sociálnímu začleňování a roste sebeocenění, sebedůvěra a zdroje těch, kdo trpí vyloučením ze společnosti. Zároveň napomáhají tomu, aby byly v místě dostupné vyšší finanční a jiné zdroje. Naopak přístup ke službám je předpokladem pro vytváření pracovních míst na místní úrovni. Je velmi důležité, aby se těchto i jiných typů iniciativ – jako je rozvoj místních mikropodniků – účastnily místní komunity.

7.4 EHSV je přesvědčen, že vedle klasických oblastí politiky pro sociální začleňování je třeba vytvořit novou oblast či problematiku politiky. Cílem je vytvořit aktivní a integrovanou společnost. Do určité míry se jedná o značný překryv se strukturami politiky (např. pokud jde o bydlení, nízké kvalifikace), ale i o problematiku, které se musí politika věnovat samostatně.

7.5 EHSV vítá návrh Komise ⁽¹⁹⁾ na mobilizaci a urychlení financování pomocí nové facility mikrofinancování pro oblast zaměstnanosti EU k rozvíjení mikropodniků a sociální ekonomiky. EHSV je přesvědčen, že by územní politika měla být prioritou za účasti členských států, sociálních partnerů, příslušných místních orgánů a místních komunit, včetně sociální ekonomiky.

8. Řízení rozmanitosti a integrace migrantů

8.1 Kulturní rozmanitost se všeobecně uznává jako jedna z vlastností Evropy, správa v evropských společnostech však vždy multikulturní není. Podle názoru EHSV by mělo sociální začleňování zohlednit to, jak se evropské společnosti chovají k menšinám (např. romské menšině ⁽²⁰⁾) a migrantům. Existují dva způsoby, jak to prozkoumat i jak to napravit.

8.2 Podle Výboru je třeba prozkoumat kombinaci „pluralismu“ a „rovnosti“ jako podmínek sociálního začleňování. Pro hostitelskou společnost, menšiny i migranty může být výzvou vzájemně ocenit kulturu a hodnoty druhého. Výbor doporučuje řadu zásadních opatření: na straně hostitelské země mezi ně patří opatření ke zjištění, jaký přínos migranti mají i jaké faktory přispívají k diskriminaci, znevýhodňování a vyloučení; u menšin a migrantů je třeba, aby se přizpůsobili normám a tradicím hostitelské země, aniž by se však vzdávali své identity a svých kulturních kořenů. Další podrobnosti jsou uvedeny ve stanovisku EHSV k tématu Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny ⁽²¹⁾.

⁽¹⁸⁾ Viz Společnou zprávu Rady a Komise o sociální ochraně a sociálním začleňování z roku 2009, 7309/09, oddíl 2 odstavec 8.

⁽¹⁹⁾ Viz Společný závazek v oblasti zaměstnanosti, KOM(2009) 257 v konečném znění, s. 11.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV Integrace menšin – Romové, zpravodajka: paní Sigmund, spoluzpravodajka: paní M. SHARMA (Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 88).

⁽²¹⁾ Viz poznámku pod čarou č. 6.

8.3 Je nutné také zdůraznit úlohu mezikulturního dialogu, ať již jako součásti občanského dialogu či samostatně. Mezi možné cíle politiky v souvislosti s takovouto činností patří:

— zavedení postupů, které pomohou budovat důvěru ve společnou budoucnost a v občanské hodnoty, jako je spravedlnost, tolerance, respekt vůči svobodě a demokracii, rovnost

mužů a žen, solidarita a sociální odpovědnost, a vzbudí pocit sounáležitosti a vzájemného uznání,

- posílení sociálního začleňování prostřednictvím hospodářské, sociální a kulturní integrace migrantů,
- přehodnocení všech politik z hlediska jejich „spravedlnosti z kulturního hlediska“ včetně stigmatizace a diskriminace.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Další perspektivy strategie pro udržitelný rozvoj

(průzkumné stanovisko)

(2010/C 128/04)

Zpravodaj: pan EHNMARK

Dne 18. března 2009 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Další perspektivy strategie pro udržitelný rozvoj
(průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 13. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 178 hlasy pro, 21 hlasů bylo proti a 18 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá dvouletou zprávu Komise o strategii EU pro udržitelný rozvoj ⁽¹⁾. Zpráva Komise tvoří základ pokračující diskuse o tom, jak má EU provádět strategii pro udržitelný rozvoj.

1.2 EHSV podporuje návrh Komise, aby se strategie v příštím období zaměřila na čtyři hlavní oblasti: nízkouhlíkové hospodářství, ochranu biologické rozmanitosti, vodních a ostatních přírodních zdrojů, podporu sociálního začleňování a posílení mezinárodního rozměru udržitelného rozvoje. Výbor však lituje, že Komise svou analýzu dále nerozvedla a nepředložila konkrétní návrhy, pokud jde o cíle, časový plán a opatření v těchto oblastech činnosti.

1.3 Přes některé pozitivní trendy je jasné, že strategie EU pro udržitelný rozvoj ve své současné formě neplní své cíle.

1.4 Strategie EU pro udržitelný rozvoj potřebuje k tomu, aby byla účinná, zcela novou strukturu správy, k čemuž patří přiměřené vybavení personálem, rozpočet i mechanismy, kterými lze provádění strategie kontrolovat.

1.5 EHSV by rovněž uvítal lepší koordinaci v rámci Komise. Přínosem k ní by mohlo být zřízení funkce komisaře pro koordinaci. Výbor také doporučuje zřídit nezávislý výbor na vysoké úrovni, který by pravidelně monitoroval pokrok v oblasti udržitelného rozvoje a vyslovoval veřejná doporučení institucím.

1.6 Výbor vyzývá Radu a Komisi, aby strategii EU pro udržitelný rozvoj učinily metastrategií pro všechny politiky EU. Veškeré krátkodobé strategie EU musí přispět k dosažení cílů budoucí strategie EU pro udržitelný rozvoj. Mnoho politik, o kterých bylo dnes rozhodnuto, má dopady na příští desetiletí. Krátkodobá opatření nesmí zhoršovat možnosti rozvoje budoucích generací.

1.7 EHSV ve svém stanovisku zdůrazňuje, že je třeba lépe koordinovat úlohu Lisabonské strategie se strategií pro udržitelný rozvoj. Komise by měla být požádána, aby při přípravě nové Lisabonské strategie nebo strategie do roku 2020 jasně ukázala, jak budou opatření navržená v této strategii podporovat dlouhodobý přechod k udržitelnějšímu typu rozvoje. Z budoucího finančního rámce, strukturálních fondů, SZP, rámcových programů výzkumu a vývoje a všech dalších hlavních strategií a programů na evropské úrovni by mělo být patrné, jak pomáhají plnit cíle a úkoly strategie pro udržitelný rozvoj.

1.8 HDP ve své současné formě nesmí být dále rozhodujícím měřítkem pro utváření politiky. Pokrok a prosperita lidstva by se měly měřit jinak než doposud. EHSV důrazně podporuje další vývoj a používání jiných ukazatelů pokroku než HDP. V této souvislosti se musí vést také diskuse o hodnotách, které by EU chtěla prosazovat.

1.9 Udržitelný rozvoj předpokládá angažovanost a činnost na místní úrovni. Posílení této angažovanosti vyžaduje aktivní příspěvek sociálních partnerů a celé organizované občanské společnosti.

⁽¹⁾ KOM(2009) 400 v konečném znění.

1.10 Pro provádění strategie pro udržitelný rozvoj je zásadní přijímání jasných politických odpovědností. To se týká jak evropské a národní úrovně, tak i místní úrovně. Jasnou úlohu má i Evropský parlament. Výbor doporučuje vytvořit mechanismus, s jehož pomocí bude Komise moci posoudit pokrok jednotlivých států podle dohodnutých ukazatelů a následně dát každé zemi konkrétní pokyny týkající se hlavních otázek, na něž je zapotřebí se zaměřit. Vycházet by se přitom mohlo z mechanismu, jenž byl úspěšně zaveden pro monitorování pokroku v oblasti Lisabonské strategie.

1.11 EHSV lituje, že před vypracováním svých návrhů Komise nevzala v úvahu příspěvek ke zprávě od EHSV a jiných organizací, o což Rada ve svých závěrech z roku 2006 požádala. Bylo by bývalo také velmi důležité zahrnout postoje organizací občanské společnosti. Výbor posílil svou vlastní schopnost integrace v otázkách udržitelného rozvoje tím, že před třemi lety vytvořil Středisko pro sledování udržitelného rozvoje, a to pak zavedlo pravidelné konzultace s národními radami pro udržitelný rozvoj. Výbor doporučuje, aby se tento mechanismus využíval systematictěji s cílem zajistit tvůrčí přínos občanské společnosti k aktualizaci a monitorování pokroku v oblasti udržitelného rozvoje v Evropě.

1.12 Je mimořádně důležité, aby se vzhledem k příštímú světovému summitu o udržitelném rozvoji, který se bude konat v roce 2012 v Riu, tento mechanismus včas zaběhl.

2. Sdělení Komise

2.1 Sdělení Evropské komise (KOM(2009) 400 v konečném znění ze dne 24. července 2009) o dalším rozvoji strategie pro udržitelný rozvoj je bohužel pouze skromným krokem vpřed. Sice na jedné straně vyzdvihuje nedostatky provádění cílů strategie EU pro udržitelný rozvoj, avšak nenavrhuje žádná účinná opatření k odstranění těchto nedostatků v budoucnosti.

2.1.1 EHSV chce zároveň připomenout, že právě otázka jasných politických signálů byla tématem dialogů s Komisí, Radou a Parlamentem.

2.1.2 Rozhodnutí ohledně politických signálů vyžadují dobrou přípravu. EHSV lituje, že Komise má možnost vyčlenit pouze nepatrné zdroje na rozvoj základů letošní přípravy politiky udržitelného rozvoje.

2.2 Dokument Komise poskytuje stručný přehled o pokroku v rámci sedmi prioritních oblastí a průřezových otázek. Je to cenný přehled, který ukazuje, čemu je třeba dát vyšší prioritu a co je třeba důkladněji analyzovat.

2.3 Dokument ukazuje, že zaznamenaný vývoj je téměř výlučně negativní. V posledních letech se investovalo mnoho do problémů týkajících se klimatu a energetiky, výsledky jsou však zatím z velké části neuspokojivé. Další oblastí, ve které politika nedokázala zvrátit tendence rostoucích emisí, je doprava. Celkově

vzato lze jako kladné příklady uvést pouze některé jednotlivé kroky, jako např. nějaký slibný návrh zákona či inovační iniciativu, obecná tendence, která by zvrátila negativní vývoj, však neexistuje.

2.4 EHSV nemá v úmyslu se vyjadřovat ke schematickému hodnocení, které Komise provedla pro každou oblast politiky. Konstatuje pouze, že přehled, jenž Komise předložila, není nijak povzbudivé čtení. Výsledek důrazně upozorňuje na nutnost toho, aby se politika vážněji zaměřila na udržitelný rozvoj.

2.5 Udržitelná výroba a spotřeba měly v posledních letech vysokou prioritu. Jiným příkladem je použití surovin ve výrobě. Statistiky ukazují, že EU a USA používají dvakrát tolik surovin na jednotku výroby než např. Japonsko. Zde lze dosáhnout značných zisků prostřednictvím racionalizace.

2.6 Komise dala zvláštní prioritu činnosti související se začleněním sociálního rozměru a sociálních otázek jak do strategie pro udržitelný rozvoj, tak do dalších aktuálních strategií rozvoje EU (např. Lisabonské strategie atp.). Význam této činnosti ukazuje skutečnost, že více než 70 milionů Evropanů žije v chudobě (podle definice, která se používá mimo jiné ve statistikách EU). Důležitou otázkou je spojitost mezi migrací a vývojem počtu osob žijících v chudobě.

3. Strategie v období krize?

3.1 O udržitelném rozvoji se poprvé hovořilo téměř před dvaceti lety na konferenci v Riu. Poselství této konference bylo jasné a přesvědčivé: Žij tak, abys neohrozil životní podmínky svých potomků. Závěry ze summitu v Johannesburgu (Světový summit OSN o udržitelném rozvoji, který se konal v Johannesburgu v roce 2002) o deset let později vyvolaly silnou reakci – konečně byl předložen balíček návrhů spravedlivého globálního společenského rozvoje.

3.2 Jako součást příprav na summit v Johannesburgu přijala EU svou první evropskou strategii pro udržitelný rozvoj (KOM(2001) 264 v konečném znění – Udržitelnou Evropou za lepší svět: Strategie EU pro udržitelný rozvoj).

3.3 Strategie EU pro udržitelný rozvoj byla přijata na jaře 2001 v euforické atmosféře. Po několika letech se však situace začala komplikovat.

3.4 Se strategií samotnou bylo stěžejní něco v nepořádku a nechyběli ani nadšení podporovatelé na straně občanské společnosti nebo mezi politiky a tvůrci veřejného mínění.

3.5 Problémem byla spíše chybějící skutečná vůle (či schopnost) začít převádět vize do konkrétních akčních plánů.

3.6 Strategie pro udržitelný rozvoj byla v roce 2006 přezkoumána rozhodnutím *Přezkum strategie EU pro udržitelný rozvoj – obnovená strategie*. Tento přezkum však nijak neobjasnil otázky týkající stanovení priorit a provádění. EU zároveň vypracovala nový program zaměřený mimo jiné na hospodářský růst a tvorbu pracovních míst.

3.7 V posledních letech se jasně projevil rozpor mezi vizí udržitelného rozvoje a programy pro růst a konkurenceschopnost. Odlišuje je například časový rámec. Lisabonská strategie vychází ze střednědobé perspektivy, zatímco udržitelný rozvoj z dlouhodobější perspektivy. To může vést k tomu, že v rámci Lisabonské strategie se bude dávat přednost krátkodobým opatřením, která odporují dlouhodobým cílům udržitelného rozvoje.

3.8 Stále rostoucí počet hlasů se vyslovuje pro přezkum rozdělení úkolů mezi dané dvě strategie. Sloučení strategií by bylo jedním z možných opatření na dosažení účinnějšího využívání vyčleněných prostředků.

3.9 Cílem tohoto stanoviska je však ozřejmit potřebu oživit strategii pro udržitelný rozvoj, a to tak, aby mohla být vodítkem pro činnost jak na evropské, tak na celosvětové úrovni.

4. Jaká ponaučení jsme si odnesli?

4.1 EHSV v posledních letech přijal více než deset stanovisek týkajících se různých aspektů strategie a také celkový přehled, jak je strategii možné dále řídit. Společným tématem bylo to, že udržitelný rozvoj a Lisabonskou strategii je třeba rozvíjet koordinovaně, i když spadají pod různé titulky ⁽²⁾.

4.2 EHSV označil tři faktory, o kterých lze říci, že společně vysvětlují, proč se dané dvě strategie začaly rozcházet:

— Jedním vysvětlením je jejich různá politická váha: Lisabonská strategie totiž reaguje na bezodkladné politické otázky, zatímco udržitelný rozvoj je odpovědí na otázky související s dlouhodobými prioritami. Rozdíl lze rovněž vyjádřit z hlediska osob: Lisabonskou strategii zařizují předsedové vlád, otázkami udržitelného rozvoje se zabývají ministři životního prostředí. Tato rozdílná závažnost se odráží i v přidělování zdrojů: jak v Komisi, tak i v členských státech se věnuje značně méně pracovníků strategii pro udržitelný rozvoj než Lisabonské strategii.

— Dané dvě strategie vzbudily velmi odlišný ohlas veřejnosti: Lisabonská strategie sice ještě není známa v širších kruzích, ale

má k tomu blízko. Udržitelný rozvoj je vnímán jako teoretický a těžko převoditelný do praktických politických opatření.

— *Způsoby řízení a hodnocení:* Pro Lisabonskou strategii existuje podrobný systém plánování a monitorování podle společných norem a harmonogramů. Udržitelný rozvoj má vágnější systém přijímání společných priorit a společných hodnocení. Následkem toho může Lisabonská strategie vyvinout větší tlak na členské státy, zatímco strategie pro udržitelný rozvoj je spíše reakcí na všeobecné úmysly.

4.3 Poslední širší hodnocení bylo provedeno před přezkumem strategie v roce 2006. Rada v revidovaných hlavních směrech strategie zdůraznila, že je zásadní posílit spolupráci a koordinaci mezi vnitrostátní a evropskou činností v oblasti udržitelného rozvoje. Za zvláště důležité pak označila vypracování jasných priorit pro činnosti související s udržitelným rozvojem. V jednom hodnocení vypracovaném před předložením dvouleté zprávy Komise v roce 2008 je rovněž uvedeno, že byl učiněn pokrok v „uvažování o životním cyklu výrobku a minimalizaci odpadu“ a v mnoha iniciativách týkajících se ochrany životního prostředí (*Progress on EU Sustainable Development Strategy*, závěrečná zpráva, ECORYS, konzultační zpráva zadaná Evropskou komisí, únor 2008).

4.4 Je důležité podotknout, že spolupráce mezi strukturálními fondy a strategií pro udržitelný rozvoj je jen slabě rozvinuta. Právě v těch oblastech, do kterých EU vkládá největší finanční objemy, musí mít udržitelnost investic nejvyšší prioritu.

5. Obnova strategie pro udržitelný rozvoj – některé výchozí body

5.1 EU hraje vedoucí úlohu v rozvoji globálního úsilí o udržitelný rozvoj. Mnoho států a jejich seskupení považují EU za průkopníka v činnosti související s udržitelným rozvojem. Pokud bude EU rovněž vůdčí silou v obnově strategie pro udržitelný rozvoj, je z velké části vyhráno.

5.2 Jednou z mnoha potíží se stávající podobou strategie je příliš mnoho priorit: sedm hlavních oblastí a čtyři průřezová témata. Kdyby měla strategie jasnější priority, měla by silnější dopad. Pro větší důraznost je také rozhodující, aby strategie EU pro udržitelný rozvoj obsahovala jasné a kvantifikovatelné cíle.

5.3 Kromě toho nesmí být dále zamlčováno, že ačkoliv udržitelný rozvoj spočívá na třech pilířích, ne všechna opatření mohou být vždy prospěšná zároveň pro životní prostředí i pro sociální záležitosti a hospodářství. Není možné, aby z každé situace měly vždy užitek všechny tři pilíře. Spíše musí být stanoveny často bolestivé priority. V minulosti byly často voleny priority z hlediska krátkodobých hospodářských zájmů. Bohužel se zdá, že se to nyní za současné hospodářské krize u programů restrukturalizace opakuje.

⁽²⁾ Viz např. Úř. věst. C 195, 18.8.2006, s. 29 a Úř. věst. C 256, 27.10.2007, s. 76.

5.4 Při podpoře udržitelného rozvoje musí důležitou vedoucí úlohu převzít veřejný sektor. Prostřednictvím právních předpisů, daňových pobídek a dotací (a odstraněním škodlivých dotací) i zadávání veřejných zakázek musí rozhodující orgány poskytnout významné impulzy směrem k větší udržitelnosti.

5.5 Nový finanční výhled od roku 2014 se musí zaměřit na cíle budoucí strategie pro udržitelný rozvoj.

5.6 Strategie EU pro udržitelný rozvoj se musí zabývat problémem škodlivých dotací. EHSV vyzývá Komisi, aby konečně předložila plán reformy škodlivých dotací, který měl být hotov již v roce 2008.

5.7 Obnova strategie pro udržitelný rozvoj nesmí znamenat zvýšenou ústřední kontrolu. Udržitelný rozvoj musí doprovázet nové přístupy k delegování a převádění rozhodnutí na nižší úroveň.

5.8 Udržitelný rozvoj je založen na angažovanosti na místní úrovni. Po celá devadesátá léta 20. století byly dobrovolnické organizace a rovněž sociální partneři hnací silou rozvoje dynamického profilu činnosti EU v oblasti udržitelného rozvoje. Dobrovolnické organizace musejí hrát velmi důležitou úlohu v obnovené strategii pro udržitelný rozvoj.

5.9 Dalším důležitým aktérem v nadcházející činnosti jsou územněsprávní orgány, především obecní.

5.10 Mnozí hovoří o potřebě většího závazku ze strany podnikového sektoru. V obnovené strategii pro udržitelný rozvoj mají podniky zřejmou a jasnou úlohu. Je jasné, že v podnikovém sektoru roste zájem o otázky spojené s klimatem a udržitelným rozvojem.

6. Argumenty na podporu oživení strategie pro udržitelný rozvoj

6.1 Je důležité, aby byla strategie pro udržitelný rozvoj obnovena? Tato otázka se může zdát zvláštní. Vzhledem ke stávajícímu množství informací o klimatických a energetických otázkách, o zemědělství a biologické rozmanitosti atp. existuje pro konkrétní činnost v otázkách udržitelnosti rozsáhlý základ.

6.2 Jednou konkrétní otázkou, která má značnou publicitu a je jí věnována řada alarmujících zpráv (např. Sternova zpráva), je oteplování klimatu. Kromě toho pro oblast ekosystémů vyzdvihl projekt TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) přetrvávající nebezpečí, že pokud se budeme nadále chovat tak jako dosud, bude docházet ke ztrátě biologické rozmanitosti a ekosystémy budou přetěžovány.

6.3 Zemědělství v širším slova smyslu se setká s novým problémem v důsledku zvyšujících se teplot. Jak se zemědělství přizpůsobí produkci za nových podmínek je zásadní otázka pokračující činnosti v oblasti zemědělské politiky.

6.4 Tento seznam lze snadno značně prodloužit. Velká většina otázek je známa z obecných diskusí. Menší pozornost je věnována skutečnosti, že důsledky pro náš každodenní život se zjevně začnou projevovat dříve, než se dosud předpokládalo.

6.5 Výbor vyzývá Komisi, aby strategii EU pro udržitelný rozvoj učinila metastrategií pro všechny politiky EU. Všechny ostatní strategie EU musí přispět k dosažení cílů budoucí strategie EU pro udržitelný rozvoj a tento rozvoj posílit.

6.6 EHSV důrazně podporuje další vývoj a používání jiných ukazatelů pokroku než HDP. Nedávno zveřejněná zpráva Stiglitzovy komise znovu jasně ukázala, že HDP není vhodný k tomu, aby udával pokyny pro dalekosáhlá rozhodnutí, která nyní musíme učinit. Naopak nás vede mylným směrem, a to tím, že neukazuje pravé problémy, ale odsouvá je do budoucnosti. EHSV přijal nedávno stanovisko, v němž uvedl důsledky nového přístupu k otázkám spojeným s HDP ⁽³⁾ Tato debata však musí překročit diskusi o ukazatelích měření. Hlavní důraz se musí klást na to, jak dosáhnout udržitelným způsobem blahobytu a dobrých životních podmínek v naší společnosti a jak se stát ekonomikou „low-input/high-output“.

6.7 EU musí zlepšit komunikaci s občany rovněž v otázkách udržitelného rozvoje.

7. Politická odpovědnost a potřeba vedení

7.1 EHSV v řadě stanovisek týkajících se udržitelného rozvoje zdůraznil, že udržitelný rozvoj vyžaduje politické vedení a vůli být hnací silou v rozvojové činnosti. To není to samé jako požadavek na centralismus. Jedná se spíše o vůli chopit se iniciativy, o vytváření sítí, o vůli přijmout odpovědnost.

7.2 EHSV opakuje svůj požadavek z několika dřívějších stanovisek, totiž že pro úspěch úsilí o udržitelný rozvoj je nutná aktivní politická odpovědnost a aktivní úsilí rovněž na místní a regionální úrovni. EHSV rovněž zdůrazňuje, že sociální partneři a občanská společnost v širším slova smyslu musí dostat možnost se aktivně podílet na plánování a provádění.

7.3 Z tohoto hlediska je důležité vyzdvihnout potřebu spolupráce mezi ústřední rozvojovou strategií, tj. Lisabonskou strategií, a strategií pro udržitelný rozvoj. Kdy se obě strategie případně sloučí, je méně důležité. Zásadní je, aby fungovaly ve vzájemném kontaktu. Musí však být jasné, že opatření podle Lisabonské agendy přispívají k dosažení cílů rozsáhlejší strategie EU pro udržitelný rozvoj.

⁽³⁾ Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 53.

7.4 K úspěšnému provádění strategie EU pro udržitelný rozvoj je nezbytná silnější struktura správy. EHSV vyzývá Radu, aby pro strategii EU pro udržitelný rozvoj zřídila podobný cyklus správy jako pro Lisabonskou strategii zahrnující každoroční podávání zpráv, benchmarking a otevřenou metodu koordinace tak, aby členské státy mohly být lépe srovnávány a vznikla hospodářská soutěž směřující k větší udržitelnosti. Kromě toho musí být jak v členských státech, tak v Komisi dáno k dispozici více prostředků k provádění strategie EU pro udržitelný rozvoj.

8. Znalosti a postoje

8.1 Komise věnuje otázkám vzdělávání velký prostor a shrnuje různé programy EU. Komise však nezasazuje otázky vzdělávání a znalostí do širší demokratické perspektivy. Udržitelný rozvoj i politika v oblasti klimatu budou vyžadovat řešení, která nejsou vždy vítána s radostí. Udržitelný rozvoj i politika v oblasti klimatu a energetická politika musejí být pevně zakotveny na místní úrovni.

8.2 Jak lze rozvíjet toto ukotvení a podporu? Klíčem je vzdělávání, ale vzdělávání, jež bude v lepším souladu např. se severskými zařízeními pro vzdělávání dospělých, která umístila demokratický rozměr vysoko do vzdělávací činnosti. Vzdělávání ze sociálního hlediska rovněž velmi přispívá k budování demokratických struktur. V severských zemích hrají zařízení pro vzdělávání dospělých zásadní úlohu pro nábor zaměstnanců do všech druhů organizací občanské společnosti.

8.3 To však neznamená, že školy a vzdělávání mládeže má méně důležitou úlohu. Je třeba posílit jak vzdělávání mládeže, tak vzdělávání dospělých a najít nové pedagogické metody.

8.4 EHSV by doporučil, aby otázky vzdělávání byly ve strategii pro udržitelný rozvoj formulovány obsáhleji.

9. Výzkum a dlouhodobý rozvoj

9.1 Na význam výzkumu byl od prvních rozhodnutí ohledně udržitelnosti postupně kladen stále větší důraz. Bylo přijato několik specifických politických rozhodnutí o dlouhodobém rozvoji výzkumu a vzdělávání výzkumných pracovníků. Jedno

z nejdůležitějších rozhodnutí bylo přijato v Barceloně a jako cíl v něm bylo stanoveno, že členské státy mají v blízké budoucnosti, tj. do roku 2010, zvýšit investice do výzkumu na 3 %.

9.2 EHSV chce zdůraznit, že je důležité, aby všechny členské státy zajistily dosažení toho, co bylo schváleno v Barceloně. Za tímto účelem musejí značně zvýšit dotace do výzkumu.

9.3 Je rovněž nutné jasněji propojit politiku výzkumu s Lisabonskou strategií, a tak dosáhnout synergie mezi udržitelným rozvojem a Lisabonskou strategií.

9.4 Spolupráce mezi výzkumnými institucemi v otázkách klimatu je bohatě rozvinuta. Pro opravdu dlouhodobý výzkum může být nicméně obtížné prosadit se v soutěži o financování. EHSV proto navrhuje, aby Komise v rámci programu EU pro výzkum provedla aktuální studii potřeb v oblasti výzkumu klimatu, energetiky a udržitelného rozvoje.

10. Lepší organizace příprav

10.1 EHSV v různých souvislostech zdůraznil potřebu politického vedení při přípravě opatření týkajících se udržitelného rozvoje nebo politiky v oblasti klimatu a energetické politiky. EHSV při různých příležitostech citoval bývalého francouzského premiéra Michela Rocarda, jenž na jedné velké konferenci pořádané EHSV uvedl, že udržitelný rozvoj si bezpochyby vyžádá rozhodnutí, která nejsou vždy jednoduchá nebo populární. Lucemburský premiér v souvislosti se stejným tématem řekl: „V radě ministrů víme přesně, jaká opatření jsou žádoucí. Problémem je, že nevíme, jak bychom po jejich zavedení mohli být opět zvoleni do národních parlamentů.“

10.2 Řešení spočívá v jasném a systematickém rozvoji konzultací a dialogů. Především je třeba toto činit zdola nahoru. Klíčovým pojmem je účast, kterou však musí doplnit solidarita.

10.3 EHSV při různých příležitostech zdůraznil potřebu silnější struktury pro konzultaci v rámci Komise. To by za současné situace mohlo znamenat jmenování zvláštního komisaře (s funkcí místopředsedy Komise) za účelem podpory spolupráce a koordinace mezi v současnosti největšími strategiemi: v oblasti udržitelného rozvoje, klimatu a energetiky a Lisabonské strategie.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Směrem k ekologicky účinnému hospodářství – změnit hospodářskou krizi v příležitost pro přípravu nové energetické éry

(průzkumné stanovisko)

(2010/C 128/05)

Zpravodaj: **pan OSBORN**

Dne 3. června 2009 nadcházející švédské předsednictví Rady Evropské unie požádalo Evropský hospodářský a sociální výbor, aby vypracoval průzkumné stanovisko na téma

Směrem k ekologicky účinnému hospodářství – změnit hospodářskou krizi v příležitost pro přípravu nové energetické éry.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 164 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Největší vyspělé ekonomiky světa uznaly, že je potřeba do roku 2050 snížit alespoň o 80 % emise skleníkových plynů, a to v rámci celosvětové činnosti, která je nezbytná k tomu, aby rizika, jež klimatická změna představuje, zůstala v rozumných mezích. Proto jsou již nyní zapotřebí zásadní změny energetické základny rozvinutých ekonomik.

1.2 EU tento proces zahájila rozsáhlým programem pro klima a energetiku, který letos přijala Rada a Parlament a jehož cílem je snížení emisí o 20–30 % do roku 2020. Tento program je však třeba ještě realizovat a brzy bude zapotřebí další úsilí pro dosažení cíle na rok 2050.

1.3 Současná hospodářská krize představuje zároveň jak hrozbu, tak příležitost. Hrozba spočívá v tom, že vyrovnání s trvalými hospodářskými problémy pohltí veškerou pozornost politiků a všechny dostupné zdroje a opatření se zaměří na obnovení původního hospodářství se stejným modelem rostoucích emisí. Příležitostí je to, že je zde značný prostor pro zrušení tohoto modelu a přijetí oboustranně výhodné ekologické strategie, která pomůže oživit hospodářství, zlepšit konkurenceschopnost, vytvořit nová pracovní místa a současně transformovat energetickou základnu a výrazně snížit emise.

1.4 EHSV plně podporuje a povzbuzuje všechny akce, které v Evropě jsou nebo budou prováděny na podporu ekologické účinnosti, včetně dalších kroků

— k posílení činnosti zaměřené na energetickou účinnost v rámci nového akčního plánu pro energetickou účinnost,

— k posílení činnosti zaměřené na obnovitelné zdroje energie v rámci nového akčního plánu pro obnovitelné zdroje energie,

— k zakotvení požadavků ekologické účinnosti do všech programů veřejných výdajů,

— k opatřením na podporu a stimulaci ekologické daňové reformy,

— ke stimulaci ekologické politiky zadávání zakázek ve všech veřejných orgánech.

1.5 Aby bylo možné mobilizovat úsilí a podporu ve větším měřítku a zachovat konkurenceschopnou vedoucí úlohu Evropy ve světě, EHSV navrhuje, aby Komise a instituce také zaměřily nové snahy na omezený počet specifických výzev spojených s transformací. Výbor zvláště zdůrazňuje tři transformační změny, které by si jako hlavní evropské iniciativy a programy mohly získat zájem a podporu veřejnosti:

— přechod na solární energii a další obnovitelné zdroje,

— přechod na plně elektrické automobily,

— přechod na domy s nulovými emisemi uhlíku.

Široké využívání elektrických automobilů by přitom muselo být prováděno dalším rozšířením výroby větší části elektřiny ze zdrojů, které samy neprodukují značné množství emisí uhlíku, aby se tak předešlo pouhému přesunu emisí uhlíku z automobilu na elektrárnu.

1.6 EHSV doporučuje navazování pevných partnerství veřejného a soukromého sektoru, která by formovala a směřovala tyto transformace a získala si největší možnou podporu podnikatelů, dalších příslušných institucí a veřejnosti. Také navrhuje zavést novou formu ekologických eurobondů, které by poskytly dodatečné prostředky na podporu některých těchto změn.

1.7 EHSV zdůrazňuje, že nová iniciativa zaměřená na ekologickou účinnost v souladu s tímto stanoviskem by měla být základem nové Lisabonské strategie, a zajistit tak pokrok k udržitelnější budoucnosti.

2. Situace

2.1 Obecné důvody pro snahu o rychlý přechod na ekologicky účinnější hospodářství jsou dobře známy. Změna klimatu, kterou způsobují emise skleníkových plynů, již dnes přináší na mnoha místech světa závažné problémy a tyto problémy se budou jistě v příštích letech zhoršovat.

2.2 Zároveň s tím, jak se stává změna klimatu stále závažnější, hrozí čím dál větší nebezpečí, že budou vyčerpány celosvětové zdroje ropy a plynu, což povede k nedostatečnému zásobování v budoucnosti a vyšším a proměnlivějším cenám. Takové oblasti, jako je Evropa, jejichž zásobování je z velké části závislé na dovozu, musí snížit svou zranitelnost a zvýšit svou bezpečnost tak, že omezí celkovou poptávku po energii a budou pro svou energetiku více využívat obnovitelné zdroje energie dostupné na svém území.

2.3 Tyto dvě dlouhodobé strategické výzvy dohromady znamenají, že svět bude muset dosáhnout radikálního omezení emisí skleníkových plynů a výrazného posunu směrem k ekologické účinnosti. Vedoucí představitelé G8 souhlasili v zásadě s tím, že rozvinuté ekonomiky budou muset do roku 2050 snížit emise skleníkových plynů o 80 %. K některým změnám energetické základny hospodářství již začíná docházet, provádění těchto změn se však bude muset podstatně zrychlit, pokud má být stanoveného cíle dosaženo.

2.4 Do značné míry je jasné, co je třeba udělat, a tento úkol lze realizovat prostřednictvím osvědčených technologií. Mezinárodní energetická agentura (IEA) ve své světové energetické prognóze z roku 2008 (WEO 2008) odhaduje, že více než 50 % opatření k udržení znečištění na koncentraci CO₂ nižší než 450 částic na milion v roce 2030 by se dalo dosáhnout prostřednictvím zavedení stávajících energeticky účinných technologií. Jak na straně poptávky (stavby, průmysl, doprava), tak na straně zásobování (např. kombinovaná výroba elektřiny a tepla či městského vytápění) existují nákladově efektivní opatření, jež stačí pouze aplikovat. Je zapotřebí zintenzivnit opatření na pomoc subjektům na trhu, aby mohly rychleji realizovat tato opatření.

2.5 Kromě existujících technologií musí být v nadcházejících desetiletích připraveny k zavedení na trh také nové energeticky účinné a nízkouhlíkové technologie proto, aby bylo dosaženo dalšího potřebného snížení. Analýzy agentury IEA v Perspektivách energetických technologií na rok 2008 (Energy Technology Perspective 2008) zdůrazňují, že je zapotřebí jednat včas, aby se mobilizoval soukromý výzkum a vývoj a podpořilo se učení v celém

řetězci od dodavatele technologií po technologické operátory a uživatele, aby nové technologie obsáhly celý proces osvojování znalostí až na nejnižší stupeň a přeměnily se ze slibných, avšak příliš nákladných demonstračních projektů na spolehlivou a nákladově efektivní hlavní výrobu. Nové technologie jsou potřebné jak k tomu, aby bylo možno pokračovat ve zvyšování energetické účinnosti (např. budovy, osvětlení a průmyslová výroba s nulovými emisemi), tak ke snižování emisí CO₂ pocházejících ze zásobování energií (např. solární elektřina, zachycování a skladování uhlíku, pohonné hmoty z jiných než fosilních paliv).

2.6 Všechny tyto změny jsou na dosah. Je však nutno prudce zrychlit jejich tempo. Evropa a členské státy společně s dalšími velkými ekonomikami musí vyvinout ještě větší úsilí než doposud s cílem rozvíjet inovační strategie a zavádět důležité transformační programy v dotčených klíčových odvětvích.

2.7 Zásadní jsou zaváděcí programy. Mohou poskytnout pobídky k realizaci potenciálu dostupných opatření pro energetickou účinnost či zvýšit jejich rozšíření na trhu, které je nezbytné k tomu, aby se podnítil soukromý výzkum a vývoj a aby se nové technologie dostaly do procesu osvojování znalostí. Zaváděcí programy mají největší potenciál pro to, aby zajistily dvojitý přínos – vytváření pracovních míst a napomáhání přechodu na ekologicky účinné energetické systémy v současnosti a zároveň investice do učení, abychom měli v budoucnu k dispozici účinnější a levnější technologie. Je potřeba vymyslet takové zaváděcí programy, které budou stimulovat konkurenceschopnost, přilákají investice do výzkumu a vývoje v soukromém sektoru a usnadní učení v řetězci od výrobce k uživateli.

2.8 Evropská snaha o zvýšení účinnosti a uvedení nízkouhlíkových technologií na trh byla již účinná v několika případech. Systém energetického označování, který EU zavedla, přiměl trh s chladicími zařízeními k tomu, aby dosáhl podstatně vyšší energetické účinnosti. Díky národním programům pro modernizaci stávajících budov se zase zvyšuje účinnost vytápění. Národní zaváděcí programy pro větrnou energii přinesly v zemích s těmito programy mnohem častější využívání této technologie a nižší náklady a zároveň vznik odvětví v hodnotě mnoha miliard eur.

2.9 Budoucí požadavky na účinnost a nové nízkouhlíkové technologie však zůstávají velmi vysoké. Je třeba shromáždit a předávat poznatky získané při tomto úsilí a využít je k novému koordinovanému a společnému úsilí o co nejrychlejší rozšíření a zavedení na trh příští generace nízkouhlíkových technologií v celé Evropské unii.

2.10 Některé z těchto potřebných změn mohou vyžadovat zásadní změny přístupu a je tudíž nutné jim věnovat zvláštní pozornost. Zdá se, že tři příklady nabízejí zvláštní příležitosti, které by mohly být dobře přijaty evropskou veřejností a dosáhnout změny k lepšímu v ekologické účinnosti:

— V oblasti výroby elektřiny je třeba ještě zrychlit přechod na obnovitelné zdroje. Solární energie je stále ještě drahá a okrajová, ale ceny se postupně snižují a je nutná další velká

pobídka na podporu jejího rozsáhlejšího využívání při místních aplikacích v malém, ale i ve větších soustavách výroby energie. Větrná energie se dnes konečně uplatňuje v dosti velkém rozsahu, ale je stále ještě potřeba snížit její náklady. Geotermální tepelná čerpadla již vykazují velmi dobré výsledky a měly by se rychle vyvíjet do stavu, kdy by se mohly stát standardním vybavením ve všech nových obytných a jiných budovách. Systémy podpory rozvodné sítě a infrastruktury a skladování energie se musí znovu promyslet a překonfigurovat prostřednictvím inteligentní koncepce a zásad řízení tak, aby více využívaly obnovitelné zdroje.

— Automobily s nulovými emisemi uhlíku. Snižování emisí uhlíku u spalovacích motorů má zásadní fyzické meze. Dříve či později se přejde na plně elektrická vozidla či vozidla poháněná palivovými články s dobíjením nebo palivem z energetických zdrojů s nízkými nebo nulovými emisemi skleníkových plynů. Výbor věří, že nastal čas stanovit jasné cíle a časové harmonogramy tohoto přechodu a vybudovat potřebnou infrastrukturu a podpůrná opatření.

— Ve stavebnictví se postupně začíná prosazovat možnost stavět budovy s opravdu nulovými emisemi. Nyní je zapotřebí vyvinout velkou snahu o to, aby se tato koncepce proměnila z několika zajímavých prototypů v technologie zaváděné ve velkém měřítku v nových a existujících domech a v jiných budovách. Za tímto účelem by ve všech regionech EU měly být stavěny modelové energeticky úsporné domy, při jejichž projektování by byly zohledněny klimatické a geografické podmínky daného regionu. Takovéto budovy by sloužily za vzor.

2.11 Podobná opatření by byla potřebná i pro podporu dalšího rozvoje technologií zachycování a ukládání uhlíku a pro rozšíření kapacity informačních technologií a inteligentních systémů, které mohou přispět k větší ekologické účinnosti.

3. Úloha vlád členských států a Evropské unie

3.1 EU hraje zvláště důležitou úlohu z důvodu rozsahu a široké škály určitých potřebných opatření. Transformace v potřebném rozsahu a tempu může být dosaženo pouze koordinovaným úsilím spojujícím partnery veřejného a soukromého sektoru celé Evropy, v některých případech dokonce celého světa. EU již přijala celé řady programů a balíčků na podporu energetické účinnosti, obnovitelných energií a přechodu k nízkouhlíkové ekonomice. Toto úsilí je však potřeba posílit a urychlit. Následující odstavce zkoumají některé z klíčových oblastí, ve kterých jsou nutné zásahy EU.

3.2 Výzkum a vývoj. Výzkum a vývoj v Evropě několik roků stagnoval na přibližně 1,84 % HDP, hluboko pod dohodnutým cílem 3 %. Je potřeba vyvinout velké úsilí na dosažení cíle 3 % a věnovat větší část programu podpory přechodu k nízkouhlíkové ekonomice. Některé převratnější nové nízkouhlíkové technologie potřebují větší veřejné financování výzkumu a vývoje, např. zachycování a skladování uhlíku, fotovoltaické články s tenkou vrstvou, mořská větrná energie a biopaliva druhé generace.

3.3 Zaváděcí programy by měly být navrhovány tak, aby využívaly mezer na trhu pro nové technologie a stimulovaly investice do učení ze strany subjektů na trhu. Měla by se využívat součinnost s daňovou a průmyslovou politikou. EU by se měla zaměřit především na největší potřebné transformace, jako například na přechod na elektrické automobily nebo domy s nulovými emisemi uhlíku, které budou vyžadovat široký technologický rozvoj, obrovské investice, širokou podporu infrastruktury a rozsáhlou mobilizaci zájmu veřejnosti a spotřebitelů a podporu a pobídky. Zkušenosti s technologickými platformami pro energetiku je nutno rozšířit a rozvinout do proaktivních programů zavádění potřebných klíčových transformací na trh.

3.4 Stanovení norem. Regulační normy na požadavky minimální energetické účinnosti pro výrobky a služby by měly hrát klíčovou úlohu při dosahování pokroku. EU již stanovila normy minimální energetické účinnosti pro některé klíčové výrobky s časovými harmonogramy na další zlepšení, která budou v budoucnu povinná. Je však potřeba, aby tyto programy byly obšírnější a byly stanoveny ambicióznější krátkodobé a dlouhodobé cíle.

3.5 Samozřejmě existují praktická omezení tempa pokroku, která se musí respektovat. Je však také důležité vyvíjet i nadále tlak na evropský průmysl, aby patřil mezi světovou špičku v oblasti norem účinnosti, a udržel si tak pevnou pozici v konkurenci v období, kdy celosvětový obchod přejde na vyšší ekologickou účinnost.

3.6 Zadávání veřejných zakázek. Programy zadávání veřejných zakázek mohou být mimořádně mocným nástrojem při dosahování zlepšení v klíčových odvětvích průmyslu, pokud se do specifikací a smluvních dokumentů zahrnou přiměřené podmínky. Jsme přesvědčeni, že by EU měla i nadále udávat směr a stanovit mnohem přísnější normy energetické účinnosti jako standardní požadavky pro všechny veřejné nákupy zboží, služeb a budov. Do všech postupů hodnocení projektů by měla být začleněna kritéria pro ekologickou účinnost.

3.7 Některé místní a regionální orgány v Evropě stojí v popředí snahy zakotvit ekologickou účinnost do všech svých činností. Pro mnoho z nich to však neplatí. Mohl by existovat prostor pro dvojí evropskou iniciativu: na jedné straně vyzdvihnout osvědčené postupy a pobízet ostatní, aby je následovali, a na druhé straně podporovat systematizaci a harmonizaci požadavků kladených na tyto orgány pro dosažení norem ekologické účinnosti.

3.8 Pobídky pro soukromý sektor. Zde je nejdůležitější stanovit přiměřenou cenu emisí CO₂. Výbor očekává, že Komise bude pokračovat ve vývoji systému obchodování s emisemi pro příslušná odvětví a podpoří větší rozšíření zdanění emisí CO₂ v dalších oblastech. Měla by se též podporovat další opatření pro specifické pobídky, jako například používání garantovaných výkupních cen za účelem stimulování investic do obnovitelných zdrojů energie. V některých případech může být potřebná spolupráce soukromého sektoru s veřejným, aby vznikla náležitá podpora infrastruktury nových klíčových technologií, např. podpora decentralizovaných forem výroby energie a inteligentní rozvodné sítě.

3.9 Chování spotřebitelů. Stále existuje nedostatečné povědomí spotřebitelů či jejich nezáměr o větší účinnost, a to ať již při nakupování, tak při rozhodování o životním stylu. Naopak na straně regulačních orgánů je velmi nízká informovanost o původu spotřebitelského chování a o tom, jak nejlépe podpořit poptávku po ekologicky účinném zboží a službách. Je potřeba rozšířit podporu vzdělávání, osvěty a společných akcí. Označování zboží a výrobků za účelem informování o energetické výkonnosti se musí rozšířit a zlepšit.

3.10 Profesní rozvoj a odborná příprava. Je třeba vyvinout větší úsilí v tom smyslu, aby se do profesního a technického vzdělávání a rekvalifikace zařadilo i lepší porozumění potřebě a dosahu energeticky účinné výroby a udržitelnosti.

4. Příležitosti a hrozby za současné hospodářské krize

4.1 Hrozí, že současné hospodářské těžkosti ve světě by mohly rychlý pokrok směrem k ekologické účinnosti ztížit. Financí na nové investice se ve veřejném ani v soukromém sektoru nedostává a dostupné zdroje se často věnují spíše na krátkodobé priority.

4.2 S počínající obnovou světového hospodářství by se však mohly objevit nové příležitosti, jak nasměrovat evropskou ekonomiku (a další velké ekonomiky) k udržitelnějšímu hospodaření. Je velmi důležité, aby Evropa přijala tyto výzvy a reagovala na ně pozitivně, pokud chce uspět ve světové hospodářské soutěži o ekologickou účinnost a udržitelnost v budoucnosti.

4.3 Některé specifické oblasti, které spadají především do oblasti působnosti finančnictví, ekonomiky a průmyslu, je za současné hospodářské situace obzvláště potřeba zblízka prozkoumat.

4.3.1 Uplatňování ekologického hlediska u HDP. Hospodářská krize podnítila obnovený zájem o nedostatky HDP jako měřítka celkového pokroku a vyzdvihla potřebu upřednostnit širší koncept blahobytu, který by dokázal zohlednit sociální a environmentální faktory i výkonnost peněžní ekonomiky. Činnost Komise v této oblasti je potřeba monitorovat s ohledem na nedávnou Stiglitzovu zprávu vypracovanou pro francouzskou vládu.

4.3.2 Uplatňování ekologického hlediska ve veřejných výdajích. Vlády řady členských států a Komise vypracovaly důležité balíčky v oblasti veřejných výdajů, které mají povzbudit jejich ekonomiku a zabránit tomu, aby se situace zhoršila až do hospodářské recese. Plán evropské hospodářské obnovy, který předložila Komise, byl dobrým příkladem, jak skloubit ekonomické pobídky s podporou přechodu na ekologičtější ekonomiku, byl však nevyhnutelně omezen poměrně malými částkami, které na něj byly k dispozici. Čas na další stimulující balíčky je už možná dávno za námi, ale nadále by se měly přezkoumávat všechny programy veřejných výdajů z hlediska ekologické účinnosti, aby se tak zajistil dvojitý přínos. Systematické posuzování udržitelnosti programů veřejných výdajů by se mělo stát normou rozpočtových procesů v EU a členských státech.

4.3.3 Uplatňování ekologického hlediska při krácení veřejných výdajů. Všechny veřejné výdajové programy se budou v příštích několika letech pečlivě sledovat, protože veřejné orgány se snaží ušetřit výdaje a ozdravit svoje finance. Při určování oblastí pro krácení výdajů by se pozornost měla zaměřit hlavně na výdajové programy, které mají velkou spotřebu energie a nebo odporují ekologické účinnosti. V této souvislosti by měly být přezkoumány obzvláště nevhodné dotace, které podporují výrobu či spotřebu fosilních paliv (např. dotace na produkci uhlí nebo dotované ceny paliv pro zvláštní skupiny) a způsobují tak dvojité znevýhodnění (vytlačují užitečnější veřejné investice a překrucují konkurenční podmínky na úkor skutečných technologií v oblasti obnovitelných zdrojů energie atd., které bychom právě měli prosazovat). K této činnosti by Evropu mohlo podnítit dlouho očekávané oznámení Komise o reformě dotací.

4.3.4 Uplatňování ekologického hlediska při obnově daňové rovnováhy. Současná daňová nerovnováha v mnoha zemích Evropy bude pravděpodobně vyžadovat přizpůsobení úrovně zdaňování a rovnováhy jednotlivých typů daní. Při uplatňování těchto změn je třeba mít na zřeteli ekologický rozměr. Za nynějších podmínek by se měla před zdaňováním práce především dávat přednost vyššímu zdaňování energií (z fosilních paliv), avšak za současného zaručení ochrany postavení nejchudších a nejzranitelnějších lidí. Komise a členské státy by mohly zahájit novou studii na posílení koordinované činnosti k posunu daňových strategií tímto směrem.

4.3.5 Uplatňování ekologického hlediska při podpoře a restrukturalizaci průmyslu. Současná hospodářská krize již vedla k několika závažným zásahům vlád na podporu restrukturalizace klíčového průmyslu. Při provádění těchto zásahů by vždy měla být hlavním cílem podpora účinnosti zdrojů. Některé specifické výzvy spojené s transformací, které byly v tomto stanovisku uvedeny (elektromobil, budovy s nulovými emisemi a solární energie), mohou obzvláště potřebovat zásah a podporu, aby se mohly stát jádrem nové ekonomiky, kolem něhož budou vznikat nové investice, nové podniky a nová pracovní místa.

4.3.6 Nová inovační strategie. Lze předpokládat, že EU by mohla v rámci své nové inovační strategie sehrát novou úlohu při podpoře vzniku evropských špičkových podniků světové úrovně v klíčových odvětvích nízkouhlíkových technologií. EHSV navrhuje zvláště zřízení pracovních skupin, které by mohly na úrovni EU usměrňovat pokrok vedoucí k elektromobilu, budovám s nulovými emisemi a solární energii a přitom zapojit subjekty veřejného i soukromého sektoru. V každém případě budou muset tyto činnosti vycházet z práce existujících platforem výzkumu a vývoje energetických technologií a provádět další činnost zaměřenou na široké uvádění na trh a uplatňování.

4.3.7 Pracovní skupiny by se měly ve všech případech snažit identifikovat možnosti změn a odlišné úlohy, které bude muset hrát veřejný a soukromý sektor ve výzkumu a vývoji a v investicích. Měly by prozkoumat, jaká podpora infrastruktury může být potřebná (např. síť dobýjecích stanovišť na podporu rozšíření zavedení elektromobilů nebo program podpory obcí pro domácnosti na zlepšení energetické účinnosti obydlí). Mohly by též prozkoumat, jak by bylo možné tyto transformace zpřístupnit rozvojovým zemím (např. solární energie pro Afriku), aby získaly pomoc pro svou účast v přechodu k nízkouhlíkovému hospodářství.

4.3.8 Nové formy financování – ekologický eurobond? Za současných hospodářských podmínek jsou v následujících letech v EU velmi pravděpodobná přísná omezení veřejných výdajů (a možná i na úrovni soukromých investic). Výbor poukazuje na to, že na podporu investic nezbytných pro uvádění nových ekologicky účinných technologií na trh jsou potřebné inovační formy financování. Navrhuje, aby se zvážilo vytvoření ekologického eurobondu. Ten by mohl být uveden na trh se skromným, ale jistým výnosem a financovat vývoj a zavádění některých klíčových nových technologií, např. vozidel a domů s nulovými emisemi CO₂. Využila by se tak velká snaha zkombinovat jisté formy úspor s určitým příspěvkem k lepší budoucnosti.

5. Nový impuls na evropské úrovni

5.1 EU již úspěšně zahájila první kroky směrem k ekologicky účinnějšímu hospodářství prostřednictvím cílů, které si stanovila, a opatření, jež zavedla. Je však jasné, že to lze považovat pouze za začátek. Přetrvávající problémy světového hospodářství vyžadují přetrvávající potřebu aktivního řízení, které by zabránilo návratu k minulým neúčinným a škodlivým vzorcům růstu a vývoje. Nástup nového Parlamentu a nové Komise je pro EU výbornou příležitostí zrychlit tempo a poskytnout nový impuls ekologické účinnosti a udržitelnému vývoji v Evropě.

5.2 Z krátkodobého hlediska EHSV žádá Komisi a švédské i budoucí předsednictví, aby se těchto příležitostí včas chopily prostřednictvím:

- revize a obnovy Lisabonské strategie a strategie udržitelného rozvoje,

- vytvoření nových finančních perspektiv,
- přepracování směrnice 2002/91/ES o energetické náročnosti budov,
- plnění sdělení Komise Překonávání překážek pro energii z obnovitelných zdrojů v EU,
- podpory iniciativy pro financování udržitelné energetiky jako společného projektu Komise a Evropské investiční banky,
- přijetí nové energetické politiky pro Evropu v roce 2010 s plánem pro rok 2030 a vizí pro rok 2050.

5.3 EHSV uznává potenciál národního akčního plánu pro energetickou účinnost a národních akčních plánů pro obnovitelné zdroje energie. Analýzu prvního kola plánů je třeba rychle rozšířit mezi členy EU a získat od nich zpětnou vazbu a dále je nutné řádné monitorování ze strany Komise a institucí.

5.4 V budoucnu EHSV očekává, že bude zapotřebí trvalé podpory ekologické účinnosti k tomu, aby se prosadila a rozšířila do všech následujících oblastí současně či možné činnosti EU, jejichž přehled přineslo toto stanovisko:

- podpora výzkumu a vývoje,
- podpora programů pro profesní rozvoj ve strojírenství, stavebnictví a dalších klíčových oblastech tak, aby zahrnovaly povinné prvky konceptů ekologické účinnosti,
- zařazení požadavků ekologické účinnosti do všech příslušných účetních norem, regulační praxe a pravidel hodnocení finančních útvarů,
- preferování ekologické účinnosti ve všech výdajových programech EU a členských států a u zadávání zakázek,
- podporování ekologického hlediska u všech veřejných výdajových programů na úrovni EU a členských států s využíváním systematického posuzování udržitelnosti jako klíčového nástroje,
- vytvoření nových způsobů financování pro hlavní transformační programy,
- prosazování ekologicky účinné daňové reformy,
- odstranění škodlivých dotací,
- podpora nové inovační strategie s pracovními skupinami pro specifické klíčové transformace,
- prosazování osvědčených postupů při spotřebitelské osvětě i při společné činnosti.

5.5 Jsme přesvědčeni, že ekonomiky, kterým se podaří nejrychleji dosáhnout ekologické účinnosti, získají značné konkurenční výhody, zatímco ty, které zůstanou pozadu, budou mít nevýhodné konkurenční postavení. Proto vyzýváme, aby základem obnovené Lisabonské strategie pro budoucnost evropského

hospodářství byl cíl stát se jednou z ekologicky nejúčinnějších ekonomik světa a aby byl tento cíl zakotven ve všech evropských politikách a programech zakládajících se na doporučeních tohoto stanoviska.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Dodržování základních práv v evropských politikách a právních předpisech v oblasti přistěhovalectví

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/06)

Zpravodaj: **pan PARIZA CASTAÑOS**

Dne 26. února 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Dodržování základních práv v evropských politikách a právních předpisech v oblasti přistěhovalectví.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009. Zpravodajem byl pan PARIZA CASTAÑOS.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor jednomyslně následující stanovisko.

1. Úvod a souvislosti

EU pokročit ve společné přistěhovalecké politice. Během švédského předsednictví přijme EU stockholmský program ⁽¹⁾.

1.1 EHSV se rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy s cílem navrhnout, aby politiky a legislativa EU týkající se přistěhovalectví a hranic řádně dodržovaly lidská práva a aby v centru jejich pozornosti byla svoboda a bezpečnost všech osob.

1.6 Počítá se také se vstupem v platnost Lisabonské smlouvy, která může být novým impulzem pro další rozvoj přistěhovaleckých politik, jež budou přijaty řádným legislativním postupem, a která dá Listině základních práv právně závazný charakter.

1.2 Za velkých politických obtíží v Radě vzniká v EU společný legislativní rámec v oblasti přistěhovalectví, který poskytuje nadnárodní práva a záruky a přesahuje rámec měnících se (a někdy restriktivních) legislativ členských států. EHSV hodnotí pozitivně dosažený pokrok, neboť vypracovat společnou legislativu pro 27 členských států v tak citlivé oblasti, jako je přistěhovalectví, není jednoduché.

1.7 V průběhu těchto let EHSV posílil spolupráci s organizacemi občanské společnosti a vytvořil pevnou strukturu spoluúčasti prostřednictvím Evropského fóra pro integraci ⁽²⁾. Výbor přijal významný závazek, aby politiky interakce byly vytvářeny za spoluúčasti občanské společnosti.

1.3 Minimalistický charakter harmonizace mnoha těchto právních norem ztěžuje a omezuje možnost existence rozsáhlých a přiměřených záruk na ochranu lidských práv. Kromě toho v některých členských státech nedochází z hlediska ochrany lidských práv k řádnému provádění evropských směrnic do vnitrostátní legislativy.

1.8 Výbor s obavami sleduje rostoucí netoleranci, rasismus a xenofobii namířené proti přistěhovalcům, proti „jiným“ v Evropě, a obává se, že sociální důsledky finanční krize tyto postoje jen prohloubí. Je nutné, aby činitelé v oblasti politiky a společnosti a sdělovací prostředky jednali s velkou mírou zodpovědnosti a působili politicky a sociálně výchovně s cílem zamezit tomuto chování. V učebních plánech základních a středních škol musí být posílena výchova k lidským hodnotám, základním právům, rovnosti a nediskriminaci.

1.4 EHSV vypracoval v posledních letech různá stanoviska s cílem vytvořit pro společnou přistěhovaleckou politiku celkový přístup, který by zohledňoval nejen potřeby členských států EU a spolupráci se zeměmi původu, ale respektoval také lidská práva přistěhovalců.

2. Základní lidská práva a politiky přistěhovalectví

2.1 Mezi mnoha různými mezinárodními nástroji je třeba poukázat na Všeobecnou deklaraci lidských práv, v níž je vyhlášena všeobecnost jednotného systému zásad a hodnot.

1.5 Evropská rada schválila dne 16. října 2008 Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, který je velkým politickým závazkem

⁽¹⁾ KOM(2009) 262 v konečném znění, 10.6.2009.

⁽²⁾ Evropské fórum pro integraci a internetová stránka EU o integraci.

2.2 Evropská úmluva o lidských právech, k níž se připojily všechny členské státy, a Evropský soud pro lidská práva jsou základem a zárukou pro dodržování lidských práv na celém území EU.

2.3 Soudní dvůr Evropských společenství (Evropský soudní dvůr ESD) uznal, že Evropská úmluva o lidských právech a judikatura Evropského soudu pro lidská práva jsou součástí právního řádu Společenství a jsou obecnými zásadami tohoto řádu.

2.4 Toto bylo potvrzeno článkem 6 Smlouvy o EU, který posílil záruku základních práv v evropském právním systému a pravomoci ESD při zaručení jeho dodržování s ohledem na činnosti evropských institucí a členských států v rámci práva Společenství.

2.5 Ačkoliv mají členské státy svrchované právo kontrolovat vstup a přidělovat povolení k pobytu státním příslušníkům třetích zemí, EHSV připomíná, že státy musejí dodržovat povinnosti vyplývající z mezinárodních a evropských nástrojů a úmluv o základních lidských právech a jejich interpretace příslušnými soudními orgány.

2.6 Listina základních práv EU zavádí nová práva, která nebyla obsažena v Evropské úmluvě o lidských právech ⁽³⁾. Velká část těchto práv kromě toho nezávisí na státní příslušnosti jednotlivé osoby. Listina bude mít závazný charakter, až bude ratifikována Lisabonská smlouva, a bude posilovat právní jistotu ochrany základních práv osob. Listina bude aplikována na evropské instituce a členské státy, zejména v případech, kdy budou používat legislativu Společenství, a posílí dodržování základních práv v otázkách souvisejících s přistěhovalectvím.

2.7 Se vstupem v platnost Lisabonské smlouvy bude mít Unie možnost přistoupit k Evropské úmluvě o lidských právech, což posílí závazek EU v oblasti lidských práv.

2.8 Výbor také podpořil zřízení agentury Evropské unie pro základní práva ⁽⁴⁾. Evropská rada přijala v roce 2008 víceletý plán agentury, který se skládá z devíti tematických oblastí, k nimž patří rasismus a xenofobie, diskriminace, azyl, přistěhovalectví a integrace, víza a hraniční kontroly. EHSV by se rád na agentuře podílel, aby tak posílil roli organizované občanské společnosti v jejích činnostech.

2.9 I přes tyto nástroje a struktury Společenství dokázala řada organizací občanské společnosti a zprávy nezávislých výzkumných pracovníků, že některé vnitrostátní a evropské politiky a legislativy nedodržují v dostatečné míře základní práva.

2.10 V oblasti politik Společenství také existuje řada zpráv, v nichž se poukazuje na porušování lidských práv přistěhovačů v řadě členských států; v jiných případech evropské politiky umožňují některé vnitrostátní postupy, které nejsou slučitelné s lidskými právy a právním státem.

2.11 EHSV navrhl v nedávném stanovisku ⁽⁵⁾, že „přistěhovalecká politika a právní předpisy z této oblasti musí plně respektovat lidská práva všech osob, rovné zacházení a nediskriminaci. Za účelem posílení tohoto cíle navrhuje, aby byly zahrnuty dvě nové společné zásady“ do budoucí evropské přistěhovalecké politiky, jak jsou navrženy ve stockholmském programu, a sice: „základní práva; a právní stát a základní svobody“.

2.12 Základní práva by se měla vztahovat na všechny osoby, nejen na občany EU. Žadatelé o azyl a přistěhovačci jsou chráněni Evropskou úmluvou o lidských právech a Listinou základních práv Evropské unie. Evropská legislativa v oblasti přistěhovalectví a hranic a judikatura ESD navíc poskytují řadu záruk a práv, které překračují rozhodovací prostor členských států.

2.13 EHSV také navrhl ⁽⁶⁾, aby EU v oblasti vnější politiky podporovala mezinárodní právní rámec pro migraci, který by se zakládal na Všeobecné deklaraci lidských práv, na Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a na Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tento mezinárodní právní rámec by měl obsahovat základní úmluvy MOP a Mezinárodní úmluvu OSN o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin, kterou členské státy EU ještě neratifikovaly, ačkoli EHSV schválil stanovisko z vlastní iniciativy ⁽⁷⁾, v němž navrhoval její ratifikaci.

2.14 V programu pro Evropu ⁽⁸⁾ Výbor také navrhuje, aby byla dodržována základní práva a lidská práva v politikách EU, a zejména v politikách týkajících se přistěhovalectví a azylu.

2.15 EHSV se domnívá, že hodnoty a zásady EU a ochrana lidských práv a svobod musí být posíleny prostřednictvím viditelné a silné autority na evropské úrovni, proto podporuje návrh předsedy EK Barrosa zavést úřad evropského komisaře pro spravedlnost, základní práva a občanské svobody. Výbor doufá, že tento útvar bude mít k dispozici politické nástroje a organizační a finanční zdroje potřebné pro výkon tak důležitého úkolu.

2.16 Výbor však lituje, že přistěhovalectví a azyl netvoří součást tohoto portfeje, ale spadají do oblasti vnitřní bezpečnosti, jež je v kompetenci jiného komisaře. Spojit přistěhovalectví s bezpečností a oddělit ho od ochrany lidských práv je špatným politickým signálem.

⁽³⁾ Úř. věst. C 303/1, 14.12.2007.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 88, 11.4.2006, s. 37.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 78.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 91.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 49.

⁽⁸⁾ Program pro Evropu: <http://www.eesc.europa.eu/documents/publications/pdf/booklets/EESC-2009-10-CS.pdf>.

3. Univerzalita lidských práv

3.1 Před Evropou dnes stojí velká výzva: zajistit všem osobám dodržování lidských práv pro všechny v rámci právního řádu EU a členských států, které jsou založeny na tradičním pojmu občanství, jenž některá z těchto práv upírá osobám, které nejsou občany, a na právním rozlišování mezi občany a cizinci a mezi legálními a neregulérními přistěhovalci.

3.2 Evropské právní předpisy v oblasti přistěhovalectví dostatečně nezaručují, že bude přistěhovalec právním subjektem a že bude chráněn. Striktní právní vazba mezi pracovním povolením a povolením k pobytu ukazuje, že na přistěhovalce není nahlíženo jako na osobu, nýbrž jako na pracovní sílu, tedy nástroj ve službách trhu práce, který když již není potřebný, ztrácí možnost legálního pobytu; ztrácí tedy řadu práv z důvodu změny jeho správního postavení: stává se z něj osoba „bez papírů“.

3.3 Lidská práva jsou univerzální, nezadatelná a ochraňují všechny osoby, nezávisle na jejich situaci a právním postavení.

4. Lidská práva a přistěhovalecká politika: deset operativních priorit pro Evropu jako prostor svobody, bezpečnosti a práva

4.1 Evropa práv

4.1.1 V posledních letech ztratila ochrana a podpora lidských práv v agendě EU na významu. Politickou prioritou byla bezpečnost států, která jako by byla neslučitelná s rozvojem svobody a ochrany základních práv.

4.1.2 Politiky přijaté v oblasti bezpečnosti musí chránit hodnoty svobody a spravedlnosti. EHSV je toho názoru, že základem těchto politik musí být ochrana základních práv, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a Listinou základních práv EU.

4.1.3 Posílení bezpečnosti nesmí narušovat základní hodnoty (lidská práva a svobody) a demokratické zásady (právní stát) sdílené celou EU. Svoboda osob nesmí být omezována cílem bezpečnosti společnosti a státu. Některé politické návrhy opakují chybu z minulosti: pro zvýšení bezpečnosti obětovat svobodu.

4.1.4 EHSV v tomto smyslu vítá sdělení Komise na téma Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům z června 2009, jehož prioritou je ochrana základních práv evropských občanů.

4.1.5 EHSV podporuje iniciativu Komise podporovat „kulturu základních práv“ již od prvních fází legislativního procesu, včetně přistěhovalecké politiky. Dodržování základních práv musí být

společným cílem pro všechny instituce Společenství⁽⁹⁾. To by mělo být doplněno společným evropským systémem pravidelného hodnocení *ex post* provádění evropských politik na vnitrostátní, regionální a místní úrovni s ohledem na jejich slučitelnost se základními právy a jejich účinnost⁽¹⁰⁾. EHSV a organizovaná občanská společnost by měly mít v tomto hodnocení klíčovou úlohu.

4.2 Právní předpisy v oblasti povolování vstupu

4.2.1 EHSV již v dřívějších stanoviscích požadoval, aby EU disponovala jednotnou přistěhovaleckou politikou a harmonizovanou legislativou. EU a její členské státy potřebují otevřenou legislativu, která umožní pracovní přistěhovalectví legální a transparentní cestou, a to jak pro vysoce kvalifikované pracovníky, tak pro pracovníky s nižší kvalifikací. Tímto způsobem by byla dostatečně chráněna práva přistěhovalců.

4.2.2 Výbor navrhl horizontální legislativu, ale členské státy, Komise a Rada se rozhodly vypracovat specifické směrnice zaměřené na určité skupiny přistěhovalců, což může vést k diskriminaci.

4.2.3 EHSV se ve stanoviscích, která vypracovává na téma různých legislativních návrhů Komise, snaží zachovat celkovou soudržnost a zajistit ochranu základních práv, jakož i rovný přístup a nediskriminaci nehledě na profesní skupinu, k níž migrující pracovníci přísluší.

4.3 Práva migrujících pracovníků a jejich rodin

4.3.1 Zásada nediskriminace musí sloužit jako základ (článek 21 Listiny). Migrující pracovník má mít nezávisle na délce pracovního povolení a povolení k pobytu stejná hospodářská, pracovní a sociální práva jako ostatní pracovníci. To je také v souladu s článkem 15.3 Listiny, podle něhož „státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou oprávněni pracovat na území členských států, mají právo na pracovní podmínky rovnocenné pracovním podmínkám občanů Unie“.

4.3.2 Rovné zacházení na pracovišti se vztahuje na pracovní podmínky, mzdy, propuštění, zdraví, bezpečnost práce a právo vstoupit do odborů a právo na stávku.

4.3.3 EHSV se domnívá, že je také třeba podporovat rovné zacházení v jiných sociálních a základních právech, jak navrhl ve svém dřívějším stanovisku: „EHSV navrhuje soubor práv, která by měla být udělena příslušníkům třetích zemí, kteří legálně a přechodně pracují a pobývají v EU“⁽¹¹⁾, k nimž patří:

— Právo na sociální ochranu včetně zdravotní péče.

⁽⁹⁾ Zpráva Evropské komise o uplatňování metodiky pro systematickou a přísnou kontrolu dodržování listiny základních práv v praxi, KOM(2009) 205 v konečném znění, 29.4.2009.

⁽¹⁰⁾ To by bylo v souladu s článkem 60 Lisabonské smlouvy.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 286, 17.11.2005, s. 20.

- Přístup ke zboží a službám, včetně bydlení (články 34 a 35 Listiny).
- Právo na vzdělání a na odborné vzdělávání (článek 14 Listiny).
- Uznání diplomů, vysvědčení a titulů v rámci unijní legislativy.
- Uznání práva na práci a sociálních práv migrujících pracovníků vyslaných v rámci EU ⁽¹²⁾.
- Právo na vzdělání pro děti, včetně podpor a stipendií.
- Právo na bezplatnou právní pomoc v případě potřeby (článek 47 Listiny).
- Právo na přístup k bezplatné službě pracovního umístění (veřejná služba).
- Právo na výuku jazyka přijímající země.
- Respektování kulturní, náboženské a jazykové rozmanitosti (článek 22 Listiny).
- Právo na volný pohyb a pobyt uvnitř členského státu.

4.3.4 Možnost výkonu lidských práv závisí na existenci veřejných služeb vybavených prostředky k jejich respektování (zdroje, příprava pracovníků), jejichž představitelé jsou zákonem zavázáni k nezávislému a nestrannému přístupu k občanům. EHSV má dále v tomto období krize pochybnosti, pokud jde o rozpočtové prostředky členských států a Unie a jejich objem, který jsou ochotny mobilizovat na národní i evropské úrovni k zajištění efektivní ochrany lidských práv, zejména přistěhovalců.

4.3.5 Výbor nesouhlasí s návrhem rámcové směrnice, která dává členským státům možnost omezovat právo na rovný přístup, pokud jde o určité pracovní podmínky (mzda, propuštění, bezpečnost a zdraví na pracovišti, sociální ochrana) a svobodu shromažďování a sdružování a právo na stávku ⁽¹³⁾, pouze na osoby, které mají skutečné pracovní místo. Tato omezení mohou narušovat také zásadu nediskriminace a článek 12 Listiny.

4.3.6 EHSV vítá iniciativu Komise předložit Evropský kodex pro oblast přistěhovalců, který by měl zohlednit základní práva a záruky pro všechny přistěhovalce v EU.

⁽¹²⁾ V rámci návrhu směrnice, který Komise přijme v průběhu příštích měsíců.

⁽¹³⁾ KOM(2007) 638, článek 12.2, písm. e) a d). V souladu s návrhem mohou členské státy uplatňovat omezení také při přidělování podpory na studium a odborné vzdělávání, stejně tak mohou omezit přístup k obecním bytům pouze pro ty, kteří mají povolení k pobytu minimálně na tři roky.

4.4 Slučování rodin

4.4.1 Právo na rodinný život je jedním z lidských práv, které EU a členské státy musí chránit a zaručit prostřednictvím svých politik a právních předpisů týkajících se přistěhovalců ⁽¹⁴⁾.

4.4.2 Minimalistický charakter směrnice 2003/86 o právu na sloučení rodiny umožňuje, aby v některých vnitrostátních předpisech nemuselo být plně zaručeno právo na sloučení rodiny pro státní příslušníky třetích zemí. To bylo potvrzeno zprávou Komise o provádění směrnice ⁽¹⁵⁾, v níž jsou vyjádřeny obavy o slučitelnosti uplatňování integračních opatření jako předpokladu pro povolení vstupu na území s právem na rodinný život (článek 7 Listiny) a zásadou proporcionality.

4.4.3 Výbor se domnívá, že směrnice o modré kartě má méně restriktivní přístup ke slučování rodiny, než jak je tomu ve směrnici 2003/86. Tento přístup by měl být rozšířen na všechny kategorie přistěhovalců neohledně na úroveň jejich kvalifikace.

4.4.4 EHSV z tohoto důvodu navrhuje Komisi, aby vypracovala v průběhu roku 2010 návrh úpravy směrnice 2003/86.

4.5 Hranice a nedovolené přistěhovalce

4.5.1 EHSV žádá, aby základní právo na azyl (čl. 18 Listiny) a zásada nenavracení, která zakazuje navrátit jednotlivce na území, v němž je ohrožen jeho život nebo svoboda (článek 19 Listiny), byly respektovány při efektivních hraničních kontrolách. Mnoho osob, které potřebují mezinárodní ochranu, se dostávají na vnější hranice ilegální cestou. Orgány musí zaručit, že tyto osoby mohou předložit žádost o ochranu, jakož i to, že tato žádost bude přezkoumána bez výjimky v souladu s mezinárodními a evropskými úmluvami a vnitrostátními legislativami a právními předpisy Společenství.

4.5.2 EHSV navrhuje, aby předtím, než budou posíleny operativní pravomoci agentury FRONTEX, bylo provedeno nezávislé hodnocení dodržování lidských práv u společných opatření pro hraniční kontroly a byla posílena vnitrostátní a evropská parlamentní kontrola. Dále je třeba vyhodnotit slučitelnost se zárukami obsaženými v Schengenském hraničním kodexu, zejména s jeho články 6 a 13.

4.5.3 Opatření EK pro kontrolu nedovoleného přistěhovalců a dohled nad ním se rozšiřují také geograficky, za vnější hranici EU, prostřednictvím společných operací v Africe. UNHCR a různé nevládní organizace poukázaly na nedostatek záruk dodržování lidských práv při provádění hraničních kontrol mimo území EU.

⁽¹⁴⁾ To potvrdil ESD ve věci Evropský parlament v. Rada C-540/03.

⁽¹⁵⁾ KOM(2008) 610, 8.10.2008.

4.5.4 Evropská strategie pro hraniční kontroly v oblasti bezpečnosti intenzivně využívá technologii; zřizování databází, které spravují velké množství osobních údajů (Schengenský informační systém (SIS II), Vízový informační systém (VIS) atd.), však umožňuje vytvářet etnické a kulturně-náboženské profily, což nemusí být v souladu s dodržováním práva na nediskriminaci obsaženém v článku 21 Listiny základních práv.

4.5.5 „Hraniční balíček“, který Komise předložila v roce 2008 ⁽¹⁶⁾, podobným způsobem vyvolává pochyby s ohledem na zásadu proporcionality a přiměřenosti, které mají zásadní význam pro každý nový právní předpis EU, a stejnou měrou také o tom, zda bude plně zaručeno právo na ochranu osobních údajů (článek 8 Listiny) a zásada nediskriminace stanovená v článku 13 Smlouvy o ES při používání některých technologií (např. systému automatických postupů při kontrole hranic).

4.5.6 EHSV se domnívá, že pro zajištění dodržování lidských práv je nutné zlepšit solidaritu EU s členskými státy, které jsou z důvodu své geografické polohy vystaveny početnému přílivu osob, jež přicházejí nedovolenou cestou a jsou oběti kriminálních sítí převaděčů. EHSV navrhuje, aby byl zřízen evropský úřad na pomoc žadatelům o azyl.

4.5.7 EU musí podporovat také spolupráci se zeměmi původu za účelem zlepšení dodržování lidských práv, předcházení nedovolenému přistěhovalectví, podpory dovoleného přistěhovalectví a boje proti zločineckým sítím obchodu s lidmi.

4.6 Návrat a zpětné přebírání

4.6.1 Směrnice o navrácení ⁽¹⁷⁾ poskytne evropský rámec záruk právní a procesní ochrany ⁽¹⁸⁾, jenž EHSV hodnotí pozitivně; patří sem např. účinný prostředek právní nápravy na odvolání proti rozhodnutí týkajícímu se navrácení k příslušnému soudnímu nebo správnímu orgánu nebo jinému příslušnému nezávislému subjektu, bezplatná právní pomoc a zastoupení, určité záruky pro období čekání na navrácení, podmínky zajištění atd.

4.6.2 EHSV však sdílí názor řady organizací občanské společnosti a nezávislých odborníků Rady OSN pro lidská práva ⁽¹⁹⁾, kteří poukazují na nesoulad mezi systémem, který zavádí

směrnice, a základními právy přistěhovalců. Bude zapotřebí podrobného dohledu nad tím, jak budou na vnitrostátní úrovni prováděna a účinně naplňována opatření týkající se vyhoštění, zadržení, způsobů odvolání a zacházení se zranitelnými osobami.

4.6.3 Výbor navrhuje, aby evropská politika navrácení podpořovala dobrovolnost a co nejvyšší zohledňování humanitárních hodnot. Na tom závisí legitimita a důvěryhodnost evropské přistěhovalecké politiky mimo EU. Výjimky uvedené např. v článku 7.4 směrnice (koncept „nebezpečí skrývání“) mohou vyloučit dobrovolnost návratu, vzhledem k rozhodovacím pravomocem ponechaným členským státům při výkladu a provádění. Směrnice dále nezaručuje dostatečnou ochranu osobám, jejichž návrat je právě přezkoumáván a nacházejí se v jakémsi právním vzduchoprázdnu, ani co se týče podmínek, které ospravedlňují zajištění ⁽²⁰⁾, jež může trvat až šest měsíců (s možností prodloužení o dalších dvanáct měsíců) ⁽²¹⁾.

4.6.4 Článek 19 Listiny výslovně zakazuje hromadná vyhoštění a zaručuje, že žádná osoba nebude moci být navracena, vyhoštěna či vydána do jiného státu, v němž by se vystavovala vážnému nebezpečí trestu smrti, mučení či jiným nehumánním či ponižujícím trestům či zacházení – zásada nenavrácení (články 4 a 19 Listiny). Směrnice posiluje dodržování základních práv. UNHCR a různé nevládní organizace však odsoudily hromadná vyhoštění a vyhoštění neregulérních přistěhovalců a žadatelů o azyl do zemí, v nichž jsou porušována lidská práva.

4.6.5 EHSV připomíná, že články 3, 5, 6, 8 a 13 Evropské úmluvy o lidských právech a články 3, 4, 19, 24 a 47 Listiny obsahují ustanovení uplatnitelná na evropskou politiku v oblasti nedovoleného přistěhovalectví, zejména s ohledem na ochranu v případech navrácení, vyhoštění a vydání. Mnoho neregulérních přistěhovalců se nachází v těžké humanitární situaci, z tohoto důvodu musí být předpisy a postupy vypracovány a uplatňovány za přísného dodržení humanitárního práva a v souladu s morálními zásadami solidarity.

4.6.6 Právní stát chrání základní právo všech osob na účinnou právní ochranu v souladu s články 47 a 48 Listiny. V souladu s článkem 6.2 Schengenského hraničního kodexu nebude hraniční hlídka diskriminovat osoby na základě pohlaví, etnického původu, náboženství či přesvědčení, postižení, věku či sexuální orientace. Stejně tak budou mít v souladu s článkem 13 státní příslušníci třetích zemí, jimž bude zamítnut vstup, právo na odvolání proti tomuto rozhodnutí a na obdržení odůvodnění tohoto zamítnutí ⁽²²⁾.

⁽¹⁶⁾ KOM(2008) 69 v konečném znění, 13.2.2008.

⁽¹⁷⁾ Směrnice 2008/115/ES.

⁽¹⁸⁾ Např. čl. 12 odst. 1 a 2, čl. 13 odst. 1, 2, 3 a 4, čl. 14 odst. 1 a 2 směrnice.

⁽¹⁹⁾ *United Nations Experts express concern about the proposed European Union Return Directive* (Odborníci OSN vyjadřují obavy z navrhované směrnice o navrácení Evropské unie); tisková zpráva ze dne 18. července 2008.

⁽²⁰⁾ Čl. 15 odst. 1.

⁽²¹⁾ Čl. 15 odst. 5 a čl. 15 odst. 6.

⁽²²⁾ Nařízení 562/2006 (Schengenský hraniční kodex), Úř. věst. L 105/1, 13.4.2006.

4.6.7 Osoby s těžkým fyzickým či psychickým onemocněním nesmí být zadrženy ani vyhoštěny, jak rozhodl Evropský soud pro lidská práva v souvislosti s výkladem článku 3 Evropské úmluvy o lidských právech ⁽²³⁾, neboť potřebují zdravotní péči. Situace nezletilých také vyžaduje zvláštní péči a ochranu. EHSV podporuje iniciativu Komise zaměřenou na situaci nezletilých osob bez doprovodu.

4.6.8 EHSV se domnívá, že dodržování lidských práv je nezadatelným předpokladem pro podepsání úmluv o zpětném přebírání s třetími zeměmi, a nesouhlasí s tím, aby EU nebo členské státy uzavíraly dohody o repatriaci či hraničních kontrolách se zeměmi, které nepodepsaly základní mezinárodní právní nástroje na ochranu lidských práv, nebo s takovými, které lidská práva prokazatelně porušují. Je třeba věnovat zvláštní pozornost ochraně základního práva na účinnou právní ochranu žadatelů o azyl ⁽²⁴⁾.

4.7 Zajišťovací zařízení

4.7.1 EHSV opakuje svůj nesouhlas se zadržováním žadatelů o azyl a neregulérních přistěhovalců, jelikož jejich zadržení v zajišťovacích zařízeních musí zůstat výjimečným opatřením ⁽²⁵⁾.

4.7.2 V současné době dochází v některých členských státech k dlouhodobějším zadržováním za nepříjemných okolností a podmínek, což musí být s ohledem na základní práva, včetně práva na řádnou správu stanoveného v článku 41 Listiny, podrobně prozkoumáno.

4.7.3 Výbor žádá větší transparentnost v oblasti zajišťovacích zařízení uvnitř a vně EU a rovněž to, aby byl UNHCR informován o situaci internovaných osob a aby nevládní organizace mohly těmto osobám poskytovat přiměřenou pomoc.

4.7.4 EHSV se domnívá, že těhotné ženy a nezletilí by měli užívat zvláštní ochrany a neměli by být v těchto zařízeních zadržováni.

4.8 Osoby „bez papírů“

4.8.1 Výbor se domnívá, že osoby „bez papírů“ nejsou osobami bez práv, z tohoto důvodu mají EU a členské státy chránit jejich základní práva.

4.8.2 Pojem „nelegální přistěhovalectví“ vyžaduje určité upřesnění, vztahuje-li se na migrující osoby. I když není legální vstoupit do státu bez papírů a povolení, nejedná se v těchto případech

o pachatele trestného činu. Spojení neregulérního přistěhovalectví a kriminality, které se vytváří v řadě médií a některých politických projevech, neodpovídá realitě a podporuje strach a xenofobii u obyvatel přijímajícího státu.

4.8.3 Výbor se domnívá, že některé členské státy musejí zlepšit ochranu základních práv přistěhovalců bez dokumentů a že EU by je měla považovat za jednu z nejzranitelnějších skupin a zabránit pracovnímu vykořisťování a zajistit přístup ke zdravotním a jiným sociálním službám, jakož i k výuce nezletilých.

4.8.4 Je třeba posílit boj proti obchodování s osobami (nezletilí, ženy a muži) za účelem sexuálního a pracovního zneužívání v souladu s článkem 5.3 Listiny. Členské státy musí účinně ochraňovat oběti a usnadňovat spolupráci se soudy a jejich regularizaci.

4.9 Opatření pro regularizaci

4.9.1 Výbor má za to, že vlády jednají pokrytecky. Politika navracení není jedinou odpovědí na nedovolené situace. Řada členských států disponuje postupy pro legalizaci neregulérních přistěhovalců a domnívá se, že pro zaručení základních práv a zohlednění hospodářských a sociálních požadavků je vhodné provádět regularizaci za přesně stanovených podmínek.

4.9.2 EHSV souhlasí s tím, že je nutné zlepšit výměnu informací mezi členskými státy o regularizacích, a že je třeba vypracovat evropské hlavní směry pro jejich provádění na základě závazku, který přijala Rada v rámci Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu ⁽²⁶⁾, v němž bylo dohodnuto provádět v rámci vnitrostátních právních předpisů regularizace jednotlivých osob z humanitárních či ekonomických důvodů.

4.9.3 Navracení osob, jejichž povolení k pobytu vypršelo, na základě rozhodnutí o vyhoštění by mělo zůstat pouze výjimečným opatřením. Nejdříve je třeba zjistit, zda tyto osoby projeví zájem si povolení k pobytu obnovit.

4.9.4 EHSV se domnívá, že v demokratické společnosti je třeba vyhodnotit nutnost vyhoštění (zásada proporcionality) ve smyslu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ⁽²⁷⁾. EHSV navrhuje členským státům, aby využívaly možnost regularizovat situaci těchto osob, jak je stanoveno v článku 6.4 směrnice o navracení.

4.9.5 Stejně tak je třeba zohlednit dopady (a proveditelnost) vyhoštění na základní právo na osobní a rodinný život v souladu s článkem 7 Listiny.

⁽²³⁾ Článek 19 Listiny základních práv zahrnuje judikaturu ESD, zejména rozhodnutí ze dne 17. prosince 1996, Ahmed v. Rakousko, Sb. rozh. 1996, VI-2206, a rozhodnutí Soering ze dne 7. července 1989.

⁽²⁴⁾ Na to poukázal ESD ve věci Evropský parlament v. Rada C-133/06.

⁽²⁵⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 16. července 2009 na téma Přijímání žadatelů o azyl v členských státech – minimální normy, zpravodajka: paní LE NOUAIL-MARLIÈRE, přijato na plenárním zasedání 15. a 16. července 2009 (Úř. věst. C 317, 23.12.2009, s. 110).

⁽²⁶⁾ Rada EU, 1344/08, 24. září 2008.

⁽²⁷⁾ Např. Boulif v. Švýcarsko, č. 54273/00, § 39, 41 a 46, 2. listopadu 2001, ECHR 2001-IX. Úner v. Nizozemí [GC], č. 46419/99, 18. října 2006, § 58.

4.10 Integrovaná politika

4.10.1 EHSV vypracoval různá stanoviska z vlastní iniciativy, v nichž vyjádřil podporu integračním politikám proaktivního charakteru, které mají dvousměrný přístup, zaměřený jak na přijímající společnost, tak na přistěhovalce. Integrace je sociální proces, k němuž dochází v rámci společnosti samé, mezi přistěhovalci a přijímající společností a mezi přijímající společností a přistěhovalci.

4.10.2 EHSV podporuje evropský přístup k integraci, vzhledem k tomu, že každý členský stát má vlastní právní systémy a sociální instituce, jakož i rozdílné kulturní systémy a modely.

4.10.3 Společný evropský přístup je důležitou přidanou hodnotou integračních politik a postupů, spočívající v průřezovém propojení s ostatními politikami EU, mj. s Lisabonskou strategií, politikou zaměstnanosti, sociální agendou a politikou soudržnosti. Jeho další význam spočívá v posílení propojení mezi integrací a hodnotami a zásadami EU, stanovenými v Listině a Evropské úmluvě o lidských právech.

4.10.4 Výbor se v průběhu roku 2008 zúčastnil aktivit pořádaných v rámci evropského roku mezikulturního dialogu, aby dialog v rámci rozmanitosti evropských společností podporoval integraci a inkluzivnější evropské občanství. EHSV navrhl ⁽²⁸⁾ vypracovat manuály.

4.10.5 EHSV navrhuje pozitivní koncepci integrace. Někteří vládní činitelé však dávají integraci negativní podtext, chápou ji jako nový nástroj diskriminace, novou překážku pro rovné zacházení a přístup k základním právům. EHSV se domnívá, že tento přístup je v rozporu s články 21 (právo na nediskriminaci) a 22 (právo na kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost) Listiny.

4.10.6 Poradní fóra a platformy, do nichž je zapojena občanská společnost na místní, regionální a vnitrostátní úrovni, jsou

příklady osvědčených postupů, a proto jsou všechny členské státy vyzývány k jejich vytváření. Evropské fórum pro integraci, které bylo vytvořeno nedávno za spolupráce Komise a EHSV, je velmi důležitým nástrojem pro posílení integrace s evropským přístupem.

5. Inkluzivnější evropské občanství

5.1 Někteří vládní činitelé definují z pohledu výlučného nacionalismu národní a evropskou identitu tak, že z ní vylučují současnou rozmanitost, kterou se vyznačují evropské společnosti, jakož i rozmanitost, kterou má mnoho osob z důvodu etnického, národního, náboženského nebo kulturního původu.

5.2 Naše demokratické společnosti jsou pluralitní a jsou velmi pestré ve své rozmanitosti. Každý evropský občan je směsicí různých identit. Evropské demokracie jsou svobodné a otevřené společnosti, které musí být založeny na začlenění všech občanů, ať už je jejich identita jakákoliv.

5.3 Kvalita demokracie se může zhoršit, pokud budou omezena občanská práva krátkozrakým a vylučujícím pohledem na identitu. Integrační politiky a přistěhovalecká legislativa nesmí být nikdy využívány jako politické alibi pro vyloučení přistěhovalců a menšin z občanských práv.

5.4 EHSV se domnívá, že je třeba rozšířit základ našich demokracií a začlenit nové občany, tak aby měli stejná práva a povinnosti. Evropská a vnitrostátní občanská práva musejí počítat se všemi nejrozličnějšími rozdíly a nediskriminovat ⁽²⁹⁾.

5.5 EHSV přijal stanovisko z vlastní iniciativy ⁽³⁰⁾ určené Konventu, který vypracoval nešťastnou ústavní smlouvu, v němž navrhuje, aby bylo občanství Unie udělováno všem státním příslušníkům třetích zemí, které mají postavení dlouhodobě pobývajících rezidentů. Výbor navrhuje Komisi a Evropskému parlamentu, aby tento návrh zahrnuli do cílů nového funkčního období.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 185, 8.8.2006, s. 42.

⁽²⁹⁾ Článek 13 Smlouvy o založení Evropského společenství.

⁽³⁰⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 208, 3.9.2003, s. 76.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Energetika a změna klimatu jako nedílná součást obnovené Lisabonské strategie

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/07)

Hlavní zpravodajka: **paní SIRKEINEN**

Dne 17. června 2008 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Energetika a změna klimatu jako nedílná součást obnovené Lisabonské strategie.

Předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost (Středisko pro sledování Lisabonské strategie) přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval paní Sirkeinen hlavní zpravodajkou na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 164 hlasy pro, 6 hlasů bylo proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Dvěma největšími výzvami tohoto století jsou změna klimatu a bezpečnost zásobování energií. Skladba spotřeby a výroby se musí změnit směrem ke snížení emisí skleníkových plynů a spotřeby energie. Některé druhy výroby skončí a jiné se rozvinou a budou růst. Stávající pracovní místa zaniknou a budou vytvořena nová. Budou zapotřebí podpůrná opatření. Změní se to, jaké dovednosti a znalosti budou potřeba. Budou se muset realizovat obrovské investice a výzkum.

1.2 Je nezbytné a naléhavé, aby se konečně přešlo od politických prohlášení k praktickým opatřením, nebude to však lehké. Naši politici vůdci musí vysvětlit občanům tyto výzvy a jejich důsledky a pečlivě naplánovat nezbytná opatření. Bez podpory občanů a občanské společnosti k těmto změnám nedorazí. Mnoho otázek týkajících se důsledků politických rozhodnutí na úrovni EU zůstává otevřených a vyžaduje další zkoumání a informace ze strany Komise.

1.3 Konkrétní kroky směrem k nízkouhlíkovému hospodářství se nesmí odkládat kvůli současnému hospodářskému poklesu, ať je jakkoliv závažný. Tato krize může a měla by být považována i za příležitost začít znovu s jiným přístupem k dosahování růstu. EHSV zdůrazňuje zejména význam mezinárodní dohody v Kodani.

1.4 Obnovená Lisabonská strategie musí obsahovat akční plán na dosažení nízkouhlíkového hospodářství. Musí toho být dosaženo při respektování tří pilířů udržitelného rozvoje – hospodářského, environmentálního a sociálního – a se stálým ohledem na celkový cíl konkurenceschopnosti, růstu a zaměstnanosti. Konkurenceschopný hospodářský rámec je předpokladem pro dosažení cílů týkajících se klimatu a energetiky a správný přístup

k politikám v těchto oblastech může podpořit růst a vytváření pracovních míst.

1.5 Klíčovými oblastmi činnosti jsou rozvoj technologie a investice, informovanost a způsob chování, společenská a vzdělávací hlediska a mezinárodní rozměr. Dosažení skutečných a trvalých výsledků bude vyžadovat čas i zdroje.

1.6 Doporučení EHSV:

- EU by se nyní, po zavedení komplexního legislativního rámce pro energetiku a změnu klimatu, měla zaměřit na praktické provádění.
- Politiky na podporu energetické účinnosti a úspor, investice do výroby dostatečného množství energie a její distribuce, včetně inteligentních sítí, otevřený vnitřní trh s energií a také silná pozice EU na mezinárodní scéně jsou nezbytné k zajištění dodávek energie a přispívají rovněž k dosažení cílů týkajících se klimatu.
- Účinná opatření politiky by měla být začleněna do integrovaných hlavních směrů, do doporučení jednotlivým zemím i do národních programů reforem budoucí Lisabonské strategie.
- EU a členské státy se musí zaměřit na technologický rozvoj a v náročné mezinárodní konkurenci více investovat do výzkumu a vývoje čistých technologií, včetně případného přerozdělení prostředků z evropského rozpočtu.
- Musí být zajištěny rámcové podmínky příznivé pro investice do nových technologií a jejich využití.

- Komise a další příslušné subjekty musí zavést správné informace, seznam osvědčených postupů, konkrétní rady a náležitá podpůrná opatření, aby spotřebitelé pozměnili své chování.
- Vzdělávání a odborná příprava, zejména celoživotní vzdělávání, musí být dostupné všem, aby bylo možné se přizpůsobit změnám v trendech ve výrobě a spotřebě.
- Důkladná pozornost se musí věnovat důsledkům energetické cenové politiky, aby se zabránilo nebezpečí energetické chudoby a oslabené konkurenceschopnosti a předešlo se negativnímu dopadu režimů podpory pro obnovitelné zdroje energie.
- EU musí učinit vše, co je v jejích silách, aby byla uzavřena mezinárodní dohoda o změně klimatu, jež celosvětově vytvoří rovné podmínky, včetně systému mezinárodního obchodu či kompatibilních systémů.
- Občanská společnost a sociální partneři musí být aktivně zapojeni do nezměrného úsilí o restrukturalizaci našich ekonomik. EHSV je připraven a ochoten sehrát svoji úlohu.

Odůvodnění

2. Úvod – současný stav

Energetická politika

2.1 Energetická politika EU má tři souběžné cíle: bezpečnost dodávek, konkurenceschopnost a ochrana životního prostředí včetně zmírňování změny klimatu. Bude-li to nezbytné, by měla bezpečnost dodávek dostat absolutní přednost. Nedostatek energie včetně výroby elektřiny je stále více reálnou hrozbou, zejména na začátku hospodářské obnovy.

2.2 Dopady výroby energie na životní prostředí a klima a její rozsáhlé využití jsou předmětem regulace EU. EU schválila nové maximální hodnoty v systému obchodování s emisemi skleníkových plynů, jež zahrnují výrobu energie, energeticky náročná průmyslová odvětví a leteckou dopravu. Praktické dopady těchto návrhů stále nejsou známy navzdory souhrnným posouzením dopadu.

2.3 Účinnost a úspory ve všech sektorech využívajících energii a také při její výrobě jsou rozhodujícím základním kamenem, který má velký potenciál pro zabezpečení dodávek energie a nižší emise. EU k tomu používá několik politik a připravují se další opatření politiky. Praktická opatření v členských státech jsou však stále nedostatečná.

2.4 Zdroje a cesty evropského zásobování energií se musí diverzifikovat a skladba zdrojů energie musí být zaměřena na nízkouhlíkové alternativy s nízkými emisemi, jako je energie z obnovitelných zdrojů a jaderná energie, aby byly splněny požadavky týkající se životního prostředí a klimatu. Členské státy kontrolují optimalizaci a rozhodnutí v souvislosti se skladbou zdrojů energie, avšak politiky EU týkající se obnovitelných zdrojů a právní předpisy v oblasti životního prostředí a klimatu řídí jejich volby.

2.5 Evropa musí vystupovat důrazněji v mezinárodních vztazích a na mezinárodních trzích týkajících se energetiky. Problémy se zásobováním plynem, se kterými jsme se setkali v roce 2009, možná konečně povedou k dlouho opožděnému rozhodnutí jednat společně.

Politiky změny klimatu

2.6 Balíček opatření v oblasti energetiky a klimatu z roku 2008 obsahuje opatření ve všech sektorech, aby bylo do roku 2020 dosaženo dobře známých cílů 20-20-20. Hlavní cíl snížení emisí skleníkových plynů má být zvýšen na 30 % v rámci dostatečně ambiciózní a komplexní mezinárodní dohody.

2.7 Členské státy mají zavést do praxe značnou část opatření ke snížení emisí. Mnoho podrobností právní úpravy, zejména pokud jde o systém obchodování s emisemi skleníkových plynů a problém s „přesouváním zdrojů emisí CO₂“, musí být i nadále rozhodnuty na úrovni EU.

2.8 Jak bude celý systém fungovat v praxi stále není známo. Mezi velmi důležité otázky patří například cena oxidu uhličitého, růst cen energií v důsledku politiky zaměřené na obnovitelné zdroje energie a výdaje domácností v souvislosti s činností v odvětvích nespádajících do ETS. Jsou zapotřebí další studie a informace ze strany Komise.

2.9 Jednání o mezinárodní dohodě týkající se klimatu vyvrcholilo v Kodani v prosinci 2009. EHSV předložil své názory na toto téma v samostatném stanovisku. Evropská rada se dohodla na hlavních směrech přípravy na zasedání v Kodani včetně přípravy rozdělení zátěže mezi členské státy, jež má podpořit ty nejhudší země.

3. Otázky, kterými by se měla zabývat obnovená Lisabonská strategie, pokud jde o energetiku a politiky týkající se klimatu

3.1 Nízkouhlíkové hospodářství předpokládá velké průmyslové změny. Musí dojít ke snížení emisí a využití energie a přírodních zdrojů musí být odděleno od hospodářského růstu. Musí se změnit skladba spotřeby a výroby. Některé druhy výroby skončí a jiné se rozvinou a budou růst, určitá pracovní místa zaniknou a budou vytvořena nová. Změní se to, jaké dovednosti a znalosti budou potřeba. Bude zapotřebí obrovských investic i nezbytných sociálních podpůrných opatření.

3.2 Naši političtí vůdci tohoto musí dosáhnout; zároveň musí vysvětlit důsledky pro náš každodenní život. Vlády musí jasně určit, co je třeba udělat, např. kolik fosilní energie se má nahradit a čím, či kolik energie má každý z nás uspořít. Bez podpory občanů a činů občanské společnosti k těmto změnám nedojde. Občanská společnost má ústřední úlohu.

3.3 Opatření, jejichž úkolem je bojovat proti změně klimatu a zabezpečit zásobování Evropy energií, se nesmí odkládat kvůli současnému hospodářskému poklesu. Politiky zaměřené na zmírnění hospodářských krizí by měly podporovat cíle nízkouhlíkové ekonomiky a naopak. Tato krize může a měla by být považována i za příležitost začít znovu s jiným přístupem k dosahování růstu.

3.4 Většina politik a právní úpravy v otázkách energetiky a klimatu v několika příštích letech jsou již zavedeny do praxe; jedinou významnou výjimkou je mezinárodní dohoda. Mnohé musí být učiněno na vnitrostátní úrovni a doposud nevíme, jak toto všechno bude působit. Nyní je však třeba se vyvarovat změn cílů nebo právní úpravy, aby bylo všem subjektům umožněno připravit a provést svá opatření s co největší mírou předvídativosti a jistoty. V současnosti je třeba zaměřit úsilí na praktické provádění opatření.

3.5 Do obnovené Lisabonské strategie musí být začleněn akční plán na dosažení nízkouhlíkového hospodářství. Musí toho být dosaženo při respektování tří pilířů udržitelného rozvoje – hospodářského, environmentálního a sociálního – a se stálým ohledem na celkový cíl konkurenceschopnosti, růstu a zaměstnanosti.

3.6 Do strukturálních politik, které budou zahrnuty do integrovaných hlavních směrů, doporučení jednotlivým zemím i národních plánů reforem, by měla být začleněna vhodná opatření. Ta by měla být důkladně naplánována a posouzena, aby přinesla hospodárné, skutečné výsledky. Komise by měla intenzivněji monitorovat provádění. Kromě HDP musí být využity další ukazatele, které by sledovaly pokrok směrem k udržitelnosti.

3.7 Změnu pohánění jednak rozvoj technologie a jednak změna v postojích a chování. Oba tyto hybatele potřebují čas, aby poskytl skutečné a trvalé výsledky. Dalšími významnými otázkami jsou investice, sociální a vzdělávací hlediska a mezinárodní rozměr.

Technologie

3.8 Technologická konkurence je celosvětově silná. Spojené státy americké přidělily značné prostředky na výzkum a vývoj technologií na zmírnění změny klimatu. Stejný trend je znatelný v ostatních rozvinutých ekonomikách a ve stále větší míře i ve velkých, rychle se rozvíjejících ekonomikách.

3.9 Evropa musí být schopna dát konkrétní podobu svému potenciálu předního iniciátora „čistých“ technologií v oblasti energetiky a změny klimatu. Jde o velmi naléhavý a náročný úkol, protože například Japonsko je daleko dál, pokud jde o hybridní a elektrické automobily, a Čína by mohla Evropu již brzy předběhnout v oblasti větrných technologií a USA v oblasti fotovoltaiky. Nelze očekávat, že cena oxidu uhličitého sama o sobě poskytne dostatečný podnět pro technologickou změnu.

3.10 Komise předložila několik iniciativ na zlepšení čistých/obnovitelných technologií a technologií týkajících se klimatu. Na tyto účely by se mělo z evropského rozpočtu přidělovat více prostředků.

3.11 Nejúčinnější technologie vzniknou pouze na základě různorodosti a zdravé hospodářské soutěže mezi různými přístupy, inovacemi a metodami. To znamená, že žádná užitečná technologie, jako např. čtvrtá generace energie z jaderného štěpení a jaderné syntézy, by neměla být příliš brzy vyloučena, ale naopak by se měla neustále dále rozvíjet.

3.12 Značný potenciál vývoje a rozmístění informačních a telekomunikačních technologií by měl být využit.

3.13 Technologie pro využívání obnovitelné energie, které mají stále ještě daleko k hospodářské životaschopnosti, by neměly být prosazovány na trhu příliš brzy za cenu vysokých subvencí (nebo umělých nákupních cen). Tyto peníze by místo toho měly být tak dlouho věnovány na výzkum a vývoj udržitelných technologií zabírajících emisím CO₂, až se přiblíží hospodářské životaschopnosti.

3.14 Podíl EU na financování výzkumu a vývoje a inovací je ve srovnání se zdroji členských států malý. Úsilí, které tyto státy v současné době vyvíjejí, je velmi rozdílné. Je velmi důležité, aby zvýšily prostředky (a to i z příjmů z dražeb ETS) určené pro výzkum a vývoj, zejména čistých technologií, a aby bylo kritické množství a kvalita světové úrovně hledány pomocí účinné spolupráce. Tato opatření musí být skutečně začleněna do hlavních směrů a národních akčních plánů reformované Lisabonské strategie.

Investice

3.15 Nové technologie a inovace se začínají používat pouze díky investicím, které probíhají v domácnostech, podnicích a ve veřejném sektoru. Investice jsou nezbytné pro hospodářský rozvoj a zaměstnanost i pro dosažení cílů týkajících se klimatu a energetiky.

3.16 Je nezbytné a naléhavé rozsáhle investovat do výroby energie a dopravní infrastruktury. V následujících deseti letech je např. potřeba investovat přibližně 1 000 mld. EUR kvůli nahrazení dosluhující kapacity, i kdyby nedošlo k růstu poptávky. Dopravní sítě, zejména přeshraniční a napojující elektrinu z obnovitelných zdrojů do rozvodné sítě, vyžadují podstatnou modernizaci. Zastavení investic v období recese a jeho případné dlouhodobé dopady vzbuzují vážné obavy.

3.17 Investice potřebují určité rámcové podmínky. Mezi ně patří zdravé ekonomické prostředí, poptávka na trhu a přístup k trhům. Regulační rámec musí být stálý a předvídatelný a musí se vyhýbat velkému administrativnímu a finančnímu zatížení podniků. Do rozvoje technologie a absorpce nových technologií mohou investovat pouze ziskové podniky.

3.18 Konkurenční ekonomické prostředí je tedy nezbytným předpokladem pro dosažení cílů týkajících se klimatu a energetiky. Bude-li použit správný politický přístup, mohou politiky týkající se energetiky a klimatu vytvářet růst a zaměstnanost.

3.19 Finanční zdroje budou omezeny v důsledku střetu potřeby výzkumu a vývoje a nutnosti investic v EU s potřebou financovat zmírnění změny klimatu a přizpůsobení se této změně v rozvojových zemích. Členské státy budou mít k dispozici výnosy z dražby emisních povolenek, ty však nemohou pokrýt všechny důležité potřeby. Ti, kdo činí rozhodnutí, se musí mít na pozoru, aby nezvyšovali zatížení podniků, a neohrožovali tak jejich investice do nových technologií.

Povědomí a způsob chování

3.20 Pokud mají lidé jednat a změnit své chování, musí vědět, co je ve hře a co je nutno změnit. Musí být posíleno povědomí o tom, co mohou udělat lidé sami, a musí být zajištěna odpovídající osvěta. Je to úkol jak pro vlády, tak pro organizace občanské společnosti. Užitečným nástrojem by mohl být seznam osvědčených postupů, jenž by poskytl Komise.

3.21 Je velmi pozitivní, že spotřeba energie a emise skleníkových plynů jsou nyní v popředí marketingu a rad pro spotřebitele, je však nutné odsoudit skutečnost, že se poskytují i zavádějící informace. Příslušné subjekty to musí změnit.

3.22 EU ve svých politikách týkajících se klimatu zcela správně do značné míry spoléhá na tržní nástroje. Cenové signály by měly změnit způsob chování občanů i podniků. Samo o sobě to však nezaručí dosažení plného potenciálu změn. V některých případech, například v odvětví stavebnictví, je nutná regulace, v jiných případech je třeba pozitivní podpora.

3.23 Lepší energetická účinnost obvykle vede k finančním úsporám. Pobídky jsou nezbytné obzvláště tam, kde je doba návratnosti poměrně dlouhá, nebo pokud osoba, jež nese náklady, z toho nemá žádné výhody. Výbor již dříve Komisi navrhl prostudovat proveditelnost odvětvových cílů, pokud jde o energetickou účinnost, zejména v odvětvích, jež mají dopad na vnitřní trh.

3.24 Aby se předešlo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu, EU aplikuje povinná společná pravidla týkající se veřejné podpory.

Sociální a vzdělávací aspekty

3.25 Trendy spotřeby se časem změní a s nimi se změní výroba. Podle studie, kterou společně provedly EKOS a SDA ⁽¹⁾, je čistý účinek opatření ke snížení emisí skleníkových plynů o 40 % do roku 2030 na zaměstnanost lehce pozitivní; tento výhled a přístup však někteří považují za příliš optimistický ⁽²⁾. Ze studie vyplývá, že však dojde ke značným změnám ve struktuře pracovních míst a požadavcích na dovednosti. Změny budou větší uvnitř odvětví než mezi nimi. Například se očekává, že dojde k přesunu pracovních míst z výroby elektřiny k činnostem souvisejícím s energetickou účinností, nebo z odvětví silniční dopravy do železniční a vnitrozemské vodní dopravy.

3.26 Vzdělávání a odborná příprava jsou velmi žádány, aby se podnikům, službám veřejného sektoru a pracovní síle umožnilo vyrovnat se se změnami. Vzdělávání a odborná příprava, včetně celoživotního učení, byly hlavním tématem předchozího stanoviska EHSV ke změně klimatu a Lisabonské strategii.

3.27 Komise nedávno předložila návrhy na zlepšení předpovědí o potřebách dovedností, což je nezbytné pro umožnění včasné reakce ze strany sektoru vzdělávání a odborné přípravy. Lepší předvídaní, zlepšené vyrovnání nabídky dovedností s poptávkou po nich a posílení opatření, pokud jde o celoživotní učení, jsou přirozenou součástí obnovené Lisabonské strategie.

3.28 Protože téměř všichni na trhu práce budou změnami ovlivněni, musí být vzdělávání dostupné všem, aby se mohli přizpůsobit změněným požadavkům. Pro ty, kdo mohou i přesto stát před problémy, musí členské státy udržovat komplexní síť sociálního zabezpečení.

3.29 Na lidi také dopadne měnící se struktura nákladů v důsledku politik v oblasti energetiky a klimatu. Zvláště podrobně je nutné sledovat dopady měnících se cen energie. Ceny energie výrazně kolísají z různých důvodů a jedním z cílů energetické politiky EU je toto kolísání co nejvíce potlačit.

⁽¹⁾ Studii o změně klimatu a zaměstnanosti, kterou zadalo GŘ pro životní prostředí Evropské komise, provedlo konsorcium vedené Evropskou konfederací odborových svazů (EKOS) a Agenturou pro sociální rozvoj (SDA) za účasti Syndexu, Wuppertálského institutu a ISTAS. Studie je dostupná na internetové adrese <http://www.etuc.org/a/3676>.

⁽²⁾ Hans Werner Sinn, Das Grüne Paradoxon (Zelený paradox), Econ-Verlag, ISBN 978-3-430-20062-2.

3.30 Politiky v oblasti životního prostředí a zejména v oblasti klimatu ženou ceny energie vzhůru s cílem snížit spotřebu energie. Záporům přístupu takové politiky je to, že to sráží konkurenceschopnost evropského průmyslu a vytváří nebezpečí vzniku energetické chudoby občanů. Reagovat na vyšší ceny snížením spotřeby energie obvykle vyžaduje investice do nového zařízení, což může nějakou dobu trvat. Je nutné dospět k velmi vyrovnanému přístupu k cenám energie a přihlídnout k těmto časovým rozpětím, aby bylo dosaženo dobrých, udržitelných výsledků a nevytvářely se hospodářské a sociální problémy.

Mezinárodní rozměr

3.31 Opatření ke zmírnění změny klimatu pouze v Evropě nebudou mít téměř žádný účinek, protože podíl Evropy na emisích skleníkových plynů je 14 % z celosvětového množství emisí a tento podíl se snižuje. Nebudou-li všechny ostatní velké ekonomiky jednat, emise nebudou potlačeny v souladu s limitem oteplování ve výši 2 °C a Evropa ztratí svoji konkurenceschopnost, a ohrozí tak dobré životní podmínky svých občanů. Proto je dohoda v Kodani velmi důležitá a EU si musí udržet své vedoucí postavení.

3.32 Cílem v Kodani musí být, jak uvádí sama Komise „dostatečně ambiciózní a komplexní mezinárodní dohoda, která by zahrnovala srovnatelná snížení v dalších rozvinutých zemích a vhodná opatření v rozvojových zemích“. Důležitou součástí je systém mezinárodního obchodu či alespoň kompatibilní systémy, jimiž by se zajistilo jak účinné snížení emisí, tak i konkurenční prostředí.

3.33 Je zřejmé, že chudé rozvojové země budou potřebovat ekonomickou pomoc, aby se vyrovnaly jak s omezením změny klimatu, tak s přizpůsobením se této změně. Důležitými prvky jsou rozvoj a jasná pravidla přenosu technologií, včetně ochrany práv duševního vlastnictví, a mechanismus čistého rozvoje.

3.34 Mezinárodní dohoda je také nezbytná proto, aby Evropa byla skutečně v čele rozvoje lepších technologií týkajících se klimatu a energetiky. Poptávka po těchto technologiích by jinak byla mnohem menší.

3.35 EU musí posílit svoje postavení a činnost na mezinárodní úrovni, aby zabezpečila zásobování Evropy energií. Významnou podporu by představoval širší zahraničně politický kontext v podobě, v jaké jej plánuje EU. Jak EHSV uvedl v předchozích stanoviscích, EU se také musí postavit do čela odpovědného a udržitelného globálního přístupu k energetice.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vnější rozměr obnovené Lisabonské strategie

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/08)

Hlavní zpravodaj: pan JAHIER

Dne 26. února 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Vnější rozměr obnovené Lisabonské strategie.

Předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost (Středisko pro sledování Lisabonské strategie) přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana JAHIERA hlavním zpravodajem na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 177 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Lisabonská agenda pro růst a zaměstnanost je předmětem důležitého přezkumu pro nadcházející desetiletí, jenž zahrnuje také úvahy o jejím vnějším rozměru.

1.2 Evropa prosperuje především díky své otevřenosti vůči zbytku světa. Jedná se o ekonomické výhody, ale rovněž výhody spočívající v kulturní výměně, výměně poznatků a světovém uznání evropských hodnot. EU je největším světovým vývozcem a dovozcem zboží a služeb, druhým největším světovým zdrojem a příjemcem přímých zahraničních investic, největším světovým poskytovatelem pomoci a má druhou světovou měnu. Je proto v jejím geostrategickém zájmu rozvíjet svoji vnější agendu, která bude podporovat a chránit zájmy jejích 500 milionů obyvatel, ale rovněž bude v souladu její odpovědností za řešení celosvětových problémů a za příspěvek k formulaci vysokých standardů pro řízení globalizace.

1.3 Důležitou prioritou uplynulého desetiletí bylo hledání vyvážené a spravedlivé ambiciózní multilaterální dohody o širší liberalizaci obchodu a postupné otevírání trhů v regulovaném prostředí. S obnovenou Lisabonskou strategií byla jednoznačně propojena zejména iniciativa Global Europe z roku 2007.

1.4 Výzvy vyvolané vznikem nových světových mocností a mezinárodní finanční a hospodářskou krizí ještě jasněji zvýrazňují nový geopolitický charakter globalizace a tedy i potřebu toho, aby se Evropa vybavila obnovenou komplexní vnější strategií, která bude ucelenější a důraznější. Evropa potřebuje novou vizi své úlohy ve světě, která zohlední na jedné straně geostrategický význam jejího historického postavení a její zeměpisné polohy, nutné zabezpečení dodávek surovin a energetických surovin a případný rozvoj nových, zatím chudých trhů; a na druhé straně její schopnost přispívat k řešení celosvětových problémů, jakými jsou např.

bezpečnost, klimatické změny, chudoba a mezinárodní migrace, rozvojem úspěšných hodnot jejího sociálně tržního hospodářství, na které se na celém světě pohlíží s velkým zájmem.

1.5 Musí být dokončen vhodný akční plán EU, jehož cílem bude vytvořit a rozvíjet evropský prostor a úlohu Evropy v novém kontextu představovaném globalizací, a to:

- rozvíjením vnějších politik EU a vnějších aspektů jiných politik Unie pomocí strukturního postupu, čímž bude posílena celková soudržnost a zvýšen soulad činností členských států;
- zaručením vyváženého otevření trhů prostřednictvím závěrů kola jednání z Dohy a strukturovaného dialogu s hlavními partnery EU;
- zvýšením úlohy EU jako světové regulační mocnosti a prováděním mezinárodní politiky založené na prosazování práv;
- posílením mezinárodního rozměru eura;
- stanovením cíle vytvořit rozsáhlou oblast zvláštního hospodářského rozvoje a růstu, kterou bude možné nazvat „Eurafrika – aliance pro vzájemný pokrok“, který by zahrnoval rychlé završení rozšíření Unie, politiku sousedství a Unii pro Středomoří a silnější partnerství s Afrikou.

1.6 Bude-li se tento akční plán Evropské unie vyvíjet postupně v širším kontextu zahraniční politiky, jak Unie předpokládá, posílí se jeho profil a ucelenost.

1.7 Aby mohla EU dosáhnout lepšího rozvoje a zajistit široký politický konsensus ohledně takto náročné a rozhodné perspektivy její vnější agendy, potřebuje rozhodně posílit úlohu sociálních partnerů a organizované občanské společnosti jak v evropské společnosti, tak ve třetích zemích.

1.8 EHSV má veškeré nástroje potřebné k tomu, aby měl stále významnější úlohu v posílení a rozvoji sdílených systémů monitorování a aktivního zapojení občanské společnosti v téměř všech oblastech světa. Tímto aspektem se mimo jiné vyznačuje evropský model společnosti, který oceňuje celý svět.

2. Úvod

2.1 Evropa je v současnosti nejsilnější světovou hospodářskou velmocí, jednotným trhem s 500 miliony obyvatel, obchodní velmocí, jež nemá obdoby, a její mezinárodní měna, euro, je druhou ve světovém měřítku. Vytvoření všestranně výhodné situace v systému mezinárodních vztahů neznamena pro EU pouze přijetí odpovědností vyplývajících z jejího významu, ale rovněž zajištění rozvoje vnějších hospodářských a geostrategických zájmů, jež jsou zásadní pro úspěch jejího modelu, jež je ze své povahy nejotevřenějším na světě a má nejvyšší sociální a environmentální standardy.

2.2 **K tomu, aby EU zajistila stálý růst, kvalitní pracovní místa a udržitelný rozvoj**, což jsou cíle Lisabonské strategie, je tedy stále potřebnější rozšíření její vnější agendy.

2.3 Po Lisabonské agendě z roku 2000 a její revizi z roku 2005 se teprve od roku 2007 nastoluje otázka vnějšího rozměru. V závěrech předsednictví ze zasedání Evropské rady na jaře 2008 se uvádí: „... EU by proto měla dále usilovat o usměrňování globalizace posilováním vnějšího rozměru obnovené Lisabonské strategie.“⁽¹⁾

2.4 V těchto závěrech jsou zdůrazněny tyto prioritní oblasti pro EU:

- prosazování volného obchodu a otevřenosti ... a úsilí o to, aby i nadále v této oblasti hrála vedoucí úlohu;
- zlepšení mnohostranného obchodního systému pokračováním snah o dosažení ambiciózní, vyvážené a souhrnné dohody v rámci jednání o rozvojovém programu z Dohá;
- uzavření ambiciózních dvoustranných dohod s významnými obchodními partnery a další posílení snah o integraci sousedních a kandidátských zemí vytvořením společného hospodářského prostoru;
- zajištění spolehlivého přístupu k energií a ke strategickým surovinám;
- posílení existujících hospodářských vztahů a rozvoj vzájemně přínosných strategických partnerství s nově vznikajícími hospodářskými velmocemi za podmínek spravedlivé hospodářské soutěže;
- podpora spolupráce v oblasti právních předpisů, sbližování a sjednocování norem a zlepšení účinnosti systému pro vymáhání práv duševního vlastnictví v boji proti padělání.

2.5 Nedávná diskuse o nástrojích vnější činnosti EU nakonec stanoví⁽²⁾:

- **širší přístup vnější činnosti EU**, který sloučí SZBP, obchod a politiky spolupráce s vnějším rozměrem vnitřních politik EU⁽³⁾;
- novou generaci **evropských programů spolupráce a rozvoje**, založených na „Evropském konsensu“⁽⁴⁾ a partnerství EU-Afrika z listopadu 2007⁽⁵⁾;
- nový přístup v **obchodních politikách**, jež by spočíval i na hodnotě bilaterálních a regionálních jednání.

3. Vnější rozměr, který již existuje ...

3.1 **Hledání ambiciózní vyvážené a spravedlivé multilaterální dohody o širší liberalizaci obchodu** a postupné otevírání trhů s cílem rozšířit evropským podnikům oblasti hospodářské soutěže a vytvořit tak nové příležitosti pro růst a rozvoj byly prioritou posledního desetiletí.

3.2 WTO byla označena za klíč k rozvoji obchodu v regulovaném systému a multilaterálním rámci. Rozvojová **agenda z Dohá** je jednou z významných priorit Komise.

3.3 Potíže při vyjednávání v Dohá a především patová situace v červnu 2006 přiměly EU k podstatné revizi ve sdělení „Globální Evropa: Konkurenceschopnost na světovém trhu – Příspěvek ke strategii EU pro růst a zaměstnanost“⁽⁶⁾, které Rada EU schválila v dubnu 2007.

3.4 Navržená strategie, která je spojena s obnovenou Lisabonskou strategií z roku 2005, opět připomíná a zdůrazňuje obecný cíl, jímž je stále globálnější a integrovanější vnější obchodní politika zaměřená jak na získ nových investic a vytváření nových partnerství, tak na stále větší otevírání trhů na celém světě. Kromě klasického prioritního nástroje, jímž jsou multilaterální jednání, vytyčuje tato strategie novou generaci bilaterálních a regionálních dohod⁽⁷⁾ a jejím cílem je i nadále odstraňování překážek necelní a regulační povahy a postupné a výrazné sbližování právních předpisů.

⁽²⁾ Maria João Rodrigues (2009). Europe, Globalisation and the Lisbon Agenda Institute for Strategic and International Studies.

⁽³⁾ KOM(2006) 278 v konečném znění a KOM(2007) 581 v konečném znění.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 311 v konečném znění.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 148.

⁽⁶⁾ KOM(2006) 567.

⁽⁷⁾ Ustanovení ohledně těchto dohod již obsahuje Dohoda z Cotonou se zeměmi AKT, ve které se navrhuje uzavřít šest regionálních dohod o hospodářském partnerství (EPA).

⁽¹⁾ Závěry předsednictví (13.–14. března 2008), bod 12.

3.5 Ve sdělení o vnějším rozměru Lisabonské strategie z prosince 2008 ⁽⁸⁾ Komise konečně obnovila cíl uzavřít mnohostranná obchodní jednání, podpořit spolupráci v oblasti právních předpisů a partnerství přístupu na trh.

3.6 EHSV se k tomuto tématu vyjádřil ve dvou stanoviscích ⁽⁹⁾, v nichž zdůraznil, že:

- uzavření kola jednání z Dohá zůstává i nadále strategickou prioritou a bilaterální dohody mohou mít v jejím rámci přidanou hodnotu;
- je třeba věnovat větší pozornost dopadům, které bude mít otevření trhů na různé oblasti a na obyvatelstvo, a dát tak větší význam sociální spravedlnosti a podpoře slušné práce;
- rovněž do bilaterálního rámce je třeba začlenit další, stále významnější aspekty mezinárodní situace, jako např. environmentální, energetické, kulturní a migrační otázky a otázky spojené s globálním řízením.

4. ... ale je již nicméně silně nedostačující

4.1 Nové výzvy

4.1.1 Před EU stojí nové výzvy:

- rostoucí konkurence ze strany nově se rozvíjejících ekonomik a růst globálních mocností v Asii;
- klimatická změna a energetika;
- dopad rozšíření Unie na 27 států na EU a na její sousedy;
- návrat potravinové krize;
- vnímání rostoucího geopolitického charakteru globalizace, jenž již zcela jistě přesáhl pouhý ekonomický rozměr;
- propuknutí světové finanční a hospodářské krize.

4.1.2 Tyto výzvy ukazují na **potřebu vytvořit ucelenější a rozhodnější vnější strategii**, aby bylo možné překonat rostoucí rozdíl mezi ekonomickou vahou EU a jejím stále slabým vlivem na komplexnost a pronikavost globalizace, přičemž je zároveň nutné, aby EU hájila své zájmy a prostor pro prosazování svých hodnot.

⁽⁸⁾ KOM(2008) 874 v konečném znění.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 175, 27.7.2007, s. 57 a Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 82.

4.1.3 Důsledky světové finanční a hospodářské krize budou bezpochyby pociťovány dlouho po roce 2010. Tíha tohoto mezinárodního problému a způsoby jeho orientování budou rozhodující pro jakoukoliv budoucí strategii růstu a zaměstnanosti v jakémkoliv regionu světa. **Pro každý region i pro celý svět bude důležité, jakým způsobem se každý region do tohoto procesu zapojí.** To zahrnuje především Evropu, neboť jde o nejotevřenější hospodářskou oblast světa, a je tedy závislejší na dovozu a vývozu než jiné ekonomiky.

4.1.4 Současná krize způsobila, že **teorie mezinárodní dělby práce**, podle níž v hlavních rozvíjejících se ekonomikách probíhala základní produkce, zpracovatelská výroba a hospodářská soutěž založená na nákladech, a pouze evropské země a další hlavní rozvinuté země vykonávaly činnost s vysokou přidanou hodnotou založenou především na výzkumu, inovacích, službách a kvalifikované pracovní síle, je pak s konečnou platností překonaná.

4.1.5 Nejnovější hospodářské dynamiky zemí BRIC (Brazílie, Rusko, Indie a Čína), např. růst počtu patentů, význam přímých zahraničních investic (PZI) pocházejících z Evropy, růst PZI pocházejících z rozvíjejících se zemí a určených do EU a posilování suverénních fondů, jež všechny pocházejí ze zemí mimo OECD, jsou znamením rychlých změn struktury globálního hospodářství, jimiž se musí Evropa vhodným způsobem zabývat.

4.1.6 Konečně, v jiných oblastech světa se v nedávné době začaly rozvíjet platformy, které jsou rovněž zaměřené na inovace a znalosti, což ukazuje na to, že řešení hospodářské krize by mohla v budoucnu vyústit ve složitější vývoj spočívající v regionálních vysoce integrovaných blocích, které si budou vzájemně více konkurovat a bude se v nich moci vyvíjet jiné rozdělení práce a hospodářsko-sociální nerovnováha.

4.2 Nová ambiciózní výzva

4.2.1 **EU již několikrát prokázala**, že je schopná nenásilnou formou pomocí vyjednaného konsensu ovlivnit mezinárodní scénu, kde se setkávají stále odlišnější aktéři, a někdy i zásadní měrou přispět k blahobytu velkých oblastí světa (viz třicetiletá spolupráce se zeměmi AKT a samotná politika rozšíření Evropské unie).

4.2.2 EU mimo jiné přispěla k vytvoření velice podrobného rámce regionálních dohod, odvětvových dohod a komplexní dohody o spolupráci: k tomu došlo v minulosti v rámci jednání ve WTO a dnes k tomu dochází v rámci G8/14 a G20, která zahájila nový proces, jehož výsledkem má být přísnější rámec pravidel a nástrojů mezinárodního finančnictví, včetně úlohy MMF a Světové banky.

4.2.3 **Rámec diskuse o vnějším rozměru**, který byl zprvu spojen pouze s obchodní politikou a posléze s energetickými a klimatickými výzvami, se dnes rozšiřuje na stále širší oblasti, jakými je např. migrační politika a rozměry globalizace v sociální oblasti (fond na přizpůsobení se a základní pracovní normy), environmentální oblasti (Kjótský protokol, ale rovněž udržitelné hospodářství), průmyslu (duševní vlastnictví, ale i suverénní fondy), v politice (rozšíření EU a politika sousedství) a diplomacii. V úvahu je třeba vzít rovněž úlohu eura, dopad SZBP a EBOP na růst úlohy EU ve světě, případné začlenění otázky strategických statků a zájmů Evropy do evropské bezpečnostní strategie, jak to již činí jiné světové hospodářské mocnosti.

4.2.4 Z výše uvedeného je celkem zřejmé, že **je stále obtížnější zahrnout všechny tyto rozměry do Lisabonské strategie**, aniž by došlo k její deformaci.

4.2.5 **Stále více se však ukazují jako rozhodující** pro zajištění celkového dosažení cíle, k němuž byla tato strategie vytvořena, tj. reagovat na evropské úrovni na dynamiku globalizace.

4.2.6 Na druhé straně je velká část vnějších politik EU v zásadě založena **na zavedených postupech a vysokém stupni integrace**, ať již jsou to politiky Společenství nebo politiky společné EU a členským státům. Nejsou sice ještě vzájemně dostatečně koordinovány nebo jim stále chybí úplná společná strategická vize, jsou však schopné se vyvíjet a mít nezanedbatelný dopad, který je nicméně vyšší než dopad jednotlivých členských států a mnoha dalších vnitřních politik Unie.

4.3 *Směrem k obnovené vnější strategii Evropské unie*

4.3.1 Mohlo by tedy být vhodnější hovořit o „**vnější součásti evropské strategie v oblasti globalizace po roce 2010**“, která je úzce koordinovaná a propojená s vnitřní součástí (již představuje vývoj současné Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost), ale **jejíž nezávislost je posílena a jež má nový a přesvědčivější strategický cíl** ⁽¹⁰⁾.

4.3.2 **Evropa potřebuje novou vizi své úlohy ve světě a vhodný akční plán**, které budou odpovídat výzvám 21. století, budou založeny na hodnotách vlastních EU a musí být možné je zprostředkovat evropským občanům a zainteresovaným subjektům, kteří je musí pochopit. Je třeba je prodiskutovat s hlavními světovými protějšky a musí mít zastoupení na mezinárodních fórech.

4.3.3 Tato vize zaměřená na perspektivu pokroku a kvalitních pracovních míst v souladu se zásadou udržitelného rozvoje a za

podpory inkluzivní společnosti, otevřených ekonomik a mírových vztahů musí rovněž vzít v úvahu dlouhodobou celosvětovou situaci. Evropa si musí lépe uvědomit **geostrategický význam svého historického postavení, své zeměpisné polohy, nutného zabezpečení dodávek surovin a energetických surovin** ⁽¹¹⁾ a **nevyhnutelného rozvoje nových, zatím chudých trhů**.

4.3.4 Významným přínosem k této vizi je rovněž krátký, ale působivý dokument, který Komise vypracovala k summitu v Hampton Court v říjnu 2007 a jenž nese název *V evropském zájmu je uspět ve věku globalizace* ⁽¹²⁾. EHSV v témže roce vyjádřil podobný názor ⁽¹³⁾.

4.3.5 Obnovená Lisabonská strategie pro období po roce 2010 by měla být doplněna o **nový strategičtější rámec vnější činnosti EU, jehož účelem bude vytvoření a rozvoj evropského prostoru a evropské úlohy v novém kontextu představovaném globalizací**.

4.3.6 Za tímto účelem je jako posílení a rozšíření směru, který již naznačily závěry Rady z března 2008, nutné vypracovat přesný akční plán rozdělený do čtyř vzájemně souvisejících a na sebe navazujících kroků s cílem:

- zajistit, aby **došlo k vyváženému otevření trhů** a aby se rozvíjel mezinárodní obchod se zbožím a službami, a zároveň **zabezpečit udržitelný přístup Evropy ke strategicky nezbytným zdrojům**;
- **posílit multilaterální dialog o hospodářských otázkách se všemi hlavními partnery** a především pokročit v **posílení mezinárodní úlohy eura**;
- představit EU jako „**světovou regulační mocnost**“, která podporuje zvýšení průmyslových, environmentálních a sociálních norem, norem pro „důstojnou práci“, veřejné zakázky a duševní vlastnictví a přispívá k definici nových pravidel pro finanční trhy a pro řízení mezinárodní ekonomiky jak na multilaterální, tak na regionální úrovni;
- **obnovit tři základní politiky vnějšího rozvoje EU**, tj. dokončení rozšíření, politika sousedství a Unie pro Středomoří, nové partnerství s Afrikou, a tak se zasadit o **vytvoření rozsáhlé oblasti zvláštního rozvoje za účelem vzájemného ekonomického růstu, která již byla nazvána Eurafrika** ⁽¹⁴⁾ a ve které by si EU měla stanovit za svůj cíl to, že bude hrát **převládající geostrategickou úlohu**.

⁽¹⁰⁾ Viz. závěry skupiny, již vede Laurent Cohen Tanugi, která vypracovala přípravnou zprávu pro francouzské předsednictví EU v druhé polovině roku 2008 (www.euromonde2015.eu).

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 82, Úř. věst. C 277, 17.11.2009, s. 92 a stanovisko EHSV k tématu *Energetika a změna klimatu jako nedílná součást obnovené Lisabonské strategie* (viz s. 36 aktuálního Úředního věstníku).

⁽¹²⁾ KOM(2007) 581 v konečném znění.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 175, 27.7.2007, s. 57.

⁽¹⁴⁾ Závěrem, A. Riccardi, laureát Karlovy ceny, Cáchy, 21. května 2009.

4.3.7 Váha, kterou je třeba přičíst vnějšímu rozměru, je signálem, že **EU hodlá vstoupit do nové politické fáze svého unifikačního procesu**, který je zaměřen na rozvoj systému vztahů EU se zbytkem světa a ze kterého má EU získat novou energii a nové zdroje na zajištění lepšího fungování evropského modelu sociálně tržní ekonomiky a zaručit tak svým národům budoucí mírový pokrok. Jde o **určité naplnění předpokladů, které byly se stejnou intencí vysloveny při zakládání Evropské unie**. V Schumanově prohlášení v preambuli Římské smlouvy jsou totiž dva aspekty evropského projektu (vnitřní a vnější) neoddelitelně spojeny a jeden ke druhému přispívá.

5. Některé konkrétnější návrhy

5.1 Větší soulad a aktivní povaha obecných politik

- Činnost EU zaměřená na reformu multilaterálního systému a na zlepšení základních pravidel globalizace vyžaduje **dvojitý proces: soulad mezi vnitřními a vnějšími politikami EU a dosti vysokou koordinaci s členskými státy**.
- **Prosazování sociální regulace**, vyjednávání mezi sociálními partnery a univerzální systémy sociální ochrany musejí být základní osou rozvojových politik a mandátů EU k vyjednávání.
- Mezi priority vnější činnosti EU by měl být začleněn rozvoj vzdělávání a odborné přípravy, základní pracovní normy, rozvoj sociální ochrany, rovnost mezi ženami a muži a integrace nejvíce znevýhodněných kategorií (zdravotně postižených osob, etnických menšin atd.).
- EU se musí **vyznačovat tím, že bude dodržovat závazky, které přijala**. To platí především pro cíl v oblasti rozvojové pomoci ve výši 0,7 % HDP a pro stále připomínané poslání EU dát jiným státům a regionům k dispozici výsledky a nástroje svého pokroku. Rozhodující je konkrétní úsilí o oživení partnerství Afriky a Evropské unie.
- **Výrazné zvýšení prostředků** a investic určených do rozvojových zemí podle budoucí **Kodaňské dohody z prosince 2009** může být vynikající příležitostí pro vzájemný rozvoj a pokrok. Nová Lisabonská strategie tak bude moci nabídnout rámec možností ve výzkumu, inovacích, investicích a znalostech, jež jsou určeny na podporu **nového „ekologického růstu“ v celosvětovém měřítku**.
- Je zapotřebí **vyšší úrovně monitorování a transparentnosti obchodních jednání** a vyššího zapojení občanské společnosti do tohoto systému vnějších vztahů a vnějších jednání.
- EU musí **podporovat regionální integraci** a být i nadále vedoucím příkladem pro jiné subjekty. Koncepce makroregionů se stále rozšiřuje a prohlubuje a Evropa může a musí sehrát významnou úlohu i v rozvoji meziregionální spolupráce, která by kromě liberalizace obchodu měla zahrnovat rozvojovou spolupráci, politický dialog a kulturní spolupráci.
- Vzhledem k **výzvě, již je zabezpečení potravin**, a v souvislosti s naplněním základního lidského práva na zdravou, bezpečnou, dostatečnou a trvalou výživu ⁽¹⁵⁾ je vhodné přezkoumat současné mandáty k vyjednávání a uznat specifickou zodpovědnost zemědělských produktů a stanovit odpovídající opatření na ochranu odlišností výrobcích podmínek a příslušných trhů. Tak bude možné dát důrazný impuls závěru hlavních obchodních dohod o jiném zboží, počínaje EPA.
- Vzhledem ke **kritériu „obchodní mocnosti“**, které spojuje míru růstu každé oblasti s velikostí jejích trhů, je vedle regionálních dohod se zeměmi AKT vhodné pokročit a uzavřít bilaterální a regionální dohody se zeměmi ASEAN (Sdružení národů jihovýchodní Asie), Koreou, Ruskem, zeměmi Mercosur a zeměmi CCG (Rada pro spolupráci arabských států v Perském zálivu).
- **Specifickou prioritu musí představovat Čína**, a to vzhledem k ofensivním i defenzivním zájmům, které tam EU má. Tyto zájmy nabízejí velký prostor k vyjednávání, a to jednak vzhledem k neustálému růstu vzájemných interakcí, jednak z obecného geopolitického důvodu.
- **Větší význam** je rovněž třeba dát **bilaterálním vztahům s USA, Japonskem a Kanadou**, jež jsou 1., 3. resp. 8. světovou obchodní mocností. Je třeba obnovit rámec transatlantických vztahů s cílem omezit prvky sporů a maximalizovat výsledky synergie prostřednictvím rostoucího sbližování institucí a politik ⁽¹⁶⁾.
- Vzhledem k možnému **rozšíření HMU** v nadcházejících letech by euro mohlo hrát významnější úlohu jako silná měna v celosvětovém měřítku, což si nevyhnutelně vyžádá posílení způsobů jednotného zastoupení v mezinárodních hospodářských a finančních sídlech.

5.2 Více nástrojů pro řízení a odvětvové politiky

- V rámci širšího přístupu vnější činnosti EU je nezbytné rovněž **začlenit vnější rozměr politik jako je politika výzkumu, environmentální politika, politika vzdělávání či zaměstnanosti**.

⁽¹⁵⁾ Viz zprávu zvláštního zpravodaje OSN o právu na výživu Oliviera De Schuttera s názvem The Doha round will not prevent another food crisis (Kolo jednání z Dohy nezabrání nové potravinové krizi), 9. března 2009.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 32.

- Za stávající situace musí být možné jasněji určit **užší skupinu evropských komisařů, která bude jasně pověřena řízením souboru vnějších politik EU** (tj. obchodní, rozvojové, migrační politiky, vnějších aspektů politiky hospodářské konkurence a politiky vnitřního trhu, diplomacie v energetice atd.). Tato skupina by mohla být lépe viditelnou jednotnou a společnou tvář EU vůči zahraničí a na nejdůležitějších mezinárodních fórech. Rychlý vstup Lisabonské smlouvy v platnost a nová úloha vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku mohou zajistit pozitivní budoucí vývoj.
 - Než dojde k jednotnému zastoupení EU v hlavních mezinárodních institucích (Bretton Woods, G8/14, G20), měly by **členské státy EU vytvářet soudržnější seskupení v jednotlivých institucích nebo na summitech na vysoké úrovni, pomocí nichž budou systematicky koordinovat svá stanoviska a vystupovat co jednotněji**.
 - Je naléhavé, aby EU navenek vystupovala se **společnými obchodními cíli** schopnými posílit strategické postavení Evropy, především ve vztazích s hlavními obchodními partnery EU.
 - EU musí zvýšit podporu internacionalizace svých podniků, zejména co se týče jejich schopnosti prosadit se na různých trzích a přizpůsobit se jejich podmínkám a dynamice.
 - EU musí usilovat o to, aby WTO do svých cílů zahrnula **práva pracovníků, rozvoj průmyslu, zajištění důstojné práce a environmentální rozměr**. Mezinárodní finanční instituce musí podobně upřednostnit podporu důstojné práce a udržitelný rozvoj.
 - Evropské nadnárodní společnosti musejí být podněcovány k tomu, aby v souladu s **evropskou koncepcí sociální odpovědnosti podniků** podporovaly sociální dialog v podnicích a odvětvích v těch zahraničních zemích, ve kterých provozují svoji činnost. Je třeba vhodně využít osvědčené postupy, které již zavedly četné evropské podniky na základě „řídících zásad“ stanovených v OECD a které vycházejí ze sociálních norem MOP, stejně jako všechny ostatní iniciativy, které provádí širší okruh nestátních subjektů a subjektů sociální ekonomiky v oblasti vzdělávání, zdraví a prosazování lepších životních a pracovních podmínek.
 - EU musí vypracovat **aktivní globální migrační politiky, které usnadní společný rozvoj** v zemích původu a zemích přijímajících migranty. Zvláště je třeba se zaměřit na boj proti obchodování s lidmi, na odliv mozků a na navrácení přistěhovalců, což představuje v současnosti značné finanční toky ⁽¹⁷⁾.
 - **Rostoucí úloha suverénních fondů** ve světovém hospodářství a převládající vliv států v rozvíjejících se ekonomikách, kde mají tyto fondy původ, představují nepochybně velkou příležitost pro nejvíce rozvinuté země a rovněž pro oživení mezinárodní ekonomiky, ale také geopolitické riziko ztráty svrchovanosti v odvětvích a technologiích, které mají pro EU strategický význam. Je třeba, aby **EU v této otázce koordinovala své postavení** na základě závazků a opatření platných smluv. Dále je třeba, aby zaujala konkrétnější a jednotnější postavení ohledně ochrany národního zájmu, který třeba stále více chápat jako „evropský zájem“.
 - Je třeba zhodnotit specifické kompetence **Evropského technologického institutu v různých partnerstvích**, především co se týče případného rozšíření spolupráce v rámci „znalostních a inovačních komunit“ (tj. sítě excelence vytvořených mezi institucemi vyššího vzdělávání, výzkumnými instituty, podniky a jinými zainteresovanými subjekty) na mimoevropské země.
- 5.3 Vyšší zapojení sociálních partnerů a organizované občanské společnosti
- **Je třeba všemi způsoby podporovat hledání a formulování společných strategií evropské občanské společnosti** určených na boj proti výzvám globalizace a na využívání příležitostí, které globalizace nabízí, a to prostřednictvím dialogu s hlavními sociálněekonomickými partnery EU. **Lepší využití národních HSR a obdobných institucí**, jakož i hlavních evropských sítí a organizací sociálních partnerů, organizované občanské společnosti a sociální ekonomiky může napomoci komplexnějšímu procesu osvojení a zhodnocování osvědčených postupů.
 - EU musí podpořit **širší zapojení sociálních partnerů a občanské společnosti a širší dialog s nimi** s cílem posílit viditelnost a koherenci politik EU týkajících se obchodu, rozvoje a vnějších vztahů obecně. Jedná se především o zavedení systému průběžného strukturovaného dialogu s organizacemi, které pracují pro regionální a světovou integraci, a podporu konzultačních orgánů zastupujících organizovanou občanskou společnost v rámci obchodních a asociačních dohod.
 - Kontaktní skupina občanské společnosti, již před několika lety úspěšně zřídilo GR pro obchod, je dobrou praxí, kterou je třeba podporovat.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 120, 16.5.2008, s. 82 a Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 91.

- EHSV postupně vytvořil strukturovaný systém vztahů⁽¹⁸⁾, který je v interinstitucionálním dialogu důležitým základem pro neustálý růst aktivního zapojení občanské společnosti téměř ve všech oblastech světa. **Co se týče monitorování**, EHSV se domnívá, že může sehrát aktivní roli, jakou již sehrál v jiných konkrétních případech, jakými jsou např. institucionální úloha, kterou mu dává Dohoda z Cotonou se zeměmi AKT, smíšené poradní výbory s různými zeměmi, které odstartovaly proces přistoupení k EU, a činnost v rámci Euromed a Mercosur. Dokumenty – stanoviska a závěrečná prohlášení, které jsou každoročně výsledkem řady setkání pořádaných EHSV v rámci tohoto systému, představují **významný zdroj analýz a návrhů** v oblasti participativní demokracie pro celý rámec vnějších vztahů Unie.
- EHSV by kromě toho mohl pravidelně pořádat specificky zaměřené **semináře nebo jiné schůzky, kde by se konzultovaly hospodářské a sociální zájmové skupiny v dotčených zemích a regionech**, a to v rámci již existujících kulatých stolů nebo schůzek. Cílem by přitom bylo porovnávat různé strategie přijaté v různých oblastech a regionech světa a sdílet osvědčené postupy, a tak přispívat jak k lepšímu stanovení vnější činnosti Evropské unie, tak k budoucímu rozvoji Lisabonské strategie po roce 2010 a rovněž k rozvoji strategií příslušných partnerů.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁸⁾ Viz pracovní program specializované sekce Vnější vztahy (EHSV), http://eesc.europa.eu/sections/rex/index_fr.asp.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Univerzity pro Evropu**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2010/C 128/09)

Hlavní zpravodaj: **pan VAN IERSEL**

Dne 5. března 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Univerzity pro Evropu.

Přípravou podkladů na toto téma Výbor pověřil specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost (Středisko pro sledování Lisabonské strategie).

Vzhledem k povaze činnosti jmenoval Evropský hospodářský a sociální výbor pana VAN IERSELA hlavním zpravodajem. Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 158 hlasy pro, 8 hlasů bylo proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Podle názoru EHSV plní univerzity zásadní úlohu v trojúhelníku znalostí, který tvoří vzdělávání, výzkum a inovace. Měly by být chápány jako klíč k udržitelnému socio-ekonomickému rozvoji v Evropě. V současném univerzitním systému, který zdaleka není optimální, je velký potenciál univerzit nedostatečně rozvinut. Zlepšení tohoto stavu by mělo mít své místo v Lisabonské strategii po roce 2010.

1.2 Od boloňské konference v roce 1999 a pozdější Lisabonské strategie jsou univerzity stále důležitější prioritou na evropské úrovni. Navzdory tomu, že si členské státy a univerzity stanovily nové cíle, panují mezi akademickými pracovníky a ve společnosti obavy vyvolané roztržitostí vyššího vzdělání v Evropě a rytmem potřebných reforem.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že je třeba reformovat evropské univerzity, jelikož v rámci vývoje v oblasti hospodářství, technologie a vzdělávání a zvláště za současné krize je nutná větší nákladová efektivnost, lepší prostředí a větší příležitosti pro studenty, vysokoškolské profesory a výzkumné pracovníky.

1.4 Nezbytné úpravy zahrnují větší nezávislost a odpovědnost univerzit vůči společnosti při plnění jejich veřejného poslání, širší možnosti (dostatečného) financování, větší transparentnost a otevřenost, partnerství s podnikatelským sektorem, podporu excellence světové úrovně v oblasti výuky a výzkumu a odpovídající metody řízení lidských zdrojů.

1.5 EHSV zdůrazňuje, že je nutné, aby byly evropskou metodikou hodnoceny výsledky a sbírány srovnatelné údaje. Evropské hodnocení by mělo být výsledkem hloubkové studie nezávislých expertů, mělo by jít daleko nad rámec „pochvalných hodnocení“

a jednorozměrného „šanghajského seznamu“ a mělo by zahrnovat celou řadu vícerozměrných ukazatelů ⁽¹⁾.

1.6 Aktualizované a srovnatelné normy pro vzdělávání a výzkum spolu s širokou základnou umožňující víceoborový rozvoj a nové kombinace podporují rozmanitost a specializaci univerzit, čímž nahrazují uniformitu a podobnost.

1.7 EHSV se zasazuje o koherentní začlenění univerzit do přepracované Lisabonské strategie v rámci Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EPVV) a Evropského výzkumného prostoru (EVP) ⁽²⁾.

1.8 Studentům a akademickým pracovníkům by mělo být poskytováno více možností pokračovat v kariéře napříč vědními obory v Evropě. To mimo jiné zahrnuje otevřené přijímání výzkumných pracovníků a chartu pro tyto pracovníky spojenou s pátou svobodou, tj. volným oběhem znalostí, za současného zachování rozmanitosti přístupů a hospodářské soutěže za účelem dosažení nejlepších výsledků.

1.9 Měl by se přijmout otevřený celoevropský přístup k vysokoškolským vyučujícím, výzkumným pracovníkům, studentům ze třetích zemí a z univerzit, které mají vedoucí postavení na poli vědy.

⁽¹⁾ Viz obsáhlý výčet žádoucích ukazatelů uvedený níže v odstavci 5.2.4.

⁽²⁾ Viz také stanovisko EHSV k tématu Směrování k evropské znalostní společnosti – příspěvek organizované občanské společnosti k Lisabonské strategii, Úř. věst. C 65, 17.3.2006, s. 94, výzvu ke „zřízení Společného evropského prostoru znalostí, založeného na posílení spolupráci v oblasti vzdělávací, inovační a výzkumné politiky“.

1.10 EHSV prosazuje poradenské platformy pro vzdělávání na úrovni EU a jednotlivých států, jež by zahrnovala také zástupce občanské společnosti. Angažovat do okolní společnosti a regionů by se měla centra excelence jak celosvětově, tak regionálně. To může rovněž povzbudit podnikavost univerzit a podpořit hospodářské a znalostní klastry.

1.11 Nezávislá úloha a postavení univerzit, které kdysi dávno existovaly, budou stimulovat a posilovat univerzity jakožto intelektuální impuls pro Evropu. Evropské přístupy ke vzdělávání, lektorské práci, vědě a špičkovému výzkumu by se neměly omezovat na rozšiřování a prohlubování evropského výzkumu a vývoje, inovací a výuky. Měly by být rozšířeny o další obory, např. o lékařský výzkum a praxi, socio-ekonomické vědy a humanitní vědy.

1.12 Komise by měla v tomto procesu nadále poskytovat podporu a plnit viditelnou a aktivní úlohu.

1.13 EHSV nepovažuje intenzivnější vazby mezi univerzitami a EU za technickou záležitost. Tyto vazby by se rovněž neměly omezovat pouze na hospodářskou oblast, i když je zásadní. Jedná se o budoucnost, o celkový význam univerzit pro celoživotní učení a intelektuální život, společnost a kulturu.

1.14 Zakladatelé Evropy a jejich pokračovatelé měli své důvody k tomu, aby vzdělávání nezahrnuli do Římské smlouvy, ale nyní žijeme v jiné době. Národní svrchovanost a rozmanitost musí jít ruku v ruce s uznáním toho, že EU jako taková musí být na světové úrovni rovnocenným partnerem a konkurentem. V této souvislosti jsou univerzity nezbytným partnerem.

1.15 Jinými slovy by univerzity jako instituce měly být podporovány, aby se zapojily do evropské integrace. Rada by měla v tomto ohledu vyjádřit jasný a na budoucnost orientovaný názor.

2. Úvod

2.1 Univerzity měly ve vývoji evropské společnosti historicky významnou úlohu. Byly vždy v samotném jádru intelektuálního života a představovaly v mnoha ohledech hnací sílu pokroku.

2.2 Vědci a akademičtí pracovníci, kteří se svobodně pohybovali po celém kontinentu v rámci samosprávných univerzit, měli značný vliv na názory na všechny druhy sociálních jevů a na vědu. Měli možnost formovat celé generace vědeckých kruhů a osobností, které hrály rozhodující roli při vytváření podoby evropské společnosti z politického, sociálního a hospodářského hlediska.

2.3 Od 18. století, kdy začaly postupně vznikat národní státy, se staly univerzity ve velké míře institucemi, které poskytovaly vzdělání na národní úrovni a sloužily národním zájmům v oblasti vědy a výzkumu. Tento vývoj se hluboce zakořenil. I přes zvyšující se internacionalizaci, k níž dochází také ve vědě, jsou vysokoškolské vzdělávání a dokonce i věda a technologie na univerzitách do určité míry stále řízeny na vnitrostátní úrovni.

2.4 Politické vměšování se postupně stalo běžnou součástí vzdělávání. Vzdělávací systémy na všech úrovních jsou nyní založeny na vnitrostátním politickém rozhodování a jsou na jeho základě organizovány. Vysokoškolské vzdělávání je ve všech zemích do značné míry ovlivněno státem. Je charakterizováno četnými a složitými národními institucionálními odlišnostmi a častou podobností ve způsobu vzdělávání.

2.5 Důležitými prvky v této různorodé evropské situaci jsou institucionální rámce, finanční mechanismy, správa, míra nezávislosti a jmenování a kariérní postup profesorů a výzkumných pracovníků.

2.6 Vzhledem k tomu, že věda není omezoována hranicemi, akademičtí a výzkumní pracovníci se postupně stali stále více součástí evropských a celosvětových sítí. V důsledku toho také dochází, ačkoli v omezené míře, k internacionalizaci výzkumných programů. Až na určité výjimky má však soukromé vysokoškolské vzdělávání, zejména na obchodních školách, a priori více mezinárodní povahu, jak co se týče rozsahu, tak i přístupu.

2.7 Římská smlouva ani následující smlouvy neobsahují žádnou kapitolu, která by pojednávala o vzdělávání. V dané době nebyl mezi hospodářskou integrací a vzděláváním spatřován žádný vzájemný vztah. Vzdělávání bylo ponecháno mezi vnitrostátními pravomocemi a bylo plně podřízeno zásadě subsidiarity. Jakákoli rozhodnutí týkající se vzdělávání na evropské úrovni se uskutečňují v mezivládním rámci.

2.8 Stále více se však ukazovalo, že některé oblasti vzdělávání již nebylo možné považovat za oblasti nezávislé na integračním procesu. Za značné podpory sociálních partnerů toto pojetí vzniklo v oblasti těch aspektů vzdělávání, které byly nejvíce spojeny s hospodářstvím a trhem práce, tedy v oblasti zvyšování kvalifikace a odborné přípravy.

2.9 Od roku 1986 přispěl program pro výměnu studentů Erasmus k internacionalizaci studijních programů pro studenty. V roce 2009 byl rozšířen o program Erasmus Mundus. Zvláštními programy, které je nutné zmínit, je Comett, výměnný program mezi univerzitami a podniky v oblasti technologie, dále Marie Curie, výměnný program pro výzkumné pracovníky, a Sokrates, který je zaměřený na celoživotní učení.

2.10 K velkému posunu vpřed v případě univerzit došlo v roce 1999, kdy ministři školství ze 29 zemí přijali Boloňskou deklaraci.

2.11 Boloňský proces nyní zahrnuje 46 členů z celé Evropy. Zastřešujícím cílem je vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. V posledním desetiletí se značně zvýšil počet otázek, o kterých se diskutuje. ⁽³⁾ Prioritami Boloňského procesu jsou: třístupňový systém vysokoškolského vzdělávání – bakalářský/magisterský/doktorský – se zvýšeným důrazem na doktorská studia a výzkum, zajištění kvality, uznávání kvalifikací a titulů, studijní období, evropský systém pro převod kreditů (ECTS), celoživotní učení, sociální dimenzi vyššího vzdělávání, mobilitu studentů a zaměstnanců a na průzkum vnějšího rozměru EPVV.

2.12 Lisabonská strategie kladе silný důraz na spojitost mezi znalostmi a konkurenceschopností. Fungovala jako katalyzátor. Pomohla přesunout univerzity z okraje do středu uvažování Společenství. Rostoucí počet výzkumných a inovačních projektů, který zahájila Komise, vyústil v širší mezinárodní spolupráci v rámci Evropy.

2.13 Ze stejného důvodu Komise v několika sděleních stanovila program diskusí o reformě a modernizaci univerzit ⁽⁴⁾.

2.14 Reformy univerzit probíhají v celé Evropě v různém tempu.

2.15 Obnovená Lisabonská strategie z roku 2005 rovněž přispěla ke vzniku nových iniciativ, jejichž cílem je mobilizovat univerzity. Velice důležité je rozhodnutí Rady zřídit Evropskou radu pro výzkum (ERV, v roce 2007) a Evropský technologický a inovační institut (EIT, v roce 2008). Ve stejném duchu vznikla i zelená kniha Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy ⁽⁵⁾.

2.16 Zvláštním případem je v této souvislosti Evropská charta pro výzkumné pracovníky a Kodex chování pro přijímání výzkumných pracovníků z roku 2005. ⁽⁶⁾ Charta a kodex byly podepsány 800 vysokoškolskými ústavami. Provádění však ukazuje, že mnoho ústavů tuto dohodu nepoužívá. Někdy převládají specifické a úspěšné tradice.

⁽³⁾ Odlišné akademické struktury a tradice podnítily diskusi na téma Boloňského procesu a jeho provádění. Viz např. publikace „Deutscher Hochschulenverband“ v Německu.

⁽⁴⁾ Mobilizace inteligenčního potenciálu Evropy: možnost pro univerzity plně přispět k Lisabonské strategii, KOM(2005) 152 v konečném znění. Plnění programu modernizace pro univerzity: vzdělávání, výzkum a inovace, KOM(2006) 208 v konečném znění. Nové partnerství pro modernizaci univerzit: fórum EU pro dialog mezi univerzitami a podniky, KOM(2009) 158 v konečném znění.

⁽⁵⁾ Tato zelená kniha z dubna 2007 se soustřeďuje na šest oblastí rozvoje Evropského výzkumného prostoru, jimiž jsou výzkumní pracovníci, mezinárodní spolupráce, společné výzkumné programy, výzkumné infrastruktury, přenos odborných znalostí a duševní vlastnictví. Viz též připomínky EHSV v Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 1.

⁽⁶⁾ Doporučení Komise ze dne 11. března 2005, přijaté Radou.

2.17 Komise připravuje evropskou značku jako pobídku k zavádění charty a kodexu, které by měly respektovat jistou odlišnost přístupů.

2.18 Účinné zapojení evropských univerzit do evropské integrace je dlouhodobou záležitostí. Akademickí pracovníci, vědci a studenti se stále více podílejí na mezinárodní dynamice, ale univerzity jakožto instituce jsou často omezovaly tradicemi a vnitrostátními ujednáními. Rozvoj v této oblasti je zpomalován rovněž skutečností, že vzdělávání jako takové není tématem, o kterém by pojednávala evropská smlouva.

2.19 Celosvětové sítě mezi akademickými a výzkumnými pracovníky jsou rozšiřovány vlivem vzájemného působení mezi univerzitami, výzkumnými ústavami a nadnárodními společnostmi. Tato tendence se rovněž odráží v programech Společenství.

2.20 Toto stanovisko se zaměřuje na nové tendence a rámcové podmínky pro to, aby se univerzity účinněji a viditelněji podílely na evropské integraci. Univerzity by v souladu se svou dlouhodobou historickou úlohou neměly být poháněny vpřed pouze lisabonskou agendou, ale měly by se samy stát hlavním činitelem daného procesu.

3. Obecné připomínky

3.1 Během posledních desetiletí byly zintenzivněny iniciativy a programy na podporu internacionalizace vysokoškolského vzdělávání v Evropě.

3.2 Za účelem nových impulsů by měly být podle názoru EHSV univerzity viditelně přidruženy v rámci nového cyklu Lisabonské strategie.

3.3 Mezinárodní analýzy se jednohlasně shodují, že vzhledem k rychlosti technologického pokroku, inovacím a také posílené konkurenceschopnosti, není evropský akademický svět dostatečně připraven na to, aby v této otázce plně hrál svou roli, a relativně má spíše sklon k tomu, že ztrácí svůj vliv. ⁽⁷⁾

⁽⁷⁾ Viz mimo jiné *The future of European Universities, Renaissance or Decay* (Budoucnost evropských univerzit: renesance nebo úpadek) od Richarda Lamberta a Nicka Butlera, Centrum pro evropskou reformu, červen 2006, a *High Aspirations, Agenda for reforming Universities* (Velké cíle: program pro reformu univerzit), Breugel, srpen 2008. Tato publikace na straně VII uvádí, že autoři „se zaměřují na vysokoškolské vzdělávání a pro tuto oblast stanovují ambiciózní plán s přesvědčením, že zkvalitnění univerzit je jednou z hlavních pák hospodářského růstu Evropy“. Výbor v této souvislosti vítá nedávné prohlášení Asociace evropských univerzit v Praze v roce 2009, kterým byl vyslán důrazný signál politickým představitelům a zároveň stanovila 10 klíčových faktorů úspěchu pro evropské univerzity v příštím desetiletí.

3.4 Cílem musí být co nejlepší rozvíjení nadání a rovného přístupu – včetně přechodu mezi různými úrovněmi vysokého vzdělávání a celoživotního učení – v celé Evropě, tak aby se předešlo jakékoliv diskriminaci. Specifickým problémem je množství studentů, kteří nedokončují studium. Měly by být vyvinuty účinnější metody tutorství. Veřejná úloha univerzit v Evropě by měla být zachována a není překážkou pro zaručení kvality a excelence. ⁽⁸⁾

3.5 Navzdory všem odlišnostem, jež mohou zahrnovat také značné rozdíly v kvalitě akademických výsledků, by měly být podrobně přezkoumány charakteristické rysy společné celé Evropě. V rámci tohoto stanoviska je třeba zdůraznit následující záležitosti:

3.5.1 **Míra nezávislosti.** Situace je velice složitá. Přestože je zde tendence zvyšovat nezávislost univerzit, v průměru zůstávají zásady veřejných orgánů dominantní. ⁽⁹⁾ Nedostatek nezávislosti a zodpovědnosti vede k potvrzení tradiční perspektivy a nadměrné regulace. Státní struktury, podporované veřejnými orgány, by neměly oddalovat nezávislost ⁽¹⁰⁾. Cílem by měla být lepší příprava studentů pro pracovní trh a efektivnější přístup k výzkumu a inovaci.

3.5.2 **Způsob financování.** I v této otázce je situace velmi rozdílná, celkově je však veřejné financování rozhodující. ⁽¹¹⁾ Tím se stávají vysokoškolské vzdělávání a výzkum nutně velmi závislé mimo jiné na politických prioritách, což často vede k nedostatečnému financování. Navíc zde existuje příliš malá pobídka pro diverzifikaci finančních zdrojů, jako je financování prostřednictvím nadací a podniků a zavedení školného spolu se stipendii a půjčkami ⁽¹²⁾.

3.5.3 **Nedostatek transparentnosti.** Vzhledem k nedostatku spolehlivých srovnatelných údajů nemohou univerzitní studenti ani výzkumní pracovníci identifikovat příslušné kompetence a studijní plány v Evropě. Zásadním aspektem je evropská metodika klasifikace jako nástroj transparentnosti. To by podnítilo sdílení znalostí a spolupráci na poli dostupných vzdělávacích a výzkumných programů v celé Evropě a rovněž odpovídající informování a kvalitu. Může to stimulovat celkovou mobilitu studentů i výzkumných pracovníků.

⁽⁸⁾ V této souvislosti je třeba poznamenat, že univerzita v Berkeley, třetí nejlepší univerzita v USA, je státní institucí.

⁽⁹⁾ Někdy je dokonce učiněn i krok zpět. Národním příkladem je zde dánský zákon o univerzitách z roku 2003, který zvýšením politického vlivu značně snížil nezávislost výzkumných pracovníků a univerzit.

⁽¹⁰⁾ Kromě „nezávislosti“ je třeba věnovat pozornost „samosprávě“ univerzit.

⁽¹¹⁾ Nežádoucí vedlejší účinek spočívá v tom, že pouze omezený počet univerzit má přesný výpočet svých celkových nákladů.

⁽¹²⁾ EHSV doporučuje Komisi: je možné zavést školné, pokud bude doplněno o granty a půjčky, aby byl zaručen rovný přístup.

3.6 Vzhledem k tomu, že vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání je výhradní pravomocí členských států, na univerzitách to jistě automaticky nevede k podnícení postoje, který by se snažil překračovat vlastní obzory a státní hranice. Z toho vyplývá roztržštěný model institucí vysokoškolského vzdělávání, který je v mnoha případech víceméně uzavřený vůči dynamice vnějšího světa.

3.7 Roztržštění je navíc udržováno lišícími se požadavky na kvalitu – rovněž při uplatňování modelu bakalářského/magisterského studia –, nepřítis přitažlivé pracovní podmínky a často nedostatečná finanční opatření, která s výjimkou nejvyšších úrovní omezují otevřenost, sdílení akademických hodnot a přeshraniční mobilitu.

3.8 Nízká nezávislost vede ke vzniku podobnosti a homogenity mezi univerzitami. V mnoha zemích se podporují „obecné“ univerzitní studijní plány a „obecná“ výzkumná zařízení spíše než různorodost a odborná specializace.

3.9 Výzkumné a inovační programy, které jsou často vymezovány vnitrostátními inovačními platformami, jsou postaveny především na národním základě a zpravidla nejsou začleněny do širších perspektiv. Překrývání a měnící se modely a programy potvrzují roztržštěnost a v důsledku toho stojí v cestě specializaci.

3.10 To není úrodné prostředí pro lákání výzkumných a předních akademických pracovníků ze zahraničí, a to ani z ostatních členských států, ani ze zbytku světa. Stálým problémem je navíc odliv mozků do USA. Čínané mezitím podporují vlastní vysoce specializované špičkové univerzity. Indie je bude následovat.

3.11 Několik evropských univerzitních uskupení stále více koordinuje své názory, ve kterých prosazují, že pro oblast výzkumu a vývoje jsou potřeba lepší podmínky a potenciální znalostní a inovační kapacity. ⁽¹³⁾ Společné výzkumné programy jsou slibným nástrojem pro spolupráci a omezování roztržštěnosti. ⁽¹⁴⁾

3.12 Po Boloňské deklaraci z roku 1999, jejímž cílem je vytvořit do roku 2010 Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání a zvýšení jeho konkurenceschopnosti prostřednictvím reformy, se Komise touto otázkou znovu začala zabývat v roce 2006. ⁽¹⁵⁾ Správně uvádí, že „Tento významný sektor ekonomiky a společnosti vyžaduje důkladnou restrukturalizaci a modernizaci, pokud chce Evropa uspět ve světové konkurenci ve vzdělávání, výzkumu a inovacích.“ ⁽¹⁶⁾

⁽¹³⁾ Liga evropských výzkumných univerzit, seskupení Coimbra Group, aliance IDEA League, RISE.

⁽¹⁴⁾ Tato přeshraniční spolupráce bude rovněž prospěšná základnímu výzkumu prováděnému v rámci (rozsáhlých) projektů EU.

⁽¹⁵⁾ Sdělení Plnění programu modernizace pro univerzity: vzdělávání, výzkum a inovace, květen 2006, KOM(2006) 208 v konečném znění. Viz také Mobilizace inteligenčního potenciálu Evropy: možnost pro univerzity plně přispět k Lisabonské strategii, duben 2005, KOM(2005) 152 v konečném znění.

⁽¹⁶⁾ KOM(2006) 208 v konečném znění, s. 11.

3.13 Provádějí se úpravy, ale rychlost tohoto procesu je velmi nízká. Vnitrostátní politiky, které řídí univerzity, se navíc mezi členskými státy značně liší.

3.14 Diskuse, které se v současnosti vedou v akademických kruzích, neuspokojivě dokazují, že rovněž tempo procesu vytváření evropského prostoru je příliš váhavé.

3.15 Cena za neexistenci evropské dimenze může být velmi vysoká. Na závěr k těmto připomínkám EHSV doporučuje, aby nový cyklus Lisabonské strategie, jenž má být zahájen v roce 2010, zahrnoval cílenou modernizaci univerzit a spolupráci mezi nimi, lepší koordinaci na evropské úrovni a skutečnou transparentnost v oblasti klasifikací.

4. Potřeba nových perspektiv

4.1 Lisabonská strategie se snaží prostřednictvím vymezení společných cílů a podporou srovnatelných programů a politik v celé Evropě zajistit rovnováhu mezi konvergencí a koordinací na úrovni EU a ochranou vnitrostátních pravomocí. Podle názoru EHSV by univerzity jakožto klíčové subjekty v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací měly mít dobře vymezené místo v lisabonské agendě.

4.2 Právě v situaci stávající krize je zapotřebí rostoucího důrazu na vzdělání a inovace v nejširším smyslu, která by měla otevřít nové cesty a příležitosti. Probíhající programy výzkumu a vývoje, programy aplikované technologie a posílená mobilita⁽¹⁷⁾ studentů a akademických pracovníků by měly být zajištěny v celé Evropě.

4.3 V této souvislosti EHSV zdůrazňuje, že v zájmu zvýšení transparentnosti, existuje naléhavá potřeba poskytování srovnatelných údajů⁽¹⁸⁾ a spolehlivé evropské metodiky pro posuzování a srovnávání výsledků univerzit v různých oblastech, např. v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací. Je třeba si uvědomit, že aby bylo dosaženo požadované různorodosti, specializace a pestrosti, nelze se omezit na jednoduchý sběr dat. Používání různých metod může zlepšit metodiku a vývoj kritérií. Žádoucí je spolupráce s OECD.

4.4 Programy uvedené v kapitole 2 představují zásadní podporu pro přeshraniční výměny. Zřízení Evropské rady pro výzkum (ERV) je skok vpřed. Tato rada jakožto hnací síla výzkumných projektů musí podporovat internacionalizaci univerzit. Financování výzkumu a jeho provádění musejí zůstat i nadále přísně oddělenými činnostmi.

⁽¹⁷⁾ V souvislosti s rozsahem mobility studentů viz komuniké Rady z dubna 2009 k Boloňskému procesu – do roku 2020 nejméně 20 % studentů skutečným studijním pobytem či stáží v zahraničí.

⁽¹⁸⁾ Tyto údaje musí zahrnovat různé systémy financování/sponzoringu a agentur pro V&V a je také nutné zohlednit úlohu spolupráce s výzkumnými organizacemi a průmyslovými podniky mimo univerzity a jejich zapojení.

4.5 ERV předpokládá větší přeshraniční mobilitu výzkumných pracovníků zavedením takzvané „páté svobody“, která je úzce spojena s Evropskou chartou pro výzkumné pracovníky a s Kodexem chování pro přijímání výzkumných pracovníků.⁽¹⁹⁾ Za účelem žádoucího výsledku je velice potřebné uzpůsobené vybavení univerzit a zlepšení rámcových administrativních a daňových podmínek.

4.6 Zřízení Evropského technologického institutu (EIT) je dalším významným krokem. EIT by měl podporovat navazování styků a partnerství. Zároveň by měla být zlepšena evropská koordinace univerzitních programů. Nový návrh Komise týkající se zřízení fóra pro dialog mezi podniky a univerzitami je dalším významným krokem.

4.7 Pět iniciativ zaměřených na partnerství, které stanovila Rada s cílem rozvíjet Evropský výzkumný prostor, se doposud netýká univerzit ani výzkumných institucí jako takových. Z šesti oblastí, které navrhuje zelená kniha pro rozvoj Evropského výzkumného prostoru,⁽²⁰⁾ byly všechny kromě univerzit (a obecně výzkumných institucí) zapojeny do prohloubení spolupráce. To není v souladu s názorem EHSV na univerzity v rámci Lisabonské strategie.⁽²¹⁾

4.8 Stejně tak by se měly zlepšit podmínky pro rozsáhlá výzkumná zařízení (CERN) v celé Evropě a další výzkumná centra, která propojují skupiny univerzit. Široké infrastruktury s sebou nesou kritické množství a řadu angažovaných výzkumných pracovníků, kteří mohou přispět k získání dodatečných finančních prostředků.

4.9 Podle názoru EHSV by měla být současná krize novým výchozím bodem s provázanými a udržitelnými perspektivami Evropy pro zachování jejího postavení, jakožto plnohodnotného konkurenta a partnera v oblasti vědy a technologie.

5. V reakci na dynamický kontext

5.1 Závazek členských států a univerzit

5.1.1 Tři pilíře – vzdělávání, věda a inovace – vyžadují jasně formulovaný závazek členských států. Dále vyžadují plnohodnotnou a plnoprávnou účast univerzit a měly by rovněž vést k účasti soukromého sektoru. Nejlepších výsledků bude dosaženo flexibilním postupem „shora dolů“ a „zdola nahoru“ mezi mnoha zúčastněnými subjekty.

⁽¹⁹⁾ Viz pozn. 4.

⁽²⁰⁾ Viz pozn. 2.

⁽²¹⁾ Názory členských států a přístup EHSV lze nalézt ve výsledcích veřejné konzultace k zelené knize z dubna 2008, s. 20 a dále.

5.1.2 Je třeba brát v úvahu, že vytváření globálních sítí, dynamika technologie a výzkumu, cílená specializace a svobodný talent poskytují nové podmínky pro univerzity (na úrovni států), které jim umožňují směřovat k novým horizontům. ⁽²²⁾

5.1.3 Cílem není narušovat kulturní rozmanitost, spíše naopak. Národní a regionální rozmanitost jsou vzácnou výhodou Evropy. Je však jasné, že pro rozmanitost této oblasti a jejích odvětví bude lepší, uplatní-li se zastřešující strategie postavená na společných analýzách a dohodnutých cílech, která by usilovala o překonání stávajících překážek, o podporu kvality a v neposlední řadě o podporu specializace.

5.1.4 Mezi vysokoškolskými institucemi musí panovat především společná orientace a společný přístup včetně společných akademických hodnot, kulturní a akademické otevřenosti, menší administrativní zátěže, přeshraničních kontaktů, transparentnosti v odborných kvalifikacích a výsledcích, přeshraničních technologických projektů a přeshraniční mobility. Toho všeho lze dosáhnout i při zachování kulturní rozmanitosti.

5.1.5 Větší míra nezávislosti a samosprávy, větší flexibilita ve financování a transparentnost posílí iniciativy, jež usilují o modernizaci prováděnou samotnými univerzitami. Podnítí postup „zdola nahoru“ vedoucí k vyšším standardům, lepší kvalitě a specializaci.

5.1.6 Silnou pobídkou k úpravě systému vysokoškolského vzdělávání pro evropské studenty a nadané lidi ze třetích zemí by měla být evropská demografie. Pokud nedojde k úpravám, povede to v budoucnosti ke značným nedostatkům. Evropa potřebuje vyšší podíl vysoce kvalifikovaných lidí, aby mohla podpořit produktivitu prostřednictvím výzkumu, šíření znalostí a inovačních kapacit.

5.1.7 Je třeba mít na paměti, že i USA jsou schopné udržet si své vedoucí postavení v celé řadě oblastí pouze díky tomu, že jejich univerzity jsou přitažlivé pro lidi ze zahraničí.

5.2 Transparentní konkurence a hodnocení kvality

5.2.1 Znalostní společnost navrhovaná v Lisabonské strategii vyžaduje vyšší stupeň mezioborového a meziodvětvového vzdělávání a výzkumu, které tak nahradí jednooborová zaměření.

5.2.2 Podpora transparentní konkurence mezi univerzitami nepovede k jednotnosti, ale bude reagovat na potřebu odlišnosti a specializace. Tento prvek podnítí rovněž spolufinancování ze strany soukromého sektoru tam, kde to bude třeba ⁽²³⁾.

⁽²²⁾ Viz mimo jiné *The Third Generation Universities* (Univerzity třetí generace) profesora H. Wissemey, který popisuje moderní výzvy a možnosti pro univerzity. Dokládá je konkrétními příklady např. z univerzity v Cambridge a v Lovani.

⁽²³⁾ Příklad USA ukazuje, že díky transparentnosti, odlišnosti a specializaci ví každý výzkumný pracovník a vědec na světě, která univerzita v USA je nejlépe vybavena pro každou konkrétní oblast. Tyto základní podmínky podporují rovněž spolufinancování ze strany soukromého sektoru a nadací.

5.2.3 V souvislosti s tím EHSV velmi vítá nedávnou iniciativu Komise na zavedení evropské metodiky hodnocení výsledků univerzit.

5.2.4 Evropský žebříček by měl být výsledkem procesu hloubkového hodnocení provedeného vybranými experty a kromě „pochvalných hodnocení“ by měl rovněž zahrnovat kvalitu výuky a vzdělávání, výzkum, inovace, vazby, „mapování“ specializací, mezioborové kompetence, institucionální vazby mezi univerzitami a nezávislémi výzkumnými ústavy ⁽²⁴⁾ a také logistické služby pro studenty. Za účelem posouzení výsledků univerzit jsou potřebné vícerozměrné metody hodnocení na evropské úrovni.

5.2.5 „Mapování“ pravděpodobně podpoří cílenou přeshraniční mobilitu studentů, akademických pracovníků, profesorů a výzkumných pracovníků. Bude reagovat na rostoucí tendenci příští generace studentů, kteří budou vyhledávat nejlepší studijní plány ve své oblasti specializace, a v důsledku toho bude podporovat potenciální talenty.

5.2.6 „Mapování“ rovněž napomůže k vylepšení výzkumu průměrné úrovně, a to vytvářením nových sítí a přístupem zaměřeným na spolupráci a konkurenceschopnost v celé Evropě. Tyto sítě a nová partnerství mezi rostoucím počtem polů excelence povedou k vytvoření mnoha významných vzájemných propojení včetně přeshraničního mezioborového výzkumu a připraví cestu pro nová řešení.

5.3 Vnější vlivy a propojení

5.3.1 Za současné situace jsou veřejné výdaje všude pod tlakem. EHSV zdůrazňuje, že je nutné zachovat výši rozpočtů na vzdělávání a univerzity, aby byla podpořena znalostní infrastruktura a provádění reformních programů.

5.3.2 Současná dynamika ve výzkumu a technologii zdůrazňuje potřebu modernizace a nových řešení. Vedle nezbytných úprav na samotných univerzitách je třeba podporovat partnerství veřejného sektoru na jedné straně a partnerství veřejného a soukromého sektoru na straně druhé. Soukromé financování může urychlit trend výzkumu zaměřeného na řešení problémů, který se jako metoda stává stále úspěšnějším v USA.

5.3.3 Evropská koordinace vnitrostátních inovačních programů, na kterých se podílejí univerzity, může být prospěšná a výnosná. Až doposud jsou tyto programy, které jsou často vymezovány prostřednictvím vnitrostátních inovačních platforem, založeny především na vnitrostátních specializacích a zaměřují se na národní priority. V důsledku toho obvykle nedostatečně zohledňují širší evropský program nebo harmonogram a neberou v potaz ani překrývání nebo žádoucí vzájemné ovlivňování (tzv. „spillover effect“) v evropském kontextu.

⁽²⁴⁾ V některých evropských zemích, zejména ve Francii a v Německu, se většina výzkumu provádí ve výzkumných ústavech s úzkými vazbami na univerzity, které by měly být dále podporovány.

Ve zvláštních případech jsou navíc nejvhodnější přeshraniční a celoevropské přístupy a projekty.

5.3.4 Společné technologické iniciativy, veřejno-soukromé projekty vymezené a spolufinancované na evropské úrovni, mohou být v tomto ohledu samozřejmě rovněž prospěšné.

5.3.5 Úspěšným vnitrostátním programem, který lze v tomto ohledu uvést jako vhodný příklad, jenž může být v Evropě využit a může vést ke zlepšení vědeckých úspěchů v celé Evropě, je německá iniciativa pro vynikající výsledky z roku 2005 ⁽²⁵⁾.

5.3.6 Vedle již existujících evropských programů s jejich vlastními pobídkami podpoří také lisabonská agenda pro univerzity konkurenceschopnost v rámci vysokoškolského vzdělávání v širším měřítku a bude podněcovat k excelenci.

5.3.7 Podle EHSV může zřízení poradenských platform pro vzdělávání na evropské úrovni ⁽²⁶⁾ – stejně jako tomu je i u technologických platform – napomoci při diskusích o plánování v oblasti vzdělávání a o vzdělávacím programu pro Evropu, stejně jako o potřebách evropského trhu práce, žádoucích kompetencích, akreditaci, praktických otázkách souvisejících s celoživotním učením, kvalifikací a profesních profilech, moderních vzdělávacích metodách atd.

5.3.8 Tyto poradenské platformy by se měly z akademických kruhů rozšířit na nestátní subjekty – sociální partnery a občanskou společnost.

5.4 Usnadňování mobility

5.4.1 Pro mladší generace je Evropa jakožto subjekt skutečnosti. Spolehlivé a transparentní informace poskytované na evropské úrovni o nejlepších studijních plánech ve všech oblastech a rovněž o specializacích univerzit a fakult naplní očekávání mnoha mladých lidí a podpoří přeshraniční výměny. Studentům a vědcům by mělo být poskytnuto více příležitostí k tomu, aby se v Evropě mohli věnovat mezioborovým profesím. Prospěšná bude zvýšená mobilita výzkumných pracovníků, a to i mezi veřejnými institucemi a soukromým sektorem.

5.4.2 Překážky pro specializaci, úrodná půda pro výměny mladých nadaných vědců by měly být na evropské úrovni podrobně přezkoumány. Zvýšením povědomí a vytvářením evropských středisek pro špičkovou kvalitu v oblasti výzkumu a vzdělávání je podporována konstruktivní konkurence mezi evropskými univerzitami.

⁽²⁵⁾ Záměrem iniciativy pro vynikající výsledky z roku 2005 je prosazovat Německo jakožto atraktivnější centrum výzkumu, učinit jej konkurenceschopnějším a upozornit na výjimečné úspěchy německých univerzit a německé vědecké komunity. Podporuje špičkový výzkum. Na program je v letech 2006–2011 vyčleněno 1,9 miliardy EUR.

⁽²⁶⁾ Zřízení platform pro vzdělávání bylo navrženo v průběhu fóra mezi univerzitami a podniky, které se konalo dne 6. února 2009, panem F. A. van Vughtem, bývalým předsedou vedení univerzity v Twentu. Je zajímavé, že Finsko nemá mnoho právních předpisů týkajících se univerzit, avšak zásadní vliv má tripartitní dohled.

5.4.3 Velice žádoucí je celoevropský přístup orientovaný na budoucnost a zaměřený na výzkumné pracovníky a studenty ze třetích zemí. Některé země takový přístup již uplatňují ⁽²⁷⁾.

5.4.4 Odlišné pracovní smlouvy nepředstavují samy o sobě zvláštní problém. Odlišné druhotné pracovní podmínky však mohou být překážkou, např. jedná-li se o zvláštní vnitrostátní ustanovení týkající se sociálního zabezpečení. Současné prověřování možností celoevropského penzijního fondu pro výzkumné pracovníky je velice vítáno. Měly by být prosazovány zásady zdůrazněné ve sdělení Komise o evropském partnerství pro výzkumné pracovníky ⁽²⁸⁾.

5.4.5 Zvláštní případem, který by měl být prodiskutován, je sestavování rozpočtů pro programy a projekty. Vzhledem k tomu, že referenční a administrativní postupy se v jednotlivých zemích liší, měly by být podrobně přezkoumány, a to za účelem usnadnění internacionalizace.

5.4.6 Zjednodušení mobility podpoří přitažlivost stávajících, ale rovněž nových znalostních středisek a klastrů v Evropě. Ta budou podněcovat mezioborové činnosti a posílí velmi potřebná vzájemná propojení mezi vědou a soukromým sektorem, jak zdůraznila Komise.

5.5 Regionální rozměr

5.5.1 Hospodářské klastry, které propojují univerzity, výzkumná střediska a soukromý sektor, jsou většinou průkopníky s regionální základnou. Klastry mohou být rovněž velmi nápomocné při podpoře dalšího regionálního rozvoje. Regiony a univerzity by měly být povzbuzovány k účinnější spolupráci.

5.5.2 Praktická zkušenost ukazuje, že rozšíření pólů excelence špičkového výzkumu a přednášek prohlubuje spolupráci s podniky v regionech a metropolitních oblastech. ⁽²⁹⁾ Zviditelnění univerzit a jejich specializací v jejich přirozeném prostředí bude prospěšné pro hospodářský růst a zaměstnanost ve velkých urbanizovaných oblastech.

5.5.3 Specializace a rozmanitost vedou různými způsoby k excelenci. Některé univerzity jsou konkurenční a spolupracují na světové úrovni, jiné jsou regionálními centry excelence.

⁽²⁷⁾ Příkladem je Nizozemsko. V této zemi je přibližně 10 000 studentů doktorského studia a 30 % z nich nepochází z Nizozemska.

⁽²⁸⁾ Lepší kariéra a větší mobilita: evropské partnerství pro výzkumné pracovníky, KOM(2008) 317 v konečném znění.

⁽²⁹⁾ Mimo jiné lze zmínit regiony Cambridge, Eindhoven, Stuttgart a Öresund. Viz také probíhající projekty a publikace OECD zaměřené na vysokoškolské vzdělávání v regionálním a městském rozvoji (http://www.oecd.org/document/16/0,3343,en_2649_35961291_34406608_1_1_1_1,00.html).

5.5.4 Všechny univerzity musí být stimulovány k tomu být provázány s okolní společností. Kromě svého základního poslání, jímž je vzdělávání a výuka, je třeba, aby dále rozvíjely třetí typ

aktivit, jako je sdílení znalostí a inovací se společností, zapojení do komunity, celoživotní učení a přínos pro regionální a místní rozvoj.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vliv fondů soukromého kapitálu, hedgeových fondů a státem vlastněných fondů na průmyslové změny v Evropě

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/10)

Zpravodaj: **pan MORGAN**

Spoluzpravodaj: **pan POP**

Dne 26. února 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Vliv fondů soukromého kapitálu, hedgeových fondů a státem vlastněných fondů na průmyslové změny v Evropě.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 10. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 167 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Cílem tohoto stanoviska je zvážit dopad státních investičních fondů (SIF) a alternativních investičních fondů (AIF) na průmyslové změny. Mezi AIF patří fondy soukromého kapitálu a hedgeové fondy (HF). EHSV zadal poradcům z firmy Wilke, Maack und Partner zpracování studie, jejímž výsledkem byla zpráva v rozsahu 87 stran. Čtenáře tohoto stanoviska odkazujeme na tuto zprávu obsahující podrobnou analýzu celé problematiky. Velmi odlišný pohled na AIF a SIF je možné nalézt ve zprávě „The New Power Brokers“, která byla zveřejněna na internetových stránkách McKinsey Global Institute.

1.2 Fondy probírané v tomto stanovisku ovlivňují průmyslové změny různými způsoby. Státní investiční fondy patří mezi tradiční investory, kteří nakupují a prodávají na trhu. Hedgeové fondy nakupují a prodávají akcie, převážně jako makléři, ačkoliv některé HF jsou aktivistické. Strategie fondů soukromého kapitálu je pojímána jako přímé zapojení do činnosti podniku. Není možné tyto tři investiční modely zevšeobecňovat. Jsou zcela odlišné. SWOT analýza zpracovaná pro každý z těchto fondů firmou Wilke, Maack und Partner je uvedena na konci částí 3, 4 a 5.

1.3 Ze zkušenosti a průzkumu vyplývá jediný společný jasný aspekt: na všechny sociální dopady, včetně průmyslových změn, bude mít kladný vliv zlepšení informovanosti a její šíření a zejména transparentnost. EHSV jednoznačně podporuje zlepšení všech tří aspektů.

1.4 Fondy soukromého kapitálu mají tři důležité aspekty. Mají pozitivní dopad s rizikovým kapitálem a při financování návratu k rentabilitě, reorganizací a růstu rodinných podniků. Na druhou stranu může nedávné agresivní finanční inženýrství spojené s většími koupěmi akcií na dluh (LBO) vést k úpadku nebo téměř k úpadku mnoha podniků, což může mít katastrofální důsledky pro všechny zainteresované strany, včetně zaměstnanců. To má také důležitý sociální rozměr, který zahrnuje jak zlepšení, tak zhoršení míry zaměstnanosti, úrovně mezd a sociálních práv. S ohledem na potíže s údaji upozorňují Wilke, Maack und Partner, že musíme být velmi obezřetní a neusuzovat, že s podniky podporovanými fondy soukromého kapitálu se v souvislosti s všeobecným urychlením průmyslových změn a restrukturalizace v posledních dvaceti letech zachází hůře nebo že jsou pod větším tlakem. Je mnoho příkladů zhoršujících se podmínek práce a pracovních vztahů po celé Evropě i tam, kde tyto fondy nehrají žádnou roli.

1.5 Činnosti hedgeových fondů nemají obecně žádný dopad na průmyslové změny, avšak jsou zde i důležité výjimky. HF jsou velkými kupci problémových dluhů. Jsou tedy kupujícími poslední instance a mohou hrát důležitou roli při záchraně a reorganizaci problémových podniků. Zapojují se také do činností na obou stranách fúzí a akvizic. Tím se vytváří hodnota, avšak dopad na průmyslové změny není vždy pozitivní. Krátkodobé zaměření je považováno za možný negativní vliv. Další obavy vyvolává nedostatečná transparentnost a možnost systémového rizika zostřené pákový efekt.

1.6 Činnosti státních investičních fondů mají dva důležité aspekty. Mezi klady SIF patří jejich model dlouhodobého držení akcií a jejich připravenost být kupujícím poslední instance. Mezi zápory patří nedostatečná transparentnost a možnost, že využijí své podíly ke strategickým politickým účelům.

1.7 Velmi rozsáhlá je internacionalizace kapitálových trhů. Investující instituce nashromáždily celosvětová portfolia kmenových akcií a podporovaly mezinárodní fúze a akvizice. Podniky a regulační orgány byly nuceny k převodu hlasovacích práv z vedení podniků na akcionáře. Damoklův meč fúzí a akvizic a hrozba aktivismu akcionářů přiměly vedení podniků v EU k zahájení rozsáhlých průmyslových změn. To do jisté míry narušilo vztahy mezi vedením podniku a akcionáři a obecně zkrátilo dobu pro vykonávání funkce vedení. V tomto prostředí fungují AIF a SIF.

1.8 Správci konvenčních institucionálních fondů, tedy ti, kteří vedou penzijní, pojišťovací a podílové investiční fondy, jsou každou chvíli ve styku se správci alternativních investičních fondů. Jsou hlavními investory v AIF, prodávají své investice fondům soukromého kapitálu na koupě na dluh, při odchodu fondů soukromého kapitálu nakupují portfoliové společnosti, jejich investice do podniků přicházejí ke slovu, když se aktivistické HF vloží do fúzí a akvizic a jako akcionáři půjčují akcie hedgeovým fondům, aby mohly prodávat nakrátko. Jsou to nakonec oni, kdo stojí za všemi sociálními politikami a politikami v oblasti životního prostředí a v oblasti řízení, jež AIF provádějí. Správci konvenčních institucionálních fondů jsou protějškem správců AIF.

1.9 Po zvážení zprávy firmy Wilke, Maack und Partner a dalších hledisek obsažených v tomto stanovisku lze rozdělit doporučení EHSV do tří kategorií: regulace a transparentnost, změny stávajících právních předpisů v sociální oblasti a odpovědnost správců konvenčních institucionálních fondů.

1.10 Regulace správců alternativních investičních fondů je předmětem navrhované směrnice EU, k níž EHSV připraví samostatné stanovisko. Z pohledu EHSV je důležité poznamenat, že AIF krizi nezpůsobily, ale byly jí značně ovlivněny. O roli, kterou tyto fondy sehrály, panuje stále značná nejistota a jednoznačně je třeba požadovat větší transparentnost pomocí vhodné regulace.

1.11 EHSV podporuje šest nejdůležitějších zásad regulace HF navržených v červnu 2009 Mezinárodní organizací komisí pro cenné papíry (IOSCO), o nichž pojednává část 4. EHSV Komisi doporučuje, aby se v navrhované směrnici pro regulaci správců AIF těmito zásadami inspirovala a posílila je. Přestože IOSCO dokončila analýzu rizik, která pro finanční systém představují fondy soukromého kapitálu, nebyly zatím předloženy žádné návrhy

na regulaci. EHSV doporučuje, aby Komise přizpůsobila zásady IOSCO pro HF tak, aby odpovídaly profilu fondů soukromého kapitálu.

1.12 Z části 5 vyplývá, že santiagské zásady, na nichž se SIF dohodly, představují základ pro lepší transparentnost a řízení státních investičních fondů. Nicméně zbývá ještě vykonat mnohem více. EHSV žádá Komisi, aby nadále naléhala na mezinárodní pracovní skupinu SIF, aby pokračovala s nezbytným vývojem opatření.

1.13 Podle některých právních systémů nejsou hedgeové fondy a fondy soukromého kapitálu, které vlastní a kontrolují podniky, považovány za zaměstnavatele, a jsou tudíž osvobozeny od právních závazků platných pro zaměstnavatele. Směrnice EU o nabytých právech, která chrání pracovní podmínky pracovníků v případě převzetí podniků, obecně neplatí v případě akvizic ze strany AIF vzhledem k tomu, že AIF pouze přebírají akcie, takže je zachována totožnost zaměstnavatele. EHSV doporučuje, aby směrnice 2001/23/ES (tzv. směrnice o nabytých právech) ⁽¹⁾ byla posílena pro případ převzetí podniku hedgeovým fondem nebo fondem soukromého kapitálu, aby tak:

- byla zachována práva dotčených zaměstnanců, včetně práva být informováni a konzultováni;
- bylo zajištěno, že převody podniků prostřednictvím prodeje akcií nebudou ze směrnice vyjmuty;
- bylo zajištěno, že tyto činnosti budou v souladu s vnitrostátními a evropskými právními předpisy.

1.14 EHSV v zájmu zohlednění situace vytvořené hedgeovými fondy a fondy soukromého kapitálu navrhuje, aby byly pozměněny směrnice Rady 94/45/ES ⁽²⁾ o zřízení evropské rady zaměstnanců a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/14/ES ⁽³⁾, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství, a to tak, aby se při respektování postoje všech stran zajistila účinnější práva na projednávání před uzavřením jednání s fondem soukromého kapitálu, během každého procesu restrukturalizace a před odchodem z podniku.

1.15 Roste počet penzijních fondů a pojišťoven s účastí v hedgeových fondech a fondech soukromého kapitálu a jejich úpadek by mohl mít negativní dopad na nároky členů těchto penzijních systémů. EHSV žádá Komisi, aby přezkoumala směrnici 2003/41/ES ⁽⁴⁾ o činnostech institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění a dohledu nad nimi a zajistila, aby:

- byli zaměstnanci a zástupci odborů žádáni o radu ve věci penzijních investic a s tím spojených rizik a bral se ohled na jejich názory;

⁽¹⁾ Úř. věst. L 82, 22.3.2001, s. 16.

⁽²⁾ Úř. věst. L 10, 16.1.1998, s. 22.

⁽³⁾ Úř. věst. L 80, 23.3.2002, s. 29.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 235, 23.9.2003, s. 10.

- členské státy pomocí osvědčených postupů zajistily, že důchody vyplácené společnostmi budou v případě jejich úpadku chráněny.

1.16 EHSV žádá Komisi, aby v příští směrnici stanovila jasná a jednoznačná pravidla, jež umožní transparentní využití fondů, a to i prostřednictvím přímého zapojení zástupců zaměstnanců a podniků.

1.17 EHSV vyzývá správce konvenčních institucionálních fondů, aby při všech jednáních se správci AIF uplatňovali zásady odpovědného investování. Tyto zásady, které se zabývají otázkami v oblasti životního prostředí, oblasti sociální a oblasti řízení, byly vypracovány na základě iniciativy institucionálních investorů ve spolupráci s Finanční iniciativou UNEP a Globálním partnerstvím OSN. EHSV doporučuje, aby SIF následovaly vzoru norského penzijního fondu a také podepsaly zásady odpovědného investování.

1.18 EHSV kromě toho schvaluje zásady odpovědného investování do fondů soukromého kapitálu, které zveřejnil výbor pro zásady odpovědného investování. Zásady jsou navrženy tak, aby pomohly správcům konvenčních institucionálních fondů investujících do fondů soukromého kapitálu převést jejich odpovědnosti správce v oblasti životního prostředí, oblasti sociální a oblasti řízení na portfolio podniků, do nichž investují. EHSV by uvítal vypracování obdobných zásad i pro HF.

2. Vlastníci, manažeři a investoři

2.1 Většina podniků v členských státech EU je v soukromém rodinném vlastnictví. Když se rodiny nakonec vzdají vedení, může tento podnik získat jiná společnost (obchodní prodej), může dojít k jeho prodeji soukromé kapitálové společnosti (odkup), nebo může být přeměněn na veřejnou obchodní společnost prostřednictvím počáteční veřejné nabídky akcií na burze. Filozofie rodinného podniku je obvykle dlouhodobá a je spojená s vlastnickou odpovědností zainteresovaných stran, zejména pracovních sil.

2.2 Někteří podnikatelé vyhledávají *soukromý kapitál* za účelem podpory počátečních fází rozvoje podniku. *Počáteční kapitál* představuje finanční prostředky poskytované na studii, posouzení a vypracování počáteční koncepce výrobku nebo služby. *Kapitál pro zahájení podnikání* je určen na vývoj výrobku a první uvedení na trh. Podnikatel se obvykle musí spoléhat na rodinu nebo přátele, kteří poskytnou tento spekulativní kapitál, k investování se však mohou rozhodnout i neformální investoři („business angels“) a firmy s rizikovým kapitálem. *Rozvojový kapitál* podporuje růst podniku. Zapojení rizikového kapitálu v této fázi není neobvyklé.

2.3 Fondy soukromého kapitálu investují do soukromých společností prostřednictvím *odkupů*. Tímto způsobem buď může dojít k odchodu zakládající rodiny z podniku, nebo podnik přestane být kótován na burze a stane se z něj soukromá společnost. Při *odkupu managementem* je kupcem stávající vedení podniku, které využije finanční podpory poskytnuté fondy soukromého kapitálu. V této souvislosti financují fondy soukromého kapitálu také odkupy prostřednictvím zaměstnanců. *Náhradní kapitál* zahrnuje nákup akcií existujícího soukromého podniku od jiného fondu soukromého kapitálu. Tento typ transakce prvnímu fondu umožňuje včas získat hodnotu vzhledem k tomu, že většina fondů soukromého kapitálu je časově omezená.

2.4 Významným faktorem v životě firmy jsou fúze a akvizice. Rostoucí podniky provádějí akvizice, které obvykle financují dluhem nebo vlastním kapitálem. Společnosti jsou často kupovány proto, že mají hodnotná aktiva, která stávající vedení podniku nevyužívá optimálně.

2.5 Jakmile podniky začínají projevovat známky úpadku a potíží, lze je zachránit, avšak pravděpodobně za cenu mimořádných opatření, což urychlí zpožděné průmyslové změny a ovlivní sociální a ekonomické zájmy akcionářů, zaměstnanců a dalších zainteresovaných stran. Výsledkem může být návrat k rentabilitě díky novému vedení podniku, záchrana pomocí akvizice, odkup fondem soukromého kapitálu nebo i reorganizace po platební neschopnosti.

2.6 Většina kapitálových investic se uskutečňuje do *veřejného kapitálu*, tedy do akcií společností kótovaných na burze. Velmi rozsáhlá je internacionalizace kapitálových trhů. Investoři z oblasti *veřejného kapitálu* ovlivňují průmyslové změny prostřednictvím akciového trhu, na němž nakupují akcie, jež splňují jejich očekávání, a prodávají ty, které jsou zklamáním. Správci konvenčních institucionálních fondů jako akcionáři nejsou přímo zapojeni do činnosti podniku. Oznamují své názory vedení podniku a mohou požádat představenstvo, aby vyměnilo vedení, v konečném důsledku však průmyslové změny ovlivňují prodeji či nákupy aktiv a podporou nebo zamítnutím fúzí a akvizic a transakcí ze strany AIF.

2.7 Investice do kmenových akcií společností je na stupnici investičních příležitostí poněkud riskantní možností. Investoři nakupují akcie v očekávání, že se jejich hodnota bude zvyšovat. Ačkoliv se průměrná hodnota portfolií časem skutečně zvyšuje, trhy i jednotlivé akcie mají tendenci k nerovnoměrnému vývoji. Správci konvenčních institucionálních fondů obchodují s akcemi v závislosti na ekonomickém cyklu ve snaze optimalizovat hodnotu svých aktiv, jejich fondy však jsou stále vystaveny rozmarům akciového trhu.

2.8 Správci konvenčních institucionálních fondů řídí penzijní, pojišťovací a podílové investiční fondy. Osoby s vysokým čistým jméním navíc mají značně rozsáhlá aktiva, z nichž přibližně jedna třetina je zahrnuta do ostatních níže vyjmenovaných fondů. Všichni konvenční investoři se snaží zmírnit stinné stránky vystavení podmínkám akciového trhu. Za tímto účelem se mimo jiné obracejí ke správcům AIF. Podpora ze strany osob s vysokým čistým jméním byla zdrojem financování obrovské expanze HF.

2.9 Údaje, které zveřejnila organizace International Financial Services v Londýně, pomohou dát rozsah těchto fondů do kontextu. Celosvětová výše spravovaných aktiv se v roce 2007 odhadovala takto (v bilionech USD):

penzijní fondy	28,2	státní investiční fondy	3,3
pojišťovací fondy	19,9		
podílové investiční fondy	26,2	hedgeové fondy	2,3
osoby s vysokým čistým jméním	40,0	fondy soukromého kapitálu	2,0

Relativní význam hedgeových fondů a fondů soukromého kapitálu je umocněn jak jejich koncentrací, tak pákovým efektem. SIF mají přibližně stejné cíle jako správci konvenčních institucionálních fondů, proto také investují do fondů soukromého kapitálu a HF. Naprostá většina všech aktiv spravovaných celosvětově hedgeovými fondy nyní pochází od správců konvenčních institucionálních fondů a třetinu těchto aktiv poskytují penzijní fondy.

2.10 Výnosy správců AIF jsou soustavně lepší než konvenční investice na trhu cenných papírů. Obvykle jsou úspěšní při provádění vysoce rizikových strategií s vysokým výnosem. Správci HF například praktikují *baissovní prodej* (*prodej nakrátko*). HF si vypůjčí akcie cílové společnosti. Ty od majitele akcií za poplatek získá obchodník s cennými papíry. HF poté tyto akcie prodá v očekávání, že jejich cena klesne. HF tyto akcie musí ve vhodnou chvíli znovu koupit, aby je vrátil majiteli. Pokud cena akcií klesla, fond bude mít zisk, který ale nebude vyšší než celková hodnota těchto akcií. Pokud se cena zvýší, není případná ztráta nijak omezena. *Baissovní prodej* je velmi riskantní.

2.11 HF se také podílejí na fúzích a akvizicích, obvykle tak, že nakupují akcie cílové společnosti a prodávají akcie kupujícího. Protože existuje riziko, že transakce může být zablokována, HF se mohou stát aktivistickými, aby toto riziko omezily. Kromě zasahování do fúzí a akvizic mohou HF také zaujmout ve společnosti takovou pozici, aby vyvolaly transakci. To je velmi riskantní.

2.12 Když se podniky dostanou do potíží, prodávají správci konvenčních institucionálních fondů svá aktiva. AIF mají zájem zejména o *problémové dluhy*, které jsou zpravidla prodávány hluboko pod cenou. To jim umožňuje diktovat, jak budou probíhat následující jednání. Fond může často získat při likvidaci své peníze zpět a k tomu i něco navíc. Při reorganizaci může fond podniku prominout jeho dluh náhradou za podíl na majetku, což může

být výnosné, pokud se akcie zotaví. Reorganizace je pro strany zainteresované na podniku dobrá, protože umožňuje, aby podnik pokračoval v činnosti. Investice do *problémových dluhů* jsou jednoznačně riskantní. Fondy na tom mohou vydělat, protože jsou připraveny se zapojit ve chvíli, kdy všichni ostatní odcházejí.

2.13 *Koupě na dluh (LBO)* je velmi riskantní transakcí fondů soukromého kapitálu. Investiční fond provede nákup, aniž by sám dodal většinu kapitálu nutného k provedení obchodu. Transakce je obvykle financována prostřednictvím bankovního úvěru a rizikových obligací s aktivy cílového podniku sloužícími jako kolaterál. Vychází se z předpokladu, že peněžní tok cílového podniku pokryje úhradu úroků a splácení úvěru. Za současné krize se mnoho takových transakcí jeví jako chybné.

2.14 Tato část dala do kontextu důvody pro AIF. Přestože činnosti, které obvykle provádějí správci AIF a SIF, jsou popsány v dalších částech, samotné fondy se tohoto rozdělení nemusí nutně držet. Fondy soukromého kapitálu mohou fungovat v prostoru hedgeových fondů a naopak. SIF investují do obou.

3. Fondy soukromého kapitálu

3.1 Fondy soukromého kapitálu sdružují soukromě spravovaný kapitál a vytvářejí se za účelem investování do soukromých společností. Jejich typickou strukturou je komanditní společnost. Investice fondů soukromého kapitálu se zaměřují na rizikový kapitál, náhradní kapitál, problémové cenné papíry a odkupy. Životnost fondu soukromého kapitálu je mezi sedmi a deseti lety. Snaží se o ziskový prodej svých aktiv ve chvíli svého uzavření. Životnost typické investice je 3–5 let, může se však prodloužit až na deset. Náhradní kapitál fondu umožňuje, aby došlo k jeho uzavření ještě před splatností všech jeho investic.

3.2 Vzhledem k tomu, že fondy soukromého kapitálu mají značný zájem o poskytování počátečního a rizikového kapitálu a také o nákup problémových cenných papírů a o financování odkupů, jsou důležitou hybnou silou průmyslových změn. EHSV podpořil úlohu *rizikového kapitálu* v nedávném stanovisku ⁽⁵⁾. Prudký nárůst ve vytváření fondů soukromého kapitálu v období let 2004–2007 měl také značný vliv na průmyslové změny v Evropě, zejména díky poskytování kapitálu na koupě na dluh, financování fúzí a akvizic a nákup problémových cenných papírů.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 15 – stanovisko EHSV ke sdělení Komise o odstraňování překážek přeshraničních investic pomocí fondů rizikového kapitálu, KOM(2007) 853 v konečném znění.

3.3 Odkupy tvoří hlavní oblast činnosti fondů soukromého kapitálu. Při posuzování vlivu odkupů fondy soukromého kapitálu na průmyslové změny existuje mnoho metodických problémů. Jak zdůrazňuje firma Wilke, Maack und Partner, jde o „problematiku rozporu s fakty“. Co by se stalo s dotyčným podnikem, kdyby se nezapojil fond soukromého kapitálu? Kde máme údaje o výkonnosti podniku, s jakými referenčními hodnotami by měla být srovnávána? Jak vysvětlíme fakt, že podniky odkoupené fondy soukromého kapitálu nejsou ani zdaleka náhodným vzorkem?

3.4 Obvykle se porovnává dopad odkupu fondem soukromého kapitálu se skupinou stejných podniků, které nebyly odkoupeny. Platné srovnání by však bylo se skupinou stejných podniků, které byly předmětem firemní akvizice. Bylo by překvapivé, pokud by firemní akvizice vedla k průmyslovým změnám méně radikálním než při odkupu fondem soukromého kapitálu, protože účelem firemní akvizice je vždy zvýšit výnosy nabyvatele. Obdobně by se radikální průmyslové změny daly očekávat i při obvyklém návratu podniku k rentabilitě po výměně starého vedení za nové.

3.5 Období let 2005–2007 bylo dobou obřích koupí akcií na dluh. Banky půjčovaly na základě velmi mírných podmínek. Podíl dluhu při koupi na dluh se historicky pohybuje od 60 % do 90 %. Tato finanční páka byla uplatněna spíše na rozvahy podniků v portfoliu fondů soukromého kapitálu než na samotné fondy. Finanční páka je tak široce rozložena a sama o sobě nepředstavuje žádné systémové riziko. IOSCO však zjistila, že je pravděpodobné, že mnoho společností s výraznou finanční pákou, které se nacházejí v portfoliích fondů soukromého kapitálu, může zkrachovat, a tak ovlivnit věřitele, kupce dluhu a partnery fondů soukromého kapitálu, například penzijní fondy. Z pohledu průmyslových změn jsou nejvíce ohroženy zainteresované strany v dotyčných podnicích. Reorganizace a obnova těchto společností by měly být v co nejvyšší možné míře prováděny se souhlasem akcionářů.

3.6 Firma Wilke, Maack und Partner prozkoumala fakta týkající se pěti aspektů vlivu fondů soukromého kapitálu na průmyslové změny na úrovni podniků. Vzhledem k problémům v metodice a dalším omezením analýzy nebyla schopná dospět k rozhodným závěrům.

3.7 Pokud jde o výkonnost podniku, jeho zisk a vytváření hodnoty, výsledek je nepochybně kladný. Nicméně významným závěrem, co se týče výsledků průzkumu o vlivu fondů soukromého kapitálu na průměrnou hodnotu přidanou do cílových podniků, je skutečnost, že výsledky nevysvětlují, do jaké míry pramení pozorované vytváření hodnoty ze „skutečných“ procesů tvorby a nikoliv z „přisvojení si hodnoty“.

3.8 Pokud jde o úroveň zaměstnanosti, je dopad na počet pracovníků v cílových podnicích nejvíce kontroverzní otázkou

současné diskuse o fondech soukromého kapitálu. Existuje množství navzájem si odporujících studií provedených z hlediska jak fondů soukromého kapitálu, tak odborů. Studie provedená na Harvardu pro Světové ekonomické fórum, již citovala firma Wilke, Maack und Partner, zjistila, že tam, kam investovaly fondy soukromého kapitálu, došlo k větším ztrátám pracovních míst než v případě kontrolní skupiny. Avšak vzhledem k tomu, že fondy soukromého kapitálu často přebírají slabší podniky, jejichž předchozí situace v oblasti zaměstnanosti zřejmě nebyla udržitelná, byly by restrukturalizace a propouštění pravděpodobně stejně nezbytné.

3.9 Harvardská studie také zjistila, že podniky kontrolované fondy soukromého kapitálu jsou náchylné ke „kreativní destrukci“, při níž je míra nákupů, prodejů, nových provozů a uzavření dvakrát větší než v jiných podnicích. Během dvou let následujících po převzetí podniku fondem soukromého kapitálu bude touto činností ovlivněno 24 % zaměstnanců. Je-li součástí restrukturalizace a reorganizace, pak to vůbec nepřekvapuje.

3.10 Pokud jde o vývoj mezd a pracovních podmínek, je vliv fondů soukromého kapitálu opět velmi kontroverzní. Obě strany sporu mají průkazné materiály, ale firma Wilke, Maack und Partner nedospěla ke konečnému závěru kvůli nedostatečné systematickému sběru údajů.

3.11 Pokud jde o sociální dialog, informování a konzultace na úrovni podniku, neproběhl v této oblasti téměř žádný významný výzkum. Empirické poznatky ukazují, že existující dohody a odborové vztahy jsou někdy dodržovány, někdy ne. Větší problém je, že příslušné sociální směrnice EU v případě převzetí podniku fondem soukromého kapitálu někdy neplatí.

3.12 Pokud jde o manažerské metody, podnikovou kulturu a řízení, opět přichází ke slovu harvardská studie. Firma Wilke, Maack und Partner na jejím základě došla k závěru, že hlavní vliv fondů soukromého kapitálu spočívá ve zvýšeném sledování výkonnosti a zbavení se zaměstnanců a provozů nedosahujících referenčních ukazatelů výkonnosti. Wilke, Maack und Partner dále cituje Evropský odborový institut, že fondy soukromého kapitálu se svým omezeným zaměřením na dosažení provozních cílů nejsou ve svém přístupu k otázkám, jako je kolektivní vyjednávání nebo účast zaměstnanců, ani ideologické, ani sentimentální.

3.13 Následující SWOT analýza fondů soukromého kapitálu je opatřena *poznámkami* zpravodaje.

	Silné stránky	Slabé stránky
Mikrodimenze	— počáteční kapitál, rizikový kapitál obecně — odborné znalosti / znalosti sítí — struktura správy — finanční prostředky pro fúze a akvizice a růstové strategie	— často přehnané očekávání zisku avšak odpovídající riziku — finanční náklady / externality za koupě na dluh — zaměření pouze na středně dlouhé období — silné zaměření na finance/akcionáře — často velmi riskantní strategie — <i>Je to činnost založená na odměně za riziko.</i>
Makrodimenze	Příležitosti — vytváření hodnoty — zvýšení konkurenceschopnosti — růst a vytváření pracovních míst — zvýšení přizpůsobivosti	Hrozby — páková strategie pro obří koupě na dluh — nové finanční inženýrství – <i>dtto</i> — riziko pro stabilní rozvoj – <i>dtto</i> — zaměstnanost a pracovní podmínky <i>nezapomenout na rozpor s fakty</i> — nedostatečné dlouhodobé zaměření — bankroty pro obří koupě na dluh

4. Hedgeové fondy

4.1 HF jsou komanditní společnosti. Portfolio spravuje investiční manažer, ostatní činnosti jsou svěřeny hlavnímu makléři a správci. Mnoho fondů je založeno v exotických finančních lokalitách, jako jsou Kajmanské ostrovy, aby nebyl zdaněn růst hodnoty fondů. Investoři platí daně ze svého zisku ve svých domovských zemích. Investiční manažeři, kteří jsou většinou usazení v USA nebo Londýně, platí daně ze svých značně velkých odměn v zemích svého usazení.

4.2 Článek v Ekonomické revue Sveriges Riskbank, svazek 1, 2009, popisuje růst trhu HF od roku 1996, kdy bylo po celém světě 2 000 fondů spravujících aktiva v hodnotě asi 135 mld. USD, do roku 2007, kdy již existovalo 10 000 fondů spravujících 2 000 mld. USD.

4.3 Hlavní makléřství je obecný název služeb, které nabízejí investiční banky a společnosti obchodující s cennými papíry, bez nichž by HF nemohly fungovat. Patří sem celosvětová úschova aktiv fondů, půjčování cenných papírů pro baissovní prodej, financování za účelem poskytnutí finanční páky a technické služby. Vzhledem k ústřední roli hlavních makléřů na trhu HF se mnoho pozorovatelů domnívá, že údaje potřebné ke kontrole systémového rizika by bylo snazší získat od omezeného počtu hlavních makléřů než od jednotlivých HF.

4.4 Přibližně dvacet hlavních makléřů má na starosti 90 % celosvětového odvětví HF. 30–40 % globálních hlavních makléřů sídlí v Londýně. 60 % HF je umístěno v USA, 20 % v Londýně a 20 % ve zbytku světa. Londýn je sídlem 80–90 % HF v EU. Správci AIF v Londýně podléhají regulaci ze strany organizace Financial Services Authority (FSA) Spojeného království.

4.5 HF nabízejí absolutní výnosy z investice s relativně nízkou volatilitou, jež do značné míry nesouvisí s tím, jestli konkrétní investiční trh roste nebo klesá. Dosahují toho pomocí zajištění před ztrátou. Své strategie realizují za využití odvozených kontraktů a obvykle své výnosy posilují tak, že si půjčí další finanční prostředky, které investují. Využívají celou škálu dovedností a strategií od nejjednodušších po nejriskantnější.

4.6 Využívají řadu strategií k tomu, aby zaujaly globální postoje ke směřování trhů, měn, komodit, úrokových měr atd. Ty vytvářejí na burzách značný obrat, aniž by měly přímý vliv na průmyslové změny. Některé fondy provádějí vysoce kvalitní průzkum a dovednosti výběru akcií, aby koupily nejlepší nápady a poté prodaly nakrátko ty, jejichž výkonnost bude podle jejich názoru horší. Jiné fondy používají počítačový systém, který vypočítá „správnou“ hodnotu jednoho aktiva vzhledem k jinému, a poté prodají nakrátko jedno a koupí to druhé.

4.7 Baissovní prodej (prodej nakrátko) je tak nedílnou součástí činnosti HF. Organizace FSA ve Spojeném království v září 2008 prohlásila, že baissovní prodej je za normálních tržních podmínek legitimní investiční postup. Baissisté jsou hospodářskými činiteli. Často poukážou na nepříjemnou pravdu o finančním postavení podniků, jejichž akcie prodávají – že nemají takovou hodnotu, jak si lidé myslí. Z tohoto hlediska jsou finanční obdobou chlapce, který poukázal na to, že císař nemá žádné šaty. Za určitých okolností je možné, že baissovní prodej může prohloubit to, co by jinak bylo pouhými krátkodobými problémy pro zdravé podniky, a mohl by být tudíž příčinou průmyslové restrukturalizace podniku. Z důvodu efektu značky v tržních pravidlech rovněž může zhoršit krizi na burze cenných papírů se systémovými důsledky. Správní orgány v okamžiku rozvinutí krize uvalily zákaz na baissovní prodej bankovních akcií. Uvalení zákazu zůstává pro regulační orgány možností postupu, považují-li tržní podmínky za neobvyklé.

4.8 HF mohou mít a také mají značný vliv na průmyslové změny prostřednictvím strategií řízených *událostmi*. HF vyhledávají investiční příležitosti související s firemními událostmi. Doba vlastnictví cenných papírů je v takovém případě obvykle 1–3 roky. Jako příklad lze uvést arbitráž akcií slučujících se podniků. Někdy hedgeový fond jedná proaktivně a získá malý spekulativní podíl, aby vyvolal určitou akci, jak se stalo v případě ABN AMRO. Jde-li o velkou investici a je-li fond aktivistický, nevyhnutelně to povede k urychlení průmyslových změn. Přestože existuje mnoho důkazů, že investice HF zvyšují hodnotu cílového podniku, v oblasti zaměstnanosti a sociálních dopadů není k dispozici téměř žádný výzkum. Hedgeové fondy jsou největšími kupci problémových cenných papírů, což je další příležitost řízená událostmi.

4.9 Záchrana fondu LTCM v roce 1998, protože byl „příliš velký na bankrot“, způsobila, že HF byly považovány za potenciální systémové riziko, i když viděno z dnešního pohledu je záchrana ze strany Federálního rezervního systému USA pokládána za neuváženou. Od té doby mají hlavní makléři na paměti rizika obsažená v jejich vztazích s HF a ve skutečnosti byl příčinou rozkladu krach Lehman Bros., regulované banky. HF nevyužívaly zdaleka tolik cizích prostředků jako regulované banky.

4.10 Článek v Ekonomické revue Sveriges Riskbank (citováno výše) zkoumá roli, kterou HF hrají v době finančních krizí, zejména pak názor, že jednájí ve vzájemné shodě, aby vyvolaly odezvu. Pro toto chování nebyly nalezeny žádné důkazy v době evropské měnové krize (1992), asijské krize (1997) ani IT bubliny (2002). Co se týče současné krize, ovlivnila fondy více, než fondy ovlivnily krizi.

4.11 Analýza také zkoumala, zda HF představují pro finanční stabilitu větší hrozbu než jiní investoři. Bylo zjištěno, že vliv jednotlivých fondů na celý trh je omezený, v neposlední řadě protože aktiva HF jsou rozložena mezi 10 000 fondů. Je však

pravděpodobné, že hrály roli ve vyvolání krize stejně jako všichni ostatní institucionální investoři.

4.12 Přestože vliv HF na průmyslové změny je méně výrazný než vliv fondů soukromého kapitálu, stále panují obavy, pokud jde o jejich potenciální vliv, v neposlední řadě kvůli nedostatečné transparentnosti jejich strategií, jejich investic a jejich sídla. EHSV proto podporuje šest nejdůležitějších zásad podrobně popsanych v nedávné zprávě IOSCO o dohledu nad hedgeovými fondy (červen 2009), která byla připravena jako podpora iniciativy skupiny G20. Těmito zásadami jsou:

- povinná registrace manažerů/poradců hedgeových fondů;
- regulační požadavky týkající se organizačních norem, střetu zájmů, oznamovací povinnosti a obezřetnostní regulace;
- povinná registrace a regulace hlavních makléřů a dozor nad nimi;
- poskytování příslušných informací ze strany HF a hlavních makléřů pro účely systémového rizika;
- rady poskytované regulačními orgány v oblasti osvědčených postupů;
- mezinárodní spolupráce regulačních orgánů.

Výhodou mezinárodní dohody je, že zabráňuje regulační arbitráži.

4.13 Firma Wilke, Maack und Partner vypracovala následující SWOT analýzu hedgeových fondů, která je opatřena *poznámkami* zpravodaje.

	Silné stránky	Slabé stránky
Mikrodímenze	— zvýšení hodnoty kótovaných společností — zaměření na výkonné trhy — kupující poslední instance — nákup rizikových aktiv / problémových cenných papírů	— krátkodobé zaměření <i>nemají žádnou dlouhodobou roli</i> — „stádní mentalita“ / „stádní“ chování <i>neprokázáno, nezjištěno</i> — transparentnost rizik — externality
	Příležitosti	Hrozby
Makrodímenze	— likvidita na finančních trzích — překonání selhání trhu (v případě aktivních investorů) — finanční inovace	— rizika spojená s používáním cizích prostředků / systémová rizika <i>neprokázáno</i> — manipulace s trhy <i>rozhodně ne</i> — vyčerpání finančních rezerv <i>problém spíše u fondů soukromého kapitálu</i> — zaměření na finanční inženýrství — velmi riskantní strategie s vysokou premií

5. Státní investiční fondy

5.1 SIF není AIF. Jedná se o státem vlastněný zdroj peněžních prostředků, které jsou investovány do portfolia finančních aktiv. Jeho primární funkcí je stabilizovat ekonomiku země pomocí diverzifikace a vytvořit bohatství pro budoucí generace. Nyní existuje 20 velkých fondů, jejichž celkové vlastnictví se odhaduje na 3 biliony dolarů v aktivech. Státní investiční fondy jsou obvykle financovány buď ze zisku z prodeje komodit, jako je například ropa nebo plyn na Blízkém východě, nebo z přebytků běžných účtů, jak tomu je v případě Číny. Státní investiční fondy z globálního pohledu světové ekonomiky jasně plní dvě důležité úlohy. Přesunují finanční prostředky zpět do ekonomik OECD, a tak korigují globální nerovnováhu, a tím, že udržují jejich přebytky mimo domácí ekonomiky, snižují nebezpečí domácí inflace.

5.2 Podle Wilke, Maack und Partner jsou největší SIF:

Stát	Fond	aktiva v miliardách USD
Abú Dhabí	Abu Dhabi Investment Authority	627
Saúdská Arábie	SAMA Foreign Holdings	431
Čína	SAFE Investment Company	347
Norsko	Gov't Pension Fund Global	326
Singapur	Gov't Investment Corporation	248
Rusko	National Welfare Fund	220
Kuvajt	Kuwait Investment Authority	203

5.3 Jejich investiční horizont je dlouhý a ve většině případů bez použití cizích prostředků. Mají sklon tolerovat větší riziko a očekávat vyšší výnosy než tradiční oficiální rezervní fondy spravované měnovými orgány. Obecně se jedná o pasivní investory, kteří však mohou mít vliv. Například investice norského penzijního fondu podléhají etické kontrole v souladu se zásadami odpovědného investování.

5.4 Vzestup SIF je projevem rozsáhlejšího posunu ve struktuře globálních financí. Podle odhadů MMF dosáhne celkové jmění státních investičních fondů během pěti let 6–10 bilionů dolarů. SIF během krize provedly řadu významnějších investic do problémových finančních institucí. Vznik těchto fondů je nejdůležitějším faktorem mezinárodního investování a jakmile budou vyřešeny otázky regulace, budou hrát hlavní roli při formování světového hospodářství.

5.5 Mnoho vlád zemí OECD zdůraznilo význam monitorování a možné regulace státních investičních fondů. Existují obavy, že investice státních investičních fondů jsou hrozbou pro národní bezpečnost, a jejich nedostatečná transparentnost tuto polemiku podpořila. Mezi přijímajícími zeměmi to následně vyvolává protekcionismus a ekonomický nacionalismus. Další obavy vzbuzuje nedostatečná odpovědnost, jež může být příčinou toho, že SIF naruší nebo destabilizují finanční trhy. Tuto obavu by zmírnilo sdílení informací o správě. Vytvoření metody pro oznamovací

povinnost, která by byla transparentní, důvěryhodná a spolehlivá, by přispělo ke snížení většiny obav.

5.6 Neexistují žádné podstatné důkazy, že státní investiční fondy investují z politických nebo strategických důvodů.

Zdá se, že strategické kroky některých rozvojových zemí provedly spíše jejich státem vlastněné podniky než SIF. Názorným příkladem jsou akvizice Gazpromu a také neúspěšná nabídka společnosti Chinalco odkoupit podíl ve společnosti Rio Tinto. Čína se usilovně snaží vázat zásoby energie po celém světě tak, že vládám nabídne úvěr prostřednictvím svých dvou strategických bank: China Development Bank a Export-Import Bank of China.

5.7 Od roku 2008 probíhá ve dvou rovinách mezinárodní iniciativa, která má podřídit pravidlům vztahy mezi fondy a zeměmi OECD. OECD vytvořila pokyny pro přijímající země, zatímco MMF ve spolupráci s mezinárodní pracovní skupinou vypracoval santiagské zásady týkající se:

- právního rámce a cílů fondu;
- institucionálního rámce a správní struktury;
- rámce pro investice a řízení rizik.

5.8 Aby mohly investice SIF být plnohodnotnou součástí ekonomik OECD, musí tyto fondy zvýšit transparentnost a oznamovací povinnost, zejména pokud jde o správu, strategii a investiční cíle. Budou muset znovu potvrdit svoji věrnost tržnímu hospodářství, jež jim dává svobodu investovat. Jejich vlády musí být připraveny přijmout reciproční investice z ekonomik OECD.

5.9 SIF na zasedání mezinárodní pracovní skupiny v Kuvajtu v dubnu 2009 vytvořily stálé zastupitelské fórum, jehož úkolem je pokračovat v práci skupiny. Přestože jsou zásady důležitým krokem vpřed, bude potřeba učinit další kroky, pokud jde o:

- vztahy mezi přijímajícími zeměmi;
- požadavky a normy týkající se oznamovací povinnosti;
- normy, měření a sankce v oblasti jednání v souladu s předpisy.

SIF by bez těchto dodatečných zásad transparentnosti mohly být destabilizujícím faktorem makroekonomie.

5.10 Na úrovni podniků nejsou SIF přímými hybnými silami průmyslových změn, i když jsou nepřímo důležitými investory v AIF. Spolu s tím, jak roste jejich ekonomická síla, se však stávají významnými akcionáři předních podniků. EHSV by proto uvítal, kdyby SIF následovaly norský fond a přihlásily se k zásadám odpovědného investování.

5.11 Firma Wilke, Maack und Partner vypracovala následující SWOT analýzu státních investičních fondů, která je opatřena *poznámkami* zpravodaje.

Mikrodimenze	Silné stránky	Slabé stránky
	— dlouhodobé zaměření — kupující poslední instance — zvýšení finančních prostředků — posílení vazby na průmyslové trhy	— nedostatečná autonomie zainteresovaných stran jednotlivých zemí — nedostatečná transparentnost — <i>oběma problémy se budou zabývat santiagské zásady</i>
Makrodimenze	Příležitosti	Hrozby
	— zaměření na zainteresované strany — zdravé finanční inženýrství — vstup na nové trhy — <i>možný vliv na AIF</i>	— zaměření na politické cíle – nejisté dlouhodobé záměry — soustředění bohatství mimo demokratickou kontrolu — <i>částečně se tím zabývaly santiagské zásady</i>

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Služby obecného hospodářského zájmu – způsob rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/11)

Zpravodaj: **pan HENCKS**

Dne 26. února 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Služby obecného hospodářského zájmu – způsob rozdělení pravomocí mezi EU a členské státy.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 155 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Námět stanoviska z vlastní iniciativy

1.1 Ve svém akčním plánu nazvaném Program pro Evropu – návrhy občanské společnosti (CESE 593/2009) Výbor zdůraznil význam služeb obecného zájmu zakotvených v Listině základních práv Evropské unie, jak jsou definovány v protokolu připojeném k Lisabonské smlouvě.

1.2 Tento protokol o službách obecného zájmu představuje důležité novum Lisabonské smlouvy, neboť pokrývá veškeré služby obecného zájmu a vůbec poprvé do smlouvy zavádí pojem „nehospodářské služby obecného zájmu“ jako protiklad ke „službám obecného hospodářského zájmu“.

1.3 Tento protokol není pouhým prohlášením, jež vykládá smlouvy a společné hodnoty Evropské unie, pokud jde o služby obecného zájmu, ale představuje pro EU a její členské státy určitý návod. Ve svých ustanoveních staví zcela jednoznačně na první místo uživatele, uspokojení jeho potřeb, preferencí a práv a stanoví společné zásady v podobě vysoké úrovně kvality, bezpečnosti a dostupnosti, rovného zacházení a podpory univerzálního přístupu.

1.4 Ve svém Programu pro Evropu EHSV navrhuje připravit iniciativu Společenství, kterou by se zahájila skutečná diskuse o definici pokynů týkajících se služeb obecného zájmu, a to vzhledem k jejich významu pro sociální a územní soudržnost Evropské unie na pozadí globalizace a k cíli podporovat univerzální přístup a práva uživatelů, jak je stanoveno v Lisabonské smlouvě.

1.5 Článkem 14 Smlouvy o fungování Evropské unie totiž Lisabonská smlouva pro legislativní orgány Společenství poprvé

zavádí obecně použitelný právní základ, jenž je odlišný od právního základu, který se týká vnitřního trhu a na jehož základě byly vytvořeny dílčí směrnice, jimiž jsou liberalizovány síťové služby obecného hospodářského zájmu (elektronická komunikace, elektrická energie, plyn, veřejná doprava, poštovní služby).

1.6 Zmíněný článek 14 je zaměřený na hospodářské a finanční podmínky, jež jsou pro úspěšné splnění zvláštního poslání služeb obecného hospodářského zájmu nezbytné, a vyzývá, aby Rada a Evropský parlament tyto podmínky stanovovaly legislativním postupem formou nařízení.

1.7 V souvislosti se svými návrhy, jež učinil v Programu pro Evropu, vyjadřuje EHSV v tomto stanovisku z vlastní iniciativy obavy v souvislosti s prováděním článku 14 Lisabonské smlouvy a navrhuje zamyslet se nad možným přínosem a obsahem legislativních iniciativ evropských institucí, a objasnit tak následující otázky:

- Kdo vymezuje služby obecného zájmu, jejich cíle, poslání a otázku odpovědnosti?
- Jakým způsobem tak může učinit?
- V jakých oblastech by mohly být služby obecného zájmu ES potřebné pro splnění cílů EU?

2. Vymezení, cíle, poslání služeb obecného zájmu a otázka odpovědnosti

2.1 Protokol, jenž je uveden v příloze Lisabonské smlouvy, poprvé zavádí pojem „nehospodářské služby obecného zájmu“, přičemž ve Smlouvách byla až dosud řeč pouze o „službách obecného hospodářského zájmu“.

2.2 Protokol o službách obecného zájmu přiložený k Lisabonské smlouvě na jedné straně potvrzuje výsadní pravomoc členských států, pokud jde o nehopodářské služby obecného zájmu (avšak za předpokladu, že budou dodržovat obecné zásady práva ES), a na straně druhé „zásadní úlohu a široké rozhodovací pravomoci celostátních, regionálních a místních orgánů při poskytování, pořizování a organizování služeb obecného hospodářského zájmu, aby tyto služby co nejlépe odpovídaly potřebám uživatelů“. Neupřesňuje však, jaký rozdíl je mezi službou hospodářské a nehopodářské povahy.

2.3 Od Amsterodamské smlouvy (1997) je ve Smlouvě o ES (článku 16) jasně stanovena sdílená pravomoc a odpovědnost EU a členských států v oblasti služeb obecného hospodářského zájmu, a to tak, že podle Smlouvy „pečují Společenství a členské státy v rámci svých pravomocí a v oblasti působnosti této smlouvy o to, aby zásady a podmínky pro fungování těchto služeb umožňovaly naplnění jejich úkolů“.

2.4 Toto sdílení pravomocí však dnes není ani zdaleka vyjasněno, což vede k nejistotě všech dotčených subjektů (veřejných úřadů, poskytovatelů služeb, regulačních agentur, uživatelů, občanské společnosti) a velkému nárůstu předběžných otázek a sporů, jež řeší Soudní dvůr ES. Vzhledem k tomu, že tento soud rozhoduje o každém případě zvlášť na základě svých předchozích rozsudků a stávající právní úpravy, která, pokud jde o služby obecného zájmu či služby obecného hospodářského zájmu, není velmi propracovaná, podléhají v oblasti hospodářské soutěže orgány státní správy i místní samosprávy stále více právu ES, a to zejména pokud jsou veřejné služby vykonávány společně s jinými partnery.

2.5 Poukaz na potřeby uživatelů, ať již jde o soukromé osoby či odborníky, je tedy zapotřebí považovat za klíčový prvek, který bude nutno respektovat, neboť zřízení služeb obecného hospodářského zájmu bude opodstatněné pouze v případě, že umožní plnit úkoly obecného zájmu ve prospěch hlavních příjemců těchto služeb.

2.6 Stanovení povahy a rozsahu určitého úkolu služeb obecného hospodářského zájmu ve zvláštních oblastech činnosti, které buď nespádají do působnosti ES, nebo jsou založeny pouze na omezené či sdílené pravomoci, zůstává v zásadě i nadále v pravomoci členských států.

2.7 Instituce EU, a zejména Evropskou komisi, zmíněný protokol vyzývá, aby braly v potaz „rozmanitost“ služeb obecného hospodářského zájmu a „rozdíly mezi potřebami a preferencemi uživatelů, které mohou vzniknout v důsledku rozdílné zeměpisné, sociální nebo kulturní situace“.

2.8 Při kontrole, jak členské státy dodržují pravidla Smlouvy, pokud jde o rozsah vymezení služeb obecného hospodářského zájmu, bude tedy Komise muset více zohlednit zákonitost veřejné správy a demokratická rozhodnutí každého členského státu. Rozsah a obsah posouzení „zjevného pochybení“ a způsob, jakým jej Komise provede, by proto měly být upraveny s cílem předejít, pokud možno, vzniku střetů a sporů.

2.9 V případě všech služeb obecného zájmu a obecného hospodářského zájmu dnes panuje dvojí nejistota, která nepříznivě ovlivňuje naplnění jejich úkolů. Jde o:

— pravomoci a odpovědnost Unie, členských států a místních samospráv,

— hospodářskou či nehopodářskou povahu služeb, která je určena na základě souboru právních předpisů, jež se na tyto služby vztahují.

2.10 V souladu s článkem 14 Lisabonské smlouvy je tedy zapotřebí tuto problematiku prostřednictvím jedné či více legislativních iniciativ osvětlit a poskytnout potřebné záruky, přičemž je nutno mít na paměti povahu a specifičnost různých druhů služeb obecného hospodářského zájmu (sociální služby, opatření na podporu integrace na trhu práce, pomoc znevýhodněným či zdravotně postiženým osobám, sociální bydlení atd.). Nejde o to, sjednotit služby obecného hospodářského zájmu v rámci celé EU, ale nalézt vhodnou rovnováhu mezi jednotou a rozmanitostí – jednotou několika společných pravidel v těch nejdůležitějších oblastech a rozmanitostí odvětvovou i národní.

3. Způsoby vymezení

3.1 Široké rozhodovací pravomoci, jež mají členské státy, pokud jde o vymezení toho, co považují za službu obecného hospodářského zájmu, je při dovolávání se existence a potřeby ochrany určitého úkolu služeb obecného hospodářského zájmu nezbytností dbát na to, aby tento úkol splňoval určitá minimální kritéria společná pro všechny úkoly služeb obecného hospodářského zájmu ve smyslu Smlouvy, která jsou upřesněna judikaturou, a prokázat, že tato kritéria jsou v daném případě náležitě splněna.

3.2 Jde zejména o existenci úředního aktu, kterým daný stát dotčené provozovatele pověřuje plněním určitého úkolu služeb obecného hospodářského zájmu a jímž stanovuje rozsah a povahu tohoto úkolu. Tento úřední akt vystavený příslušným veřejným orgánem musí být podle vnitrostátních právních předpisů – zákona, nařízení, smlouvy, úmluvy atd. – právně závazný.

3.3 Členský stát musí na základě právních předpisů ES stanovit zvláštní úkoly obecného zájmu, kvůli nimž si podle jeho názoru daná služba díky své zvláštní povaze zaslouží být označena za službu obecného hospodářského zájmu a odlišena od ostatních hospodářských činností provozovaných na volném trhu.

3.4 Naopak zjistí-li Komise při svém posouzení, že členský stát nepředložil důkaz o tom, že tato kritéria byla splněna, nebo dojde-li k závěru, že splněna nebyla, může tato skutečnost předsavovat zjevné pochybení, za něž musí uvalit potih.

3.5 Členský stát se může rozhodnout, že splnění určitého úkolu služeb obecného hospodářského zájmu zadá několika provozovatelům ze stejného odvětví, aniž by musel každému z nich tento úkol svěřit zvláštním aktem či pověřením.

3.6 Všechna tato ustanovení vyplývají z judikatury Soudního dvora, ale nejsou jasně stanovena a konsolidována v sekundárním právu, což vede k právní nejistotě různých zúčastněných subjektů nebo alespoň k takovému pocitu u řady z nich.

3.7 Pokud jde o sociální služby, směrnice o službách na vnitřním trhu rozlišuje na jedné straně poskytovatele pověřené státem a charitativní organizace uznané za takové státem a na straně druhé poskytovatele, kteří nemají k dispozici žádné pověření ani oficiální uznání.

3.8 Podle pracovního dokumentu SEK(2007) 1516 (který je k dispozici pouze v anglickém znění) má Komise za to, že pověření představuje úřední akt, který určitému podniku svěřuje poskytování služby obecného hospodářského zájmu, uvádí, jaký úkol obecného zájmu má daný podnik plnit, a také rozsah a všeobecné podmínky fungování dané služby obecného hospodářského zájmu.

3.9 Podle výkladu Evropské komise z pověření vyplývá *prvořadá* povinnost poskytovat či nabízet službu, a to bez rozdílu a bez ohledu na zvláštní povahu této služby. Podle Komise uvedená povinnost poskytovat službu neplatí pro charitativní organizace, které jsou za takové uznány státem, aniž by však podmínky a forma tohoto uznání byly upřesněny.

3.10 Dále „svolení“ veřejného orgánu, kterým veřejný orgán povoluje poskytovateli služeb poskytovat určité služby, podle Komise neodpovídá pověření a nezakládá povinnost pro provozovatele dané služby poskytovat. Ani pojem „svolení“ se však nevyskytuje v primárním právu, ani v právu sekundárním.

3.11 Ani v tomto případě se nemůžeme spokojit s případným vysvětlením, jež by bylo výsledkem soudních sporů a rozhodčích řízení; legislativní iniciativa ve spolupráci se zúčastněnými stranami tedy může tuto problematiku osvětlit a zároveň může poskytnout právní jistotu.

3.12 Při tomto objasnění na žádost příslušných zúčastněných stran by měla být zohledněna stávající situace ve členských státech, jež je dána historickým vývojem, tradicemi a formou sociálního uspořádání, a za předpokladu, že to vyžadují cíle v oblasti obecného zájmu a kvality služeb, by mělo být zajištěno její zachování.

4. Služby obecného zájmu ES

4.1 Ve dvou svých nedávno přijatých stanoviscích (stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Sociální dopady vývoje vztahu mezi dopravou a energetikou*, CESE 1293/2008, a stanovisko k tématu *Zelená kniha – Na cestě k zabezpečení, udržitelné a konkurenceschopné evropské energetické síti*, CESE 1029/2009; zpravodajkou obou stanovisek byla paní Batut). EHSV vyjádřil názor, že by měly být vypracovány studie proveditelnosti evropské energetické služby obecného zájmu, kterou by mohla využívat společná energetická politika.

4.2 Ve své zelené knize nazvané *Na cestě k zabezpečení, udržitelné a konkurenceschopné evropské energetické síti* vyjadřuje Evropská komise podporu myšlenky vytvořit provozovatele evropské přepravní soustavy zemního plynu prostřednictvím postupného vybudování nezávislé společnosti, která by spravovala jednotnou síť pro přepravu zemního plynu v celé EU.

4.3 Nicméně je zapotřebí konstatovat, že evropské instituce, členské státy či jejich vlády, které jsou nuceny respektovat jak národní rozmanitost, tak společnou potřebu budovat jednotný evropský trh, se jen obtížně ztotožňují s myšlenkou služeb

obecného zájmu ES (ať už hospodářských či nehopodářských). Myšlenka vytvořit evropské energetické služby tak zatím u politických činitelů nenašla podporu.

4.4 Služby obecného zájmu ES jsou však nutné k tomu, aby bylo možno pokračovat v budování společné Evropy. Budou výrazem evropské solidarity a úsilí řešit výzvy, jimž Evropská unie čelí v důležitých a mezinárodních či nadnárodních oblastech, jako jsou bezpečnost dodávek energie, zajištění vodních zdrojů, ochrana biologické rozmanitosti, zachování čistoty ovzduší, vnitřní a vnější bezpečnost atd. Jde o služby, které nemohou poskytovat organizace činné pouze na celostátní či místní úrovni, protože nejde o místní služby, jako například služby sociální, ani výhradně o místní, regionální či celostátní služby obecného zájmu.

4.5 V této souvislosti se EHSV vyslovuje pro partnerství veřejného (EU a členské státy) a soukromého sektoru, jež by vedla ke zvýšení bezpečnosti dodávek energie a integrovanému řízení vzájemně propojených energetických sítí (zemní plyn, elektrická energie, ropa) stejně jako k vytvoření sítě pro příbřežní větrnou energii a napojení jednotlivých větrných elektráren na pobřežní rozvodnou síť, což by mohlo vést k podstatnému snížení provozních a investičních nákladů a posílení pobídek k investování do projektů nových sítí.

4.6 Pokud jde o pravomoci každého členského státu, např. v otázce skladby zdrojů energie, přesahují sociální a společenské otázky, jež vyvstávají v souvislosti s řízením a využíváním přírodních zdrojů, jadernou energií, změnou klimatu, udržitelným řízením a bezpečností, tradiční hranice jednotlivých států a mohou být uspokojivě vyřešeny pouze v rámci evropské koncepce obecného zájmu a příslušných služeb.

4.7 Skutečnost, že státy mají zásadní pravomoc vymezit služby obecného hospodářského zájmu, nijak neomezuje pravomoci Evropské unie vymezit služby obecného (hospodářského) zájmu na úrovni EU, a to v případě, že je to přiměřené cílům EU a nezbytné pro jejich splnění. Primární právo stejně jako právo sekundární a judikatura dávají Evropské unii coby veřejné instanci možnost, aby v oblastech, v nichž má výsadní pravomoc, či dokonce pravomoc omezenou nebo sdílenou, poskytovala, zadávala organizovala a financovala tyto služby za stejných podmínek a podle stejných pravidel jako členské státy.

4.8 Článek 16 Smlouvy o ES jasně stanoví, že EU a členské státy sdílejí pravomoc a odpovědnost, přičemž konkrétně uvádí, že Společenství a členské státy v rámci svých pravomocí pečují o to, aby zásady a podmínky pro fungování služeb obecného hospodářského zájmu umožňovaly naplnění jejich úkolů.

4.9 Služby obecného hospodářského zájmu jsou totiž součástí souboru cílů Evropské unie (respektování základních práv, podpora blahobytu občanů, sociální spravedlnost, sociální soudržnost atd.), jež jsou pro společnost nezbytné. Z toho vyplývá, že Unie, která je odpovědná za podporu úrovně a kvality života na celém evropském území, má rovněž určitou odpovědnost, pokud jde o nástroje, jež umožňují uplatňovat základní práva a dosáhnout sociální soudržnosti.

4.10 Smlouvy jasně vymezují pravomoci EU, přičemž některé z nich mohou v souladu se zásadou subsidiarity obnášet možnost vytvořit na úrovni Společenství určité útvary, orgány, agentury či jiné celky (dopravní politika, transevropské sítě, ochrana životního prostředí, ochrana spotřebitele, hospodářská, sociální a územní soudržnost EU, vnitřní a vnější bezpečnost, boj proti změně klimatu, bezpečnost dodávek energie atd.).

4.11 Přestože některé služby, jako jsou agentury Společenství pro zajištění námořní, potravinové či železniční bezpečnosti nebo agentura zodpovědná za provozní spolupráci u vnějších hranic či služby „jednotné nebe“ a „Galileo“, nejsou právně zakotveny jako služby obecného nebo obecného hospodářského zájmu, odpovídají svou povahou obecnému evropskému zájmu.

4.12 Spíše než zaujmout obranný postoj, by tedy instituce EU, aniž by předjímal status provozovatelů, měly uznat existenci a potřebu služeb obecného zájmu ES v oblastech, v nichž EU může přispět ke splnění svých cílů účinněji, než by dokázaly jednotlivé členské státy samostatně.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vliv komunikačních a interaktivních sociálních sítí na občany a spotřebitele

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2010/C 128/12)

Zpravodaj: **pan Jorge PEGADO LIZ**

Na plenárním zasedání, které se konalo dne 26. února 2009, se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Vliv komunikačních a interaktivních sociálních sítí na občany a spotřebitele.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 108 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV uznává kulturní, politický a sociální význam internetových komunikačních sociálních sítí jakožto nástroje pro komunikaci a interakci mezi lidmi v rámci výkonu základního práva na svobodu slova.

1.2 EHSV zároveň konstatuje, že s rozvojem sociálních sítí je spojen ekonomický zájem, konkrétně jde o jejich potenciál, co se týče nejrozličnějších obchodně komunikačních a marketingových činností.

1.3 EHSV zdůrazňuje pozitivní stránky rozvoje sociálních sítí, a zejména jejich podíl na zaručení a výkonu svobody slova v některých politických kontextech, na tvorbě a propojování internetových společenství, na setkávání přátel a příbuzných či jejich shledání po delší době, prevenci situací nebezpečných pro nezletilé, na možnostech nezletilých požádat jejich prostřednictvím o pomoc a sdílení informací v oblasti zdravotnictví.

1.4 EHSV se zároveň přidává k těm organizacím a sdružením občanské společnosti, rodinám a řadovým občanům, kdo vyjadřují odůvodněné znepokojení, pokud jde o rizika nezákonného a neoprávněného využívání sociálních sítí, při kterém jsou porušována některá základní lidská práva.

1.5 EHSV upozorňuje především na rizika spojená s využíváním sociálních sítí nezletilými a ostatní zranitelnou veřejností, zejména lidmi s minimální počítačovou gramotností, kteří se často stávají oběťmi nezákonného jednání, jež uráží jejich osobní důstojnost a ohrožuje jejich fyzické či duševní zdraví, či dokonce život.

1.6 EHSV vítá nedávné iniciativy Komise, a především iniciativy generálního ředitelství pro informační společnost a média a generálního ředitelství pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost, pokud jde o usměrňování provozovatelů těchto sítí prostřednictvím kodexů chování a osvědčených postupů.

1.7 EHSV má však za to, že je zapotřebí zvýšit aktivitu EU a členských států, co se týče informování všech občanů o rizicích spojených s využíváním sociálních sítí a rovněž o osvědčených postupech, které by se měly používat.

1.8 EHSV se rovněž domnívá, že je třeba vyvinout další úsilí zaměřené na podrobnější vzdělávání mladých lidí již od prvních školních let, významnější podporu rodin – vzhledem k důležitosti přítomnosti rodičů a jejich dohledu při tom, když mladí lidé používají internet –, rozvoj technických nástrojů pro blokování a filtraci přístupů, větší prevenci rizik a účinnější potírání nezákonných nebo škodlivých praktik v této oblasti.

1.9 EHSV v tomto ohledu zastává názor, že je třeba mladé lidi přímo zapojit do definování provozní koncepce a zmírňování a řešení problémů spojených se sociálními sítěmi, jelikož pravděpodobně právě oni budou schopni nejrychleji a nejefektivněji pochopit vzniklé problémy a navrhnout správná řešení.

1.10 EHSV vyzývá Komisi, aby pokračovala v hloubkové analýze fenoménu sociálních sítí, aby jej bylo možné dokonale prozkoumat, zejména pak jeho kulturní, sociální a ekonomické dopady, stejně jako jeho možné využití při propagaci širší diskuse o tak důležitých tématech, jako je změna klimatu nebo iniciativa „informovat o Evropě“.

1.11 EHSV doporučuje Komisi, aby osvědčené postupy samoregulace doplnila o analýzu možnosti zavést mechanismy společné regulace, jež by umožnily účinnou kontrolu uzavřených dohod o osvědčených postupech, a zaručily tak prevenci zneužívání, potírání porušování předpisů a účinné trestání těch, kdo je porušují. V případě trestných činů spáchaných současně ve všech členských státech prostřednictvím informačních technologií by Unie mohla od nynějška směřovat k harmonizovanému systému žalob a sankcí, který budou koordinovaným způsobem spravovat zodpovědné vnitrostátní orgány.

1.12 V tomto smyslu EHSV navrhuje Komisi, aby v návaznosti na veřejnou konzultaci, kterou provedla v červenci 2008, vypracovala zelenou knihu o sociálních sítích; ta by měla definovat hlavní možnosti budoucí práce, obsahovat analýzu příslušných dopadů a v rámci její přípravy by mělo být dáno slovo zainteresovaným organizacím a sdružením občanské společnosti.

1.13 EHSV doporučuje, aby byla prostudována možnost rozšíření a integrace kompetencí existujících orgánů Společenství ve smyslu vytvoření funkce ochránce práv (ombudsmana) na úrovni Společenství pro všechny otázky související s obranou lidské důstojnosti, soukromí a s ochranou údajů v odvětví elektronické audiovizuální komunikace, jenž by měl zvláštní pravomoci v oblasti sociálních sítí.

1.14 EHSV doporučuje členským státům, aby posílily koordinaci svých vnitrostátních politik a zavedly ucelený právní rámec řešení těchto situací, přičemž by měly stávajícím vnitrostátním regulačním orgánům udělit pravomoci, jež budou vykonávány koordinovaným způsobem, nebo vytvořit odpovídající regulační mechanismy.

1.15 EHSV apeluje především na poslance Evropského parlamentu, aby si tyto nové skutečnosti zapsali do svých politických programů jako prioritní, a reagovali tak na stoupající znepokojení občanské společnosti.

2. Úvod

2.1 Předmětem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je vliv sociálních sítí na občany a spotřebitele; tyto sítě by se daly charakterizovat jako internetové služby, jejichž cílem je vytvářet a provázet společenství osob, které mají stejné zájmy nebo se věnují stejným aktivitám nebo prostě chtějí poznávat zájmy a aktivity jiných lidí, a jež poskytují soubor funkcí umožňujících interakci mezi uživateli (http://www.saferinternet.org/ww/en/pub/insafe/safety_issues/faqs/social_networking.htm).

2.2 Sociální sítě se rychle rozšiřují (uvádí se, že 211 milionů lidí, tedy přibližně tři čtvrtiny uživatelů internetu odhadovaných na 282,7 milionu, pravidelně vyhledává tyto internetové služby); jsou využívány převážně mladými lidmi nad 16 let, avšak věrnost uživatelů je u nich v případě některých služeb relativně nízká.

Podle odhadů Komise ⁽¹⁾ navštěvuje v Evropě sociální sítě pravidelně asi 40 milionů uživatelů, přičemž si zaslouhuje zmínky to, že v loňském roce vzrostl jejich počet přibližně o 35 % a předpokládá se, že do roku 2012 se počet uživatelů více než zdvojnásobí a dosáhne 107,4 milionu.

2.3 Také nadnárodní značky se připojily k tomuto novému fenoménu a inzerují zde své produkty a služby, někdy za využití nekalých praktik. Od kampaně prezidenta Obamy se také politické strany rozhodly začít využívat těchto nových služeb, jak se potvrdilo v nedávných volbách do Evropského parlamentu. Dokonce i Vatikán se přihlásil na Facebook (<http://pope2you.net/>).

2.4 Ve stručnosti můžeme říci, že základními charakteristickými rysy sociálních sítí jsou všeobecná bezplatnost služby, rychlý exponenciální růst počtu uživatelů, výjimečné ekonomické zhodnocení, snadné používání a nabídka funkcí, jež umožňují interakci mezi uživateli služby.

2.5 Toto stanovisko obsahuje přehled nejnovějších iniciativ přijatých na úrovni Společenství, hodnotí stávající právní rámec, posuzuje příležitosti a rizika spojená s využíváním sociálních sítí a předkládá doporučení a návrhy týkající se opatření zaměřených na zvýšení bezpečnosti a důvěry uživatelů těchto sítí.

3. Vliv sociálních sítí a související rizika

3.1 Služby internetových sociálních sítí jsou novým společenským fenoménem, jehož technologická složka se neustále vyvíjí a který má nepochybně vliv na způsob, jakým se po internetu navazují a rozvíjejí mezilidské vztahy.

3.2 Abychom měli pojem o rozsahu tohoto fenoménu, uvedme, že podle analýzy, kterou provedla společnost ComScore, jen sociální síť Facebook, šestou nejnavštěvovanější internetovou stránku na světě, navštíví asi 275 milionů lidí měsíčně. V Evropě navštívilo službu Facebook v průběhu února 2009 přibližně 100 milionů osob, přičemž na ni připadají 4 minuty z každých 100 minut strávených na internetu a více než 30 % celkového času stráveného na stránkách sociálních sítí, oproti pouhým 12 % z loňského roku.

3.3 Pozitivní aspekty spojené s rozvojem sociálních sítí jsou nesporné, především tento jejich přínos:

- i) záruka a výkon svobody slova v některých společenských a politických kontextech;
- ii) vytváření a propojování internetových společenství;
- iii) setkávání přátel a příbuzných či shledání po delší době a možnost vzájemné komunikace mezi nimi;

⁽¹⁾ IP/09/232 Brusel, 10. února 2009.

- iv) prevence situací nebezpečných pro nezletilé a možností nezletilých požádat jejich prostřednictvím o pomoc;
- v) podpora produktů a služeb a nárůst elektronického obchodu.

3.4 Aniž by tím byly dotčeny výše uvedené pozitivní aspekty, rizika spojená s využíváním sociálních sítí pro nezákonné či škodlivé účely je třeba mít na paměti, a to zejména ta, která se týkají zdravého vývinu nezletilých ⁽²⁾, z nichž lze například uvést:

- i) výskyt psychologických traumat způsobených urážkami adresovanými prostřednictvím těchto sítí;
- ii) sexuální obtěžování dětí a mládeže;
- iii) uveřejňování fotografií a videozáznamů s nahými či polonahými adolescenty, ať už vlastních či cizích;
- iv) nepokrytě formulované reklamy na prostituci a „doprovodné“ (eskortní) služby;
- v) opakované narušování soukromí a urážení osobní cti a důstojnosti;
- vi) útok na fyzické a duševní zdraví uživatelů;
- vii) výzvy k násilí, rasismu a xenofobii;
- viii) šíření totalitních ideologií fašistického rázu nebo obhajoba nacismu;
- ix) sebevraždy mladých lidí údajně v důsledku zveřejnění některých intimních informací prostřednictvím těchto sítí.

3.5 Bude také třeba vzít v úvahu novou generaci technologií souvisejících se sociálními sítěmi, konkrétně aplikace, které umožňují určení zeměpisné polohy uživatelů těchto sítí, aplikace, jež využívají technologie rozpoznávání obličeje, což umožňuje jejich propojení s profily na sociálních sítích, a nové možnosti interakce s mobilními telefony poslední generace.

3.6 Navíc může být tento typ sítí velmi jednoduše využíván pro šíření virů, jako např. v případě aplikace Twitter, která byla během víkendu 11 a 12. dubna 2009 napadena virem, jenž automaticky vygeneroval více než 100 000 zpráv, a poškodil tak blíž neurčený počet profilů.

(2) K tomuto viz zejména zprávu ENISA (European Network and Information Security Agency, Evropská bezpečnostní agentura pro síť a informace) *Security Issues and Recommendations for Online Social Network* (Bezpečnostní otázky a doporučení pro internetové sociální sítě) na adrese: www.enisa.europa.eu/doc/pdf/deliverables/enisa_pp_social_networks.pdf.

3.7 V rámci iniciativy nazvané Fórum pro bezpečnější internet 2008 ⁽³⁾ předložila Komise k veřejné konzultaci ⁽⁴⁾ dotazník, který se zabýval tematikou sociálních sítí; z obdržených příspěvků ⁽⁵⁾ lze vyvodit, že za největší a nejčastější nebezpečí pro děti využívající sociální sítě je považována „internetová šikana“ (cyberbullying), narušování soukromí a tzv. grooming.

3.8 Co se týče internetové šikany ⁽⁶⁾, ukazuje se, že 54 % evropských rodičů se obává, že by se jejich děti mohly stát oběťmi této praktiky. Více než 80 % rodičů z Francie, Řecka a Portugalska se obává, že by se jejich děti mohly stát oběťmi šikany při používání internetu nebo mobilního telefonu. Větší důvěru v bezpečnost svých dětí využívajících internet se zdají mít rodiče ze zemí se silnou tradicí ochrany dětských práv a vzdělávání dětí, jako jsou např. Dánsko, Švédsko a Finsko, vzhledem k tomu, že 69 % z nich se necítí být znepokojeno touto možností.

3.9 Ve Spojeném království byl nedávno proveden průzkum, v němž bylo dotázáno 2 000 mladých lidí ve věku mezi 11 a 18 lety; vyplynulo z něj, že každý třetí mladý člověk je obětí internetové šikany prostřednictvím sociálních sítí a SMS zpráv, přičemž u dívek je pravděpodobnost, že se stanou oběťmi takového zneužívání, čtyřikrát vyšší než u chlapců.

3.10 Ochrana soukromí je jedním z dalších významných problémů souvisejících s využíváním sociálních sítí. Na 30. mezinárodní konferenci orgánů pro ochranu údajů a soukromí, jež se konala ve Štrasburku ve dnech 15. až 17. října 2008, bylo přijato usnesení o ochraně soukromí v rámci sociálních sítí ⁽⁷⁾, jehož doporučení stojí za zvláštní zmínku a zvažení.

3.11 Také v dohodě o samoregulaci s názvem *Safer Social Networking principles for the EU* (Zásady bezpečnějšího rozvoje sociálních sítí v EU), která byla dne 10. února 2009 ⁽⁸⁾ uzavřena mezi provozovateli hlavních sociálních sítí fungujících v Evropě a jež v současné době čítá 20 signatářů, jsou jasně stanovena potenciální nebezpečí, jež hrozí dětem do 18 let, které tyto stránky navštěvují: obtěžování (obtěžování dětí na internetových stránkách nebo SMS zprávami), psychologická manipulace (navazování přátelství dospělého s dítětem za účelem sexuálního zneužití dítěte) a riziková chování, jako např. nedovolené odhalování osobních údajů za nezákonnými účely.

(3) http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/events/forum/forum_sepet_2008/index_en.htm.

(4) http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/policy/consultations/ageverif_sns/index_en.htm.

(5) http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/pub_consult_age_rating_sns/summaryreport.pdf.

(6) Flash Eurobarometer survey 2008: Towards a Safer Use of the Internet for children in the EU - a parents' perspective, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_248_en.pdf.

(7) Resolution on Privacy Protection in Social Network Services, http://www.privacyconference2008.org/adopted_resolutions/STRASBOURG2008/resolution_social_networks_en.pdf.

(8) „Safer Social Networking principles for the EU“, k dispozici zde: http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/eu_action/selfreg/index_en.htm#self_decl.

4. Slyšení s podporou EHSV

4.1 Povaha tohoto sociálního fenoménu a jeho rychlý vývoj byly důvodem pro to, aby bylo v rámci přípravy tohoto stanoviska uspořádáno slyšení, které se konalo v prostorách EHSV a jehož se zúčastnily některé z nejreprezentativnějších zainteresovaných stran z oblasti provozování a používání sociálních sítí, nevládní organizace a spotřebitelé a rovněž zástupci Rady, Komise, organizace ENISA, evropského inspektora ochrany údajů a relevantních vnitrostátních orgánů.

4.2 Písemné odpovědi na otázky z předem zasláného dotazníku, rozmanité vyjádřené názory a živá konfrontace nápadů a návrhů (shrnutí je k dispozici na internetové stránce EHSV: http://www.eesc.europa.eu/sections/ten/index_en.asp?id=7000tenen) přispěly zásadním a velmi pozitivním způsobem ke znění tohoto stanoviska a byly nezvratným důkazem významu tohoto typu přímé konzultace zúčastněných stran z řad občanské společnosti při formulaci návrhů a doporučení pro politické činitele a v případě sociálních sítí i pro samy provozovatele a uživatele.

4.3 Je třeba upozornit na to, že přítomní zástupci Komise a evropského inspektora ochrany údajů souhlasili s většinou návrhů obsažených v tomto stanovisku; mimo to Komise již mezitím výrazně zapracovala na lepším vymezení některých cílů a na realizaci dalších v rámci probíhajících a chystaných iniciativ, na základě čehož lze do budoucna očekávat velmi plodnou institucionální spolupráci.

5. Nezbytná opatření a očekávané výsledky

5.1 EHSV uznává a oceňuje práci, kterou Komise odvedla v oblasti ochrany dětí využívajících internet, a opakuje svůj postoj vyjádřený ve stanovisku k tehdy předkládanému návrhu na zavedení víceletého programu Společenství pro ochranu dětí využívajících internet a jiné komunikační technologie ⁽⁹⁾.

5.2 Uznává rovněž, že nastala vhodná příležitost k již zmiňované iniciativě samoregulace, z níž by vyzdvihla soubor opatření zaměřených na minimalizaci hlavních rizik, a že je tato iniciativa užitečná.

5.3 Co se týče provádění programu pro bezpečnější internet (2009–2013), zdůrazňuje EHSV, že je důležité, aby byl zintenzivněn dialog s účastníky sociálních sítí, zejména s mladými lidmi, a aby se podporovalo jejich zapojování do diskuse a do hledání, koncipování a přípravy řešení pro bezpečnější využívání internetu.

5.4 EHSV má za to, že mladé lidi je třeba přímo zapojit do definování provozní koncepce a zmírňování a řešení problémů spojených se sociálními sítěmi, jelikož pravděpodobně právě oni budou schopni nejrychleji a nejefektivněji pochopit vzniklé problémy a navrhnout správná řešení.

5.5 EHSV také navrhuje, aby byla prostudována možnost vytvoření mezinárodního či evropského studijního plánu pro vzdělávání poradců a terapeutů specializovaných na pomoc obětem internetových praktik, především internetové šikany a *groomingu*. EHSV navrhuje, aby byly v rámci programu pro bezpečnější internet navrženy iniciativy pro poradenství, a zejména internetové poradenství, a zavedeny programy pro prevenci zaměřené na děti a adolescenty.

5.6 Pokud jde o téma provádění programu pro bezpečnější internet (2009–2013), EHSV by ještě rád zdůraznil, že je důležité zahájit iniciativy na podporu digitální gramotnosti – zejména pokud jde o bezpečné využívání sociálních sítí –, které by byly určeny nejen dětem a adolescentům, ale veřejnosti obecně, zejména rodičům, kteří jsou zodpovědní za výchovu dětí, a starším lidem.

5.7 Na druhou stranu se EHSV domnívá, že provozovatelé sociálních sítí musí i nadále používat samoregulační postupy, především v oblasti ochrany nezletilých, ovšem za předpokladu, že bude zajištěna nezávislá kontrola jejich skutečného provádění, přičemž by bylo možné zákonem stanovit minimální standardy ochrany.

5.8 EHSV také podporuje vytvoření systémů samoregulace se záměrem dosáhnout společné regulace, ať už na úrovni Společenství, či na vnitrostátní úrovni, se zapojením regulačních orgánů za účelem zajištění skutečného plnění uzavřených dohod, prevence zneužívání, trestání porušování předpisů a trestání těch, kdo je poruší, jejich kolegy.

5.9 EHSV vítá a akceptuje většinu doporučení uvedených v usnesení o ochraně soukromí na sociálních sítích, které bylo přijato dne 17. října 2008 na 30. mezinárodní konferenci orgánů pro ochranu údajů a soukromí ⁽¹⁰⁾, a v nedávném stanovisku ⁽¹¹⁾ pracovní skupiny pro ochranu údajů zřízené podle článku 29 k internetovým sociálním sítím a vyzývá Komisi, aby je převzala a prosadila jejich přijetí provozovateli.

5.10 EHSV má rovněž za to, že je zapotřebí dalšího úsilí o zlepšení informování a prohloubení vzdělávání již od prvních školních let, aby tak byla posílena prevence rizik a zlepšeno využívání těchto socializačních stránek; za tímto účelem je třeba zahájit osvětové kampaně na úrovni Společenství a v jednotlivých členských státech. V tomto smyslu by bylo velmi užitečné doplnit iniciativy prováděné v rámci programu pro bezpečnější internet portálem typu „eYouGuide“ orientovaným výhradně na uživatele sociálních sítí, který by se zabýval právy uživatelů těchto služeb a na kterém by bylo možné informovat o zneužívání a řešit spory na celoevropské úrovni; jednalo by se tedy o jediné místo, kde by byla „spravována“ práva uživatelů, vyhodnocována koordinace na úrovni Společenství, diskutovaly se formy opatření a politiky a hodnotila spolupráce mezi vnitrostátními orgány.

⁽⁹⁾ Viz také stanovisko k víceletému programu Společenství pro ochranu dětí využívajících internet a jiné komunikační technologie bylo schváleno jednomyslně na plenárním zasedání dne 29. května 2008, hlavní zpravodajkou byla paní Sharma, stanovisko bylo zveřejněno v Úř. věst. C 224, 30.8.2008, s. 61.

⁽¹⁰⁾ Znění doporučení je k dispozici zde: http://www.privacy-conference2008.org/adopted_resolutions/STRASBOURG2008/resolution_social_networks_en.pdf.

⁽¹¹⁾ Stanovisko č. 5/2009 k internetovým sociálním sítím, přijaté dne 12. června 2009.

5.11 EHSV je také názoru, že výzkumné a rozvojové programy jednotlivých členských států i Společenství a sami provozovatelé musí více investovat do rozvoje a zdokonalování technických nástrojů pro filtraci a blokování, jež by rodinám umožnily obezřetně, avšak konzistentně aplikovat zásadu předběžné opatrnosti.

5.12 S ohledem na povahu tohoto fenoménu a jeho proměnlivý a dynamický charakter by EHSV uvítal zelenou knihu Komise, která by zohlednila výsledky veřejné konzultace provedené v červenci 2008, definovala hlavní možnosti budoucího vývoje, obsahovala analýzu příslušných dopadů a v rámci její přípravy by bylo dáno slovo zainteresovaným podnikům, odborníkům, zalcům a organizacím a sdružením občanské společnosti.

5.13 V tomto kontextu by bylo na místě zvážit možnost zavedení konzistentního právního rámce platného v celé EU, který by vycházel z užší spolupráce a koordinace politik jednotlivých členských států. Zvláštní pozornost si zaslouží otázka smluvních podmínek pro registraci na těchto sítích, u nichž se zpravidla vyskytují nepřiměřené podmínky, zejména pokud jde o použitelné právo a soudní příslušnost.

5.14 Vzhledem k tomu, že se v zásadě jedná o fenomén mezinárodního charakteru, a hlavní provozovatelé jsou tedy v jurisdikci států mimo EU, považuje EHSV za zásadní účinně prosazovat následující opatření:

5.14.1 definování zásad a pravidel jednání sociálních sítí – zejména těch, jež se obracejí na nezletilé – na mezinárodní úrovni;

5.14.2 institucionalizace mechanismů pro dohled nad dodržováním těchto pravidel, jež musí mít vzhledem k povaze těchto služeb nutně přeshraniční charakter;

5.14.3 posílení a zrychlení spolupráce Evropské unie se třetími zeměmi – evropskými i neevropskými – na politické a operativní úrovni, v oblasti zjišťování rizik a problémů souvisejících s využíváním sociálních sítí, při hledání nejlepších řešení těchto situací a při účinném odstraňování stavů, kdy jsou porušována práva občanů nebo spotřebitelů, za předpokladu, že to umožňuje mezinárodní právní rámec.

5.15 EHSV také podtrhuje, že je nezbytná účinná mezinárodní spolupráce a koordinace mezi různými zúčastněnými stranami, a to za účelem maximalizace dopadu nezbytných opatření zaměřených na zvýšení bezpečnosti využívání internetu ⁽¹²⁾; je rovněž zapotřebí proaktivnější mezinárodní přístup, aby tak bylo zajištěno šíření a výměna znalostí, koordinace tvorby a uplatňování zákonů a nezbytné finanční prostředky pro provádění potřebných opatření, jak uvnitř EU, tak mimo ni.

5.16 EHSV rovněž konstatuje, že je zapotřebí, aby členské státy ratifikovaly úmluvy Rady Evropy o počítačové trestné činnosti a o ochraně dětí před pohlavním vykořisťováním a zneužíváním ⁽¹³⁾, což bude významným krokem vpřed v tom směru, aby mohla Evropská unie na mezinárodní scéně jednat jako celistvý blok.

5.17 Na závěr se EHSV dotazuje, zda by se zároveň s uvedenými iniciativami neměl zvážit návrh na rozšíření a integraci kompetencí existujících orgánů Společenství ve smyslu vytvoření funkce ochránce práv (ombudsmana) na úrovni Společenství pro všechny otázky související s odvětvím audiovizuální komunikace – otázkou soukromí, ochrany údajů, lidské důstojnosti, práva na odpověď, svobody slova –, do jehož oblasti působnosti by spadaly komunikační sociální sítě, a to, z hlediska srovnávacího práva, podle vzoru kanadského „Privacy Commissioner“ (komisaře pro ochranu soukromí), o jehož zákroku – v rámci jeho rozsáhlých pravomocí – proti síti Facebook z důvodu údajného nedovoleného uchovávání osobních údajů se nedávno hovořilo v tisku ⁽¹⁴⁾.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Tento názor obhajoval pan János Tóth, předseda specializované sekce TEN EHSV, v rámci iniciativy EHSV *Public Presentation on Protecting children using the internet* (veřejná prezentace na téma Ochrana dětí využívajících internet) dne 5. května 2009 (související informace k dispozici zde: http://www.eesc.europa.eu/sections/ten/index_en.asp?id=4300003tenen).

⁽¹³⁾ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=201&CL=ENG>.

⁽¹⁴⁾ Na téma *Office of the Privacy Commissioner of Canada (OPC)* (kancelář kanadského komisaře pro ochranu soukromí) viz http://www.priv.gc.ca/aboutUs/mm_e.cfm#contenttop, k jeho nedávnému zákroku v souvislosti se sítí Facebook viz http://www.priv.gc.ca/media/nr-c/2009/nr-c_090716_e.cfm.

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

457. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ, KTERÉ SE KONALO VE DNECH 4. A 5. LISTOPADU 2009

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nové dovednosti pro nová pracovní místa – Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací

(KOM(2008) 868 v konečném znění)

(2010/C 128/13)

Zpravodajka: **paní DRBALOVÁ**

Dne 16. prosince 2008 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Nové dovednosti pro nová pracovní místa Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací

KOM(2008) 868 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 141 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV považuje sdělení *Nové dovednosti pro nová pracovní místa* za dobře načasovanou iniciativu. Souhlasí s potřebou vybudovat kapacity a mechanismus předvídání dovedností v návaznosti na potřeby pracovního trhu na národních úrovních a na úrovni EU. Zvyšování dovedností na všech úrovních je základní podmínkou jak pro krátkodobé oživení ekonomiky, tak pro dlouhodobý rozvoj, zvyšování produktivity, konkurenceschopnost, zaměstnanost, zajištění rovných příležitostí i pro sociální soudržnost. Předvídání budoucích potřeb trhu práce má svoje limity a proto je nezbytné mechanismy a nástroje neustále vylepšovat.

1.2 EHSV souhlasí s dalšími zlepšeními navrhovanými Cedefop směřujícími k pravidelnému evropskému předpovídání dovedností, jakými jsou například zlepšení metod a databází a souběžná aktualizace předpovědi nabídky a poptávky, což umožní analyzovat nerovnosti. Výbor současně doporučuje dále rozpracovat definici „dovedností“ s ohledem na různou praxi v členských státech.

1.3 Je však nutno konstatovat, že neexistují nástroje k přesnému určení budoucích potřeb a v kontextu globalizace není střednědobě stabilní ani celosvětová dělba práce, přičemž doba trvání vzdělávacích programů pravděpodobně odpovídá tomuto „střednědobému horizontu“.

1.4 EHSV považuje zvyšování dovedností a jejich sladování se současnými a budoucími potřebami trhu práce za správné, volá však po plném využití stávajícího potenciálu trhu práce, posílení adaptability pracovníků, zkvalitňování stávajících pracovních míst, vytváření nových produktivních pracovních míst a rozvinutí potenciálu tzv. nového „zeleného“ trhu.

1.5 Výbor plně podporuje myšlenku partnerství a spolupráce všech zainteresovaných stran. Uznává zejména příspěvek sociálních partnerů, jakožto hlavních aktérů na trhu práce, a občanské společnosti. Výbor podtrhuje i hlubší spolupráci a koordinaci aktivit na mezinárodní úrovni, zejména pokud jde o MOP a OECD.

1.6 Výbor klade důraz zejména na úzkou a efektivní spolupráci vzdělávacích institucí a podniků, která by vedla ke konstruktivním změnám ve vzdělávacích systémech, snížení předčasných odchodů ze škol, k větší atraktivitě technických oborů, zkvalitnění učňovského školství, předvídání trendů poptávky po kvalifikacích na trzích práce v členských státech, tedy dovedností potřebných ke zvýšení obecné míry zaměstnanosti v Unii, a jejich lepšímu přizpůsobení podnikové praxi. Výbor rovněž zdůrazňuje kvalitu všeobecného základního vzdělávání žáků a učitelů a zlepšení systémů poradenství pro rozvoj kariéry. Měly by být zejména zohledněny specifické potřeby MSP.

1.7 V tomto smyslu EHSV poukazuje na doporučení přijatá na mimořádném summitu EU o zaměstnanosti v Praze v květnu 2009 a zaměřená na zlepšování dovedností, investice do vzdělávání, na podporu mobility v rámci EU, předvídání požadavků na pracovní dovednosti a jejich lepší sladování s požadavky trhu práce a na rozšíření možností vysoce kvalitního učňovského školství a stáží.

1.8 Výbor rovněž pozitivně hodnotí závazek členských států přijatý na květnové Radě ministrů pro vzdělávání vytvořit pevnější evropský rámec pro intenzivnější spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a čtyři strategické cíle zaměřené na zvýšení zaměstnatelnosti a podnikatelského potenciálu všech vzdělávajících se a odborně se připravujících. V tomto kontextu je významný zejména evropský rámec kvalifikací (EQF ⁽¹⁾).

1.9 Výbor také uvítal rozhodnutí švédského předsednictví v EU zařadit do svého programu akcí konferenci ve dnech 22.–23. října 2009 *Nové znalosti pro nová pracovní místa*, která se zaměří na budoucí potřeby trhu práce a úlohu veřejných služeb zaměstnanosti.

2. Úvodní část

2.1 Ekonomika EU se následkem globální finanční krize ocitla v recesi, což má závažné dopady na evropské trhy práce a zaměstnanost. Vývoj nezaměstnanosti se v současnosti odhaduje na 9,4 % v roce 2009 a v roce 2010 až na 10,9 %.

2.2 Na situaci v Evropě reagovala Evropská komise *Plánem evropské hospodářské obnovy* ⁽²⁾, ve kterém EK zdůraznila koordinovaný přístup, stanovila strategické cíle a navrhla řadu opatření ve čtyřech prioritních oblastech Lisabonské strategie.

2.3 Jednou z oblastí, kam byly směřovány ozdravné akce EU, je ochrana pracovních míst – a lidských zdrojů – a podpora podnikání. EK vyzvala k zahájení rozsáhlé evropské iniciativy na podporu zaměstnanosti a mimo jiné doporučila sledovat stávající a předpokládanou nabídku volných míst a lépe na ni reagovat rozvojem dovedností a jejich zvyšováním.

2.4 Nejdůležitějším faktorem růstu a rozvoje prosperity je schopnost zemí vytvářet kvalitní pracovní příležitosti. Politika vytvářející pracovní příležitosti a růst staví na několika základních kamenech. Moderní, inkluzivní, flexibilní a konkurenceschopný trh práce zahrnuje široké spektrum činností a úkolů. Kromě toho je jedním z hlavních pilířů EU volný pohyb pracovních sil. Cílem je usnadnit občanům práci v jiném členském státě a zlepšit nabídku pracovních příležitostí, ale také dát podnikům k dispozici širší a flexibilnější nabídku pracovních sil a zlepšit přizpůsobování se potřebám trhu práce.

2.5 Závěry jarního summitu Rady EU v roce 2009 jasně zdůrazňují, že je nutné se zaměřit na zvýšení kapacity EU pro zvyšování dovedností na všech úrovních, pro předvídání a zohledňování potřeb trhu práce. Zazněl také důrazný apel na členské státy pro naplňování integrovaného doporučení 24 a adaptaci jejich vzdělávacích systémů a systémů odborné přípravy na požadavky nových kompetencí.

2.6 Mimořádný Summit EU o zaměstnanosti, který se konal dne 7. května 2009 v Praze, přijal deset konkrétních opatření, která se zaměřují na dlouhodobé i krátkodobé výzvy a která by měla být provedena na vnitrostátní i evropské úrovni společně se sociálními partnery. Čtyři z těchto opatření se týkají vzdělávání, odborné přípravy, celoživotního učení, učňovského školství, podpory mobility, lepšího předvídání dovedností a jejich sladování s potřebami trhu práce.

⁽¹⁾ Doporučení EP a Rady (2008/C 111/01) o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání.

⁽²⁾ Plán evropské hospodářské obnovy, KOM(2008) 800 v konečném znění, 26. listopadu 2008.

3. Obecné připomínky

3.1 Komise zveřejnila v roce 2008 svoje sdělení *Nové dovednosti pro nová pracovní místa: Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací* ⁽³⁾, ve kterém ve světle současné krize zdůraznila potřebu posílení lidského kapitálu a zaměstnatelnosti cestou zvyšování dovedností. Cílem návrhu EK je zlepšení kapacity Unie v oblasti vyhodnocování a předvídání dovedností a jejich lepší sladování s charakterem nově vytvářených pracovních míst.

3.2 Komise jednak přináší první vyhodnocení dovedností v souladu s potřebami trhu práce do roku 2020, jednak také nabízí systematický proces sledování, vyhodnocování a včasné identifikace budoucích potřeb trhu práce. Prostřednictvím programu PROGRES a programů celoživotního vzdělávání se zaměří i na nové způsoby měření dovedností.

3.3 Komise mobilizuje současné nástroje pro účinnou realizaci těchto procesů a současně vytváří nástroje nové, které mají proces posílit nebo zjednodušit. Klade důraz na politiky flexikurity a aktivaci opatření vedoucí ke zvyšování dovedností. K nově navrhovaným nástrojům patří *Evropský monitor trhu práce*, standardizovaný mnohojazyčný katalog povolání a dovedností, a tzv. „*Match and Map*“, nástroj usnadňující život uživatelům EURESU. Zmíněna je i klíčová úloha Evropského sociálního fondu (ESF) i Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Proces předvídání budoucích potřeb trhu práce má svoje limity, proto je nutno mechanismy a nástroje neustále rozvíjet a zlepšovat a současně sledovat absorpční kapacitu jednotlivých členských států.

3.4 Komise také zcela správně zdůrazňuje rostoucí význam transversálních kompetencí a měkkých dovedností (soft skills), jako je týmová práce, jazykové a komunikační dovednosti. Speciální pozornost musí být věnována zvyšování standardů a dosažených úrovní gramotnosti a znalosti základních početních úkonů (numeracy) již od útlého věku.

3.5 Dobrou praxí se zdá být vytváření sektorových rad pro dovednosti (SSC = Sector Skills Council) na základě dohod mezi zaměstnavateli, vzdělávacími institucemi a dalšími zainteresovanými stranami v rámci jednotlivých odvětví. Činnost těchto rad může být provázána se strukturou odvětvového sociálního dialogu, neboť úloha sociálních partnerů je v tomto smyslu zejména důležitá. ⁽⁴⁾

3.6 Na Radě ministrů pro vzdělávání dne 12. května 2009 se členské státy zavázaly k intenzivnější spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Přijaté priority podtrhují důležitou úlohu, kterou vzdělávání a odborná příprava musí sehrát v širší diskusi o hospodářských a sociálních politikách. Společné výzvy jsou: 1) *pracovní síla, která bude mít správné dovednosti pro zítřejší pracovní místa*, 2) *vyrovnání se s potřebami stárnoucí společnosti*, 3) *intenzivnější globální soutěž*.

3.7 Rada také přijala závěry usilující o posílení partnerství mezi vzdělávacími institucemi a sociálními partnery. Důležitá část úlohy vzdělávání a odborné přípravy v oblasti sociální soudržnosti je schopnost vybavit lidi znalostmi, dovednostmi a kompetencemi, které by usnadnily jejich vstup na trh práce a setrvání na něm. Proto je důležitá úloha sociálních partnerů jako hlavních aktérů trhu práce.

4. Fakta a čísla

4.1 Červnová Rada EU v roce 2008 potvrdila ve svých závěrech svůj požadavek získat souhrnné vyhodnocení požadovaných dovedností v Evropě do roku 2020 – *Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce se zvláštním zaměřením na mládež* ⁽⁵⁾.

4.2 CEDEFOP proto vypracoval analýzu potřeb dovedností za období 2006–2020 ⁽⁶⁾, která zahrnuje 25 členských států EU plus Norsko a Švýcarsko. Analýza předpokládá do roku 2020 vznik 20,3 milionu dodatečných pracovních míst. Dalších 85 milionů míst budou tvořit tzv. „*replacements*“ (místa uvolněná odchody do důchodu nebo odchody ze zaměstnání, jež však nelze považovat za nově vytvořená pracovní místa). Očekává se, že v roce 2020 budou tři čtvrtiny všech pracovních míst tvořit služby.

4.3 V současné době je téměř 40 % lidí zaměstnáno na pozicích vyžadujících dovednosti na vyšší úrovni, jako management, profesionální činnost („*professional work*“) nebo technická místa. V nejbližší dekádě se očekává pokračování expanze zaměstnání vyžadujících dovednosti na vysoké nebo střední úrovni. Růst je očekáván i u některých pracovních míst, která vyžadují žádnou nebo jen nižší úroveň vzdělání.

⁽³⁾ Sdělení Komise *Nové dovednosti pro nová pracovní místa: Předvídání a zohledňování potřeb trhu práce a potřebných kvalifikací*, KOM(2008) 868 v konečném znění, 16. prosince 2008.

⁽⁴⁾ Související stanovisko EHSV TEN/364, CESE 317/2009 *Potřeby vzdělávání a odborné přípravy pro společnost využívající energie ze zdrojů bez emisí uhlíku*.

⁽⁵⁾ CEDEFOP, PANORAMA Series 160, *Skill needs in Europe* (2008).

⁽⁶⁾ Je třeba vzít na vědomí, že analýza byla zpracována před finanční a ekonomickou krizí a nezohledňuje její dopady.

4.4 Pokud bude tento trend pokračovat, tyto změny povedou k polarizaci v růstu pracovních míst. Tato polarizace způsobí, že se poptávka po místech vyžadujících střední úroveň vzdělání (založených na jednoduchých rutinních úkonech) bude snižovat, třebaže na všech pracovních místech budou vyžadováni adekvátně odborně připravení nově nastupující pracovníci z důvodu výrazných odchodů pracovníků do důchodu.

4.5 Současně vzrůstají kvalifikační požadavky u všech kategorií povolání – včetně těch na nejnižším stupínku kvalifikační škály. Tento „upskilling“ trend bývá ovlivněn nabídkou dovedností. Všeobecně vzrostla míra vzdělávání lidí v uplynulých deseti letech tím, že si lidé v mnoha členských státech zvolili možnost získat vyšší vzdělání a starší ročníky – v průměru s nižší kvalifikací – odešly z pracovního trhu do důchodu.

4.6 Závěry Cedefop však zcela jednoznačně zdůrazňují všeobecný a dlouhodobý růst kvalifikační úrovně u mnoha/většiny pracovních míst. Na základě jeho předpovědi z celkového počtu volných pracovních míst v období 2006–2020 téměř 91 % vyžaduje vyšší nebo střední úroveň vzdělání. Současnou kvalifikační strukturu pracovní síly bude potřeba v nadcházející dekáde změnit, neboť stále více volných pracovních míst (až 55 milionů) bude vyžadovat kvalifikace na střední úrovni (což zahrnuje odborné vzdělávání). Necelých 10 milionů pracovních pozic bude volných pro žadatele s žádným nebo nízkým vzděláním.

4.7 Statistiky Eurostatu ukazují, že EU se od roku 2000 dařilo vytvářet kvalitní pracovní místa. Existuje také kladný vztah mezi mírou zaměstnanosti vysokoškolsky vzdělaných lidí a růstem zaměstnanosti. Ve většině členských států EU vzrostla zaměstnanost u vysokoškolsky vzdělaných lidí více než v případě průměrné celkové zaměstnanosti. Na Maltě se například zaměstnanost vysokoškolsky vzdělaných lidí od roku 2000 více než zdvojnásobila, přičemž celková zaměstnanost vzrostla o pouhých 12 %. Současně je třeba sledovat i opačný trend vytváření nejistých pracovních míst.

4.8 Šetření Cedefop tedy přináší řadu implikací:

- Všeobecná poptávka po dovednostech i nadále poroste.
- Politiky budou muset zajistit adaptabilitu pracovní síly na tyto požadavky. Bude dobré vědět, zda jsou úzká místa na trhu práce pouze dočasná nebo přechodná, nebo zda se jedná o dlouhodobý fenomén vyžadující cílené opatření.
- Souvislá odborná příprava a celoživotní učení musí přispět k tomu, aby byly dovednosti lidí konstantně v souladu se strukturálními změnami trhu práce.

— Počet mladých lidí, kteří vstoupí na trh práce v nejbližší dekáde, nemůže naplnit všechny požadavky trhu práce. To bude mít implikace pro systémy vzdělávání a odborné přípravy. Celoživotní učení je zásadní.

— Jakkoliv je vzdělávání a odborná příprava důležitá pro lepší reakci na požadavky trhu práce, nemůže vyřešit problém překvalifikace nebo podkvalifikace.

— Důležité je dobré ohodnocení dovedností, zamezení ztráty dovedností a využití těch, které máme.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Cílem Komise je zajistit shodu mezi nabízenými dovednostmi a potřebami trhu práce. Také odstranění stávajících překážek včetně administrativních bariér, které povede k volnému pohybu pracovníků v rámci EU, jakož i jasnější informace o trendech trhu práce by přispěly k posílení profesní, sektorové a geografické mobility (7) a k lepší shodě mezi kvalifikacemi pracovníků a pracovními příležitostmi. Důležité je i posílení tzv. „transition mobility“, tedy v případě ztráty zaměstnání snadnější přesun k novému a kvalitnímu pracovnímu místu se zárukou jistoty (konceptu flexikurity).

5.2 Komise ve svém pracovním dokumentu doprovázejícím sdělení (8) uvádí definici pojmů jako kvalifikace, znalosti, dovednosti a kompetence, praxe však dokazuje velkou rozmanitost přístupů k těmto pojmům v jednotlivých členských státech. Komise by měla jasněji definovat, v jakém rozsahu je dovednost v jejím sdělení chápána.

5.3 Problém s dovednostmi v Evropě existoval již před současnou krizí. Již před více než 10 lety upozorňovaly evropské instituce a managementy podniků, že Evropa neprodukuje, nepřiláká a neudrží dostatek vědců, inženýrů, IT specialistů, kolik si vyžaduje evropský průmysl. Situace se stává akutní a čísla ukazují na pokračující nedostatek zájmu mladé generace o vědní obory. Nedostatek dovedností odpovídajících potřebám trhu v Evropě roste a je časovanou bombou na cestě Evropy ke konkurenceschopnosti. Odpovídající úroveň dovedností, zvýšený přístup k informacím a strukturální zlepšení budou mít pozitivní dopad zejména na MSP.

(7) Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 14.

(8) Pracovní dokument EK SEK (2008) 3058 doprovázející sdělení KOM(2008) 868 v konečném znění.

5.4 Přínos pro rozvoj Unie může mít i přistěhovalectví z třetích zemí, zejména vzhledem ke klesající nabídce práce v mnoha zemích. Nový přístup EU k ekonomické migraci z třetích zemí a příliv talentů z jiných částí světa může být jen dočasným lékem. Praxe ukáže, zda zavedení tzv. *modrých karet* pomůže Evropě k úspěchu v bitvě o talenty. Evropa v současné době využívá jen 2 % vysoce kvalifikovaných pracovníků z třetích zemí.

5.5 Nyní, kdy Evropa vstoupila do období turbulencí, si problém nedostatku potřebných dovedností vyžaduje další pozornost a zviditelnění. Evropa navíc vykazuje ve střednědobém a dlouhodobém horizontu další potenciál pro vytváření pracovních míst – jak nových, tak uvolněných –, nicméně *netto* projekce tvorby pracovních míst ukazuje polarizovanou expanzi pracovních míst, s velkým nárůstem pracovních míst vyžadujících vyšší úroveň dovedností.

5.6 Snížit počet zaměstnanců v době omezené poptávky je velice krátkozraké řešení. Budování dovedností je dlouhodobý a nákladný proces, ať už jde o formální vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) nebo firemní (firemní kultura, specifika organizace, vztahy se zákazníky). Ekonomické oživení by bylo nemožné, pokud by se podniky potýkaly s nedostatkem dostatečně kvalifikované pracovní síly.

5.7 Předvídatý a na budoucnost orientovaný scénář si vyžaduje společné akce vlád a soukromého sektoru:

- Přesměrovat financování ESF na odbornou přípravu a rekvalifikace v letech 2007–2013.

- Iniciovat společné akce a partnerství soukromého a veřejného sektoru.

- Provádět společnou politiku zaměřenou na omezení počtu předčasných odchodů ze škol a povzbuzení zájmu mladých lidí o matematiku, vědu a kariéru v oblasti inženýringu, informačních a komunikačních technologií a ochrany životního prostředí.

- Posílit a rozvinout partnerství škol a univerzit na vysoké úrovni, a to cestou plánovaných stáží, které by studentům zejména v posledních měsících studia umožnily přímý kontakt se světem práce, do něhož je studium směřuje.

- Podpořit mobilitu dovedností v rámci Evropy.

- Posílit inovativní přístup ke vzdělávání, včetně e-učení a učení na dálku.

- Mobilizovat potenciál kategorií postižených vyloučením, které jsou stále schopné vzdělávání a na jejichž začlenění jsou již vynakládány značné rozpočtové prostředky (chudoba, nezaměstnanost, postižení, diskriminace atd.).

- Řešit vzdělávání přistěhovalců.

5.8 Evropa musí zlepšit svoji „Skills Pyramid“⁽⁹⁾ – gramotnost a základní dovednosti, profesní znalosti, tzv. GKE talenty („Global Knowledge Economy talents“). V současné době má Evropa v mnoha zemích daleko k tomu, aby měla takovou pyramidu dovedností, která by mohla naplnit její ambice.

5.9 Pokud Evropa bude chtít vygenerovat, zajistit a udržet takové dovednosti, které potřebuje, bude muset učinit řadu opatření jak na nabídkové, tak na poptávkové straně evropských dovedností. Poptávkovou stranu jistě ovlivní potřeby rostoucích sektorů, dlouhodobě i rychle se rozvíjející globální i místní priority a dodatečné trendy související s globálními zdroji nebo demografickým vývojem. Pokud jde o nabídkovou stranu, evropský „pool“ práce bude ovlivněn hlavně demografickými trendy, nízkou mobilitou, schopností Evropy produkovat takové dovednosti, jaké potřebuje.

5.10 Výbor opakovaně zdůrazňuje důležitost kvality vzdělávání učitelů⁽¹⁰⁾. Vzdělávání a profesní příprava učitelů musí být propojeny s klíčovými politikami v oblasti inovací, výzkumu a podnikání. Příprava učitelů musí již zahrnovat komponenty, které jim umožní lépe se orientovat na změny na trhu práce a rozvoj odpovídajících dovedností na všech úrovních vzdělávání.

5.11 Klíčová je v tomto ohledu úloha sociálních partnerů. Spolupráce podniků a školských institucí musí mít zcela konkrétní výsledky, zejména pokud jde o stanovení osnov škol a vytváření soustav povolání a soustav kvalifikací na národní úrovni. Tyto musí odrážet požadavky zaměstnavatelů na plnění konkrétních úkolů na podnikové úrovni. Důležitá je příprava učňů, stáže mladých pracovníků a zvýšení atraktivnosti potřebných oborů. Pozornost Komise by se měla zaměřit primárně na úkoly, které je třeba plnit na podnikové úrovni, a následně na dovednosti. Je potřeba důsledně rozlišit potřeby malých a velkých podniků.

⁽⁹⁾ Podkladový dokument pro European Business Summit 2009, INSEAD (The Business School for the World) ve spolupráci s firmou Microsoft a FEB (Federation of Enterprises in Belgium).

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 151, 17.6.2008, s. 41.

5.12 Evropa bude muset vzít v úvahu i dopady adaptace na klimatické změny na zaměstnanost. Globální oteplování bude mít dopad na výrobní faktory a procesy. EK již pracuje s řadou analýz týkajících se nového nízkouhlíkového ekonomického konceptu a s tím spojené tvorby tzv. „green jobs“ a „Eco-Industries“. První výsledky ukazují omezený zdroj dat, nepřesnost a velký rozptyl projekcí o dopadech změny klimatu na trhy práce. Přesun k nízkouhlíkové ekonomice musí být vnímán jako dlouhodobý proces, během něhož se trhy práce budou postupně adaptovat.

5.13 EK se ve svém sdělení zaměřila především na vytváření nových pracovních míst a zvyšování dovedností pro tato budoucí pracovní místa. EU musí také efektivně využít stávající potenciál trhu práce a zvyšovat kvalifikaci a adaptabilitu pracovníků, kteří přišli o zaměstnání nebo jsou jeho ztrátou ohroženi. Pozornost je tedy třeba věnovat také rekvalifikacím, dalšímu odbornému vzdělávání a celoživotnímu učení. Na druhé straně musí být EU schopna zajistit podmínky pro vytváření produktivních, kvalitních a dobře placených pracovních míst.

5.14 Iniciativy směřující ke zvyšování dovedností musí reflektovat i ambice a potřeby jednotlivců. Vzdělání má zásadní význam pro svobodnou volbu občanů a jejich možnosti individuálního rozvoje. Úloha vzdělávání tkví z hlediska trhu práce i ve zprostředkovávání znalostí a dovedností jednotlivcům, neboť ty jsou nezbytné ke splnění neustále se měnících požadavků, a tím i k zaručení vysoké úrovně zaměstnatelnosti.

5.15 Politiky zaměřené na zvyšování dovedností a adaptabilitu pracovní síly musí být založeny na principech rovnosti pro všechny občany a nediskriminace. To znamená odstranění všech stávajících překážek v systémech vzdělávání a odborné přípravy, jak formálních, tak v rámci podniků. Tyto překážky mají dopad především na zvláště zranitelné skupiny, jako jsou starší pracovníci a osoby s postižením.

5.16 Závěry Rady ministrů pro vzdělávání z 12. května 2009 také zdůrazňují důležitou úlohu sociálních partnerů. Evropští sociální partneři věnují v rámci evropského sociálního dialogu pozornost oblasti vzdělávání a odborné přípravy v souvislosti s potřebami trhu práce. V roce 2002 vypracovali společně *Akční rámec pro celoživotní rozvoj kompetencí a kvalifikací* a v roce 2006 *Analýzu klíčových elementů trhu práce*, ze které budou vycházet společné aktivity v rámci jejich třetího *Pracovního programu*

2009–2010 – *Autonomní dohoda o inkluzivních trzích práce a zpráva o zaměstnanosti*.

5.17 V závěrech Rady zazněl rovněž apel na posilování partnerství s občanskou společností a na spolupráci všech příslušných zainteresovaných stran – podniků, vzdělávacích institucí, veřejných služeb zaměstnanosti apod. Spolupráce s relevantními nevládními organizacemi a sociální iniciativy mohou být komplementární k tradičnímu sociálnímu dialogu.

5.18 Jedním z největších přínosů OMC (otevřené metody koordinace) v oblasti vzdělávání a odborné přípravy na evropské úrovni je evropský rámec kvalifikací (EQF – *European qualifications framework*). Ten by měl přispět k větší transparentnosti a srovnatelnosti kvalifikací, a tím k větší mobilitě v Evropě.

5.19 Evropský sociální fond (ESF) se ukázal jako užitečný nástroj, pokud se týče potřeb Evropy v oblasti odborného vzdělávání. Zlepšení do budoucna může přinést odstranění byrokratických postupů, dublování s iniciativami strukturálních fondů a větší zapojení sociálních partnerů.

5.20 Nástrojem sledování pokroku se stanou tzv. *referenční úrovně evropských průměrných výsledků* (evropské referenční úrovně). Členské státy se dohodly, že v roce 2020:

- alespoň 15 % dospělých by se mělo účastnit programů celoživotního učení,
- podíl 15letých žáků, kteří mají problémy se čtením, matematikou a přírodními vědami, by měl být nižší než 15 %,
- podíl osob ve věku od 30 do 34 let s dokončeným terciárním vzděláním by měl činit minimálně 40 %,
- podíl osob předčasně ukončujících vzdělávání a odbornou přípravu by měl být nižší než 10 %,
- vzdělávání v raném věku by se mělo účastnit alespoň 95 % dětí ve věku od 4 let do věku, kdy mají zahájit povinnou školní docházku.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům

(KOM(2009) 262 v konečném znění)

(2010/C 128/14)

Zpravodaj: **pan PARIZA CASTAÑOS**

Spoluzpravodaj: **pan PÎRVULESCU**

Dne 10. června 2009, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, se Komise rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě – Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům

KOM(2009) 262 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009. Zpravodajem byl pan PARIZA CASTAÑOS, spoluzpravodajem pan PÎRVULESCU.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 152 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Doporučení

1.1 V posledních letech ztratila ochrana a podpora lidských práv v agendě EU na významu. Politickou prioritou byla bezpečnost států, která jako by byla neslučitelná s rozvojem svobody a ochrany základních práv.

1.2 Politiky přijaté v oblasti bezpečnosti a práva musí chránit hodnoty svobody. EHSV je toho názoru, že základem těchto politik musí být ochrana základních práv, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a Listinou základních práv EU.

1.3 Bezpečnostní politiky nesmějí narušovat základní hodnoty (lidská práva a svobody) a demokratické zásady (právní stát) sdílené celou EU. Svoboda osob nesmí být omezována cílem bezpečnosti společnosti a státu. Některé politické návrhy opakují chybu z minulosti: zvýšení bezpečnosti obětovat svobodu.

1.4 Ochranu základních práv a svobod je třeba posílit prostřednictvím viditelné a silné politické autority na úrovni EU, a proto EHSV podporuje návrh předsedy Durãa BARROSA na vytvoření místa evropského komisaře pro spravedlnost, základní práva a občanské svobody. Výbor doufá, že jeho útvaru budou poskytnuty politické nástroje a organizační a finanční zdroje nezbytné k výkonu tak zodpovědných úkolů.

1.5 Nicméně Výbor lituje, že přistěhovalectví a azyl spadají spolu s otázkami vnitřní bezpečnosti do kompetence jiného komisaře. Spojení přistěhovalectví s bezpečností a jejich oddělení od

ochrany práv znamená chybný politický signál. EHSV navrhuje, aby v nové Evropské komisi byly imigrační politika a azylová politika spojeny s ochranou základních práv pod jedním politickým vedením.

1.6 Jakmile Lisabonská smlouva vstoupí v platnost, politiky z oblasti svobody, bezpečnosti a práva se budou opírat o širší právní základ, a proto se EHSV domnívá, že Evropská unie může dosáhnout ambicióznějších cílů, než navrhuje Komise.

1.7 EHSV doporučuje, aby se v oblasti bezpečnosti, svobody a práva přehodnotily právní předpisy týkající se svobody cestování, aby muselo být změněno nařízení (ES) č. 2252/2004.

2. Prostor svobody, bezpečnosti a práva

2.1 Prostor svobody, bezpečnosti a práva Evropské unie nyní vstupuje do rozhodující fáze. Od roku 1999 Rada přijala dva pětileté programy: program z Tampere (1999–2004) a Haagský program (2004–2009).

2.2 Deset let po Tampere ještě nebylo dosaženo stanovených cílů. EU stále ještě není jednotným prostorem svobody, bezpečnosti a práva. V průběhu těchto let bylo dosaženo menších pokroků, než bylo třeba⁽¹⁾, a navíc pokroků odlišné úrovně. Zasedání Evropské rady ve Stockholmu může být novou příležitostí k navázání na očekávání z Tampere.

⁽¹⁾ Bývalý místopředseda pan Fratini prohlásil, že bylo dosaženo jen 53 % cílů.

2.3 Společná politika v oblasti přistěhovalectví, azylu a hranic značně pokročila s výjimkou otázek legálního přistěhovalectví a přistěhovalectví za účelem práce, které v Radě nadále podléhají pravidlu jednomyslnosti.

2.4 Politiky související s policejní a soudní spoluprací v trestních věcech podléhaly řízení na mezivládní úrovni, vysoké míře nedůvěry a pravidlu jednomyslnosti, což nesmírně ztížilo přijetí společných legislativních úprav na evropské úrovni.

2.5 Stockholmský program se bude pravděpodobně uskutečňovat v době, kdy bude platit Lisabonská smlouva, což znamená, že řada těchto politik bude přijata v Radě běžným postupem a legislativním postupem spolurozhodování s Parlamentem, což umožní EU stanovit si ambicióznější cíle, přestože stávající Smlouva rovněž umožňuje rozvoj prostoru svobody, bezpečnosti a práva, jaký Evropa potřebuje.

2.6 Součástí procesu směřujícího k přijetí Stockholmského programu již bylo několik příspěvků, mimo jiné například Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu ⁽²⁾, zprávy Skupiny pro budoucnost evropské politiky v otázkách vnitřních a soudních věcí ⁽³⁾ a příspěvky obdržené Evropskou komisí v rámci veřejné konzultace k tématu „Svoboda, bezpečnost a právo: Co nám přinese budoucnost? Konzultace o prioritách pro příštích pět let“, jež proběhla od září do listopadu 2008 ⁽⁴⁾.

2.7 Komise zveřejnila v červnu roku 2009 sdělení s názvem „Prostor svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanům. Více svobody v bezpečnějším prostředí“ ⁽⁵⁾, na němž se zakládá toto stanovisko, jež vyjadřuje postoj a doporučení EHSV ke Stockholmskému procesu.

2.8 EHSV rovněž připravuje stanovisko z vlastní iniciativy ⁽⁶⁾ s cílem navrhnout, aby politiky a legislativa EU týkající se přistěhovalectví a hranic řádně dodržovaly lidská práva a aby ve středu jejich pozornosti byla svoboda a bezpečnost všech osob. Zmíněné stanovisko je součástí příspěvku EHSV k přípravě Stockholmského procesu.

(2) Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, Rada Evropské unie, Brusel, 13440/08, 24. září 2008.

(3) Zpráva Skupiny pro budoucnost o politice vnitřních věcí (*The Future Group*), „Freedom, Security, Privacy: European Home Affairs in an Open World“, červen 2008.

(4) http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_0001_en.htm.

(5) KOM(2009) 262 v konečném znění.

(6) Stanovisko EHSV ze dne 4. září 2009 k tématu Dodržování základních práv v evropských politikách a právních předpisech v oblasti přistěhovalectví, zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS (viz s. 29 aktuálního Úředního věstníku).

3. Obecné připomínky

3.1 Výbor souhlasí s myšlenkou, aby politická priorita stockholmské agendy vycházela z rozpracování evropského prostoru svobody, bezpečnosti a práva, který by byl ve službách občanů, a podporuje ji. Jedním z nejdůležitějších úkolů pro následujících pět let, zejména po přijetí Lisabonské smlouvy, bude **vytváření Evropy občanů**, což je cíl, jakému bude nutné přizpůsobit politické priority Unie. Výbor před třemi lety přijal stanovisko z vlastní iniciativy ke zlepšení viditelnosti a efektivity evropského občanství ⁽⁷⁾. Je třeba posílit kvalitu institutu evropského občanství, aby bylo otevřenější, více podporovalo rovnost a integraci a zamezovalo tak jakémukoli typu diskriminace.

3.2 EHSV rovněž vítá, že sdělení řadí mezi priority „**Evropu práv**“, neboť ochrana základních práv a svobod uvedených v Listině základních práv je zásadní hodnotou EU ⁽⁸⁾.

3.3 Přestože evropský systém ochrany základních práv je již dosti rozvinutý, skutečné dodržování těchto práv není v EU zabezpečeno, zejména ve fázích zavádění do praxe a používání práva Společenství na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Stockholmský program by měl obsahovat **jasnou, ambiciózní a úplnou strategii pro ochranu a zachování základních práv v prostoru svobody, bezpečnosti a práva** a zajistit solidní a globální „Evropu práv“ prostřednictvím různých úrovní správy.

3.4 V posledních letech dala EU přednost bezpečnosti před lidskými právy, právem a svobodou. Výbor je toho názoru, že vytvoření skutečného prostoru svobody, bezpečnosti a práva vyžaduje náležité vyvážení těchto tří hodnot. Politiky přijaté v oblasti bezpečnosti musí chránit hodnoty svobody a právního státu. Základem těchto politik musí být ochrana základních práv, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod a Listinou základních práv EU.

3.5 Protože lidská práva jsou univerzální a nedělitelná, musí být chráněna a zaručena všem osobám, nejen občanům Unie. „Evropa práv a spravedlnosti“ se nemůže omezovat na osoby, které mají národnost některého z členských států, ale musí se vztahovat na všechny osoby, jež sídlí na území Unie. Jinak by byl rozměr oblasti prostoru svobody, bezpečnosti a práva týkající se osob neslučitelný s hodnotami a zásadami, na kterých byla Evropská unie založena (nediskriminace, rovné a spravedlivé jednání a solidarita). Stockholmský program by měl zohlednit, že řada práv a svobod zmíněných v mezinárodních a evropských úmlouvách a smlouvách se vztahuje na všechny, bez ohledu na národnost, státní příslušnost či administrativní postavení migranta.

(7) Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 163.

(8) Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 69.

3.6 Tento program musí čerpat z programu z Tampere z roku 1999, v němž Rada přijala jako jednu ze základních myšlenek zásadu rovného zacházení a nediskriminace mezi evropskými občany a státními příslušníky třetích zemí, kterou by bylo možné posílit v nové Smlouvě, jež učiní Listinu základních svobod EU právně závaznou a otevře možnost k tomu, aby Unie přistoupila k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv.

3.7 EHSV se domnívá, že po roce 2011 je třeba posílit úlohu Agentury pro ochranu základních práv EU, a to navýšením rozpočtu a prostřednictvím nových evaluačních kompetencí a také zlepšením spolupráce s ostatními evropskými agenturami, jako je evropský inspektor ochrany údajů či evropský veřejný ochránce práv. Taktéž je třeba zvýšit nezávislost agentury na vládách a zabezpečit účast EHSV jakožto zástupce občanské společnosti.

3.8 K zajištění úspěchu Stockholmského programu Komise navrhuje **metodu**, která bude založena na pěti hlavních tematických okruzích, jež EHSV podporuje: 1. náležitá integrace politiky spravedlnosti a politiky vnitřních záležitostí do ostatních politik EU; 2. snížení nesrovnalostí mezi normami přijatými na evropské úrovni a jejich používáním na vnitrostátní úrovni; vypracování konkrétních opatření; 3. zlepšování kvality evropských právních předpisů a jejich dopadu; 4. zlepšení používání hodnocení zavedených nástrojů a zřízených agentur; 5. podpora náležitými nástroji financování.

3.9 EHSV je instituce, která bude velmi aktivně pokračovat ve spolupráci při hodnocení kvality a přidané hodnoty evropských politik, jejich vlivu na základní práva a zásadu proporcionality a jejich účinků v etických, sociálních a ekonomických okruzích.

3.10 Výbor může také nadále spolupracovat na **evropské strategii pro zlepšování právních předpisů a hodnocení** kvality a kvalitní správy evropského právního systému a hodnocení používání a účinků norem přijatých v jeho rámci.

3.11 Se Stockholmským programem musí být závazky Evropské unie serióznější a jasnější z hlediska cílů a záměrů. Výbor doporučuje, aby byl stanoven soubor klíčových ukazatelů a úvodní seznam cílů, kterých by bylo vhodné dosáhnout a jež umožní vypracovat objektivní hodnocení dosaženého pokroku jak během plnění programu, tak po jeho skončení.

3.12 EHSV schvaluje přijaté hlavní směry působení, avšak doporučuje, aby byly priority programu formulovány jasněji a aby byly doplněny o závazky finanční podpory.

3.13 EHSV uznává cenný přínos Rady Evropy v podobě mnoha usnesení a doporučení ohledně účinnosti a řádného uplatňování práva a vyzývá Komisi, aby jejich obsah začlenila do

budoucích předpisů v oblasti civilního a trestního soudnictví v Evropské unii ⁽⁹⁾.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Podpora práv osob – Evropa práv a právní stát

4.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv, kterou v roce 1948 schválilo Valné shromáždění Organizace spojených národů, vyhlazuje všeobecnou platnost jednotného systému zásad a hodnot; Evropská úmluva o lidských právech, která byla ratifikována v Římě v roce 1950 a k níž se připojily všechny členské státy, a Evropský soud pro lidská práva jsou základem a zárukou pro dodržování lidských práv na celém území EU.

4.1.2 Listina základních práv EU zavádí nová práva, která nebyla obsažena v Evropské úmluvě o lidských právech. Listina posílí právní jistotu ochrany základních práv osob, bude platit pro evropské instituce a členské státy, zejména při použití práva EU.

4.1.3 **Právo na volný pohyb osob** je jedno ze zásadních práv evropských občanů. Zrušení kontroly na vnitřních hranicích a svoboda pohybu a pobytu uvnitř schengenského prostoru představují jedny z nejvýraznějších úspěchů, jichž bylo v posledních deseti letech evropské integrace dosaženo.

4.1.4 Nicméně EHSV si přeje vyjádřit znepokojení, neboť pozoruje, že výkonu tohoto práva ještě brání řada překážek a komplikací ve velké části Unie. Výbor se domnívá, že není náležité provedena směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Komise ⁽¹⁰⁾, Evropský parlament a řada expertních zpráv označují provedení za neuspokojivé, a navíc nebyly dodrženy termíny jeho dokončení ⁽¹¹⁾.

4.1.5 EHSV vítá sdělení Komise věnované hlavním směrům zaměřeným na lepší provádění a použití dané směrnice. Jakoukoli odchylku a výjimku, kterou mohou použít celostátní orgány v oblasti volného pohybu osob, je třeba vykládat restriktivně a v plném souladu s judikaturou Soudního dvora Evropských společenství ⁽¹²⁾. Je třeba posílit ochranu pracovních a sociálních práv přeshraničních pracovníků, jak již Výbor navrhl v několika stanoviscích ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ Viz Relevant Council of Europe Resolutions and Recommendations in the field of efficiency and fairness of justice (Hlavní usnesení a doporučení Rady Evropy v oblasti efektivnosti a nestrannosti soudnictví), CE-PEJ(2003)7 rev., 13. listopadu 2003.

⁽¹⁰⁾ KOM(2008) 840 v konečném znění.

⁽¹¹⁾ 30. dubna 2006.

⁽¹²⁾ KOM(2009) 313 v konečném znění.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 14 a Úř. věst. C 325, 30.12.2006, s. 43.

4.1.6 V souvislosti s posílením ochrany **práv dítěte** přijal EHSV několik stanovisek ⁽¹⁴⁾, jejichž cílem je podpořit, aby EU dodržovala mezinárodní smlouvy, a vyžaduje spuštění strategie, podle níž by členské státy měly bezodkladně dostát svým závazkům platným na evropské a mezinárodní úrovni, pokud jde o práva dítěte, zejména závazky platné v rámci Úmluvy OSN o právech dítěte.

4.1.7 EHSV by rád zdůraznil význam respektování **rozmanitosti a ochrany zranitelných osob**. Úkoly související s rozmanitostí se týkají různých menšin (například Romů) a velkého počtu přistěhovalců.

4.1.8 Výbor nedávno přijal různá stanoviska za účelem posílení legislativy proti diskriminaci ⁽¹⁵⁾ a navrhl, aby byly zlepšeny nástroje pro boj proti diskriminaci, rasismu, násilí, homofobii a xenofobii. Občanská společnost může hrát stěžejní roli, pokud jde o dohled nad správným praktickým používáním norem Společenství.

4.1.9 Po vstupu Listiny základních práv v platnost bude mít Evropská unie k dispozici nové právní základy k **ochraně pracovních a sociálních práv**. Výbor v budoucnu přijme nové iniciativy usilující o vypracování evropských politik, které posílí ochranu těchto práv, a navrhuje Evropské komisi, aby zařadila pracovní a sociální práva pracujících mezi své priority.

4.1.10 EU vyvíjí **bezpečnostní politiku a politiku kontroly hranic** založené na používání nových technologií a informačních systémů. Je třeba myslet na etické a právní důsledky, jež mají tyto politiky na **ochranu osobních údajů a soukromí osob**.

4.1.11 EHSV je toho názoru, že organizovaná občanská společnost by se mohla v úzké spolupráci s orgány pro ochranu údajů a veřejnými ochránci práv na vnitrostátní a evropské úrovni podílet na vyhodnocení situace, aby byly dodržovány **zásady účelnosti, proporcionality, legitimacy, bezpečnosti a důvěrnosti**.

4.1.12 V četných konzultacích s evropskou občanskou společností bylo zdůrazňováno to, že svoboda pohybu podléhá nepřiměřeným bezpečnostním opatřením, jako je zavádění biometrických prvků a technologií identifikace na základě rádiové frekvence (RFID) do cestovních dokladů. EHSV ve svém stanovisku ⁽¹⁶⁾ uvedl, že RFID „není zralá technologie“ a že může představovat zásah do základních lidských svobod.

4.1.13 Stockholmský program musí stanovit, že vzhledem k rychlému vývoji těchto technologií může být nezbytné přijmout nové politické a legislativní iniciativy na ochranu základních práv, zejména v souvislosti s ochranou osobních údajů. Komise musí zahájit **informační a osvětové kampaně** k otázce práv a nebezpečí souvisejících s používáním informačních technologií.

4.1.14 Nízká účast v nedávných volbách do EP jasně ukázala, že řada evropských občanů je nespokojena s kvalitou svého občanství a některých politik EU. Výbor sdílí s Komisí cíl, jímž je zlepšení demokratického života a **aktivní účast evropských občanů**. V odpovědi na rostoucí nezájem občanů členských států o politiku Společenství doporučuje EHSV přijmout soubor opatření zaměřených na podporu aktivního evropského občanství. Výbor souhlasí s myšlenkou pořádat volby do Evropského parlamentu v týdnu kolem 9. května a s tím, aby volební kandidatury, kampaně a programy měly méně národní a **více evropský** charakter.

4.1.15 EHSV se domnívá, že je třeba rozšířit základ našich demokracií a začlenit nové občany tak, aby měli stejná práva a povinnosti. Evropská a vnitrostátní občanská práva musí počítat se všemi nejrozličnějšími rozdíly, které vznikly na základě národnosti, etnika, náboženství či kultury a částečně souvisejí s přistěhovalectvím.

4.1.16 EHSV přijal stanovisko z vlastní iniciativy ⁽¹⁷⁾ určené Konventu, v němž navrhuje, **aby bylo občanství Unie udělováno všem státním příslušníkům třetích zemí, kteří mají postavení dlouhodobě pobývajících rezidentů**. Výbor navrhuje institucím EU, aby tento návrh zohlednily ve Stockholmském programu.

4.2 *Usnadnit život občanům – Evropa jako prostor práva a spravedlnosti Zabezpečit právo a spravedlnost ve světě otevřené Evropě*

4.2.1 **Vzájemné uznávání soudních rozhodnutí**

4.2.1.1 EHSV vítá úsilí o vzájemné uznávání, které je nadále základním kamenem pro vytvoření evropského soudního prostoru. Ten musí být v souladu s právními tradicemi všech členských států a zabezpečit posílení prostoru svobody a odpovědnosti. Unie musí mít společný normativní základ. Na druhou stranu, každý donucovací systém, ať již jde o společná pravidla či o členské státy, se musí řídit právními omezeními, jejichž účelem je zabránit jakémukoli možnému zneužití – normy nesmějí v žádném případě narušovat svobody a lidská práva, ale musí zaručit ochranu občanských a sociálních práv.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006, s. 65.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 182, 4.8.2009, s. 19 a Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 102.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 256, 3.9.2007, s. 66.

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 208, 3.9.2003, s. 76.

4.2.1.2 Vzájemné uznávání by se mohlo rozšířit i na oblasti, které dosud nebyly předmětem regulace, jako jsou například režim, jímž se řídí otázky dědictví a závětí, majetkový režim a majetkové důsledky rozluky partnerů, stejně jako všechny oblasti každodenního života občanů Unie. Vzájemné uznávání je třeba uplatnit na všechny podoby občanského svazku, které jsou v členských státech právně uznávány.

4.2.1.3 V občanských věcech by bylo třeba zrušit postup *exequatur*, který členské státy používají pro rozhodnutí občanské a obchodní povahy přijatá v jiných členských státech, a rozšířit vzájemné uznávání na oblasti, jež nejsou pokryty. V trestních věcech musí být zásada vzájemného uznávání uplatňována trvale ve všech stádiích řízení. Stejně tak musí být rozšířena na opatření spojená s ochranou obětí a svědků, jakož i na případy promlčení práv.

4.2.2 Posílit vzájemnou důvěru

4.2.2.1 Za účelem posílení vzájemné důvěry mezi soudními systémy je třeba posílit a podpořit vzdělávání soudních zaměstnanců prostřednictvím přípravy společných nástrojů. Je třeba podněcovat a podporovat výměny soudních úředníků, a to jak prostřednictvím právního fóra a aktivit různých profesionálních sítí, tak pomocí systému typu Erasmus. Ke zlepšení komunikace a výměny osvědčených postupů by bylo vhodné posílit Evropské justiční fórum.

4.2.2.2 Je třeba nadále posilovat vzájemnou důvěru cestou důraznější podpory, zvláště z finančního hlediska, programů odborného vzdělávání soudních složek i budováním profesionálních sítí. Tato opatření musí být provázena výměnami osvědčených postupů a přípravou inovačních projektů v oblasti modernizace soudnictví.

4.2.3 Usnadnit přístup ke spravedlnosti – jedna z priorit

4.2.3.1 Kroky podniknuté na evropské úrovni v trestních věcech za účelem zlepšení vzájemného uznávání soudních rozhodnutí se nesmějí soustředit výhradně na terorismus, organizovaný zločin a útoky na finanční zájmy Unie, ale musí též řešit jevy, které znamenají porušení lidských práv a základních svobod. Rostoucí mobilita občanů členských států uvnitř hranic Unie je vyvolává diskriminaci a zneužívání – jak v soukromém životě, tak na pracovišti.

4.2.3.2 Unie bude muset posílit stávající struktury pro poskytování právní pomoci, v případě potřeby mobilizovat elektronické prostředky (e-justice)⁽¹⁸⁾, kdy je jejich použití nezbytné, a zejména dbát na usnadnění přístupu občanů k soudnímu překladači a tlumočení. Stejně tak se bude muset snažit zjednodušit postupy pro ověřování listin a dokumentů. Rovněž bude třeba zlepšit pomoc poskytovanou obětem porušení předpisů, čímž se zejména miní nadnárodní věci.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV ze dne 30. září 2009 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – Směrem k evropské strategii pro elektronické soudnictví (e-justice), zpravodaj: pan PEGADO LIZ (Úř. věst. C 318, 23.12.2009, s. 69).

4.2.4 Úloha soudních kruhů při podpoře hospodářské činnosti

4.2.4.1 Je třeba zlepšit výkon soudních rozhodnutí, zvláště zavedením evropského řízení o bankovním obstavení. U budoucích návrhů právních předpisů bude možno využít prací na vytvoření společného referenčního rámce v oblasti smluvního práva a bude možné vypracovat vzory smluv a zavést volitelné evropské systémy v jasně stanovených oblastech vnitřního trhu (28. systém). Bylo by vhodné pokračovat v harmonizaci týkající se použitelného práva v oblasti pojistných smluv a práva společnosti.

4.2.4.2 Zejména v období krize musí evropský soudní prostor nejen podpořit řádné fungování hospodářské činnosti v rámci vnitřního trhu, ale musí též zatížit odpovědností hospodářské činitele – vůči společnosti a svým vlastním pracovníkům. V kontextu finanční a hospodářské krize je důležité posílit solidární vazby mezi státy, hospodářskými činiteli a občany a respektovat důstojnost a práva občanů.

4.2.5 Posílit přítomnost Unie v soudní oblasti na mezinárodním poli

Je třeba upřednostnit opatření na podporu právního státu po celém světě, zejména v sousedních zemích a v zemích, s nimiž Unie sdílí společný hospodářský, sociální a bezpečnostní program, a výrazně posílit nástroje spolupráce a pomoci používané Uníí v soudní oblasti v interakci s třetími zeměmi.

4.3 Evropa jako ochránce Normativní rámec a zásady otevřené Unie, která chrání své občany

EHSV vítá přípravu strategie vnitřní bezpečnosti Unie, proces, jehož se musí účastnit pestrá škála veřejných i soukromých partnerů⁽¹⁹⁾. Účast občanské společnosti umožní upřednostnit perspektivu založenou na toleranci, dialogu a spolupráci, a ne na vyloučení, strachu a nedůvěře vůči občanům z jiných členských států či třetích zemí. Rovněž zaručí ochranu svobod a základních práv, jež jsou zranitelnější v důsledku přijímání kontrolních a donucovacích opatření, která lze za nepřítomnosti demokratické občanské společnosti zneužívat a používat diskriminačním způsobem. Strategii pro oblast vnitřní bezpečnosti musí doplnit evropská strategie pro vyhodnocení fungování evropských soudních systémů.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 147 a Úř. věst. C 211, 19.8.2008, s. 61.

4.3.1 Posílené prostředky

4.3.1.1 Policejní spolupráce musí obsahovat důležitou kapitolu, která se týká odborného vzdělávání, a přípravy zaměstnanců policie. Agentura EU pro lidská práva poznamenala, že tvrdé a agresivní chování policie je silným zdrojem diskriminace. Aby byly tyto praktiky omezeny, je třeba podniknout kroky zaměřené na boj proti těmto druhům chování a na opětovné získání důvěry veřejnosti v nápravu policejních sil ⁽²⁰⁾.

4.3.1.2 Technologické zdroje nezbytné k zaručení vnitřní bezpečnosti nelze použít bez toho, aby byla zabezpečena transparentnost a odpovědnost jejich použití ve vztahu k občanům a občanské společnosti.

4.3.2 Účinné politiky

4.3.2.1 Je třeba, aby mezi priority v oblasti příhraniční trestné činnosti patřilo též posílení práv na obhajobu prostřednictvím rozšíření minimálních společných záruk pro ochranu presumpce nevinny a vyšetřovací vazby (doba trvání vazby a revize vazebních důvodů). Opatření zaměřená na boj proti trestné činnosti musí respektovat zásadu proporcionality. Tyto iniciativy je třeba připravit a podpořit náležitými prostředky, například v rámci akčního plánu, a musí být předmětem monitorování, zejména v situacích, které se dosud ukazovaly jako problematické (jednání s osobami podezřelými z teroristické činnosti).

4.3.2.1.1 Pokud jde o kontrolu a ostrahu hranic, konkrétně v souvislosti s ochranou osob a zranitelných skupin, základní povinnost poskytnout na moři záchranu, která připadá členským státům, musí převládnout nad povinnostmi vyplývajícími z kontroly a ostrahy na moři.

4.3.2.1.2 Společné schengenské vízum na evropské úrovni, vydávané v takovém případě společným konzulárním orgánem, může zaručit rovnost zacházení s jeho žadateli. Nicméně bylo by třeba postupně upustit od presumpce rizika spjatého s národností a zvolit individuální vyhodnocování nebezpečnosti – pozitivní vyhodnocení –, aby bylo zabráněno zneužitím a diskriminaci vůči žadatelům.

4.3.3 Společné cíle

4.3.3.1 Strategie vnitřní bezpečnosti se musí soustředit na hrozby, kterým nebyla věnována dostatečná pozornost. Musí přiznat zvláštní prioritu aktivním opatřením na potírání nenávisti, rasismu, xenofobie a antisemitismu. Používané nástroje nelze připravit výhradně pro oblast bezpečnosti, ale musí zasahovat též do sféry hospodářské, sociální, kulturní a do oblasti školství a být používány preventivně.

Strategie vnitřní bezpečnosti musí vyhradit místo prvořadého významu transparentnosti a boji proti korupci, jevu, který podryvá důvěru občanů ve veřejné instituce a demokratický proces na vnitrostátní i evropské úrovni.

4.3.3.2 Pokud jde o omezení teroristických hrozeb, Unie musí zvýšit své úsilí zaměřené na podporu evropských modelů mezikulturního a mezináboženského dialogu, které by umožnily zmírnit izolaci a radikalizaci společenství, skupin a organizací jak uvnitř Unie, tak mimo její hranice. Jakkoli jsou opatření k zajištění vnitřní bezpečnosti účinná, jsou zaměřena pouze na důsledky, nikoli příčiny jevu zvaného terorismus. Proto je nutné nastolit celoevropský dialog, který by umožnil rozpracovat tyto modely, aby je mohla Unie ve spolupráci s členskými státy aktivně podporovat.

4.4 Dynamická přistěhovalecká politika

4.4.1 Příprava imigrační politiky bude jednou z hlavních priorit příštích let, na základě cílů stanovených v rámci Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu. Mezi prioritami vytyčenými Komisí je i konsolidace celkového přístupu k přistěhovalectví.

4.4.2 EU musí zlepšit dialog a spolupráci se zeměmi původu. EHSV navrhl ⁽²¹⁾, aby EU v oblasti vnější politiky podporovala mezinárodní právní rámec pro migraci, který by se zakládal na Všeobecné deklaraci lidských práv, na Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a na Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tento mezinárodní právní rámec by měl obsahovat základní úmluvy MOP a Mezinárodní úmluvu OSN o ochraně práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin, kterou členské státy EU ještě neratifikovaly, ačkoli EHSV schválil stanovisko z vlastní iniciativy ⁽²²⁾, v němž navrhoval její ratifikaci.

4.4.3 K tomu, aby evropská přistěhovalecká politika mohla přispět k rozvoji zemí původu, je třeba provádět dohody mezi EU a zeměmi původu za podmínek, jež budou v zájmu obou stran, a za dodržení práv přistěhovalců. Výbor je toho názoru, že dohody zaměřené na mobilitu musí zamezit úniku mozků a musí je kompenzovat. K tomu, aby kruhová migrace byla v pozitivním vztahu k rozvoji, je nezbytné dodat právním předpisům pro otázky přijímání a status dlouhodobého rezidenta jisté flexibility, která by podporovala dobrovolný návrat, aniž by přistěhovalci přišli o právo na pobyt.

4.4.4 Spolupráce s třetími zeměmi by se neměla zakládat výlučně na neregulárním přistěhovalectví, kontrole hranic a navracení, ač jsou to důležité body, ale na tom, aby dané dohody zohledňovaly zájem všech stran: zájem přistěhovalců na tom, aby byla dodržována jejich základní práva a aby se jim dostalo rovného zacházení, zájem zemí původu na tom, aby emigrace mohla být pozitivní ve vztahu k jejich hospodářskému a společenskému rozvoji, a zájem hostitelských evropských společností.

⁽²⁰⁾ Agentura Evropské unie pro základní práva, 2009. *The Stockholm Programme: A chance to put fundamental rights protection right in the centre of the European Agenda* (Stockholmský program – příležitost, jak dostat ochranu základních práv do jádra evropské agendy), s. 6–7.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 91.

⁽²²⁾ Úř. věst. C 302, 7.12.2004, s. 49.

4.4.5 EHSV se domnívá, že jedním ze slabých míst celkového přístupu k přistěhovalectví je právě obtížný přechod Evropské unie z fáze obecných politických projevů k přijetí konkrétních legislativních iniciativ – podle metody Společenství a při dodržení pravomocí stanovených ve Smlouvách.

4.4.6 Výbor nesdílí názor, že evropská imigrační politika musí být založena na kruhové migraci. Jedna část migračních toků bude bezpochyby dočasná a v některých případech bude mít kruhovou povahu, ale zkušenost ukazuje, že velká část migračních toků má trvalou či dlouhodobou povahu, a proto je důležité, aby politiky a evropská legislativa vždy podporovaly respektování lidských práv, jistotu právního postavení přistěhovalců, integraci a slučování rodin.

4.4.7 EHSV uvedl v nedávném stanovisku ⁽²³⁾, že „přistěhovalecká politika a právní předpisy z této oblasti musí plně respektovat lidská práva všech osob, rovné zacházení a nediskriminaci“.

4.4.8 EHSV nesouhlasí s používáním termínu „nelegální přistěhovalectví“ a sdílí názor ostatních evropských subjektů, jako jsou Parlamentní shromáždění Rady Evropy a Evropský parlament, kteří raději používají označení „**neregulérní / nedovolené přistěhovalectví**“ a „přistěhovalci bez dokladů“, aby tím odstranili chybně utvářenou spojitost mezi přistěhovalectvím a trestnou činností.

4.4.9 I když není legální vstoupit do státu bez dokladů a příslušných povolení, nejedná se v těchto případech o pachatele trestného činu. Spojení neregulérního přistěhovalectví a kriminality, které se vytváří v řadě sdělovacích prostředků a politických projevů, neodpovídá realitě a podporuje strach a xenofobii obyvatel přijímajícího státu.

4.4.10 EHSV souhlasí s prioritou Komise, jakou je dbát na používání záruk a práv stanovených ve **směrnici o navracení** 2008/115, která vstoupí v platnost v prosinci roku 2010.

4.4.11 Výbor podporuje návrh Komise, aby Unie měla „společná pravidla pro přijímání neregulérních přistěhovalců, kteří nemohou být vyhoštěni“; taktéž podporuje návrh na legalizaci: „je třeba posílit výměnu informací mezi členskými státy. Pro provádění legalizace je možné zformulovat pokyny“. Pro účely legalizace situace daných osob je třeba vzít do úvahy situaci společenského a pracovního vykořenění, jak se uvádí v Evropském paktu o přistěhovalectví a azylu.

4.4.12 **Nezletilé osoby bez doprovodu**, které se nacházejí v neregulérním postavení, by měla chránit specifická evropská politika.

4.4.13 Výbor sdílí názor Komise, která se domnívá, že Unie musí disponovat společným rámcem v podobě pružného režimu přijímání přizpůsobeného potřebám vnitrostátních trhů práce. Nicméně Výbor je toho názoru, že evropská legislativa se musí vyhnout politikám založeným výlučně na potřebách trhů práce za určitých okolností či po určité časové období, podle nichž je přistěhovalce pouze ekonomickou jednotkou, a ne osobou, která má jistá práva a potřebuje ochranu a bezpečí.

4.4.14 Výbor podporuje návrh Komise na vytvoření **evropské platformy pro dialog** za účelem řízení pracovního přistěhovalectví, na níž by se podíleli podnikatelé, odbory, veřejné služby členských států pro zaměstnanost, pracovní agentury a další zúčastněné strany. EHSV může být evropskou institucí, jež bude hostit aktivity této platformy podobně jako **Evropské fórum pro integraci**.

4.4.15 EHSV několikrát opakoval, že součástí společné legislativy pro přijímání na úrovni EU by měl být celkový a horizontální legislativní rámec spíše než právní normy pro jednotlivá odvětví ⁽²⁴⁾.

4.4.16 Nicméně Komise připravuje různé návrhy směrnic odvětvového charakteru. Evropská rada nedávno přijala **směrnici o modré kartě** ⁽²⁵⁾, která nabízí zrychlený a pružný postup pro přijímání výlučně těch příchozích pracovníků-přistěhovalců, kteří jsou považováni za „vysoce kvalifikované“, a jejich rodin, což může znamenat nerovný přístup v zacházení s pracovníky považovanými za vysoce kvalifikované oproti zacházení s ostatními pracovníky (jejichž případ bude podléhat specifickým směrnicím). Směrnice navíc svěřuje členským státům příliš silnou míru rozhodování při stanovení a upřesnění podmínek a práv založených na modré kartě.

4.4.17 EHSV se domnívá, že odvětvové zaměření evropské přistěhovalecké politiky musí provázet horizontální **společný rámec (evropský statut) práv**, který by zabezpečil dodržování a ochranu práv a svobod přistěhovalců v Evropě nezávisle na profesní kategorii, právním postavení přistěhovalců či jejich administrativní situaci.

4.4.18 Komise připravila návrh rámcové směrnice o právech přistěhovalců, kterou Rada dosud nepřijala. Výbor vypracoval stanovisko ⁽²⁶⁾ k tomuto návrhu směrnice, jež snad bude v práci Rady zohledněno.

4.4.19 EHSV prozkoumá návrh Komise na přijetí **Kodexu přistěhovalectví**, aby byl přistěhovalcům v Evropě zaručen jednotný a srovnatelný soubor práv, avšak nesouhlasí s tím, že by to znamenalo stažení návrhu rámcové směrnice; Výbor tímto navrhuje budoucím předsednictvím Rady, aby pokračovala v práci až do přijetí této směrnice.

⁽²⁴⁾ Úř. věst. C 286, 17.11.2005, s. 20.

⁽²⁵⁾ Směrnice 2009/50/ES.

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 114.

⁽²³⁾ Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 69.

Pokud jde o **slučování rodin**, Výbor souhlasí s návrhem Komise, která uvádí, že „by se mělo uvažovat o přepracování směrnice, a to po rozsáhlé konzultaci“.

4.4.20 EHSV doufá, že Komise brzy vypracuje zelenou knihu s cílem diskutovat o změnách, jež je třeba zapracovat do uvedené směrnice, neboť minimalistická povaha evropské směrnice 2003/86 umožňuje, aby v některých vnitrostátních právních předpisech nebylo plně zaručeno právo na slučování rodin příslušníků třetích zemí, jak potvrdila zpráva Komise o provádění směrnice na vnitrostátní úrovni ⁽²⁷⁾.

4.4.21 EHSV se obsáhle věnuje otázce **integrace** a vypracoval různá stanoviska z vlastní iniciativy, v nichž vyjádřil podporu integračním politikám proaktivního charakteru, které mají dvousměrný přístup, zaměřený jak na přijímající společnost, tak na přistěhovalce. Je to pozitivní přístup k integraci na rozdíl od některých vládnoucích přístupů, jež chápou integraci negativně jako novou překážku rovnosti a nový nástroj diskriminace.

4.4.22 Jak uvádí Komise, je nezbytné zvýšit snahy EU, členských států, místních a regionálních orgánů a rovněž posílit zapojení hostitelské společnosti a přistěhovalců. Nedávno bylo ve spolupráci Evropské komise a EHSV založeno **Evropské fórum pro integraci**. Jde o platformu pro zapojení občanské společnosti a organizací přistěhovalců do evropských politik na podporu integrace.

4.4.23 EHSV podpořil návrh na vytvoření otevřené metody koordinace zaměřené na integraci a zavazuje se ke spolupráci na jejím spuštění prostřednictvím nových stanovisek. Komise konstatuje, že by bylo možné vypracovat „společný koordinační mechanismus, který podpoří činnost členských států prostřednictvím společného referenčního rámce“, a to na základě stanovení osvědčených postupů, vypracováním ukazatelů, provázáním s ostatními politikami a zapojením občanské společnosti díky portálu a Evropskému fóru pro integraci.

4.4.24 Fórum může rovněž přispět k hodnocení těchto postupů, přípravě ukazatelů a k provázání integrace a ostatních politik Unie.

4.5 Azyl – společný a solidární prostor

4.5.1 Evropa musí být připravena důstojně přijmout osoby, které žádají o azyl, na základě ochranné legislativy a politiky větší solidarity. Mnoho osob, které potřebují mezinárodní ochranu, se

dostává na vnější hranice ilegální cestou. Orgány jim musí zajistit, aby mohly předložit žádost o ochranu, jakož i to, aby tato žádost byla projednána v souladu s mezinárodními a evropskými úmluvami a vnitrostátními legislativami a právními předpisy Společenství.

4.5.2 Výbor v posledních letech vypracoval několik stanovisek k vybudování společného azylového systému ⁽²⁸⁾. Společný evropský azylový systém je třeba vybudovat se zaručením vysoké úrovně kvality, aniž by byl snížen standard mezinárodní ochrany. Harmonizaci nelze v žádném případě použít ke snížení stávající úrovně ochrany v členských státech, ale měla by sloužit ke zlepšení legislativy těch členských států, jejichž úroveň ochrany je nedostatečná.

4.5.3 Pro vytvoření společného evropského azylového systému je nezbytné, aby harmonizaci legislativy provázela silná spolupráce mezi členskými státy. Tato spolupráce a solidarita vylepší spolu s vytvořením **evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu** návrh Komise, jež EHSV podporuje.

4.5.4 Nová legislativa musí umožnit přístup žadatelů o azyl na pracovní trh a ke vzdělání, uznat úlohu, jakou zastávají specializované nevládní organizace, a těm musí umožnit, aby získaly plný přístup k postupům a do míst, jež souvisejí s jejich činnostmi.

4.5.5 Postupy dublinského nařízení musí být upraveny tak, aby bylo žadateli o azyl umožněno zvolit si zemi, kde chce svou žádost předložit, s přihlédnutím k humanitárním důvodům a rodinným, kulturním a společenským vazbám.

4.5.6 Proti rozhodnutím přijatým ve věci žádostí o azyl se bude možné odvolat a toto odvolání musí mít odkladný účinek, v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva.

⁽²⁷⁾ KOM(2008) 610 v konečném znění.

⁽²⁸⁾ Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 77, Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 78 a stanoviska EHSV k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl (přepracované znění), zpravodajka: paní Le Nouail Marlière (Úř. věst. C 317, 23.12.2009, s. 110), a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o poskytnutí mezinárodní ochrany podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění), zpravodajka: paní LE NOUAIL MARLIÈRE (Úř. věst. C 317, 23.12.2009, s. 115).

4.5.7 Zadržování žadatelů o azyl a neregulérních přistěhovalců v internačních táborech je nadále běžnou praxí v různých členských státech EU. EHSV je proti těmto praktikám a je toho názoru, že zadržení v internačních táborech musí být výjimečným opatřením.

4.5.8 EHSV se domnívá, že dodržování lidských práv je nezadatelným předpokladem pro podepsání úmluv o zpětném přebírání s třetími zeměmi, a nesouhlasí s tím, aby EU nebo členské

státy uzavíraly dohody o repatriaci či hraničních kontrolách se zeměmi, které nepodepsaly základní mezinárodní právní nástroje na ochranu lidských práv.

4.5.9 Výbor je toho názoru, že **vnitroevropskou finanční solidaritu v otázkách azylu je třeba posílit**, k čemuž bude nutné rozšířit a upravit Evropský fond pro uprchlíky.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady o nekuřáckém prostředí

(KOM(2009) 328 v konečném znění – 2009/0088 (CNS))

(2010/C 128/15)

Zpravodaj: **pan LUCAN**

Dne 8. července 2009 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla nepovinně konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu doporučení Rady o nekuřáckém prostředí

KOM(2009) 328 v konečném znění – 2009/0088 (CNS).

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 15. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 81 hlasy pro, 68 hlasů bylo proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

1. Zvláštní doporučení

1.1 Co se týká kapitoly „doporučení členským státům“ (článek 1)

1.1.1 Účinná ochrana před expozicí tabákovému kouři se musí vymezt pouze na pracoviště, a to především na uzavřené prostory bez zón vymezených pro kuřáky.

1.1.2 Výbor doporučuje, aby všechna veřejná místa, která navštěvují děti nebo mládež mladší 18 let, byla zahrnuta mezi „jiná veřejná místa“, v souladu s čl. 8 odst. 2 Rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku.

1.1.3 Výbor žádá Radu, aby zvážila zkrácení tříletého časového období nutného pro přijetí, jež navrhuje Komise, aby nebyla opomenuta současná generace adolescentů v gymnaziálním věku (14 až 18 let), jež je vystavena riziku přechodu z pasivního kuřáctví na aktivní.

1.2 Co se týká kapitoly „doporučení členským státům“ (článek 2)

1.2.1 „Vzdělávací a poradenské strategie vedené na evropské úrovni ve všech výchovných a vzdělávacích institucích budou hrát klíčovou roli“. Výbor doporučuje, aby byl tento odstavec doplněn o jednoznačné zdůraznění toho, že je důležité, aby informační a poradenské strategie v zařízeních pro základní a střední školy byly vytvářeny na evropské úrovni, a každé dítě či dospívající by tak mohli být přesně, uceleně a pravidelně informováni o faktech o tabáku a jeho škodlivých následcích a také o karcinogenních účincích expozice tabákovému kouři v prostředí.

1.3 Co se týká kapitoly „doporučení členským státům“ (článek 3)

1.3.1 Je třeba doplnit nekuřáckou politiku podpůrnými opatřeními včetně:

- (c) rozšíření oblasti působnosti směrnice 2004/37 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům nebo mutagenům při práci tak, aby zahrnovala také tabákový kouř v prostředí;
- (d) rozšíření požadavků na ochranu pracovníků před tabákovým kouřem ve směrnici 89/654/EHS, aby měli všichni zaměstnavatelé povinnost zajistit, že pracoviště bude představovat místo, kde je zakázáno kouřit;
- (e) změny směrnice o nebezpečných látkách (67/548/EHS) (1991), aby byl zařazen tabákový kouř v prostředí mezi karcinogenní látky. Takto by automaticky spadl do oblasti působnosti směrnice o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům nebo mutagenům při práci, pokud jde o minimální požadavky na bezpečnost a zdraví na pracovišti;
- (f) výzvy adresované členským státům a Komisi, aby oficiálně změnily pojmenování „tabákový kouř v prostředí“ na „karcinogenní tabákový kouř v prostředí“;
- (g) vypracování vzdělávacích strategií generálními ředitelstvími pro vzdělávání a kulturu a pro zdraví a ochranu spotřebitele, aby byli děti a dospívající ve všech vzdělávacích systémech EU přesně, uceleně a pravidelně informováni o následcích kouření a tabákového kouře v prostředí.

1.4 Co se týká kapitoly „doporučení členským státům“ (článek 4)

1.4.1 „Na konec tohoto odstavce je rovněž třeba doplnit“ ochrana před tabákovým kouřem na veřejném prostranství, které často navštěvují děti a mládež (venkovní dětská hřiště, prostory pro volnočasové aktivity, diskotéky (venkovní nebo v uzavřených prostorech), kluby, kavárny, kam často chodí děti či mládež do 18 let, a další místa, která jsou pro ně určena).

1.5 Co se týká kapitoly „doporučení členským státům“ (článek 6)

1.5.1 Do definice vnitrostátních kontaktních míst pro kontrolu tabáku je třeba doplnit slovní spojení „a také pro kontrolu a odstranění expozice obyvatel tabákovému kouři v prostředí“.

2. Závěry

2.1 Výbor podporuje iniciativu zajistit účinné provádění článku 8 Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku s cílem vytvořit zcela nekuřácké prostředí, jak je stanoveno v zásadě 1, odstavec 6 hlavních směrů článku 8 rámcové úmluvy uvedené v příloze tohoto návrhu (KOM(2009) 328 ⁽¹⁾). Výbor se domnívá, že doporučení EU představuje v tomto smyslu užitečný nástroj, třebaže neposkytuje téměř žádné záruky. Pokud by se ukázalo, že provádění a účinnost tohoto nástroje jsou nedostačující, Komise by měla v co nejkratší době navrhnout nástroj, který bude závazný.

2.2 Výbor se domnívá, že je třeba provést výzkum na evropské úrovni ohledně boje proti škodlivým důsledkům kouření u dětí a mladistvých a také ohledně úrovně expozice tabákovému kouři v prostředí. Za účelem vypracování účinných strategií a programů do budoucna by se měli výzkumní pracovníci také zabývat kuřáckou populací, aby se zjistilo, v jakém věku vykouřili svou první cigaretu, a aby se objasnily důvody, které je k této volbě v dětství či mládí vedly.

2.3 Vzhledem k tomu, že Evropský parlament vyzval členské státy, aby se zavázaly snížit kouření mládeže do roku 2025 minimálně o 50 %, Výbor považuje za nezbytné kvantifikovat škodlivé účinky u mladých kuřáků, aby bylo následně možné formulovat pro členské státy evropské cíle týkající se snížení spotřeby tabáku u mládeže. Výbor upřesňuje, že není možné dospět k závěru, že zavedení protikuřáckých opatření by mělo probíhat až do roku 2025, ale naopak zdůrazňuje, že je nezbytné přijmout tato opatření co nejdříve, vzhledem k vážným důsledkům kouření na lidské zdraví a vysokým souvisejícím nákladům.

(1) „Účinná opatření k zajištění ochrany před expozicí tabákovému kouři, jak uvádí článek 8 rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace, vyžadují úplný zákaz kouření a tabákového kouře v určitém prostoru nebo prostředí a vytvoření nekuřáckého prostředí. Neexistuje bezpečná hladina expozice tabákovému kouři a pojmy, jako například prahová hodnota toxicity nepřímého kouře, by měly být odmítnuty, neboť jsou v rozporu s vědeckými důkazy“ (KOM(2009) 328 v konečném znění, příloha, zásada 1, s. 11).

2.4 Výbor považuje za zcela nezbytné, aby bylo zakázáno kouření, a přešlo se tak expozici tabákovému kouři v prostředí, v místech, která často navštěvují děti nebo mládež (ve věku od 0 do 18 let), jako jsou zařízení pro volný čas, kluby, diskotéky v uzavřených prostorech, kavárny, sportoviště, prostory pro volnočasové aktivity pro děti atd. Podobné opatření by mohlo ochránit část stávající generace dětí a dospívajících ve věku 15–18 let, jichž se nejvíce týká riziko kouření a expozice tabákovému kouři v prostředí. Právě ve věku 15 až 18 let je obvyklé, že se někteří mladiství rozhodnou zapálit si první cigaretu a z pasivních kuřáků se tak stávají aktivní.

2.5 Výbor považuje za velmi důležité, aby na základních a středních školách existovaly programy, jejichž cílem by bylo vychovávat ke zdravému a harmonickému způsobu života a propagovat jej. Pro uvědomění si rizik souvisejících s kouřením a expozicí tabákovému kouři v prostředí je zapotřebí, aby měli děti a dospívající přístup – na evropské úrovni – k pravidelným, správným a uceleným informacím o tomto tématu. Tyto informace jim mohou být poskytovány ve spolupráci s nevládními organizacemi, ale je každopádně důležité, aby byly dostupné, pravidelné, přizpůsobené očekávání dětí a dospívajících, interaktivní a novátorské, aby mohli děti a dospívající zcela svobodně a s vědomím důsledků převzít odpovědnost za sebe samé.

2.6 Výbor považuje za nezbytné, aby byly pro všechny věkové kategorie a sociální skupiny spuštěny informační a vzdělávací kampaně o zdravém způsobu života, aby mohli občané nést odpovědnost za svou volbu a být si plně vědomi důsledků této volby jak pro ně samotné, tak pro jejich děti.

2.7 Výbor nabádá nevládní organizace a občanskou společnost, aby vedly a podporovaly takové akce, jejichž cílem je ochrana před expozicí kouření a tabákovému kouři v prostředí, a do takovýchto akcí se zapojily, zejména pokud budou zaměřeny na znevýhodněné kategorie, u jejichž představitelů hrozí, že budou zbaveni své sociální, ale také osobní samostatnosti, jak se jejich zdravotní stav bude zhoršovat a oni budou postupně ztrácet některé životní funkce. Co se týká expozice tabákovému kouři v prostředí, je třeba především poskytnout zvláštní ochranu znevýhodněným dětem pocházejícím z prostředí, kde ve vysoké míře dochází k expozici nepřímému tabákovému kouři, a také „dětem a mládeži na ulici“ a ostatní populaci, která v takovémto prostředí žije.

3. Souvislosti a obecné poznámky

3.1 Zdravotně-sociální argumentace ohledně kouření a úrovně expozice tabákovému kouři v prostředí

3.1.1 Jak upřesnila jedna studie, „každá vykouřená cigareta může zkrátit život kuřáka o osm minut ⁽²⁾“. Tabák je nejčastější příčinou úmrtí, onemocnění a zdravotního postižení v Evropské unii a každoročně si vyžádá přibližně 650 tisíc životů ⁽³⁾.

(2) Kouření, nadace Soros, 888 Seventh Avenue, New-York 10106, 1992.

(3) Tobacco or health in the European Union: Past, present and future (Tabák nebo zdraví v Evropské unii: minulost, současnost a budoucnost), Consortium ASPECT, říjen 2004.

3.1.2 Tabákový kouř je složitou směsí jedovatých látek skládající se z více než 4 000 látek včetně jedů, jako je kyselina kyano-vodíková, čpavek a oxid uhelnatý, a také z více než 50 dalších látek (přesně 69 ⁽⁴⁾), které jsou prokazatelně rakovinotvorné, a představuje tak značně rozšířený zdroj chorobnosti a úmrtnosti v EU. Je vědecky dokázáno, že je zapotřebí změnit označení „tabákový kouř v prostředí“ na „karcinogenní tabákový kouř v prostředí“.

3.1.3 Bylo zjištěno, že dlouhodobá expozice pasivnímu kouření způsobuje stejné nemoci jako aktivní kouření včetně rakoviny plic, kardiovaskulárních problémů a pediatrických chorob.

3.1.4 Expozice tabákovému kouři v prostředí může u dospělého člověka způsobit ischemickou chorobu srdeční a rakovinu plic. Rovněž u něj může způsobit cévní mozkovou příhodu, astma a chronickou obstrukční plicní nemoc ⁽⁵⁾, a zhoršit již dříve vzniklá onemocnění jako astma a chronickou obstrukční plicní nemoc ⁽⁶⁾.

3.1.5 Výzkumy a definice týkající se rizik expozice tabákovému kouři v prostředí se v průběhu let vyvinuly. Je třeba vyhnout se používání termínů jako „pasivní kouření“ a „nedobrovolná expozice tabákovému kouři“, neboť zkušenosti ve Francii i v jiných zemích ukázaly, že v některých situacích se tyto termíny používají na podporu myšlenky, že tato expozice je „dobrovolná“, a tudíž přípustná. Nové vědecké poznatky si žádají, aby se místo označení „tabákový kouř v prostředí“ nadále uváděl „karcinogenní tabákový kouř v prostředí“.

3.1.6 Tabákový kouř v prostředí má obzvláště škodlivé účinky na děti, neboť způsobuje astma, zápal plic a zánět průdušek, respirační symptomy, onemocnění středního ucha a syndrom náhlého úmrtí kojců ⁽⁵⁾.

3.1.7 Podle konzervativních odhadů zemřelo v roce 2002 v EU-25 v důsledku expozice nepřímému tabákovému kouři na pracovišti 7 300 dospělých včetně 2 800 nekuřáků a dalších 72 000 osob včetně 16 400 nekuřáků zemřelo v důsledku expozice nepřímému tabákovému kouři doma ⁽⁷⁾.

3.1.8 Bylo prokázáno, že riziko výskytu rakoviny plic se výrazně zvyšuje s expozicí tabákovému kouři obecně a také na pracovišti. Např. u pracovníků podniků potravinářského průmyslu, kde se kouří, je toto riziko o 50 % větší nežli u pracovníků, kteří tomuto kouři vystaveni nejsou ⁽⁸⁾.

3.1.9 Expozice tabákovému kouři během těhotenství může vést ke zvýšenému nebezpečí deformací, potratů, smrti plodu a předčasného porodu.

⁽⁴⁾ Rand Impact Assessment (Posouzení dopadu Rand), Rand Corporation.

⁽⁵⁾ Surgeon General (2006), *op. cit.*

⁽⁶⁾ Foreman, M. G., D. L. DeMeo, et al., „Clinical determinants of exacerbations in severe, early-onset COPD.“ (Klinické faktory zhoršení závažné a časně chronické obstrukční plicní nemoci) *European Respiratory Journal* 30(6): 1124–1130.

⁽⁷⁾ The Smoke free Partnership (2006). Lifting the smokescreen: 10 reasons for a smoke free Europe (Rozptýlení kouřové clony: deset důvodů pro Evropu bez kouře), European Respiratory Society, Brusel, Belgie.

⁽⁸⁾ Siegel M., Involuntary smoking in the restaurant workplace. A review of employee exposure and health effects, (Nedobrovolné kouření na pracovištích v restauracích. Přezkum expozice tabákovému kouři zaměstnanců a její dopad na zdraví), *Journal of the American Medical Association*, červenec 1993, 28; 270(4), 490–493.

3.2 Sociologická argumentace Eurobarometru týkající se politik boje proti tabáku a expozici tabákovému kouři v prostředí

3.2.1 Eurobarometr zdůrazňuje, že politiky na kontrolu tabáku jsou velmi pozitivně přijímány občany. Evropská občané jsou tedy nakloněni zákazu kouření v kancelářích a na ostatních vnitřních pracovištích (84 %), v restauracích (77 %) a v kavárnách a barech (61 %).

3.2.2 Přibližně 70 % občanů Evropské unie nekouří ⁽⁹⁾ a studie dokazují, že většina kuřáků si přeje s kouřením přestat ⁽¹⁰⁾.

3.2.3 Podle nedávného průzkumu Eurobarometru o postoji Evropanů k tabáku mají tři čtvrtiny Evropanů povědomí o tom, že kouř ohrožuje zdraví nekuřáků, zatímco 95 % se shoduje, že kouření v blízkosti těhotné ženy může představovat vážné nebezpečí pro dítě.

3.2.4 Na konci roku 2006 bylo podle odhadů 28 % zaměstnanců pracujících v kancelářích každodenně vystaveno na pracovišti tabákovému kouři v prostředí, zatímco přibližně 39 % zaměstnanců působících v kavárnách a restauracích bylo ve stejné pozici na konci roku 2008. Jiný nedávný průzkum (2006) zdůraznil, že přibližně 7,5 milionů evropských pracovníků je vystaveno každodenní expozici tabákovému kouři v prostředí na svých pracovištích ⁽¹¹⁾.

3.2.5 Spotřeba tabáku představuje každoroční výdaje v řádu stovek miliard, které musí evropské ekonomiky vyčlenit ve svých zdravotních systémech. Tyto výdaje nehradí pouze osoby, které je způsobují, ale celá populace. Odhaduje se, že pouhá expozice tabákovému kouři v prostředí na pracovištích způsobuje ve 27 členských státech Unie náklady ve výši 2,46 mld. eur ročně ⁽¹²⁾, a to 1,3 mld. výdajů na zdravotní péči pro onemocnění související s tabákem (z toho 560 milionů pro nekuřácké pracovníky) a více než 1,1 mld. výdajů nesouvisejících se zdravotnictvím, nýbrž se ztrátou produktivity (z toho 480 milionů pro nekuřáky).

3.3 Povinnost chránit populaci před expozicí tabákovému kouři v prostředí souvisí se zaručováním základních lidských práv a svobod (právo na život a právo na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví)

3.3.1 Povinnost chránit populaci před tabákovým kouřem obsažená ve znění článku 8 Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku je zakotvena v základních lidských právech a svobodách. Z hlediska rizik spojených s nepřímým tabákovým kouřem je povinnost chránit před tabákovým kouřem implicitně obsažena kromě jiného v právu na život a právu na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví, jak

⁽⁹⁾ Ukazatelé zdraví Evropského společenství, ukazatel č. 21, „pravidelní kuřáci“: http://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/echi/echi_fr.htm.

⁽¹⁰⁾ Fong G.T., Hammond D., Laux F.L., Zanna M.P., Cummings K.M., Borland R., Ross H., The near-universal experience of regret among smokers in four countries: findings from the International Tobacco Control Policy Evaluation Survey. („Lítost, téměř univerzální zážitek u kuřáků ve čtyřech zemích: závěry hodnotící zprávy politiky pro kontrolu tabáku“), *Nicotine and Tobacco Research*, prosinec 2004, 6 suppl. 3, s. S341–S351.

⁽¹¹⁾ Jaakkola M. Jaakkola J. (2006), Impact of smoke-free workplace legislation on exposure and health: possibilities of prevention (Dopad právních předpisů o nekuřáckém pracovišti na expozici a zdraví: možnosti a prevence), *European Respiratory Journal* 28, 397–408.

⁽¹²⁾ SEK(2009) 895, s. 3, odst. 2.1.2.

uznává mnoho mezinárodních právních nástrojů (včetně Ústavy Světové zdravotnické organizace, Úmluvy o právech dítěte, Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen a Dohody o hospodářských, sociálních a kulturních právech) začleněných do preambule rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace a uznaných v ústavách mnoha národů.

3.3.2 Povinnost chránit jednotlivé osoby před tabákovým kouřem odpovídá závazku vlád uzákonit ochranu osob proti ohrožení jejich základních práv a svobod. Tento závazek se vztahuje na všechny osoby, a nikoli pouze na určité skupiny obyvatel.

3.4 Mezinárodní a evropské souvislosti

3.4.1 Ve Spojených státech amerických klasifikovala Agentura pro ochranu životního prostředí a Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb tabákový kouř v prostředí jako lidský karcinogen (poprvé v roce 1993 a podruhé v roce 2000) a Mezinárodní agentura pro výzkum rakoviny Světové zdravotnické organizace (WHO) učinila to samé v roce 2002.

3.4.2 Na mezinárodní úrovni Rámcová úmluva WHO o kontrole tabáku, již podepsalo 168 stran a ratifikovalo 141 stran včetně Evropské komise, uznává, „že vědecké údaje nevyvratitelným způsobem prokázaly, že spotřeba tabáku a expozice tabákovému kouři jsou příčinou úmrtí, onemocnění a zdravotního postižení“. Úmluva ukládá Společenství a jeho členským státům povinnost čelit problematice expozice tabákovému kouři na vnitřních pracovištích, ve veřejné dopravě a na vnitřních veřejných místech. Článek 8 této úmluvy ukládá rovněž povinnost poskytnout ochranu proti expozici tabákovému kouři.

3.4.3 Evropská strategie WHO z roku 2004 pro politiku odvykání kouření uvádí, že nejvyšší míru úspěchu v dosahování dlouhodobé abstinence má intenzivní poradenství poskytnuté lékařem v délce větší než 10 minut.

3.5 Posouzení dopadů týkající se nejvhodnější možnosti z pěti možných scénářů evropské politiky

3.5.1 Dne 30. ledna 2007 vydala Komise zelenou knihu K Evropě bez tabákového kouře: možnosti politiky na úrovni EU (KOM(2007) 27 v konečném znění), jež dala podnět k zahájení veřejné diskuse. Evropská politika má těchto pět možných scénářů: 1) zachování současného stavu, 2) dobrovolná opatření, 3) otevřená metoda koordinace, 4) doporučení Komise nebo Rady a 5) závazné právní předpisy.

3.5.2 Ve svém posouzení dopadů Komise upřesnila, že možnost 5 (závazné právní předpisy) by z důvodu svého závazného charakteru vedla k maximálnímu snížení škod souvisejících s tabákovým kouřem v prostředí, jelikož by vyloučila veškerou expozici tomuto kouři na vnitřních

pracovištích. Realizace tohoto scénáře by však zabrala mnohem více času než možnost 4 (doporučení Rady). Možnost 1 (žádná změna oproti současnému stavu) by vedla k nejmenšímu pokroku, pokud jde o snižování výskytu tabákového kouře v prostředí a souvisejících zdravotních škod. Očekává se, že v tomto případě by stávající trend boje proti tabáku pokračoval, ale pomalým tempem. Opatření 2 a 3 mají obdobný účinek a v porovnání s možnostmi 1 (zachování současného stavu) vedou pouze k mírnému snížení tabákového kouře v prostředí. Opatření 3., tj. provádění otevřené metody koordinace, se může ukázat jako pomalé a nepřizpůsobené, aby čelilo problémům, jako je tabákový kouř v prostředí. Pokud jde o možnost 4, doporučení Komise, jeho dopad by byl omezený, neboť by nemuselo u členských států vzbuzovat pocit sounáležitosti. Odhaduje se, že scénář 4 by měl příznivější dopady na zdraví díky pocitu odpovědnosti, a že tento dopad by se konkretizoval relativně rychle.

4. Cílové skupiny, jež jsou nejcitlivější vůči expozici tabákovému kouři v prostředí, a strategie řešení problému

4.1 Mezi skupiny, jež jsou nejcitlivější vůči expozici tabákovému kouři v prostředí, patří děti, mládež, nezaměstnaní, znevýhodněné skupiny a pracovníci v odvětví hoteliérství a pohostinství.

4.2 Z hlediska příčin je třeba přistoupit k problematice expozice tabákovému kouři v prostředí ve spojení se spotřebou tabáku a specifickými příslušnými cílovými skupinami. 80 % kuřáků v Evropě prohlásilo, že kouří také ve svých domovech. Strategie na omezení kouření a expozice tabákovému kouři v prostředí musí být zaměřeny především na děti, mládež a rodiče.

4.3 31 % občanů EU ve věku 15 let a výše tvrdí, že kouří (26 % denně a 5 % příležitostně⁽¹³⁾). V případě dětí se procento kuřáků velmi rychle zvyšuje od věku 11 let. Velmi vysoká míra spotřeby tabáku, jež je zaznamenána ve věkové skupině nižší než 18 let, potvrzuje myšlenku, že mladí začínají kouřit před dosažením plnoletosti⁽¹⁴⁾. Průzkum Eurobarometru neobsahuje žádné informace o největší spotřebě tabáku, avšak některé země nemají k dispozici národní statistiky⁽¹⁵⁾, jež upřesňují, že „většina kuřáků (53 %) začala kouřit v dětství: 5,5 % poprvé kouřilo ve věku nižším než 15 let a 47, 5 % svou první cigaretu vykouřilo ve věku 15 až 19 let“. Více než polovina mužských kuřáků (51,4 %) začalo kouřit ve věku 15 až 19 let. Co se týká nejzranitelnějších sociálních kategorií, děti na ulici vykouří svou první cigaretu v méně než 5 letech⁽¹⁶⁾. Život na ulici, především pro děti, mládež nebo dospělé ze znevýhodněných kategorií, jde ruku v ruce s vysokým stupněm spotřeby tabáku a expozice tabákovému kouři v prostředí.

⁽¹³⁾ Eurobarometr 253, březen 2009, Survey on Tobacco (Průzkum týkající se tabáku), autor: The Gallup Organisation, Maďarsko, s. 7, odst. 1.

⁽¹⁴⁾ Tobacco Free Policy Review Group. (2000), Towards a tobacco free society: report of the Tobacco Free Policy Review Group (Na cestě ke společnosti bez tabáku: zpráva kontrolní skupiny politiky pro odstranění tabáku), Government Publication. Stationery Office, Dublin, (<http://www.drugsandalcohol.ie/5337/>), s. 29, odst. 1.

⁽¹⁵⁾ Národní statistický úřad Rumunska.

⁽¹⁶⁾ Terapii Asociate pentru Integrarea Copiilor Străzii (Související terapie pro integraci dětí z ulice), Eugen LUCAN, výzkum pro bakalářskou práci, 1996.

4.4 Prostory pro volnočasové aktivity (kluby, kavárny, diskotéky (venkovní nebo v uzavřených prostorech) atd.) jsou oblastmi, v nichž je vysoká a nebezpečná expozice tabákovému kouři v prostředí, a to jak pro zákazníky (dospívající, mládež a ostatní kategorie), tak pro zaměstnance (pracovníci v odvětví zábavy, hoteliérství a pohostinství). Být vystaven čtyři hodiny tabákovému kouři v prostředí na diskotéce odpovídá jednomu měsíci společného soužití s kuřákem ⁽¹⁷⁾.

4.5 Kromě mediálních informačních strategií jsou ještě více zapotřebí preventivní výchovná opatření. Co se týká rizika spotřeby tabáku a expozice tabákovému kouři v prostředí, zahájily nevládní organizace inovační informační, výchovné a vzdělávací služby pro děti a dospívající. Na evropské úrovni by řešení spočívalo v zevšeobecnění těchto osvědčených postupů díky zavedení výchovných programů do vzdělávacích systémů a také díky poskytování asistenčních služeb prostřednictvím evropských sítí poradenských kanceláří pro občany a školních poradenských středisek pro rodiče a děti. Komunitní centra pro děti a rodiče a výchovné programy jako Škola rodičů a Univerzita rodičů představují modely osvědčených postupů, které mohou přispět k prevenci kouření a snížení expozice tabákovému kouři v prostředí ve škole, ale také a především v rodinném prostředí (v tomto případě však evropská legislativa musí respektovat soukromý život).

5. Pozitivní mediální kampaně založené na podrobných informacích na podporu zdraví sníží přirozeným způsobem spotřebu cigaret a úroveň expozice tabákovému kouři v prostředí

5.1 V sdělovacích prostředcích proběhly dvě protitabákové kampaně na evropské úrovni: „Nebojte se říct Ne“ (2001–2004) a „HELP: Za život bez tabáku“ (2005–2008), které se zaměřovaly na zdůrazňování rizik pasivního kouření a propagaci životního stylu bez tabáku, zejména mezi mladými lidmi.

5.2 Pokud jde o změnu rozhodnutí Komise 2003/641/ES ze dne 5. září 2003, Výbor je toho názoru, že všechna upozornění

by měla rovněž obsahovat jasné informace o obsahu cigaret, charakteru karcinogenních toxických látek, zejména konzervačních látek a surovin, které se používají na výrobu cigaret, a také by měla obsahovat další podrobnosti, jako např. číslo bezplatné telefonické linky nebo internetovou stránku, jejichž účelem bude pomoci kuřákům přestat kouřit.

5.3 Třebaže si 80 % kuřáků nebo bývalých kuřáků v EU vzpomene na nějakou protikuřáckou kampaň, 68 % z nich zároveň tvrdí, že akce toho typu je zatím nepřiměřená k tomu, aby přestali kouřit ⁽¹⁸⁾. Výbor se domnívá, že je nutné spustit informační a osvětové kampaně na základě těchto principů:

- zdůraznit význam dýchání jakožto životní funkce člověka a analogického vztahu mezi kvalitou vnějšího ovzduší a kvalitou života („Jsme to, co dýcháme!“);
- podporovat správné a ucelené informace;
- používat principy pozitivního podnětu za účelem zaměření se na tvorbu zdravého způsobu života, který dá „zapomenout“ na cigaretu a prostředí zasažené nepřírodním kouřem;
- upravit vzkaz v závislosti na různých cílových skupinách a vlastní motivaci různých věkových skupin (např. pro mládež význam výkonu a představy o sobě);
- povzbuzovat a podporovat v oblasti sportu a také v oblasti vzdělávání a kultury opatření, která ve své podstatě budou vylučovat kouření: výkonnostní sporty (plavání, fotbal, cyklistika, házená), tréninkové metody, sebeobrana či poznání sebe sama (karate, tai-chi, jóga ⁽¹⁹⁾, qi gong atd.) a také filozofické systémy, které zakazují kouření; úroveň expozice tabákovému kouři v prostředí ve veřejných místech, jichž se týkají tyto vzdělávací programy, musí dále pokračovat, dokud nedosáhne 0 %;
- poukázat na slavné osobnosti jako příklady, které je třeba následovat, tj. sportovní, kulturní či politické osobnosti, jež vedou vyrovnaný život a nekouří.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ M. Nebot et al., Environmental tobacco smoke exposure in public places of European cities (Expozice tabákovému kouři v prostředí na veřejných místech v evropských městech), Tobacco Control, únor 2005, 14(1), s. 60–63.

⁽¹⁸⁾ Eurobarometr 239/2005, leden 2006, s. 58–59.

⁽¹⁹⁾ Studie zveřejněná na internetu zdůrazňuje, že mezi respondenty bylo 37 % kuřáků, ale poté, co začali cvičit jógu, všichni přestali kouřit. Nikdo z nich také neužíval drogy (viz <http://yogaesoteric.net/content.aspx?lang=EN&item=3869>).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, pokud jde o způsobilost intervencí do bydlení ve prospěch marginalizovaných společností

(KOM(2009) 382 – 2009/0105 (COD))

(2010/C 128/16)

Hlavní zpravodaj: **pan GRASSO**

Dne 11. září 2009 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1080/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, pokud jde o způsobilost intervencí do bydlení ve prospěch marginalizovaných společností

KOM(2009) 382 – 2009/0105 (COD).

Dne 29. září 2009 pověřilo předsednictvo Výboru specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana GRASSA hlavním zpravodajem na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 70 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry

1.1 EHSV bere na vědomí návrh Komise na změnu čl. 7 odst. 2 nařízení o Evropském fondu pro regionální rozvoj (EFFR) ⁽¹⁾, neboť zkušenosti s uplatňováním nařízení ukazují, že stanovené podmínky způsobilosti plně neodpovídají potřebám v praxi.

1.2 EHSV s návrhem souhlasí.

2. Důvody a doporučení

2.1 EHSV si přeje, aby se ustanovení tohoto návrhu vztahovala na všechna marginalizovaná společenství, a nikoli pouze na společenství konkrétně zmíněné v bodech odůvodnění návrhu. Ze

zásady by se tato ustanovení měla také vztahovat na všechny členské státy Unie.

2.2 EHSV považuje za užitečné rozšířit ustanovení zmíněného návrhu tak, aby se vztahovala jak na nahrazení existujících obydlí nově postavenými stavbami, tak na renovaci existujících obydlí, a současně byla zajištěna úspora energie a udržitelnost.

2.3 EHSV považuje provedená zjednodušení za přínosná, nicméně obecně doporučuje neprovádět příliš mnoho změn v platné legislativě během jednoho programového období, neboť by to mohlo vést ke zvýšení administrativní nejistoty u zúčastněných stran, jež v daném období musí měnit pravidla, která mají být dodržována.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1080/2006 ze dne 5. července 2006 ve znění nařízení (ES) č. 397/2009, Úř. věst. L 210, 31.7.2006, s. 1.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti, pokud jde o zjednodušení určitých požadavků a o určitá ustanovení týkající se finančního řízení

(KOM(2009) 384 v konečném znění – 2009/0107 (AVC))

(2010/C 128/17)

Hlavní zpravodaj: **pan CEDRONE**

Dne 11. září 2009 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1083/2006 o obecných ustanoveních o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti, pokud jde o zjednodušení určitých požadavků a o určitá ustanovení týkající se finančního řízení

KOM(2009) 384 v konečném znění – 2009/0107 (COD).

Dne 29. září 2009 pověřilo předsednictvo Výboru specializovanou sekci Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana CEDRONEHO hlavním zpravodajem na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 82 hlasy pro, jeden člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV bere na vědomí výše zmíněný návrh Komise.

1.2 Celkově EHSV návrh schvaluje, pouze vznáší níže uvedené připomínky.

2. Odůvodnění

2.1 Zjednodušení některých ustanovení

2.1.1 EHSV stejně jako Evropský parlament a Výbor regionů již řadu let volá po zjednodušení a úpravě textů Společenství ve shodě se situací v praxi⁽¹⁾. Změny vedoucí ke zjednodušení ustanovení, jak byly navrženy Komisí v článku 39, čl. 41 odst. 1 a 2, článku 44, čl. 48 odst. 3, čl. 55 odst. 3 a 4, čl. 65 odst. 3, čl. 57 odst. 1 a 5, čl. 67 odst. 2 nařízení (ES) č. 1083/2006, EHSV plně podporuje.

2.1.2 Nicméně EHSV zdůrazňuje, že je třeba zamezit tomu, aby tyto změny mohly vést ke správní nejistotě zúčastněných stran a subjektů, jimž se příliš často stává, že se jim změnila pravidla dokonce během jednoho programového období.

2.1.3 EHSV podporuje, aby podobné návrhy byly nezbytným minimálním příspěvkem k řešení hospodářské krize a krize zaměstnanosti, jimiž Evropa prochází v důsledku finanční krize.

2.1.4 Proto EHSV žádá Komisi, aby na započaté cestě zjednodušování pokračovala odvázněji. Je tedy třeba dospět k příštímú plánu s výrazně pozměněným nařízením, aby postupy byly jednodušší, jasnější a účinnější.

2.2 Ustanovení týkající se finančního řízení

2.2.1 EHSV schvaluje změny navržené Komisí k článkům 77, 78, čl. 88 odst. 3 a čl. 94 odst. 1 nařízení (ES) č. 1083/2006.

2.2.2 EHSV naléhavě žádá, aby se členské státy nestavily proti návrhu Komise v otázce spolufinancování.

⁽¹⁾ Viz stanovisko EHSV ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o výsledcích jednání ohledně strategií a programů politiky soudržnosti na programové období 2007–2013, Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 141, a stanovisko k návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 1083/2006 o Evropském fondu pro regionální rozvoj, Evropském sociálním fondu a Fondu soudržnosti, pokud jde o některá ustanovení týkající se finančního řízení, Úř. věst. C 218, 11.9.2009, s. 107.

2.2.3 Nicméně EHSV je toho názoru, že změny navržené k článku 77 nesmějí mít všeobecnou platnost, ale musí být omezeny na speciální projekty (inovace, udržitelný rozvoj atp.) a projekty, jež jsou zvláště vhodné k řešení krize.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize o kolektivním odškodnění spotřebitelů

(KOM(2008) 794 v konečném znění)

(2010/C 128/18)

Zpravodaj: **pan CALLEJA**

Dne 27. listopadu 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

zelené knihy o kolektivním odškodnění spotřebitelů

KOM(2008) 794 v konečném znění.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 9. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 123 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 13 členů se zdrželo hlasování.

1. Shrnutí doporučení

1.1 V zásadě je právo na účinnou právní ochranu základním právem, které by spotřebitelé měli mít při kolektivním odškodnění. Je však třeba pečlivě dodržovat omezení stanovená Smlouvou a právní rozdíly v procesním a ústavním právu jednotlivých států.

1.2 Legislativní opatření EU týkající se kolektivního odškodnění by zvýšila ochranu spotřebitelů zvláště během přeshraničních transakcí.

1.3 Do systému je nutno zabudovat dostatečné záruky proti zbytečným stížnostem a zneužívání, které vycházejí z finančních pobídek a touhy po zisku od jiných subjektů než spotřebitelů.

1.4 Platí obecná zásada, že každé opatření přijaté EU musí poskytovat odpovídající záruky proti zavedení určitých prvků, které se v jiných právních systémech ukázaly jako lehce zneužitelné. Každý zavedený systém kolektivního odškodnění by měl zejména propůjčit soudcům pravomoc k tomu, aby předem přezkoumali nárok na předložení kolektivní žaloby a aby zastavili jakékoli zneužívání a přesvědčili se o oprávněnosti vznášených nároků.

1.5 Přijetí mechanismu soudního kolektivního odškodnění nebrání využití systémů mimosoudního řešení spotřebitelských sporů.

1.6 EHSV doporučuje Komisi, aby přijala další opatření, která by poskytla podnikům podporu s cílem rozpracovat interní systémy pro vyřizování stížností a rozvinout dále existující systémy alternativního řešení sporů a dohled veřejnosti. Spotřebitelé mohou použít tyto alternativní prostředky před tím, než přistoupí k soudnímu řešení.

1.7 EHSV připomíná Komisi, že otázka kolektivního soudního odškodnění se diskutuje od roku 1985 a že je čas, aby byla přijata rozhodnutí a bez dalších odkladů byly zavedeny systémy ke spokojenosti spotřebitelů.

2. Úvod

2.1 Cílem strategie spotřebitelské politiky ⁽¹⁾, kterou přijala Komise, je podpořit vnitřní maloobchodní trh tím, že chce zajistit, aby spotřebitelé a maloobchodníci měli do roku 2013 k přeshraničnímu nakupování stejnou důvěru jako k nakupování ve vlastní zemi. Komise ve své strategii zdůraznila význam efektivních mechanismů odškodnění spotřebitelů a oznámila svůj záměr zabývat se opatřeními v oblasti kolektivního odškodnění spotřebitelů.

2.2 Evropský parlament, Rada a Evropský hospodářský a sociální výbor uvítaly záměr Komise, jehož cílem je zlepšit odškodnění

⁽¹⁾ KOM(2007) 99 v konečném znění.

spotřebitelů a zejména zvážit opatření v oblasti kolektivního odškodnění spotřebitelů⁽²⁾. OECD v doporučení o urovnávání spotřebitelských sporů a odškodnění⁽³⁾ dokonce vyzvala své členské státy k tomu, aby spotřebitelům umožnily přístup k různým prostředkům odškodnění, včetně mechanismu kolektivního odškodnění.

2.3 Zelená kniha o kolektivním odškodnění spotřebitelů, kterou Komise vydala v listopadu 2008⁽⁴⁾ nyní hledá cesty, jakým způsobem by se mohlo usnadnit odškodnění v situacích, kdy byl poškozen velký počet spotřebitelů postupem jediného hospodářského subjektu, což je porušením právních předpisů v oblasti ochrany spotřebitele. V zelené knize jsou předloženy čtyři možnosti.

2.4 Evropská komise zorganizovala 29. května 2009 také veřejné slyšení, kde se diskutovalo o zelené knize, a následně vypracovala dokument, který byl předložen k veřejnému připomínkovému řízení a ve kterém byla připojena další patá možnost ke čtyřem možnostem pro kolektivní odškodnění, uvedeným v zelené knize. Tento poslední návrh Komise nemůže EHSV již zohlednit z důvodu pokročilého stádia jednání. Zvláště proto, že ještě musí být provedena posouzení dopadů. A to proto, že i v tomto raném stádiu EHSV již předpokládá, že provádění paté možnosti bude prováděno značnými těžkostmi.

2.5 Není možno popřít, že dostupnost mechanismů odškodnění spotřebitelů v případech porušování práv spotřebitelů ze strany hospodářských subjektů zvyšuje zejména důvěru spotřebitelů v trhy a zlepšuje jejich fungování. Tohoto cíle však lze dosáhnout pouze v případě, že budou mít spotřebitelé jistotu, že v případě problému budou jejich práva vymáhána a že obdrží odpovídající odškodnění.

2.6 Aby byla zajištěna spravedlnost pro všechny zainteresované strany musí být vytvořena spravedlivá rovnováha všech zúčastněných zájmů.

(2) Evropský parlament Komisi ve svých usneseních ke strategii spotřebitelské politiky požádal, aby po pečlivém zvážení otázky odškodnění pro spotřebitele v členských státech „... případně předložila koherentní řešení na evropské úrovni, které bude umožňovat všem spotřebitelům přístup k mechanismům kolektivního odškodnění určeným k urovnávání přeshraničních stížností“ (A6-0155/2008); Rada Komisi vyzvala, že je nutné „... pečlivě zvažovat nástroje kolektivního domáhání se práv a předkládat výsledky pokračujících relevantních studií s ohledem na možné návrhy nebo opatření“, Úř. věst. C 166, 20.7.2007, s. 1. Žádost Evropského parlamentu byla zopakována v usnesení k zelené knize o maloobchodních finančních službách (A6-0187/2008). Rovněž vyšetřovací výbor EP „Equitable Life“ požádal Komisi „... aby se dále zabývala možností zavedení právního rámce, který by pro evropské přeshraniční kolektivní žaloby stanovil jednotné požadavky na občanské řízení ...“ (A6-0203/2007). EHSV ve svém stanovisku z vlastní iniciativy (Úř. věst. C 162, 25.6.2008, s. 1) předložil návrhy týkající se právní úpravy mechanismů kolektivního odškodnění.

(3) <http://www.oecd.org/dataoecd/43/50/38960101.pdf>.

(4) KOM(2008) 794 v konečném znění.

3. Shrnutí zelené knihy

3.1 Účelem této zelené knihy je zhodnotit stávající situaci na poli mechanismů odškodnění, zejména v případech, kdy stejné protiprávní jednání může mít dopad na mnoho spotřebitelů, a navrhnout možná řešení, jak odstranit rozdíly, které v daných případech efektivnímu odškodnění brání⁽⁵⁾. Komise považovala za nutné nerozlišovat mezi přeshraničními mechanismy řešení hromadných nároků a čistě národními mechanismy. Další otázkou, kterou se zelená kniha snaží řešit, je, zda by určité nástroje mohly platit pouze pro přeshraniční nebo také pro vnitrostátní případy.

3.2 Zelená kniha se zaměřuje na řešení případů hromadných nároků a jejím cílem je zajistit účinné prostředky kolektivního odškodnění občanům v celé EU poškozeným postupem jediného hospodářského subjektu nezávisle na místě události. Stanovuje také současné hlavní překážky pro to, aby spotřebitel obdržel účinné odškodnění a prvky, které přispívají k efektivitě a účinnosti mechanismu kolektivního odškodnění.

3.3 Komise prohlašuje, že existující evropské nástroje⁽⁶⁾ nejsou dostatečné a navrhuje čtyři možnosti, které se snaží řešit aktuální otázky a poskytnout spotřebitelům odpovídající a účinné prostředky odškodnění, především prostřednictvím nástroje kolektivního odškodnění:

- řešení 1 – opírá se o stávající opatření na úrovni jednotlivých států a na úrovni ES za účelem zajištění odpovídajícího odškodnění spotřebitelů;
- řešení 2 – rozvoj spolupráce mezi členskými státy ve snaze zajistit, aby mohli spotřebitelé v celé EU využívat mechanismy kolektivního odškodnění, jež jsou v různých členských státech k dispozici;
- řešení 3 – kombinace závazných či nezávazných nástrojů politiky, které by společně mohly podpořit odškodnění spotřebitelů tím, že budou řešit hlavní překážky;

(5) KOM(2008) 794 v konečném znění, s. 3.

(6) Doporučení Komise 98/257/ES o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů (Úř. věst. L 115, 17.4.1998, s. 31) a doporučení Komise 2001/310/ES o zásadách pro mimosoudní orgány při řešení spotřebitelských sporů dohodou (Úř. věst. L 109, 19.4.2001, s. 56); Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/27/ES ze dne 19. května 1998 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitelů (Úř. věst. L 166, 11.6.1998, s. 51); Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 ze dne 27. října 2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele (Úř. věst. L 364, 9.12.2004, s. 1).

- řešení 4 – postupy soudního kolektivního odškodnění sestávající ze závazných či nezávazných opatření EU.

4. Obecné připomínky

4.1 Již mnoho let zastává EHSV názor, že je třeba na úrovni Společenství definovat skupinovou žalobu, jejímž záměrem je získání účelné nápravy škod v případě narušení kolektivních práv.

4.2 Od roku 1992 upozorňuje EHSV ve dvou stanoviscích z vlastní iniciativy Komisi na nutnost nalezení možností podání žalob v oblasti právní úpravy přeshraničních sporů a na uznání pravomoci zastoupení organizací spotřebitelů v národních i přeshraničních sporech⁽⁷⁾. Obdobně EHSV ve svém stanovisku jednomyslně přijatém na plenárním zasedání 1. června 1994 výslovně vyzval Komisi k zavedení jednotné procedury v oblasti kolektivních žalob a žalob ve společném zastoupení, nejen s cílem zamezit nečestným praktikám, ale i usnadnit postupy u žalob o náhradu škody⁽⁸⁾. Tímto tématem se EHSV postupně zabýval v několika svých stanoviscích⁽⁹⁾. Ve svém stanovisku ze

dne 26. října 2006⁽¹⁰⁾ EHSV jasně podpořil zájem, který vyjádřila Komise ve své zelené knize o náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES, a podtrhl význam účinných prostředků nápravy pro osoby poškozené porušováním antimonopolních pravidel ve svém stanovisku z 25. března 2009⁽¹¹⁾.

4.3 Jelikož EU stanovuje harmonizovaná hmotná práva pro spotřebitele, souhlasí EHSV s tím, že by měla také zajistit, aby spotřebitelé měli k dispozici odpovídající procesní postupy k prosazení těchto práv. Spotřebitelům by tedy měla být dána možnost soudního řízení o kolektivním odškodnění, má-li být spravedlnosti učiněno zadost, jako je tomu v jiných případech týkajících se obchodních transakcí. Jak již EHSV konstatoval v předchozích stanoviscích, odškodnění spotřebitelů je základním právem, které by mělo poskytovat soudní ochranu kolektivních i stejnorodých individuálních zájmů. Žaloby EU jsou zapotřebí, neboť kolektivní a stejnorodá individuální práva stále postrádají soudní nástroj, který by je učinil efektivními a vymahatelnými. Mechanismy kolektivního odškodnění jsou nutné k tomu, aby spotřebitelům poskytl realistickou a efektivní možnost získat náhradu v případě škod odlišné, početné a podobné povahy.

4.4 Zvyšování konkurenceschopnosti je navíc primární politikou Evropské unie. Na straně ochrany spotřebitele vytvořila Evropská unie celý korpus předpisů v oblasti hmotného práva. Musí nyní zajistit uplatňování těchto předpisů, aby bylo možné ekonomický motor roztočit prostřednictvím přeshraničního obchodu založeného na důvěře, že jakékoli neshody budou vyřešeny rychle, levně a za stejných pravidel a dle podobných pravidel a postupů kdekoli na jednotném trhu. Spotřebitelé mohou být větší měrou vystaveni nekalým obchodním praktikám, a proto jsou potřebné postupy, které jim dokáží zabránit a zastavit je. Prosazování, prevence, náprava a náhrada jsou všechno velmi důležité aspekty. Výše náhrad pro jednotlivce jsou sice nízké, ale mohou celkově narůstat do velkých částek.

4.5 EHSV je toho názoru, že soudní odškodnění se musí zpřístupnit a uvést v platnost. Avšak mimosoudní vyrovnání může být doplňkem soudního řízení a může poskytnout méně formální a méně nákladný postup. To však vyžaduje, aby obě zúčastněné strany byly skutečně ochotné spolupracovat. Tato mimosoudní opatření by mohla umožnit dosažení spravedlivého řešení a zároveň zabránit nárůstu nevyřešených případů u soudů.

(7) Úř. věst. C 339, 31.12.1991, s. 16, odst. 5.4.2. a Úř. věst. C 19, 25.1.1993, s. 22) (viz odst. 4.12 a část 4 zajímavé studie uvedené v příloze, kterou zpracovali společně Eric Balate, Pierre Dejemeppe a Monique Goyens a která byla HSV zveřejněna na str. 103 a násl.).

(8) Úř. věst. C 295, 22.10.1994, s. 1.

(9) Nejvýznamnější z těchto stanovisek byla tato: stanovisko z vlastní iniciativy Jednotný trh a ochrana spotřebitelů – příležitosti a výzvy (Úř. věst. C 39, 12.2.1996, s. 55), ve kterém se konstatovalo, že k tomu datu nenavázala žádná činnost na doporučení a návrhy předložené Výborem v jeho předchozím stanovisku k zelené knize; stanovisko ke zprávě Komise Evropskému parlamentu a Radě – jednotný trh v roce 1994 (KOM(1995) 238 v konečném znění), které upozorňovalo na zpoždění v účinném provádění vnitřního trhu a zabývalo se legislativou v oblasti spotřeby, zvláště pro přeshraniční vztahy (Úř. věst. C 39, 12.2.1996, s. 70); stanovisko ke sdělení Komise Priority spotřebitelské politiky (1996–1998), ve kterém Výbor přes ocenění návrhu směrnice o žalobách na zanechání jednání a akčního plánu představeného Komisí pro přístup spotřebitelů ke spravedlnosti prohlásil, že se zájmem sleduje vývoj v této oblasti a konstatoval, že jednotný trh v tomto směru není zdaleka dokončen a že uvědomělé dodržování práv spotřebitelů je základní podmínkou pro získání jejich důvěry (Úř. věst. C 295, 7.10.1996, s. 64). Stejná úvaha se objevuje také ve stanovisku Výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Dopad a účinnost jednotného trhu, (KOM(1996) 520 v konečném znění, 23. dubna 1997) (Úř. věst. C 206, 7.7.1997). Zde by se mělo odkázat na tato stanoviska EHSV: stanovisko z vlastní iniciativy ke spotřebitelské politice po rozšíření EU, odst. 11.6 (Úř. věst. C 221, 8.9.2005); stanovisko k akčnímu programu Společenství v oblasti zdraví a ochrany spotřebitele (2007–2013), odst. 3.2.2.2.1 (Úř. věst. C 88, 11.4.2006); stanovisko k právnímu rámci pro spotřebitelskou politiku (Úř. věst. C 185, 8.8.2006).

(10) Úř. věst. C 324, 30.12.2006, EHSV vyslovil podporu této iniciativě Komise a potvrdil potřebu skupinových žalob o náhradu škod, vzhledem k tomu, že „slouží jako dokonalý příklad některých hlavních cílů: i) účinná náhrada za škodu, usnadněné podání žalob o náhradu škody ze strany organizací jménem poškozených spotřebitelů a tím větší možnost získání skutečného přístupu ke spravedlnosti; ii) předcházení a zabránění chování, které porušuje antimonopolní pravidla, vzhledem k většímu sociálnímu dopadu tohoto typu žalob.“

(11) Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 40.

4.6 EHSV nicméně podtrhuje význam zavedení vhodných mechanismů při zachování kulturních a právních tradic evropských států.

4.7 EHSV je dále toho názoru, že takový soudní nástroj EU by měl být používán především pro kolektivní právo v případech, kdy dojde k porušení spotřebitelských práv a pravidel hospodářské soutěže.

5. Konkrétní připomínky k zelené knize

5.1 Soudní kolektivní odškodnění

5.1.1 EHSV uznává, že by v souladu s tím, co je navrhováno v rámci řešení 4 v zelené knize, měl být zaveden mechanismus evropského soudního kolektivního odškodnění, pokud má být zaručena spravedlnost jak pro spotřebitele, tak pro podniky. Vytvořením takového mechanismu by byl umožněn přístup ke spravedlnosti všem spotřebitelům bez ohledu na jejich státní příslušnost a finanční situaci a rozsah individuálních škod, jež utrpěli. Navíc by tento mechanismus řešil problém spočívající v tom, že většina stávajících rámců na řešení spotřebitelských sporů a náhrady škod v jednotlivých členských státech byla vyvinuta k řešení domácích případů a není vždy dostačující k poskytnutí nápravy spotřebitelům z jiných členských zemí, což ostatně uznala i rada ministrů OECD ve svém doporučení o urovnávání spotřebitelských sporů a náhradě škod⁽¹²⁾.

5.1.2 EHSV dále uznává, že identifikace harmonizovaného kolektivního soudního postupu může mít však své vlastní těžkosti a nevýhody z důvodu komplexnosti, nákladů, trvání a jiných problémů. Jedním z takových problémů je minimalizace značného rizika zneužití plynoucího ze soudního řízení stejně jako způsob financování těchto akcí. Také je nutno rozhodnout, zda se použije postup opt-in nebo opt-out. Obě tyto možnosti mají své nevýhody, jak již EHSV konstatoval⁽¹³⁾.

5.2 Charakteristické znaky evropské skupinové žaloby

5.2.1 Jak Evropská komise uznává ve své zelené knize, v současnosti fungují mechanismy soudního kolektivního odškodnění pouze ve třinácti členských státech. V těch členských státech, v nichž je v současnosti takový systém zaveden, lze navíc identifikovat tři různé druhy mechanismů, jež mohou být klasifikovány jako „kolektivní“ soudní náhrada škod.

5.2.2 „Kolektivní odškodnění“ je samozřejmě širokým pojmem, který se zaměřuje spíše na výsledek než na daný či jednotlivý mechanismus. Zahrnuje jakýkoli mechanismus, pomocí něhož by

bylo možné dosáhnout zastavení či prevence nesouladu (s předpisy) a/nebo poskytnutí náhrady v tom nejširším slova smyslu, ať již prostřednictvím nápravy nebo kompenzace. Vzhledem k tomu, že došlo či dochází ke vzniku možných procedur v rámci řady členských států EU a že většina z nich má inovační či experimentální charakter, je stěžejní možné nějaký model upřednostnit.

5.2.3 Vzhledem k odchylnostem právních systémů a s přihlédnutím k různým zkoumáním a návrhům obsaženým v předchozích stanoviscích k tomuto tématu⁽¹⁴⁾ se Výbor vyslovuje pro:

- směrnici EU zajišťující základní harmonizaci a zároveň poskytující dostatečně volný prostor těm zemím, které dosud nemají zavedeny systémy kolektivního soudního odškodnění. Tato směrnice by navíc navazovala na směrnici o žalobách na zdržení se jednání;
- záruky, aby skupinové žaloby neměly formu skupinové žaloby („class action“), která se používá v USA. Každé přijaté právní opatření EU by mělo reflektovat evropské kulturní a právní tradice, ctít kompenzaci coby jediný cíl a zavádět spravedlivou rovnováhu mezi stranami, a tím vést k systému, který bude chránit zájmy společnosti jako celku. Výbor plně podporuje návrh Komise spočívající v tom, že jakékoliv opatření zajišťující založení soudního mechanismu pro kolektivní odškodnění ve všech členských státech, by se „mělo vyvarovat takových prvků, jež by mohly podpořit kulturu sporů, která údajně existuje v některých neevropských zemích a k níž patří náhrady škody plnící represivní funkci a poplatky v závislosti na úspěchu“;
- smíšený systém kolektivních žalob, jenž by sloučil výhody obou systémů – systému opt-in a systému opt-out – v závislosti na povaze zájmů, vyhraněnosti či nevyhraněnosti členů skupiny a výši individuální újmy; v případě systému opt-in přísluší účastníkům řízení spojit své individuální nároky za škody do jedné žaloby; v případě systému opt-out budou muset být žaloby podány prostřednictvím kompetentních zastupitelských subjektů;
- to, aby bylo jednotlivcům dáno právo zvolit si, budou-li se účastnit hromadného soudního řízení, než aby byli automaticky pokládáni za účastníky takového řízení, pokud z něj sami nevystoupí. EHSV se k výhodám a nevýhodám těchto mechanismů vyslovil ve svém stanovisku ze 13. února 2008⁽¹⁵⁾. Toto řešení by se mělo upřednostňovat z důvodu zmírnění dopadu takové kolektivní žaloby především v těch členských státech, v nichž podobná procedura není dosud zavedena;

⁽¹²⁾ KOM(2007) 74 z 12. července 2007.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 162, 25.6.2008.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 162, 25.6.2008, s. 31 a Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 40.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 162, 25.6.2008, s. 1.

- názor Komise, že každý mechanismus EU by měl bránit neoprávněným nárokům a že soudce může hrát významnou úlohu při stanovení neoprávněnosti či přípustnosti skupinového nároku. EHSV ovšem připomíná svá doporučení z předchozích stanovisek ohledně důležité role soudce. Je nutno propůjčit soudci pravomoc, která by mu umožnila zastavit soudní řízení v raném stádiu v případě neoprávněných nároků. Soudy budou provádět průzkum věcnosti nároku žalující strany a jeho přípustnosti pro kolektivní řešení. Soudce musí zejména zajistit, aby byla stanovena identita takové skupiny, a to na základě jistého počtu identických případů, a aby nárokováné odškodnění mělo společný základ v tom, že bude vycházet z neplnění či nesprávného plnění smluvních povinností ze strany jediného obchodníka;
- mělo by být zaručeno, že poškození obdrží skutečnou hodnotu škody, kterou utrpěli, která pokryje nejen skutečnou ztrátu nebo materiální a morální újmu, ale také ušlý zisk a zahrne také nárok na úroky. Zatímco veřejné vymáhání se zaměřuje na dodržování předpisů a odstrašování, cílem odškodnění musí být poskytnutí plné náhrady utrpěné škody. Tato plná náhrada musí tedy zahrnovat skutečnou ztrátu, ušlý zisk a ušlé úroky;
- tomuto skupinovému soudnímu mechanismu musí být zaručena udržitelnost co do dostatečného financování;
- systém by se také měl postarat o systém odvolání.

5.2.4 Všechny ostatní aspekty tohoto soudního mechanismu by se měly ponechat členským státům v souladu se zásadou subsidiarity. Každé skupinové opatření zaváděné na úrovni EU by v každém případě mělo respektovat zásady subsidiarity a proporcionality: nemělo by nikdy zacházet dále, než je nutné k dosažení záměrů Smlouvy v tom smyslu, že tyto záměry nemohou v dostatečné míře uskutečnit členské státy, a jsou tedy snáze uskutečnitelné na úrovni Společenství. Existují různé vnitrostátní, právní a ústavní požadavky, které mohou být překážkou nebo vyvolat odpor k harmonizaci legislativy, v neposlední řadě je to článek 5 Smlouvy o ES.

5.3 Zaručení odškodnění spotřebitelů ostatními existujícími prostředky

5.3.1 EHSV již uznal, že přijetí mechanismu soudního kolektivního odškodnění na úrovni Společenství by žádném případě nemělo být újmu pro systémy mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Tyto systémy mají bezvýhradnou podporu Evropského hospodářského a sociálního výboru. Možnosti jejich využití je třeba ještě prohloubit a rozvinout⁽¹⁶⁾, jak je uvedeno

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 162, 25.6.2008, s. 1.

v rámci řešení 3 v zelené knize Komise. Opatření navrhovaná Komisí v rámci řešení 3 jsou opravdu doplňková a nenahrazují přijetí soudního nástroje EU, tak jak byl definován výše.

5.3.2 Značný důraz je kladen na mimosoudní mechanismy řešení sporů. GR SANCO zadalo studii o mechanismech alternativního řešení u spotřebitelských sporů. Nedávno schválené směrnice se zabývají řízením o drobných nárocích⁽¹⁷⁾, mediací⁽¹⁸⁾ a rozšířením Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci⁽¹⁹⁾. Evropské právní předpisy o vymáhání práva v oblasti ochrany spotřebitele musejí dosud umožňovat veřejné i privátní systémy. Posun politiky, který může mít závažné důsledky, se odehrál v roce 2004 v souvislosti s požadavkem, aby všechny členské státy měly ústřední veřejný orgán pro koordinaci přeshraničního vymáhání dodržování zákonů⁽²⁰⁾.

5.3.3 Interní postupy řešení stížností

Výbor je přesvědčen, že účinné řešení stížností hospodářskými subjekty může být rozhodujícím krokem ke zvýšení důvěry spotřebitelů ve vnitřní trh. EHSV považuje za nanejvýš významné, aby Komise podporovala potřebné iniciativy za nezbytně nutné účasti občanské společnosti a především zástupců podnikatelských organizací, aby se zavedl koherentní právní rámec, který bude upravovat vytváření těchto interních postupů řešení stížností hospodářskými subjekty, pro které je účinné vyřizování stížností spotřebitelů prioritní.

5.3.4 Dohled veřejnosti

EHSV souhlasí s návrhem Komise na rozšíření a zlepšení donucovacích pravomocí příslušných orgánů, mj. veřejných ochránců práv v jednotlivých zemích, na základě nařízení o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele. Naléhavě doporučuje, aby podrobnosti fungování takového mechanismu byly projednány ve směrnicích, aby se zajistila minimální úroveň harmonizace ve všech členských státech. Každý takový návrh by měl omezovat dostupné prostředky nápravy na náhradu škody a zahrnovat intenzivní procesní ochranu subjektů podléhajících procesům výkonu rozhodnutí. EHSV počítá, že metoda dohledu veřejnosti by mohla být rozvinuta do interoperabilní pracovní sítě pokrývající všechny členské státy a mohla by se ukázat jako velmi účinný způsob zjištění obchodníků v EU, kteří pravděpodobně porušují práva spotřebitelů. Přiměřené propagační akce na zvyšování povědomí a šíření informací by mohly povzbudit spotřebitele, aby hlásili porušování svých práv.

⁽¹⁷⁾ Nařízení č. 861/2007 (Úř. věst. L 199, 31.7.2007, s. 1).

⁽¹⁸⁾ Směrnice 2008/52/ES (Úř. věst. L 136, 24.5.2008, s. 3).

⁽¹⁹⁾ KOM(2008) 380 v konečném znění – stanovisko EHSV: Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 84.

⁽²⁰⁾ Nařízení č. 2006/2004 (Úř. věst. L 364, 9.12.2004, s. 1).

5.3.5 Mechanismy alternativního řešení sporů

Komise uznává, že existující systémy kolektivního alternativního řešení sporů pro spotřebitele se mezi jednotlivými členskými státy i v jejich rámci velmi liší a že dokonce i v jurisdikcích, ve kterých tyto mechanismy existují, jsou značné rozdíly jak v oblasti konkrétních odvětví, tak z geografického hlediska. Navíc systémy alternativního řešení sporů se v EU většinou zabývají řešením individuálních nároků. Co se týče stávajících nástrojů EU ⁽²¹⁾, zpráva s názvem *Analýza a vyhodnocení alternativních prostředků odškodnění spotřebitelů odlišného od odškodnění obyčejným soudním*

řízením zadaná Evropskou komisí, odhaluje, že zásady nezávislosti a nestrannosti třetích stran zapojených do systémů mediace/rozhodčího řízení stanovených v uvedených nástrojích nejsou dodržovány ani v databázi EEC-Net (Evropské síť spotřebitelských středisek). Proto je EHSV toho názoru, že stávající doporučení ohledně alternativních systémů řešení sporů by se měla přeměnit v závazné legislativní nástroje. Rozšíření přístupu spotřebitelů k alternativnímu řešení sporů a k řízení o drobných nárocích může vést k rychlému, spravedlivému, účinnému a relativně méně nákladnému řešení otázek ochrany spotřebitele.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽²¹⁾ Doporučení 1998/257 a doporučení 2001/310.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Dosahování přínosů jednotného trhu prostřednictvím posílené správní spolupráce

(KOM(2008) 703 v konečném znění)

(2010/C 128/19)

Zpravodaj: **pan HERNÁNDEZ BATALLER**

Dne 6. listopadu 2008, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, se Komise rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Dosahování přínosů jednotného trhu prostřednictvím posílené správní spolupráce

KOM(2008) 703 v konečném znění.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 9. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 128 hlasy pro a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry

sáhle vypracována judikaturou ESD ⁽¹⁾, v souladu s níž členské státy mají:

1.1 EHSV podporuje decentralizovanější přístup v rámci sítě pro přeshraniční spolupráci, který pro vnitřní trh bude znamenat zavedení IMI. EHSV se domnívá, že systém pomůže zaručit účinné naplňování pravidel vnitřního trhu a přijmout opatření nutná k vyřešení problémů, s nimiž se setkávají občané a podniky.

— přijmout všechna opatření vnitrostátních právních opatření, která jsou nutná pro provádění právních předpisů a aktů Společenství,

1.2 Organizace organizované občanské společnosti mohou mít v příslušných členských státech aktivní a významnou roli při fungování IMI. Mohou také přispět k rozšiřování povědomí o jeho existenci a jeho fungování.

— spolupracovat mezi sebou a se Společenstvím za účelem naplnění cílů Smlouvy a sekundárního práva.

1.3 Vzhledem k tomu, že systém IMI bude identifikovat stávající vnitrostátní překážky pro řádné provádění směrnice o službách a směrnice o uznávání odborných kvalifikací, a možná bude rozšířena věcná oblast působnosti i na jiná odvětví, by bylo vhodné, aby Komise stanovila případný mechanismus varování a/nebo specifické sankce za účelem odstranění těchto překážek.

2.2 Správní spolupráce mezi členskými státy a Společenstvím byla doposud rozvíjena ve specifických oblastech, k nimž patří daňová oblast ⁽²⁾ (každý členský stát určí ústřední kontaktní orgán a je zde povinnost pomoci mezi členskými státy), celní oblast, oblast hospodářské soutěže (sít vnitrostátních orgánů), či dokonce např. pro oblasti azylu, migrace a vnějších záležitostí (program ARGO–2002).

1.4 V té míře, kterou přenos údajů systému IMI spadá do předpisů o ochraně údajů práva Společenství, doporučuje EHSV zavést povinnost informovat dotčené, aby tak byl umožněn výkon práva o přístupu, které je stanoveno v tomto systému ve smyslu judikatury Evropského soudního dvora.

2.3 EHSV se správní spoluprací mezi vnitrostátními orgány a orgány Společenství věnoval ve stanovisku z vlastní iniciativy ⁽³⁾, a došel k závěrům, že jasné a zároveň účinné politické a vnitrostátní procesy a zlepšení legislativy, jejího uplatňování a dodržování, jsou součástí řádné správy věcí veřejných Společenství.

2. Úvod

2.1 Článek 10 Smlouvy o ES stanovuje obecně „základ loajální spolupráce“ mezi členskými státy a Společenstvím, která byla roz-

⁽¹⁾ Věc C–392/02, rozsudek ze dne 15.11.2005, a závěry generálního advokáta pana GEELHOEDA.

⁽²⁾ Úř. věst. L 264, 15.10.2003.

⁽³⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

2.4 Prostřednictvím rozhodnutí 2004/387/ES ⁽⁴⁾ ze dne 21. dubna 2004, byl zřízen program pro interoperabilní poskytování celoevropských služeb elektronické správy (eGovernment) orgánům veřejné správy, institucím Společenství a jiným subjektům, podnikům a občanům (program IDABC). Toto rozhodnutí má aplikovat projekty definované jako „společný zájem“ a horizontální opatření, jejichž uplatňování bude Společenství provádět v souladu se svým zájmem (čl. 10).

2.5 Zástupci členských států v poradním výboru pro koordinaci v oblasti vnitřního trhu schválili dne 17. března 2006 globální plán pro uplatňování systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (následovně IMI) a jeho rozvoj s cílem dosažení lepší komunikace mezi členskými státy. Rozhodnutí Komise 2008/49/ES ⁽⁵⁾ týkající se provádění systému pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI), pokud jde o ochranu osobních údajů, klasifikuje tento systém jako projekt společného zájmu ve smyslu IDABC.

2.6 IMI má usnadňovat provádění právních předpisů v oblasti vnitřního trhu, které vyžadují výměnu informací mezi správami členských států.

3. Sdělení Komise

3.1 Nedostatek důvěry v právní rámec a dohled v ostatních členských státech vedl ke znásobení počtu předpisů a zdvojení kontrol přeshraničních činností. To je dosud jedna z hlavních překážek hladkého fungování jednotného trhu. Proto musí orgány členských států úzce spolupracovat a budovat důvěru v systémy všech ostatních států.

3.1.1 IMI členským státům umožní dostát svým právním závazkům v oblasti výměny informací. Umožní rovněž nové formy správní spolupráce, které by bez podpory v podobě elektronického informačního systému nebyly možné.

3.2 Systém IMI přináší příslušným orgánům v členských státech jednoduchý nástroj, pomocí něhož mohou vyhledat orgány v ostatních členských státech a zaslat jim žádost o informace pomocí strukturovaného souboru dotazů, které jsou vytvořeny pro konkrétní oblasti právních předpisů EU.

3.2.1 IMI má být účinným a efektivním prostředkem ke snížení jednotkových nákladů komunikace mezi členskými státy, která je nezbytná pro řádné provádění právních předpisů o vnitřním trhu. Nicméně se zdálo být vhodné zahájit uplatňování systému na dvě omezené oblasti: na uznání odborných kvalifikací, kde již bylo zahájeno, a na směrnici o službách. Zkušenosti získané v těchto dvou oblastech budou sloužit pro pozdější uplatnění na ostatní klíčová odvětví v rámci fungování vnitřního trhu.

3.2.2 IMI tak přispěje k vytvoření prostředí důvěry, které je potřebné k zajištění hladkého fungování a přínosů jednotného trhu.

3.3 IMI je mnohojazyčný nástroj vytvořený pro EU s 27 členskými státy a 23 úředními jazyky, i když bude uplatňován pro 30 států EHP. Mnohojazyčnost je obohacující. Tím, že IMI používá nové technologie podporované překladatelskými odděleními a službami automatického překladu, je dobrým příkladem konkrétních opatření, která může EU přijmout k minimalizaci zmíněných překážek a odstranění komunikačních bariér mezi správními orgány v Evropě.

3.4 V kontextu modernizace řízení vnitřního trhu přispěje IMI k účinnějšímu a decentralizovanému přístupu v rámci sítě pro přeshraniční spolupráci.

3.5 IMI umožňuje členským státům účinnější spolupráci při každodenním provádění právních předpisů týkajících se vnitřního trhu, pro příslušné orgány členských států představuje pomoc tím, že jim pomáhá odstraňovat významné praktické překážky v komunikaci, jako např. používání různých jazyků a nejednoznačné určení partnerů v ostatních členských státech. Jeho cílem je zvýšit účinnost a efektivnost každodenní spolupráce mezi členskými státy.

3.6 Rozvoj IMI je založen na třech klíkových zásadách:

- prostřednictvím IMI se členským státům neukládají další povinnosti v oblasti správní spolupráce, které by přesahovaly povinnosti již obsažené v právních předpisech o vnitřním trhu;
- systém je pružný a zohledňuje rozmanitost správní struktury a kultury v Evropě;
- jedná se o jednotný modulární systém umožňující opětovné využití jednotlivých prvků. Je navržen tak, aby podporoval velký počet právních předpisů o vnitřním trhu a nebylo tedy nutno rozšiřovat informační systémy.

3.7 Ve sdělení Komise se právem zdůrazňuje, že systém IMI má význam pro ochranu osobních údajů, a tím plně podporuje příslušné právní předpisy v této oblasti, zejména směrnici 95/46/ES a nařízení (ES) č. 45/2001.

3.7.1 Přístup k informacím spravovaným systémem IMI je vymezen vnitrostátním orgánům a subjektům, které jsou ve směrnici, na něž je systém v současné době uplatňován, označeny jako „příslušné orgány“.

3.8 Komise se závěrem domnívá, že je třeba zvýšit stávající úroveň investic do školení a zvyšování povědomí, aby bylo možno dosáhnout požadovaných výsledků. Komise přezkoumá různá řešení a vyhodnotí program pro vzdělávání a výměnu, pokud by to bylo zapotřebí.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 181, 18.5.2004.

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 13, 16.1.2008.

3.9 Komise zveřejnila dne 29. června 2009 ⁽⁶⁾ doporučení týkající se opatření pro lepší fungování vnitřního trhu, v němž zvažuje přijetí přístupu založeného na koordinaci a spolupráci, v němž by Komise spolupracovala s členskými státy a jehož cílem by bylo zlepšit provádění, uplatňování a naplňování právních předpisů vnitřního trhu. To znamená, že členské státy přijmou sdílenou zodpovědnost, a v důsledku toho proaktivnější roli v řízení vnitřního trhu.

4. Obecné připomínky

4.1 Decentralizovaný přístup v rámci sítě pro přeshraniční spolupráci, který bude znamenat zavedení IMI, posílí právo občanů, institucí a podniků na řádnou správu. Je třeba zachovat hlavní zásady flexibility, opětovného využití a neukládání dalších povinností členským státům.

4.1.1 Právo na řádnou správu zde konkrétně znamená, že občanům budou bez problémů a flexibilně poskytnuty přesné a konkrétní informace o požadavcích, které musí splnit ve státě, ve kterém se chtějí usadit, za účelem poskytování služeb či práce, a jakým orgánům mají zaslat svou žádost. Kromě toho poskytne systém nepřímo informace o neoprávněných vnitrostátních překážkách ve výkonu základních svobod Společenství, tak jak jsou stanoveny v právních předpisech Společenství, což umožní Komisi následně reagovat.

4.2 Pro dobré fungování vnitřního trhu musí členské státy úzce spolupracovat a vzájemně vyvinout důvěru v IMI a přispívat tak k lepší transparentnosti a řádné veřejné správě. Aby byla zajištěna úzká přeshraniční spolupráce mezi orgány členských států s pravomocemi v otázkách souvisejících s vnitřním trhem, musejí členské státy přijmout opatření nutná pro zaručení fungování přeshraničních sítí či elektronických informačních systémů vytvořených Komisí jako IMI.

4.3 Dle rozhodnutí 2004/387/ES (IDABC) má být zřízen plán, který má za cíl vyvážené rozdělení nákladů na fungování a údržbu celoevropských služeb elektronické správy a služeb infrastruktury mezi Společenstvím a členskými státy (čl. 7, odst. 3). Orgány členských států musí následně provést investice potřebné pro řádné fungování IMI. EHSV se domnívá, že vzhledem k tomu, že se jedná o sdílenou pravomoc, a tedy o sdílenou zodpovědnost, musí i členské státy vyvinout dodatečné úsilí.

4.4 Pro skutečné zavedení systému je zapotřebí posílení správní spolupráce mezi orgány členských států vzájemně a mezi nimi a Komisí. V budoucnu by měla být oblast působnosti IMI, která je v současné době omezena na směrnici o uznávání odborných kvalifikací a směrnici o službách na vnitřním trhu, rozšířena.

4.4.1 Za účelem správní spolupráce zavádí rozhodnutí 2008/49/ES systém pro výměnu a zpracování informací, který

z důvodu citlivých informací přiřazuje různým zúčastněným správním jednotkám pouze částečné úkoly, tedy správu jedné konkrétní části systému. Z tohoto důvodu je pro IMI kromě Komise důležitá i spoluúčast následujících vnitrostátních účastníků. K nim patří na jedné straně koordinátor a na druhé straně uživatelé systému, kteří pracují pod kontrolou vnitrostátního orgánu nebo koordinátora v závislosti na funkcích, které jim přiřazuje místní správce, přiřazovatel, dohlížitel či administrátor údajů.

4.4.2 Tento systém bude nutné koordinovat s mechanismy správní spolupráce, které stanovují směrnice (o uznávání odborných kvalifikací a o službách na vnitřním trhu), na které má být systém uplatněn, tedy s mechanismy výměny informací a odpovědnými vnitrostátními orgány. V tomto smyslu je třeba zvážit případné přímé či nepřímé vztahy mezi uživateli IMI a vnitrostátními orgány, které jsou určeny v příslušných směrnicích, zejména ty vztahy, které mají přímo či nepřímo vliv na vnitřní trh.

4.4.3 S ohledem na směrnici o službách bude zejména důležité vyjasnit v souvislosti s koordinací s IMI následující aspekty:

- a) rozsáhlá definice „příslušného orgánu“ (čl. 4),
- b) zřízení jednotných kontaktních míst (čl. 6) a styčná místa (čl. 28),
- c) zřízení vysoce harmonizovaných povolovacích postupů a komunikace s žadatelem (čl. 13),
- d) zřízení výstražných mechanismů (čl. 32), což může dát podnět ke vzniku evropské sítě orgánů v členských státech.

4.4.4 V souvislosti se směrnicí o uznávání odborných kvalifikací bude třeba vyjasnit následující postupy spolupráce:

- a) rozsáhlá definice příslušného úřadu a uznávání dokladů o odborné přípravě, které vydaly profesní sdružení (čl. 3),
- b) správní spolupráce mezi členskými státy v oblasti volného poskytování služeb (čl. 8),
- c) harmonizace postupu pro vzájemné uznávání odborných kvalifikací s cílem usazení (čl. 51),
- d) specifický systém správní spolupráce, který konkretizuje pojmy výměny informací o disciplinárních a trestněprávních sankcích, seznam pověřených orgánů a koordinátor orgánů (čl. 56), a závěrem zřízení vnitrostátních kontaktních míst, jimž jsou přidělovány funkce poskytovat konkrétní informace v souvislosti s prováděním směrnice (čl. 57).

⁽⁶⁾ Úř. věst. L 176, 7.7.2009, s. 17.

4.4.5 Výbor se domnívá, že při brzkém a bezprostředním zavedení systému IMI bude třeba zahrnout sociální aspekty (příspěvková období, důchodová práva atd.) související s oblastmi stanovenými v první fázi. Tento přístup vyjadřuje nejen tradiční politické stanovisko Výboru, ale vyplývá i ze skutečnosti, že při výkonu výdělečné činnosti jsou spolu bezprostředně a nutně propojeny hospodářské a sociální aspekty.

4.4.6 Na toto propojení již Výbor několikrát poukázal. Např. v nedávném stanovisku ze dne 14. ledna 2009 ⁽⁷⁾ o sociálním a environmentálním rozměru vnitřního trhu poukázal Výbor na to, že evropské instituce musejí vzít úvahu legitimní zájmy trhu, jakož i skutečnost, že ekonomické svobody musí být regulovány za současného zajištění, že při jejich výkonu budou respektována sociální práva, která uznává právo EU, mezinárodní pracovní normy a legislativa jednotlivých členských států, včetně práva na kolektivní vyjednávání.

4.4.7 Výbor zejména podpořil příslušná opatření pro harmonizaci, a to jak koordinaci systémů sociálního zabezpečení, tak iniciativy týkající se přenositelnosti důchodových práv ⁽⁸⁾.

4.5 EHSV podporuje účinné fungování legislativy Společenství a využití celého potenciálu vnitřního trhu, jakož i přijetí vhodných opatření pro zvyšování povědomí a informování příslušných orgánů.

4.6 Pro posílení správní spolupráce je třeba na jednu stranu konsolidovat fungování IMI a organizace spolupracující na fungování IMI a na druhé straně mají EHSV a organizace organizované občanské společnosti mít důležitou roli, zejména v osvětových kampaních, které mají upozorňovat na existenci a jeho význam pro fungování vnitřního trhu.

4.7 EHSV se domnívá, že lze na základě zkušeností s fungováním systému IMI a v souvislosti s dalším rozvojem práva Společenství stanovit obecné zásady, které by v budoucnu vedly k rozsáhlejšímu a podrobnějšímu právnímu předpisům Společenství

o správní spolupráci prostřednictvím přijetí nařízení, které se bude týkat nejobecnějších aspektů.

4.8 IMI je v tomto procesu prvním krokem. Stejně jako zde by měly být racionalizovány systémy správní spolupráce mezi členskými státy, a mezi nimi a Komisí, a to v oblastech, které spočívají na vzájemném uznání a zásadě nediskriminace, jež jsou zásadní pro fungování vnitřního trhu. Zároveň je zajištěna oblast ochrany osobních údajů, která má pro občany Evropské unie zásadní význam, díky podrobnému přidělení funkcí mezi aktéry řízení IMI, jež je výsledkem činnosti Komise v této oblasti.

4.9 S ohledem na význam systému IMI pro ochranu osobních údajů je vhodné zdůraznit nedávné zveřejnění závěrů generálního advokáta pana Ruize-Jaraba COLOMERA ⁽⁹⁾, v němž jsou vložena některá ustanovení právních předpisů ochrany osobních údajů, která jsou zde plně uplatnitelná. Tento výklad byl potvrzen rozsudkem ESD ze dne 7. května 2009, dle kterého existuje povinnost zaručit právo přístupu k informacím o příjemcích nebo o skupinách příjemců údajů, jakož i o obsahu sdělovaných informací, které neplatí jen pro přítomnost, nýbrž i pro minulost. Dále je stanovena lhůta pro zachování dotčené informace, přičemž je třeba zohlednit spravedlivou rovnováhu mezi zájmem dotčené osoby chránit své soukromí a zátěží, kterou tato povinnost informovat může znamenat pro subjekt zodpovědný za zpracování.

4.10 Výklad se týká především dvou různých práv uznaných směrnicí 95/46/ES, přičemž výkon jednoho práva (právo na výmaz údajů do jednoho roku) zřejmě ztěžuje výkon druhého (právo na přístup k údajům o zpracování). Vymazáním údajů na základě směrnice 95/46/ES se znemožní výkon práva na přístup, neboť nelze žádat informace o údajích, které již neexistují. Bylo by vhodné přijmout výklad hlavního advokáta a Soudního dvora tak, aby tato dvě práva uznaná právem Společenství a jejich výkon mohla existovat současně. Dle tohoto výkladu je nutné informovat dotčenou osobu o tom, komu jsou údaje poskytnuty a o lhůtě jednoho roku, během které má právo na přístup k údajům; poté dojde k jejich vymazání a proto již nebude možné mít k nim přístup.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 182, 4.8.2009, s. 1

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009.

⁽⁹⁾ Závěry ze dne 22.12.2008, věc C-553/07.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vypracování ucelené strategie pro Evropský plán zemědělského výzkumu

(KOM(2008) 862 v konečném znění)

(2010/C 128/20)

Zpravodaj: **pan CHIRIACO**

Dne 15. prosince 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Vypracování ucelené strategie pro Evropský plán zemědělského výzkumu

KOM(2008) 862 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 13. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 155 hlasy pro, žádný hlas nebylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

procesu konzultací všechny zainteresované strany a přihlédla k výsledkům pilotního projektu společného plánování.

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá iniciativu Komise, díky níž byl zahájen proces vypracování budoucího plánu zemědělského výzkumu za účelem vytvoření Evropského výzkumného prostoru pro zemědělství. Pro udržení rovnováhy mezi nabídkou zemědělských produktů a trendy celosvětové poptávky je nutné zintenzivnit zemědělský výzkum a inovace ⁽¹⁾.

1.2 EHSV souhlasí s navrhovaným přístupem Komise, který spočívá ve vyzkoušení konceptu společného plánování, jehož cílem je zajistit koordinaci iniciativ na úrovni Společenství a důsledné a konkrétní sdílení zdrojů se zohledněním potřeb a specifík různých národních programů ⁽²⁾. EHSV konkrétně vyzývá Komisi k posílení spolupráce nejen mezi národními výzkumnými programy v oblasti zemědělství, ale i mezi nejrůznějšími iniciativami podporovanými různými generálními ředitelstvími (např. GŘ pro životní prostředí, ochranu spotřebitele a zdraví, GŘ pro zemědělství a rozvoj venkova, GŘ pro podniky a průmysl). V této souvislosti EHSV vyzývá Komisi, aby dala k dispozici více informací o nástrojích a způsobech fungování iniciativ navrhovaných v příštích sděleních (včetně finančních zdrojů), zapojila do

1.3 Cílem společného plánování v oblasti zemědělského výzkumu je prozkoumat potenciál společnosti pro řešení problémů spojených s rozvojem bioproduktů na evropské úrovni. Tyto problémy se týkají změny klimatu, ochrany lidského zdraví a otázek zabezpečení potravin. Tato témata byla i vzhledem k výsledkům semináře o společném plánování v zemědělství pořádaného Evropskou komisí podrobně projednávána a analyzována Stálým výborem pro zemědělský výzkum (SCAR) ⁽³⁾ a shrnuta v písemném stanovisku ke společnému plánování z června 2009. Společné plánování vyžaduje širokou účast a intenzivní úsilí zainteresovaných zemí, jež budou mít z hlediska účinku přidanou hodnotu a prospěch pro občany a konkurenceschopnost Evropy. V této souvislosti EHSV již nyní navrhuje stanovit vhodné mechanismy k zajištění účasti všech zainteresovaných stran (i na soukromé úrovni), zejména podniků při vytyčování výzkumných cílů, učinit odhad zdrojů a přesně určit finanční nástroje pro fungování systému, což zaručí skutečný přístup k financování. EHSV konkrétně doporučuje, aby Komise a Rada zajistily vypracování návrhu nařízení, které by bylo právním základem pro organizaci a fungování nového výboru SCAR v souladu s politickým procesem zahájeným v roce 2004 a které by nahradilo nařízení (EHS) č. 1728/74.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Ceny potravin v Evropě (viz str. 00 tohoto Úředního věstníku).

⁽²⁾ Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 56.

⁽³⁾ Článek 7 nařízení (EHS) č. 1728/74.

1.4 V novém modelu řízení navrženém Komisí plní Stálý výbor pro zemědělský výzkum (SCAR) úlohu koordinátora propagace společných iniciativ na evropské úrovni a mapování odpovědností v podporovaných výzkumných iniciativách. EHSV se domnívá, že by se výbor SCAR měl řídit zásadou flexibility, která je nezbytná pro podporu změn, jež byly ⁽⁴⁾ a budou průběžně prováděny v pravidlech společné zemědělské politiky.

1.5 Prognózy a průzkumy prováděné v rámci společného plánování budou úzce souviset s mapováním, které poskytuje klíčové číselné údaje a statistiky o nedostacích, trendech a potřebách spojených s organizací zemědělského výzkumu na vnitrostátní úrovni, a přispívá tak k vymezení rámce celkového vývoje zemědělského výzkumu v EU. Tyto informace byly dosud získávány z projektu EU-AGRI-MAPPING, který je součástí šestého evropského rámcového programu pro výzkum. EHSV se i s ohledem na obtíže, které vyvstaly v průběhu tohoto projektu, domnívá, že mapování nemůže spočívat v narychlo připravených iniciativách, ale musí být naopak plynulým a neustále aktualizovaným procesem.

2. Shrnutí sdělení

2.1 Nové souvislosti zemědělského výzkumu v Evropě

2.1.1 Evropské zemědělství se musí postavit novým výzvám, jako je například demografická změna a změna podnikových struktur v zemědělství, dopad moderních zemědělských postupů na zaměstnanost, vývoj společné zemědělské politiky (SZP) a globální faktory, které ovlivňují tento sektor.

2.1.2 Všeobecně se uznává, že aby bylo možno tyto problémy řešit, potřebuje Evropa silné odvětví zemědělského výzkumu. Zemědělský výzkum by měl poskytnout znalosti, které jsou nutné pro hlubší pochopení rozvoje venkova a hnacích sil a překážek spojených s udržitelností, poskytnout nové technologie a inovace, které jsou zapotřebí pro rozvoj zemědělství, a poskytnout také znalosti nezbytné pro lepší pochopení vývoje trhu. Výzkumná činnost je nicméně často roztržštěná a špatně koordinovaná; investice nejsou dostatečné a chybí kritické množství. V Evropě existuje několik mechanismů, zejména v rámcovém programu EU, které pomáhají podporovat celoevropskou spolupráci mezi výzkumnými pracovníky. V této souvislosti poskytuje program ERA-NET finanční prostředky pro utváření sítí národních programů, ministerstev nebo finančních agentur ve všech vědeckých oborech. Rada EU schválila (v listopadu 2004), že spolupráce v této oblasti bude využívat strukturovanější přístup. V této souvislosti jde nedávno vyvinutý koncept společného plánování dále než program ERA-NET a spočívá v přímé spolupráci členských států v rámci veřejných programů jak při stanovování společných

cílů a strategických plánů výzkumu, tak i při shromažďování zdrojů ke společné práci v konkrétních oblastech. Výbor SCAR byl zmíněn jako názorný příklad možného uspořádání sítě v jakémkoli novém procesu společného plánování.

2.2 Řídící úloha Stálého výboru pro zemědělský výzkum

2.2.1 Po několika letech nečinnosti byl v roce 2005 Radou EU obnoven mandát Stálého výboru pro zemědělský výzkum (SCAR), jehož hlavním úkolem je koordinace úsilí v oblasti zemědělského výzkumu v Evropě. „Nový“ SCAR je tvořen představiteli 27 členských států a představiteli kandidátských a přidružených zemí se statutem pozorovatelů. K iniciativám podporovaným výborem SCAR za účelem vytvoření Evropského výzkumného prostoru pro zemědělství patří kromě společného plánování i prognózování, jehož cílem je formulovat pro evropské zemědělství možné dlouhodobé scénáře, a mapování zaměřené na určení potřeb a trendů zemědělského výzkumu v EU.

2.2.2 Výbor SCAR zaujal strukturovaný přístup ke stanovení priorit, pokud jde o témata výzkumu pro intenzivnější spolupráci. Za tímto účelem byla zřízena řada pracovních skupin pro spolupráci členských a přidružených států (CWG). Pracovní skupiny CWG a programy ERA-NET pracují podobně systematicky: zaměřují se nejdříve na výměnu informací, určí mezery ve výzkumu a prioritní oblasti pro spolupráci a případně zahájí společné činnosti a/nebo vyzvou ke společnému výzkumu.

2.3 Klíčová opatření pro ucelený Evropský plán zemědělského výzkumu

2.3.1 Je urychleně třeba lépe poznat faktory, které ovlivňují procesy související se změnou klimatu, aby se snížil jejich negativní dopad a byly zachovány vodní a půdní zdroje a biologická rozmanitost, což umožní podpořit udržitelnější zemědělství v evropském i globálním měřítku. V tomto ohledu jsou prioritními oblastmi výzkumu změna klimatu a zdroje energie.

2.3.2 Výzkum by v tomto směru mohl hrát významnější úlohu, kdyby byly jednotlivé subjekty lépe integrovány do stanovení plánu a mohly se zapojit do procesu např. prostřednictvím inovačních sítí. Komise proto zamýšlí posílit získávání a sdílení znalostí z oblasti zemědělství prostřednictvím výboru SCAR a Evropské sítě pro rozvoj venkova ⁽⁵⁾. Z hlediska upevnění společného plánování výzkumu za účelem lepšího řízení evropského zemědělsko-potravinářského systému by strategická role výboru SCAR mohla být dále posílena, aby mohl být orgánem dohledu nad různými činnostmi spojenými se zemědělstvím, které usku- tečňují všechny evropské veřejné výzkumné orgány.

⁽⁴⁾ Nařízení (ES) č. 72/2009, nařízení (ES) č. 73/2009, nařízení (ES) č. 74/2009 a rozhodnutí Rady 2009/61/ES ze dne 19. ledna 2009.

⁽⁵⁾ Článek 67 nařízení (ES) č. 1698/2005.

2.3.3 V zájmu rozvoje dlouhodobých výzkumných plánů založených na společných vizích a sdílených cílech musí být vytvořen mechanismus pro sledování, který by zahrnoval jak nástroje prognostické analýzy, tak i mapování kapacit výzkumu.

2.3.4 Nesmí být opomíjena odpovědnost Evropy v globalizovaném světě: udržitelnost zemědělství je otázkou, která bude mít přímý vliv (tj. prostřednictvím cen potravin) a nepřímý vliv (např. prostřednictvím migrace) na EU i na všechny ostatní regiony světa. Proto je třeba obecně posílit součinnost politik v oblasti zemědělského výzkumu v Evropě i jinde, a zejména součinnost mezi politikou výzkumu v EU a v jednotlivých členských státech na jedné straně a vnějšími politikami – jako je rozvojová pomoc a politiky sousedství – na straně druhé.

3. Obecné připomínky

3.1 Nové souvislosti zemědělského výzkumu v Evropě

3.1.1 Úloha a funkce evropského zemědělství se v uplynulých padesáti letech zásadním způsobem změnila v souladu s vývojem, který prodělala evropská společnost a evropské hospodářství, a se zapojením občanů a spotřebitelů, takže došlo k přechodu od „venkovského“ zemědělství k „postindustriálnímu“ zemědělství. V důsledku toho se ujal názor, že by se na sektor zemědělství mělo v souladu se známým evropským modelem zemědělství pohlížet z hlediska multifunkčnosti či agrotitoriality, tzn. ne pouze z pohledu výroby. Stejně kritérium proto musí být uplatněno i v definici „zemědělského výzkumu“. V každém případě tedy musí být potvrzena primární úloha výroby zemědělských produktů, která získala na významu i díky globální potravinové krizi. Otázka konkurenceschopnosti a zabezpečení dodávek potravin totiž bude výzvou nejbližší budoucnosti.

3.1.2 V této souvislosti EHSV vítá přístup, který byl zaujat v zájmu vypracování širší definice „zemědělského výzkumu“, jež by zohledňovala nové výzvy, před nimiž stojí evropské zemědělství, mj. především přizpůsobení se změně klimatu a její zmírnění, rozvoj obnovitelné energie ze zemědělských zdrojů, zachování biologické rozmanitosti, udržitelné hospodaření s vodními zdroji, ale také podporu informačních a komunikačních technologií (IKT) a kvalitu výroby.

3.2 Vytváření společných plánů výzkumu

3.2.1 Ve sdělení Komise byl schválen nedávný koncept společného plánování⁽⁶⁾ jakožto nového přístupu k zemědělskému výzkumu zaměřeného na lepší využití omezených finančních zdrojů

díky orientaci na větší spolupráci. Společné plánování se momentálně nachází ve fázi testování prostřednictvím pilotního projektu týkajícího se výzkumu Alzheimerovy choroby. Je rovněž naplánováno, že Rada přijme další opatření v ostatních významných oblastech výzkumu na přelomu roku 2010. Tam, kde výzkum přinese pozitivní výsledky, by společné plánování mohlo mít určující dopad na budoucí mechanismy koordinace výzkumu na evropské úrovni.

3.2.2 Společné plánování vychází z myšlenky, že členské státy se podílí dobrovolně a na základě tzv. „proměnlivé geometrie“ na definování, rozvoji a provádění strategických plánů výzkumu, které se opírají o společnou vizi toho, jak se vypořádat s významnými společenskými úkoly. Tato koncepce může zahrnovat strategickou spolupráci mezi stávajícími národními programy či společné plánování a vypracování naprosto nových programů. V obou případech tato činnost zahrnuje sloučení zdrojů, volbu či vypracování nevhodnějších nástrojů, jejich zavádění a společné sledování a přezkoumávání jejich pokroku.

3.2.3 Vzhledem k tomu, že výzkumná činnost v zemědělství je často roztržštěná a špatně koordinovaná, investice nejsou dostatečné, cílené šíření výsledků je nedostačující a chybí kritické množství, pohlíží EHSV na přístup společného plánování kladně a považuje ho za ambiciózní cíl, který by spolu s pragmatickým a flexibilním přístupem mohl zahájit strategický a strukturovaný proces zemědělského výzkumu.

3.3 Řídící úloha Stálého výboru pro zemědělský výzkum (SCAR)

3.3.1 Sdělení Komise a pracovní dokument útvarů Komise, který je k tomuto sdělení připojen, podrobně popisují funkci analýzy, monitorování, hodnocení a konzultace, jakož i způsob organizace a činnost výboru SCAR v souladu s hlavními směry Rady ve složení pro zemědělství a rybolov ze dne 19. července 2004. Úkolem výboru SCAR bude zejména monitorovat vnitrostátní výzkumnou činnost v zemědělsko-potravinářském průmyslu, koordinovat ji na úrovni Společenství a vypracovávat reálné dlouhodobé prognózy rozvoje výzkumných priorit v tomto odvětví.

3.3.2 EHSV se domnívá, že koordinace na úrovni Společenství je nezbytná pro řešení společných úkolů a umožní EU jednotný postup v mezinárodní oblasti, odstraní duplicitu, prohloubí rozsah programů, zvýší konkurenci při získávání finančních prostředků, a tím i kvalitu výzkumných projektů. Nicméně je třeba uvážit, že stav výzkumu se v jednotlivých členských státech velmi liší a že při vnitrostátním plánování musí být zohledněny konkrétní potřeby a priority, u nichž by spolupráce na evropské úrovni ne ve všech případech přinesla výhody významného dopadu a rozsahu. Výbor SCAR proto musí mít k dispozici nástroje, které mu zaručí, že bude moci provádět neustálé a aktualizované monitorování.

(6) Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 56.

4. Konkrétní připomínky

4.1 V rámci klíčových opatření pro ucelený Evropský plán zemědělského výzkumu jsou ve sdělení Komise jako priority uvedeny snížení negativního dopadu změny klimatu, zachování vodních a půdních zdrojů a ochrana biologické rozmanitosti. EHSV se domnívá, že by měly být zohledněny také sociální dopady, tj. veškeré vztahy mezi podniky, prací a územím, jak se zdůrazňuje i ve zprávě FAO z roku 2008 *Gender and Equity Issues in Liquid Biofuels Production (Genderové otázky a problematika rovného postavení v produkci kapalných biopaliv)*.

4.2 Při určování nových prioritních oblastí pro budoucí evropský plán zemědělského výzkumu by se vedle otázek změny klimatu a energetiky spojených se zemědělstvím měl rovněž brát zřetel na boj o zachování biologické rozmanitosti, udržitelné využívání vodních zdrojů, posouzení dopadu pěstování GMO a jejich uvádění na trh na životní prostředí a lidské zdraví, otázky spojené se zemědělsko-potravinářským řetězcem se zvláštním ohledem na fázi zpracování produktů a na biotechnologie, a na veškeré inovační nástroje k řešení těchto problémů, které jsou podle nedávného hodnocení stavu reformy SZP (listopad 2008) novými výzvami.

4.3 Výzkum by mohl hrát i významnější úlohu, kdyby byly jednotlivé subjekty lépe integrovány do stanovování plánu a mohly

se zapojit do výzkumu. Konkrétně je nezbytné zapojit podniky, zejména malé a střední, do určení výzkumných cílů, které musí být vytyčeny v souladu se skutečnými potřebami podniků, a do propagování aplikovaného výzkumu a transferu technologií prostřednictvím zajištění skutečného přístupu k financím. EHSV proto vzhledem ke sloučení zájmů podniků a občanů vítá návrh Komise na posílení vazeb mezi znalostmi a inovacemi a vyzývá Komisi, aby za tímto účelem připravila příslušné vzdělávací programy.

4.4 Co se týče zejména Evropské sítě pro rozvoj venkova ⁽⁷⁾, bylo by namísto přijetí konkrétních opatření, která by mohla způsobit problémy při koordinaci s regulační funkcí sítě, vhodnější stanovit mechanismy pro podporu výměny osvědčených postupů. Evropská síť pro rozvoj venkova, evropské technologické platformy a další nástroje na sdílení znalostí jsou strategickými řešeními pro sdílení a rozvoj perspektivních myšlenek, spolehlivých informací a praktických zkušeností na evropské úrovni, a tím i pro strukturovanější a intenzivnější získávání a sdílení poznatků.

4.5 Z hlediska propojení evropského výzkumu s výzkumem mezinárodním, především v rozvojových zemích, je třeba připravit odpovídající mechanismy, které by umožnily zachovat účinnost a efektivitu propagovaných iniciativ, zejména díky posílení kapacit místní správy a zlepšení kvality zúčastněných lidských zdrojů.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽⁷⁾ Článek 67 nařízení (ES) č. 1698/2005.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Ceny potravin v Evropě

(KOM(2008) 821 v konečném znění)

(2010/C 128/21)

Zpravodaj: **pan KAPUVÁRI**

Dne 9. prosince 2008 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Ceny potravin v Evropě

KOM(2008) 821 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 75 hlasy pro, 5 hlasů bylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Účelem práce na zlepšení a zefektivnění potravinového řetězce a na zvýšení jeho konkurenceschopnosti by nemělo být dosažení nižších cen potravin. To by potravinový řetězec udrželo na stejné špatné cestě, na jaké se nachází nyní. Musíme zajistit, aby poměr mezi cenou a hodnotou odpovídal realitě. Očekávání nízkých cen ve výrobním řetězci v konečném důsledku omezuje kapacitu pro investice a inovace zemědělsko-potravinářských dodavatelů i výběr spotřebitelů. Komise musí tyto faktory a jejich vedlejší účinky zohlednit ve střednědobém i v dlouhodobém horizontu a upustit od svého výhradního zaměření na okamžitý přínos nízkých cen. Bylo by chybou tvrdit, že nízké ceny potravin jsou v zájmu spotřebitele. Pro spotřebitele jsou výhodnější spíše ceny, které odpovídají skutečnosti a zaručují předpokládanou kvalitu, kvantitu a služby. Vhodným přístupem by však byl ten, jenž by se zaměřil na snížení kolísání cen, což by zajistilo větší spolehlivost a předvídatelnost potravinového řetězce.

1.2 Je v zájmu Evropské unie zajistit, aby spotřebitelé z dlouhodobého hlediska požívali výhod bezpečných potravin. K tomu je zapotřebí vysokého stupně soběstačnosti. Udržitelné zemědělství je zase možné zaručit pouze prostřednictvím výzkumu a vývoje, inovací a technologického rozvoje a pro to je zapotřebí prostředků pro SZP. Přístup k těmto prostředkům je však nutné zajistit tak, aby se tím povzbudilo přizpůsobování tržním podmínkám a zavedla povinnost poskytovat informace a spolupracovat; zároveň by se řádně zohlednily otázky rozvoje venkova.

1.3 Rozsah působnosti lze rozšířit pouze v případě, že dojde k rozsáhlým sociálním konzultacím na co nejširší bázi. Pro každou z oblastí, v nichž budou podniknuta opatření, je třeba vypracovat podkladovou analýzu a přesný akční plán a jasně definovat

kompetence a povinnosti. To vše má zásadní význam, vzhledem k tomu, že veškerá opatření týkající se cen potravin ovlivňují složité soukolí faktorů. Potravinový řetězec je hlavním pojítkem společnosti; mají strategický význam a těší se velké důvěře spotřebitelů. S ohledem na to musí být výrobní podmínky uspořádány tak, aby neohrožily dlouhodobou udržitelnost.

1.4 Není možné omezit investice do základních komodit, jež se většinou odehrávají na burze. Je však třeba najít prostředky, jak zmírnit důsledky faktorů, které neodráží skutečnou poptávku, jelikož narušují dodavatelský řetězec zemědělských produktů. Ačkoliv si je EU vědoma svých povinností, co se týče zásobování rozvojových zemí potravinami, nesmí zapomenout, že jejím hlavním úkolem je zaručit dodávky celého sortimentu bezpečných potravin pro své vlastní občany, a to díky snížení závislosti na světových trzích a zachováním samostatnosti v této oblasti.

1.5 EHSV podporuje iniciativu na zřízení **skupiny na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost zemědělsko-potravinářského průmyslu** z rozhodnutí Komise ze dne 28. dubna 2008 (2008/359/ES). EHSV se těší na výsledky práce skupiny na vysoké úrovni, jedním z jejích nejdůležitějších cílů by mělo být dosažení co největší možné stability zemědělsko-potravinářských trhů.

2. Sdělení Komise

2.1 Vzhledem k rychlému růstu cen zemědělských produktů v druhé polovině roku 2007 se výrazně zvýšily také maloobchodní ceny potravin. Komise reagovala sdělením „Řešení problému rostoucích cen potravin – Pokyny k opatřením EU“ (KOM(2008) 321 v konečném znění).

2.2 Komise má za to, že pro dosažení tohoto cíle je klíčové, aby byly identifikovány a vyřešeny problémy týkající se fungování hospodářské soutěže a regulace v potravinovém řetězci. Sdělení, rozdělené na pět oddílů, analyzuje situaci a navrhuje opatření na řešení těchto problémů.

2.3 Podle sdělení byl prudký nárůst cen zemědělských komodit výsledkem kombinace několika strukturálních a přechodných faktorů. Strukturální faktory, jakými jsou například růst světové populace, stoupající příjmy v nově se rozvíjejících ekonomikách a vznik nových odbytišť, podpořily růst celosvětové poptávky.

2.4 „Od srpna 2007 do července 2008 představovala inflace cen potravin (kromě alkoholu a tabáku) přibližně 1,0 procentního bodu z celkové inflace.“ Charakteristickým znakem vývoje cen byly mimo jiné rozdíly mezi nárůstem cen zpracovaných a nezpracovaných potravin, a to v důsledku „strukturního účinku“.

2.5 Komise předpokládá, že inflace cen potravin a podíl cen potravin na celkové inflaci se během nadcházejících dvou let sníží.

2.6 Komise má za to, že omezení vývozu zemědělských produktů, které v minulém roce zavedly některé státy, přineslo více škody než užítu, protože utlumilo signály trhu.

2.7 Od začátku roku 2006 se výrazně zvýšil příliv investic na tyto trhy, což se odrazilo v celkovém počtu nevyrovnaných termínových smluv držených účastníky trhu.

2.8 Sdělení obsahuje tabulku se stručným přehledem hlavních praktik, které by mohly být z hlediska hospodářské soutěže problematické, jako:

- kartely;
- dohody o koupi;
- stanovení cen pro další prodej;
- nákup jedné značky;
- produkty pod vlastní značkou;
- vázané obchody;
- dohody o výhradních dodávkách;
- systémy certifikace.

2.9 Na základě této analýzy Komise navrhuje plán na zlepšení fungování potravinového řetězce, jenž se skládá ze čtyř hlavních částí.

2.10 Komise doufá, že doporučení skupiny na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost zemědělsko-potravinářského průmyslu založené na jaře roku 2008, by měla potravinovému řetězci pomoci zlepšit jeho konkurenceschopnost.

2.11 Ve snaze řešit potenciální praktiky, jež jsou v oddílu 4 označeny za problematické z hlediska hospodářské soutěže, bude Komise v rámci evropské sítě pro hospodářskou soutěž pokračovat v dialogu s vnitrostátními orgány pro ochranu hospodářské soutěže a takto v zájmu evropských spotřebitelů zajišťovat soudržné a dobře koordinované vymáhání pravidel hospodářské soutěže v EU.

2.12 V souvislosti s přezkumem vnitrostátních, případně evropských právních předpisů, jež byly shledány jako potenciálně problematické pro fungování potravinového řetězce, Komise uvádí tyto předpisy a praktiky:

- předpisy omezující vstup nových společností na trh;
- předpisy omezující možnost podniků soutěžit v oblasti cen – ty by měly být zrevidovány;
- praktiky narušující vztah mezi dodavateli a maloobchodními prodejci – ty je třeba potírat.

2.13 Komise společně s orgány, které regulují komoditní trhy, a v úzké spolupráci s dalšími regulačními orgány ze zemí mimo EU (zejména z USA, kde se nacházejí nejvýznamnější burzy), posoudí, jaká opatření by bylo možné přijmout ke snížení kolísavosti cen na trzích se zemědělskými komoditami.

2.14 Komise na základě tohoto pracovního programu a souvisejících opatření posoudí možnost přijetí dalších opatření a navrhuje, aby se Evropská rada k tomuto tématu vrátila v prosinci 2008.

3. Obecné připomínky

3.1 Strukturální faktory, které způsobily nárůst cen zemědělských produktů, budou ve střednědobém horizontu stále aktuální. Výkyvy, ke kterým docházelo v posledních dvou letech, však naznačují, že trh se zemědělskými produkty se bude muset vyrovnat se stále méně stabilními cenami. Současná hospodářská krize ovlivnila růst poptávky na světových trzích jen mírně a v důsledku toho se můžeme kdykoliv dočkat opakování procesů započatých v polovině roku 2007, což způsobí ještě menší předvídatelnost zemědělských trhů. Kromě toho není možné se přizpůsobit nabídce způsobené spekulativní manipulací s cenami – jež neodráží skutečnou poptávku –, jelikož by to vyžadovalo míru flexibility, jež není slučitelná s povahou a možnostmi zemědělské produkce.

3.2 Evropská unie si uvědomuje, že kolísání zemědělských cen se nedotýká pouze zemědělského odvětví, ale všech spotřebitelů, jelikož má dopad na ceny potravin. Prudké a významné výkyvy naznačují, že musíme přehodnotit postavení zemědělského odvětví EU. Vhodným fórem je skupina na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost zemědělsko-potravinářského průmyslu. V této souvislosti je třeba ujasnit: 1) budoucnost zemědělství EU, 2) budoucí postavení zemědělství v rámci politik EU; zvažt musíme také 3) jak se vyrovnat s důsledky otevírání trhů a 4) jak napravit nerovnováhu vztahů v rámci potravinového řetězce.

3.3 Ačkoliv v oblasti rozvoje územní specializace v rámci EU nedošlo od zahájení SZP k žádnému pokroku, je jasné, že na mezinárodních trzích k tomuto jevu dochází. Vzhledem k postupnému otevírání trhů EU pro zboží ze třetích zemí jsou zemědělstí výrobci z EU nuceni soutěžit za nerovných podmínek. V důsledku toho ztrácejí evropští výrobci pozice na trzích. Ze střednědobého hlediska by takovýto vývoj mohl v Evropě vážně ohrozit venkovské hospodářství. S ohledem na to může EU provádět otevřenou obchodní politiku, pouze pokud zachová různé typy finanční podpory pro zemědělské výrobce a poskytne dostatečné pobídky pro udržení úrovně produkce.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Vývoj cen zemědělských komodit a potravin

4.1.1 V období po krizi růst poptávky po zemědělských produktech pravděpodobně znovu předstihne růst nabídky. Proto je pravděpodobné, že se opět zvýší atraktivita těchto produktů pro rizikový kapitál. To by mohlo přinést podobné výkyvy, jakých jsme byli svědky v posledních dvou letech, pokud rozdíl v zemědělských cenách nabídnou větší výnosy než jiné možnosti finančního trhu. Vzhledem k hospodářské situaci po krizi je pravděpodobnost, že se tak stane, nižší než v roce 2007. Ze střednědobého hlediska se však musíme připravit na pokračující nestabilitu cen.

4.1.2 Jak zdůraznil Evropský parlament v usnesení ze dne 26. března 2009 (2008/2175 (INI)), připadá na zemědělské výrobce a zpracovatele potravin stále menší podíl z maloobchodních cen potravin. Je proto zřejmé, že výkyvy v cenách produktů na počátku potravinového řetězce mají jen mírný a zpožděný dopad na maloobchodní ceny.

Nárůst maloobchodních cen potravin ovlivní především ty, kdo vynaloží velkou část příjmů na potraviny. Tento jev úzce souvisí s úrovní hospodářského rozvoje v dané zemi, a proto mají rostoucí ceny potravin největší dopad na inflaci v nových členských zemích EU. V těchto zemích s nižšími příjmy mohou výdaje na potraviny dosáhnout až 40–50 % celkových výdajů domácnosti.

4.1.3 Během několika příštích let se ceny potravin udrží pravděpodobně nad průměrem let 2002–2006, ale pod úrovní roku 2007. Ceny zároveň zůstanou velmi nestabilní. Jedna z nevyhnutelných změn, které nastaly v důsledku vývoje v posledních dvou letech, je ta, že ceny citlivěji reagují na informace trhů. Jelikož budeme pravděpodobně svědky nárůstu informací jak na straně nabídky, tak na straně poptávky, ceny budou i nadále kolísat. Důležitou úlohu by zde měla sehrát média, protože efektivní média poskytují trhům okamžité informace o tom, co se děje ve světě.

4.1.4 Zemědělstí výrobci z EU se musí připravit na to, že poptávka po potravinách neustále poroste. Je třeba zlepšit jak kvantitu, tak kvalitu zemědělské produkce v EU. Značný podíl

odpovědnosti za zajištění toho, aby postupné otevírání trhů nenarušovalo konkurenceschopnost evropských zemědělsko-potravinářských odvětví, však leží na SZP. EU potřebuje dlouhodobou strategii pro oblast zemědělství, která by určila, do jaké míry by Společenství mělo usilovat o soběstačnost v dodávkách různých produktů. Musíme však akceptovat fakt, že ve střednědobém horizontu bude muset EU řadu produktů dovážet.

4.2 Vliv spekulací na ceny zemědělských komodit

4.2.1 Objem kapitálu z různých penzijních, investičních a státních investičních fondů na mezinárodních finančních trzích neustále roste díky swapům, bankám a nadnárodním konglomerátům. Nadnárodní konglomeráty vzhledem ke svému rozsahu významně ovlivňují trhy, kterých se účastní. Jelikož neměly dostatečné výnosy z investic tradičního rázu, vstoupily na komoditní trhy.

4.2.2 Vzhledem k tomu, že vysoce rizikové investice mají spekulativní povahu, mají dopad na ceny z krátkodobého, nikoliv však z dlouhodobého hlediska. Zemědělství musí tento vývoj zohlednit, stejně jako vývoj na finančních trzích obecně. Produkty finančních trhů, které způsobují významné výkyvy cen zemědělských produktů a nijak neodrážejí skutečný oběh produktů, mají nepříznivý vliv na pohyby cen na fyzických trzích.

4.3 Fungování potravinového řetězce

4.3.1 Jak Komise také uvádí v pracovním dokumentu k tomuto tématu (SEK(2008) 2972), existuje úzká souvislost mezi tím, co se událo na zemědělských trzích v posledních dvou letech, a narušením fungování potravinového řetězce. Rozložení cen zemědělských produktů v rámci řetězce je věrným odrazem schopností jednotlivých článků řetězce hájit své zájmy.

4.3.2 Orgány pro hospodářskou soutěž, jejichž cílem je zhodnotit negativní dopady konsolidačního procesu v rámci potravinového řetězce na hospodářskou soutěž, by mohly mít poměrně složité postavení. Je důležité, aby postupy narušující hospodářskou soutěž a problémy v oblasti předpisů EU pro hospodářskou soutěž, které se v některých případech vyskytují ve vztahu mezi zemědělsko-potravinářskými dodavateli a v obchodovací fázi výrobního řetězce, na než Komise poukazuje, byly řešeny a aby podmínky byly přizpůsobeny skutečné hospodářské a tržní situaci. Jak Komise zdůrazňuje, je třeba v celé EU zajistit soudržné a řádně schválené provádění předpisů týkajících se hospodářské soutěže. Potravinový řetězec je dostatečně fragmentovaný, tak aby mohl zajistit, že jednotlivé transakce nebudou mít negativní dopad na hospodářskou soutěž z hlediska jednotného trhu. Prakticky, o nichž se hovoří v dokumentu, mohou mít v případě určitých zemí a produktů a jistého stupně koncentrace vážné negativní dopady na hospodářskou soutěž. Pokud se objeví zpracovatelské kapacity, jež mohou vzhledem k úsporám z rozsahu dosáhnout

dominantního postavení na trhu s nějakým konkrétním produktem, mohlo by dojít ke zúžení možností výběru pro spotřebitele a k vypuzení z trhu malých a středních podniků. Děje se tomu častěji od té doby, co významně stoupl vliv vlastních značek. Zároveň také fakt, že v současné době má v obchodních politikách společností převahu cenová konkurenceschopnost, způsobil pokles nutričních hodnot produktů. Ačkoliv úroveň bezpečnosti potravin roste, s nahrazováním přírodních přísad umělými, které mají nižší nutriční hodnoty, postupně klesá schopnost potravin uspokojit potřeby spotřebitelů z hlediska vysokojakostní výživy.

4.3.3 Navrhovali bychom, aby byly způsoby úhrady používané velkými maloobchodními společnostmi rovněž připojeny na seznam antikonkurenčních praktik uvedený v tabulce 1. Tyto způsoby od sebe umožňují oddělit na jedné straně dodavatelské ceny a skutečné náklady a na straně druhé ceny, které platí maloobchodníci a spotřebitelé. V důsledku toho jsou stanoveny extrémně nízké referenční ceny neodpovídající realitě, hluboko pod úrovní, které by bylo možno dosáhnout zvýšením efektivity. Postupy narušující hospodářskou soutěž, jako kartely nebo dohody o výhradních dodávkách, jsou naprosto nepřijatelné, stejně jako využívání dominantního postavení k jednostrannému určování podmínek dodavatelům. Tato metoda dvojité marže – kdy maloobchodní prodejci získávají díky refundacím vysoké marže nejen na zákaznících, ale rovněž na dodavatelích – zároveň zakrývá informace o obchodních maržích a napomáhá deformaci rozložení příjmů z potravinového řetězce. Jedná se o antikonkurenční praxi, jelikož nutí dodavatele, aby se přizpůsobili cenám, které příliš neodpovídají výrobním nákladům.

4.3.4 EHSV naprosto souhlasí s obavami, které Komise vyjádřila v souvislosti s některými antikonkurenčními praktikami, které mohou narušit fungování potravinového řetězce. V této souvislosti se zdá být jasné, že nerovnováha moci mezi výrobcí, zpracovateli a maloobchodními prodejci si zaslouží více pozornosti. Koncentrace moci v nižších úrovních řetězce poskytuje maloobchodním prodejčům dominantní postavení vůči výrobcům a zpracovatelům, a umožňuje jim tak nežádoucí podezřelé praktiky. S ohledem na to by se náš přístup k blahobytu spotřebitelů neměl zaměřovat pouze na dosahování nižších cen z krátkodobého hlediska, ale rovněž z hlediska dlouhodobého, přičemž by měl zohlednit jak přímé, tak nepřímé důsledky, aby se tak předšlo finančním potížím dodavatelů, nedostatečné inovaci, zúžení výběru a – z dlouhodobého hlediska – dokonce vyšším cenám.

5. Plán na zlepšení fungování potravinového řetězce

5.1 Zajištění správného rozdělení odměn na všech úrovních v rámci potravinového řetězce je velmi složitý úkol a řada jeho aspektů vyžaduje rozsáhlé zásahy do tržních procesů. Taková opatření jsou však nezbytná pro to, aby bylo možné skutečně zvýšit konkurenceschopnost evropských potravin.

5.1.1 EHSV vítá snahu Komise učinit trh transparentním. Je užitečné lépe pochopit, jak trh funguje a jakou roli hrají různé články řetězce. Je velmi důležité, aby byla provedena detailní analýza

tohoto řetězce, aby orgány v případě potřeby mohly provést příslušná opatření tam, kde je řetězec nějak narušen nebo vykazuje nedostatky. EHSV proto podporuje, který Komise navrhuje ve sdělení, rozhodně podporuje a bude zcela nápomocen při jeho provádění.

Komise by však měla vzít v potaz to, že podmínky se liší odvětví od odvětví a dokonce země od země, a proto jsou také faktory určující ceny odlišné a mají spíše dynamický než statický charakter.

Veškeré snahy Komise navrhnout a zavést stálý nástroj na monitorování cen potravin a rozložení příjmů v rámci řetězce by měly vycházet z těchto skutečností a jejich výsledky by měly být považovány spíše za referenční údaje než neomylnou pravdu.

5.1.2 Konkurenceschopnost potravinového řetězce lze zvýšit, pouze pokud se významně zvýší spolupráce v rámci řetězce. Samotné slovo „řetězec“ naznačuje, že každý článek spolupracuje výlučně se sousedními články; skutečnou efektivitu lze však zaručit pouze tehdy, pokud všichni pracují společně a ve společném zájmu. Pokud si skutečně stojíme za tím, že potřeby spotřebitelů by měly prostřednictvím produktů určovat podmínky, za kterých má fungovat potravinový řetězec, musí se účastníci řetězce vážně zamyslet.

5.1.3 Evropská unie musí přijmout skutečnost, že řadu faktorů, o nichž se hovoří ve sdělení Komise, nelze řešit formou politických opatření. Sbližování právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže mezi orgány pro hospodářskou soutěž je účinné, pouze pokud se jedná o klasické případy antikonkurenčních praktik (jako jsou kartely a klamavá reklama). Zkušenosti ukázaly, že právo hospodářské soutěže není vhodným prostředkem pro řešení situací uvedených v tabulce 1 vzhledem k hluboké vzájemné závislosti mezi zúčastněnými subjekty. Vliv některých maloobchodních řetězců na trh není důvodem k zákroku orgánů pro hospodářskou soutěž na úrovni Společenství. Je však podstatné, že z hlediska dodavatelů se závislost na jednotlivých maloobchodních prodejcích a nákupních centrech stala rozhodujícím faktorem jejich setrvání na trhu. V důsledku toho se spolupráce mezi maloobchodními prodejci a dodavateli stala jednostrannou záležitostí.

Přísnější postihy v rámci práva hospodářské soutěže by účinně odrazovaly od praktik, jejichž součástí je klamání spotřebitelů.

V příštích letech bude práce na revizi ochrany spotřebitele pokračovat. Týká se kvality potravin, které přicházejí na jednotný trh z třetích zemí díky otevřenějším trhům, a podmínek, ve kterých jsou tyto potraviny vyráběny. Kromě jiného přináší růst dovozu zaměření na ceny a nižší výdaje za potraviny. To jde však ruku v ruce se zvyšujícím se rizikem z hlediska nízké bezpečnosti potravin a ochrany spotřebitele, jelikož mnohé dovážené produkty pocházejí z oblastí, kde je kultura potravinářské výroby na daleko nižší úrovni než v Evropě.

5.1.4 Do obchodních politik maloobchodních prodejců příliš zasahovat nelze. Měli bychom však identifikovat všechny možné kroky, které by přispěly k přehodnocení zaměření obchodních politik velkých maloobchodních řetězců na snižování cen (a v některých případech dosažení nejnižší ceny). Toto zaměření způsobilo stávající nevyvážené rozložení příjmů v rámci potravinového řetězce a ovlivňuje také spotřebitelské návyky.

5.1.5 Evropská unie bude schopna účinně jednat za účelem nápravy špatného fungování potravinového řetězce a jeho zefektivnění, pokud bude mít spolehlivé informace. Dalším důležitým úkolem EU je zvýšení povědomí evropských spotřebitelů, tak aby byli schopni činit fundovaná rozhodnutí. Spotřebitelé mají zásadní význam pro přežití a udržitelný rozvoj evropského zemědělství a potravinářství. Povědomí spotřebitelů v Evropě by mohlo napomoci realizaci jedné z hlavních zásad Společenství – přednosti pro produkty pocházející ze Společenství –, zásady, jež byla během jednání v rámci GATT a WTO logicky opomíjena.

Při vývoji nástroje pro monitorování musíme zahrnout pobídky pro subjekty trhu, tak aby poskytovaly systému důvěryhodné informace. Pobídky by se mohly týkat např. daňových kontrol,

daňových úlev a podpor. Transparentnost nelze skutečně zajistit na dobrovolné bázi.

5.1.6 Za účelem zmírnění negativních dopadů spekulace bychom měli zvážit možnost regulačních opatření, aby se tak zajistilo, že na burzovních trzích bude možné provádět pouze transakce zajištěné zbožím, na rozdíl do stávající praxe, která umožňuje velmi omezeným tokům zboží významně ovlivnit tržní ceny, což ústí v cenové výkyvy na fyzických trzích.

5.1.7 Kratší potravinové řetězce

Snížení počtu prostředníků mezi zemědělskými výrobci a spotřebiteli by mohlo napomoci efektivnějšímu fungování řetězce. Dle vzoru programů na distribuci mléka a ovoce školním dětem by se měly posilovat vazby mezi výrobcí a spotřebiteli. Jedním z nejjasnějších způsobů, jak toho dosáhnout, je podpora tradičních zemědělských trhů. To by – kromě mnoha jiných výhod – pomohlo zachovat venkovské životní styly a udržet malá a střední zemědělská hospodářství.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke komplexní dohodě o změně klimatu v Kodani

(KOM(2009) 39 v konečném znění)

(2010/C 128/22)

Zpravodaj: **pan Thomas DONOGH**

Dne 28. ledna 2009 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Cesta ke komplexní dohodě o změně klimatu v Kodani

KOM(2009) 39 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 168 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vyjadřuje lítost nad tím, že se hlavám států EU dosud nepodařilo nalézt shodu o klíčových rozhodnutích ohledně financování v souvislosti se změnou klimatu.

1.2 V souladu s vědeckými poznatky EHSV doporučuje dlouhodobý cíl (do roku 2050) v objemu přibližně 2 tun CO₂e na obyvatele ročně, aby bylo možné udržet míru globálního oteplování do 2 °C.

1.3 EHSV prohlašuje, že by si EU měla stanovit pevný prozatímní cíl do roku 2020 alespoň o 30 % snížit celosvětové emise skleníkových plynů v porovnání s rokem 1990, a to za předpokladu, že dojde k podobnému snížení i u jiných rozvinutých zemí a u hospodářsky vyspělejších rozvojových zemí.

1.4 Rozvinuté země by se měly zavázat ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2050 alespoň o 80 % oproti hodnotám z roku 1990.

1.5 EHSV souhlasí s Komisí, že rozvojové země by se měly jako celek (s výjimkou těch nejméně rozvinutých zemí Afriky) zavázat k omezení růstu svých emisí na 15 % až 30 % pod úroveň obvyklého stavu do roku 2020.

1.6 Emise skleníkových plynů z letecké a námořní dopravy by se měly dostat na pořad jednání v Kodani.

1.7 EHSV opakuje, že je nutné snížit hrubý úbytek tropických lesů do roku 2020 o nejméně 50 % v porovnání se současnou úrovní a zároveň zajistit udržitelné řízení lesů, pastvin, mokřadů a rašeliníšť v rozvinutých zemích a do budoucna i v rozvojových zemích.

1.8 EHSV kladně hodnotí, že Komise podporuje mezinárodní dohodu o začlenění nových fluorovaných plynů do Kjótského protokolu.

1.9 Musí být zajištěno dostatečné financování celosvětového (a regionálního) výzkumu klimatických změn, technologického rozvoje a demonstrací.

1.10 EHSV souhlasí s proaktivní politikou vzdělávání a styku s veřejností, aby bylo možné v Evropě i za jejími hranicemi občané seznamovat s komplexnějším chápáním změny klimatu a jejích dopadů.

1.11 Současného globálního hospodářského poklesu by se při provádění rozhodných a akutních opatření v souvislosti se změnou klimatu nemělo využívat jako odstrašujícího prostředku.

2. Úvod

2.1 V souvislosti s novými vědeckými poznatky získanými od vydání Čtvrté hodnotící zprávy IPCC je EHSV přesvědčen, že nyní je více než kdy jindy naléhavě zapotřebí okamžitých činů.

2.2 Cíl oteplení o 2 °C nad hodnoty před industrializací stanovy v roce 1996 vlády EU, poté potvrdila Evropská rada a Rada EU ve složení pro životní prostředí a nedávno i expertní skupina EU pro otázky změny klimatu jako maximální přijatelnou hodnotu, jejíž překročení by pravděpodobně přineslo značný společenský rozklad svými dopady na lidské zdraví, nedostatkem vody, nedostatkem potravin a nucenou migrací. Ani 2 °C však v žádném případě nejsou bezpečné – k překotnému ubývání ledu v Severním ledovém oceánu již dochází i za současné globální průměrné teploty ve výši 0,8 °C nad hodnotami před industrializací.

2.3 Nové vědecké poznatky jsou ještě více znepokojující než ty, které uvádí 4. hodnotící zpráva IPCC. Global Carbon Project potvrdil, že dochází k intenzifikaci růstu emisí uhlíku, přičemž míra růstu (v průměru 3,5 % v letech 2000–2007, téměř čtyřnásobný nárůst oproti 0,9 % ročně v letech 1990–1999) překonává i ty nejhorší scénáře dle Zvláštní zprávy o emisních scénářích (SRES), kterou připravil IPCC.

3. Emisní cíle

3.1 Podklady

Rozvinuté industrializované země, v nichž žila v roce 2008 1 miliarda z přibližně 6,7 miliard lidí, jsou zdrojem cca 70 % všech emisí od roku 1950. V budoucnu budou země, které jsou nyní považované za rozvojové, zdrojem největšího podílu emisí.

Celosvětové emise činily v roce 1990 i 2000 kolem 40 gigatun (Gt) ekvivalentu CO_2 (e) ročně, v roce 2008 asi 50 Gt CO_2 e. Celosvětové emise na obyvatele ročně činily v roce 1990 a 2000 7–7,5 tun na obyvatele a téměř 8 tun na obyvatele v roce 2008. Nedávná studie vedená skupinou pro výzkum vlivu změny klimatu z německé Postupimi ukazuje, že celosvětové emise skleníkových plynů se do roku 2050 budou muset snížit o více než 50 % oproti hodnotám z roku 1990, má-li se riziko překročení hranice 2 °C omezit na 25 % (což je stále značné riziko).

3.2 V souladu s vědeckými poznatky a v rámci všeobecného vědeckého konsenzu EHSV doporučuje dlouhodobý cíl (do roku 2050) v objemu přibližně 2 tun CO_2 e na obyvatele ročně, což se rovná cíli stabilizace emisí skleníkových plynů v úrovni kolem 500 ppm CO_2 e. Cíl ve výši 2 tun na obyvatele ročně by se měl propagovat na národní úrovni.

3.3 EHSV souhlasí s cíli pro snížení emisí, které Komise stanovuje, totiž že celosvětové emise se do roku 2050 musejí snížit na méně než 50 % úrovně z roku 1990.

3.4 EHSV souhlasí se 4. hodnotící zprávou IPCC a nálezy z nedávných studií v tom, že rozvinuté země by se měly zavázat ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2050 alespoň o 80 % oproti hodnotám z roku 1990.

EU jde příkladem tím, že se zavázala k samostatnému snížení svých emisí o 20 % do roku 2020 oproti hodnotám z roku 1990.

3.5 EHSV dále souhlasí s Komisí, že EU by se dle navrhovaných opatření měla zavázat k vyššímu cíli – 30 % – do roku 2020 za předpokladu, že dojde k podobnému snížení i u jiných rozvinutých zemí a k příslušným závazkům ke snížení emisí u hospodářsky vyspělejších rozvojových zemí. K tomuto cíli by se měly

zavázat nejen země uvedené v příloze I Kjótského protokolu, ale i všechny země OECD a všechny členské státy EU, kandidátské země a potenciální kandidátské země pro členství v EU. Tento závazek na straně rozvinutých zemí je zásadní nutností, ne-li podmínkou pro to, aby se rozvojové země přidaly a přijaly tyto cíle za své. Tyto cíle by měly být průběžně revidovány včetně předpokládaného desetiletého plánu cílů na léta 2030 a 2040, a to s přihlédnutím k nejnovějším dostupným výsledkům vědeckého výzkumu.

3.6 EHSV je velmi znepokojen malými ambicemi v návrzích dalších klíčových rozvinutých zemí, jako jsou Spojené státy a Japonsko, které velice zaostávají za navrženými cíly do roku 2020, jež jsou uvedeny výše. Výbor pro energetiku a obchod dolní komory amerického Kongresu schválil 21. května 2009 právní předpis v oblasti energetiky a globálního oteplování, který do roku 2020 vyžaduje 17 % snížení emisí oproti hodnotám z roku 2005 (nikoliv oproti podstatně nižším hodnotám z roku 1990!) a do roku 2050 snížení o 83 %. Toto opatření čítající 930 stránek však vyžaduje přijetí vládou USA, k čemuž pravděpodobně v požadovaném časovém rámci do zahájení kodaňské konference v prosinci nedojde. EHSV se obává následného negativního vlivu této skutečnosti na úspěšnost kodaňských jednání.

3.7 Kritizuje také nedostatek konkrétních finančních závazků ze strany G8, osmi dalších zemí a EU na Fóru největších světových ekonomik věnovaném energetice a klimatu, které se dne 9. července 2009 konalo v italské Aquile. Přestože došlo k dohodě o globálním dlouhodobém cíli snížení celosvětových emisí o alespoň 50 % do roku 2050 a v rámci toho i na 80procentním či vyšším cíli snížení emisí u rozvinutých zemí do roku 2050, nebyl pro snižování emisí stanoven žádný referenční rok ani nedošlo k dohodě o střednědobých cílech (2020).

3.8 EHSV souhlasí s Komisí, že rozvojové země by se zároveň měly jako celek (s výjimkou těch nejméně rozvinutých zemí Afriky) zavázat k omezení růstu svých emisí na 15 % až 30 % pod úrovní obvyklého stavu do roku 2020.

EHSV je toho názoru, že dosažení těchto cílů bude vyžadovat včasný a koordinovaný postup.

3.9 EHSV je toho názoru, že množství emisí na obyvatele je spravedlivým indikátorem cílů snížení emisí u rozvinutých i rozvojových zemí, protože každý obyvatel této planety by měl mít stejná práva, co se týče znečištění či naopak jeho absence.

3.10 Ukazatelů jako je uhlíková náročnost (emise uhlíku na jednotku HDP) by bylo možné využít coby indexu cíle snížení, avšak EHSV při jejich využívání nabádá k opatrnosti, jelikož snížení tohoto parametru lze dosáhnout i zvýšením HDP dané země spíše než snížením jejích celkových emisí.

4. Emise z letecké a námořní dopravy

4.1 Emise

4.1.1 Emise z mezinárodní (a vnitrostátní) letecké dopravy, ale i z námořní dopravy jsou rostoucím zdrojem celosvětových emisí – emise skleníkových plynů z mezinárodní letecké dopravy rostly v letech 1990–2004 meziročně o 4,5 %, zatímco emise z mezinárodní námořní dopravy ve stejném období rostly meziročně o 2,75 %. Tyto emise však přesto nespádají pod kontrolu UNFCCC a jejího Kjótského protokolu. Letecká doprava odpovídá za 2 % celosvětových emisí na základě údajů o emisích CO₂ z letectví v roce 2007 – toto číslo se pravděpodobně bude v dohledné době dále zvyšovat. Mezinárodní sdružení leteckých dopravců (IATA) přijalo v červnu 2009 řadu cílů pro snížení emisí skleníkových plynů z letecké dopravy. IATA dále navrhuje, aby emise byly vyúčtovávány (placeny) spíše na globální, než na regionální či místní úrovni. Poslední zpráva Mezinárodní námořní organizace (IMO) uvádějí, že mezinárodní námořní doprava vypouští přibližně 843 mil. tun CO₂ za rok (asi 3,5 % všech světových emisí skleníkových plynů), což odpovídá objemu emisí velké rozvinuté země jako Německo.

4.2 Cíle

4.2.1 EHSV se s Komisí shoduje v názoru, že by se emise z mezinárodní letecké a námořní dopravy měly začlenit do Kodaňské dohody: „pod úroveň roku 2005 do roku 2020 a výrazně pod úroveň roku 1990 do roku 2050“. EHSV dále souhlasí s Komisí, že pokud do konce roku 2010 nebude existovat žádná dohoda ohledně emisních cílů ze strany Mezinárodní organizace pro civilní letectví a IMO, budou se emise z mezinárodní letecké a námořní dopravy započítávat do celkových národních souhrnů v rámci Kodaňské dohody. EHSV opakuje, že uplatňování systémů pro obchodování s emisemi je daleko komplikovanější u námořní než letecké dopravy a že alternativní globální systém by mohl nakonec být mnohem účinnější než systém EU či jiný regionální systém (viz také stanovisko EHSV k tématu *Námořní a vnitrozemská vodní doprava šetrnější k životnímu prostředí*).

5. Emise způsobené využitím půdy a změnami ve využití půdy

5.1 Změny ve využití půdy – hlavně odlesňování, spalování rašeliny a podobně – jsou odpovědné za přibližně 17,4 % současných celosvětových emisí.

5.2 Vzhledem k velkému podílu emisí způsobených změnami ve využití půdy EHSV opakuje, že je nutné snížit hrubý úbytek tropických lesů do roku 2020 o nejméně 50 % v porovnání se současnou úrovní (viz stanovisko EHSV k tématu *Řešení problémů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů jako součást boje proti změně klimatu a ztrátě biologické rozmanitosti*).

5.3 Zároveň je nutné nejprve v rozvinutých zemích (a později i v rozvojových zemích) k udržení míry zachycování CO₂ i v těchto zemích zajistit udržitelné řízení lesů, pastvin, mokřadů a rašelinišť. Všechny státy by měly přistoupit k takovým opatřením, aby udržely míru odlesňování pod kontrolou.

5.4 Evropa by měla jít příkladem tím, že bude podporovat ochranu lesů například vyžadováním certifikátů udržitelného řízení u produktů ze dřeva.

5.5 O zemědělství a jeho vztahu ke změně klimatu pojednává samostatné stanovisko EHSV ⁽¹⁾, a proto toto téma nebudeme v tomto stanovisku dále rozpracovávat.

6. Odvětvové přístupy v kontextu jednání o změnách klimatu

6.1 EHSV navrhuje, aby se přihlédlo k roli odvětvového přístupu jako doplňku k jednáním o klimatu. Navíc k národním emisním cílům by mohla například vzniknout dohoda o dobrovolných/závazných, kvantifikovaných/kvalifikovaných cílech v konkrétních odvětvích (např. v odvětví elektrické energie, průmyslu hutnictví železa a oceli, cementářství), která by měla podobný obsah jako zpráva pracovní skupiny pro Kjótský protokol. Odvětvový přístup je dále popsán ve vztahu k možnostem zmírnění dopadů v rámci globální dohody o změně klimatu.

7. Fluorované plyny

7.1 EHSV souhlasí s navrhovaným začleněním několika nových průmyslových chemických látek mezi cíle budoucí dohody o klimatu. Jedna z těchto sloučenin – fluorid dusitý (NF₃) – je běžně používanou složkou při výrobě počítačů a plochých televizorů LCD a je zhruba 17 000krát účinnější než CO₂. Fluorované uhlovodíky (HFC) se například neřídí Montrealskou úmluvou a používají se jako náhrada za hydrochlorfluoruhlovodíky (HCFC). Mezi další uvažované nové chemikálie patří nové druhy perfluorovaných uhlovodíků (PFC) a HFC, trifluoromethyl-sulfopentafluorid (SF₅CF₃), fluorované ethery, perfluorované polyethery (PFPEs) a uhlovodíky (HC). Chemický průmysl je podněcován k vývoji alternativních látek k těmto novým průmyslovým plynům, jež mají vysoký potenciál přispívat ke globálnímu oteplování.

7.2 Cíle

7.2.1 EHSV kladně hodnotí, že Komise podporuje mezinárodní dohodu o začlenění následujících fluorovaných plynů do Kjótského protokolu. Jsou jimi: nové druhy HFC a PFC; trifluoromethyl-sulfopentafluorid, fluorované ethery, PFPE a HC, což povede ke stanovení stropů a následné postupné redukci.

(1) Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 59–65.

7.2.2 EHSV doporučuje, aby sledování a kontrola hodnot koncentrací nových fluorovaných plynů tvořila významnou součást mezinárodních dohod.

8. Zmírňující opatření

8.1 EHSV zastává pevný názor, že národní vlády by měly výrazně podporovat nízkonákladové metody snižování spotřeby energie, např. opatření energetické účinnosti v budovách, prostřednictvím regulace a zavádění norem. Lze zavést právní předpisy na podporu snižování objemu odpadů a recyklace. Lidem lze nabídnout dotace na modernizaci jejich domů montáží solárních panelů, zateplením a podobně.

8.2 Měly by být podporovány obnovitelné zdroje energie. Například by se měly poskytovat dotace na stavbu větrných elektráren a umožnit jim dodávat proud do sítě; využívat generátory bioplynu ze směsi trávy, vegetace, žita atd., z nichž pak fermentací vzniká metan, který je dodáván do sítě. Tento způsob funguje v Německu v rámci zákona o obnovitelných zdrojích energie, kde je díky němu 14 % elektrické energie vyráběno z obnovitelných zdrojů.

8.3 Je nutné podporovat nízkouhlíkové a ekologické technologie. Rozvinuté a rozvojové země se vybízejí k tomu, aby se vydaly cestou inovací a přešly na nové energeticky účinné technologie všude tam, kde to bude možné.

8.4 Je zapotřebí zlepšit stávající i nové elektrárny, a to skrze celou řadu opatření – např. přechodem na nízkouhlíková paliva, zvýšením podílu obnovitelné či jaderné energie, využitím účinnějších elektrárenských technologií.

8.5 EHSV se zastává toho, aby se počáteční investice v méně rozvinutých zemích směřovaly k nákupu nejlepších dosažitelných technologií, které budou místně dostupné či přizpůsobené místním podmínkám.

9. Adaptační opatření

9.1 Akční plán z Bali uznává, že problematika přizpůsobení bude muset být výslovně začleněna do nějaké dohody o změně klimatu po roce 2012. Problematiku přizpůsobení se změně klimatu, jímž společnost zvyšuje svoji schopnost vyrovnat se s dopady změny klimatu, nedávno zdůraznil Mezinárodní vědecký kongres ke změnám klimatu. Dne 1. dubna 2009 byla představena bílá kniha EK (KOM(2009) 147 v konečném znění) Přizpůsobení se změně klimatu, pomocí níž se budou moci EU a její členské státy lépe připravit na dopady změny klimatu.

9.2 EHSV podporuje Komisi v souvislosti se zřízením rámce pro přizpůsobení se v rámci Kodaňské dohody, jenž by měl obsahovat tyto prvky:

- měl by existovat strategický přístup k problematice přizpůsobení se;

- potřeby přizpůsobení je nutné začlenit do hlavního proudu klíčových oblastí politik EU;

- přizpůsobení se musí odehrávat na místní a regionální úrovni;

- podpora přizpůsobení se v nejméně rozvinutých zemích a malých ostrovních rozvojových státech prostřednictvím globální aliance pro boj proti změně klimatu a také v rámci UNFCCC, přes rámec pro opatření v oblasti přizpůsobování.

9.3 Pro úspěch politiky přizpůsobení se je naprosto zásadní spravedlivé rozložení zátěže a zohlednění dopadů na pracovní místa a kvalitu života nízkopříjmových skupin. Je třeba také sledovat sociální rozměr politiky přizpůsobení a je nutné zapojit všechny sociální partnery.

10. Celosvětový výzkum, technologický rozvoj a demonstrace

10.1 EHSV zastává pevný názor, že je naléhavě zapotřebí a musí být zajištěno financování celosvětového (a regionálního) výzkumu, technologického rozvoje a demonstrací (RD&D). Co se týče zdrojů obnovitelné energie a kombinované výroby tepla a elektrické energie v elektrárnách, jsou pro jejich urychlený rozvoj, technické zlepšování a uvádění na trh doporučovány právě plány RD&D.

10.1.1 EHSV podporuje postoj Komise (SEK(2008) 3104 v konečném znění) k provádění integrovaného výzkumu změny klimatu v rámci sedmého rámcového programu pro výzkum (7.RP). EHSV doporučuje užší partnerství mezi EK a IPCC na 7.RP a souvisejících a budoucích výzkumných programech.

10.1.2 EHSV podporuje zásadní stimul pro výzkum, vývoj a demonstrace nízkouhlíkových technologií a technologií energetické účinnosti, které identifikovala Mezinárodní energetická agentura, jakož i technologií identifikovaných ve strategickém plánu pro energetické technologie (plán SET), a to za účelem nastartování a zrychlení šíření strategicky důležitých nízkouhlíkových technologií a technologií energetické účinnosti.

10.1.3 Celá oblast ochrany duševního vlastnictví a rozvojových zemí se výrazně změnila od roku 1995, kdy vstoupila v platnost Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví. V rámci této dohody se rozvojové země zavazují k uznávání zahraničních patentů. Od jejího zavedení se pro podniky stále více vyplácí podávat patentové žádosti v rozvojových zemích.

10.2 EHSV podporuje Komisi v souvislosti s těmito cíli:

- provádět výzkum dopadů změny klimatu, přizpůsobení se jí a dalších možností jejího zmírnění na vnitrostátní i mezinárodní úrovni;

- podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti vědy a technologie u veškerého výzkumu souvisejícího s klimatem, včetně nízkouhlíkových technologií a obnovitelných zdrojů energie, napříč všemi odvětvími;
- nejméně zdvojnásobit výzkum, vývoj a demonstrace (RD&D) v oblasti energetiky do roku 2012 a dosáhnout do roku 2020 čtyřnásobku současné úrovně. Přitom by mělo dojít k výraznému přesunu orientace na nízkouhlíkové technologie a hlavně na obnovitelné zdroje energie.

11. Finanční zdroje

11.1 Komplexní Kodaňská dohoda musí být podložena odpovídajícími finančními zdroji. Ze strany rozvinutých zemí by mělo velmi brzy dojít k předložení finančních návrhů, jejichž cílem by bylo motivovat rozvojové země a přimět je k činům. Klíčovým faktorem úspěchu či neúspěchu Kodaňské dohody je vedle cílů, na kterých se musí shodnout rozvojové i rozvinuté země, také financování.

11.2 Závazek EU na kodaňské konferenci se zdá přinejmenším pouze vlašný, což dokazuje skutečnost, že hlavy států EU na svém jednání ve dnech 18. a 19. června 2009 odložily klíčová rozhodnutí o financování opatření proti změně klimatu, nehlédě na konstatování, že zásady platební schopnosti a odpovědnosti za emise by měly sloužit jako základ pro financování v oblasti klimatu.

11.3 Jelikož Evropská rada dosud neučinila žádné rozhodnutí ohledně financování, EHSV se v této souvislosti velmi obává nedostatečné naléhavosti. Je velmi znepokojivé, že rozvinuté země, včetně EU, dosud nepřistoupily k uspokojivým finančním příslibům a závazkům.

11.4 Investice do oblastí, jako jsou technologie v oblasti energetické účinnosti, a široké spektrum nízkouhlíkových technologií povzbudí hospodářský růst a zvýší úspory energie.

11.5 Finance na zmírňující opatření rozvojových zemí by měly pocházet z domácích i vnějších zdrojů, z celosvětového trhu s uhlíkem a příspěvků rozvinutých zemí:

- **Vnitrostátní zdroje:** většina investic do roku 2020 a redukce spotřeby energie by měla přijít na relativně malé náklady – tj. opatření energetické účinnosti v domácnostech, budovách i v soukromém sektoru; vládní energetická politika a politika pro životní prostředí může účinek těchto finančních investic ještě zvýšit. Další možné zdroje financování navíc by mohly pocházet z využití grantů a půjček v rámci vnitrostátních, mezinárodních a dvoustranných programů.
- **Vnější zdroje:** u opatření na zmírnění emisí, která přesahují nízkonákladové možnosti a nenabízí možnost čistého přínosu v krátkodobém měřítku a která příslušná rozvojová země není schopna sama financovat, musí podporu poskytnout celá řada zdrojů a inovačních finančních mechanismů

včetně veřejných fondů a mezinárodních mechanismů plateb za CO₂. EHSV podporuje snahu Komise vybudovat do roku 2015 trh s uhlíkem v rámci zemí OECD, a to propojením systému EU pro obchodování s emisemi s dalšími srovnatelnými systémy stanovujícími stropy emisí, a do roku 2020 tento trh ještě rozšířit.

11.6 Evropská rada potvrdila nutnost podrobně prozkoumat mezinárodní finanční mechanismy. Toto téma bude na pořadu jednání opět na říjnovém zasedání Evropské rady. EHSV zastává pevný názor, že se jedná o zdržování důležitých věcí, neboť kodaňská konference se bude konat již v prosinci.

11.7 EHSV podporuje názor Komise, že rozvinuté země by měly přispět prostřednictvím veřejných fondů a mezinárodních mechanismů plateb za CO₂. Veřejné finanční příspěvky by měly být srovnatelné a měly by být založené na principu „znečišťovatel platí“ a na hospodářském potenciálu dané země. Měl by se vyjednat i rozsah příspěvků, který by se měl stát nedílnou součástí dohody:

- i) stanovením ročního finančního závazku rozvinutých zemí podle dohodnutého modelu (na základě kombinace principu „znečišťovatel platí“ a jeho platební schopnosti);
- ii) odložením určitého procentního podílu povolených emisí z každé rozvinuté země stranou. Tyto emise by potom byly na dohodnuté mezinárodní úrovni vládám nabízeny v dražbě.

11.7.1 EHSV obzvláště vítá návrh Mexika, že by každá země světa přispívala do jednoho ústředního fondu – výše příspěvku by se odvozovala od modelu, který by zohledňoval počet obyvatel každé země, HDP a míru emisí skleníkových plynů. Tento ústřední fond by se poté rozdělil mezi všechny země podle jejich potřeb snižovat emise, budovat zelené technologie a přizpůsobovat se dopadům změny klimatu.

11.8 EHSV

- pozitivně hodnotí postoj Komise spočívající v dalším rozvoji obchodních systémů stanovujících stropy emisí mezi rozvinutými zeměmi na prvním místě a následně, postupem času, i mezi většími rozvojovými zeměmi;
- dále podporuje reformu mechanismu čistého rozvoje (CDM), který svou projektovou orientací vedl k vysokým transakčním a administrativním nákladům. Přejít od CDM založeného na projektech k odvětvovému CDM je možnou cestou vpřed. Další cestou je CDM založený na rozvoji a předávání technologií, což splňuje požadavky akčního plánu z Bali.

11.9 Plánované výdaje na splnění dlouhodobých cílů do roku 2050 nejsou malé – řádově 2 % současného HDP –, ovšem pokud se nepřistoupí k rozhodným opatřením, budou náklady podstatně vyšší.

12. Osvěta a styk s veřejností

12.1 Je důležité snažit se o to, aby si veřejnost více uvědomovala závažnost nynější situace v globálním oteplování a jejích důsledků, pokud se rychle nepřistoupí k řešení změny klimatu.

12.2 Je nutné občany vybízet a podporovat v tom, aby se také zapojili například používáním ekologičtějších druhů energie, nákupem energeticky účinnějších výrobků a služeb a snižováním své uhlíkové stopy.

12.3 EHSV je toho názoru, že státy by měly prostřednictvím médií své občany informovat o naléhavé nutnosti akce a potřeby šetřit energií a poskytovat alternativní (nefosilní) zdroje energie, a tím pomáhat při snižování ničivých skleníkových plynů. Otázky změny klimatu by také měly být zařazeny do výuky na základních a středních školách, prostřednictvím fór o výukových osnovách, i když se jedná spíše o dlouhodobější strategii.

EHSV souhlasí s potřebou proaktivní politiky vzdělávání, aby bylo možné občany seznamovat s komplexnějším chápáním dopadů změny klimatu, jak ji navrhuje Komise.

12.4 EHSV pevně věří, že Evropská rada by měla vyzvat členské státy, aby v rámci své vnitrostátní působnosti podporovaly a umožňovaly zapojení místních a regionálních samospráv, podnikatelské sféry, odborů a dalších zástupců organizované občanské společnosti do propagace strategií a iniciativ v oblasti změny klimatu.

12.5 EHSV se také domnívá, že by místní, regionální a vnitrostátní orgány měly blíže spolupracovat na vybudování pevné vědomostní základny o problematice dopadů a následků změny klimatu, a to mobilizováním občanů a soukromého sektoru. Příkladem může být závazek asi 500 obcí ke snižování vlastních emisí CO₂ o více než 20 % do roku 2020 v rámci iniciativy EU s názvem Pakt primátorů.

13. Ustanovení o přezkumu

13.1 EHSV podtrhuje nutnost do dohody začlenit pravidelné přezkumy celkového pokroku a přiměřenosti závazků a opatření jakožto její nedílnou součást, včetně komplexního přezkumu v roce 2015.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k bílé knize Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci

(KOM(2009) 147 v konečném znění)

(2010/C 128/23)

Zpravodaj: **pan OSBORN**

Dne 1. dubna 2009 se Evropská komise, v souladu s odst. 1 čl. 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

bílé knihy Přizpůsobení se změně klimatu – směřování k evropskému akčnímu rámci

KOM(2009) 147 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 13. října 2009. Zpravodajem byl pan OSBORN.

Na svém 457. plenárním zasedání, konaném ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (zasedání 5. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko 183 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Změna klimatu je jednou z největších výzev, které musí svět čelit ve 21. století. Hlavní prioritou je činnost spojená s omezením těchto změn prostřednictvím snížení emisí skleníkových plynů. Je však také důležité předem včas naplánovat přizpůsobení se těm změnám, které se již staly nevyhnutelnými.

1.2 V roce 2007 zveřejnila Komise zelenou knihu o přizpůsobení se. Po rozsáhlých konzultacích k tomuto dokumentu a další analýze nyní Komise vydala bílou knihu Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci, k níž si vyžádala stanovisko Výboru.

1.3 EHSV ve svém předchozím stanovisku k zelené knize ⁽¹⁾ doporučuje, aby jako rámec byla zavedena zastřešující evropská strategie pro přizpůsobení, která by stanovila kroky, jež bude třeba učinit na evropské a vnitrostátní úrovni a jež budou muset učinit další subjekty. Bílá kniha nyní navrhuje právě takový rámec a Výbor tento její obecný přístup vítá.

1.4 Nicméně se domnívá, že některým opatřením navrhovaným Komisí chybí dostatečná naléhavost i konkrétnost. Výbor zejména požaduje:

- silnější úlohu koordinační evropské strategie, která spájí soubor vnitrostátních strategií pro přizpůsobení se;

- striktnější časový plán dalšího rozvoje strategie se zvláštním důrazem na otázky či oblasti, které by mohly vyžadovat zavedení nejnaléhavějších opatření pro přizpůsobení;

- zřízení nezávislého výboru či orgánu na vysoké úrovni k monitorování pokroku v oblasti zmírňování dopadů a přizpůsobení se v Evropě a k veřejnému upozorňování na otázky, v nichž k žádnému pokroku nedochází;

- včasnou snahu o kvantifikaci rozsahu výdajů na přizpůsobení se, kterých bude v Evropě pravděpodobně zapotřebí (podobně jako tomu bylo i u obdivuhodné snahy, již Komise vynaložila na kvantifikaci potřeb rozvíjejících se zemí v tomto ohledu);

- zintenzivnění spolupráce nejméně na úrovni OECD, lépe na globální úrovni neboť adaptace musí mít globální rozsah;

- vyšší úsilí o zapojení veřejnosti a občanské společnosti do přípravy plánů a opatření na přizpůsobení se.

2. Bílá kniha a její východiska

2.1 Změna klimatu je jednou z největších výzev, které musí svět čelit ve 21. století. Hlavní prioritou celého světa i nadcházejícího jednání UNFCCC v Kodani musí být činnost spojená s omezením těchto změn prostřednictvím snížení emisí skleníkových plynů. Je však také důležité předem včas naplánovat přizpůsobení se těm změnám, které se již staly nevyhnutelnými.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 120, 16.5.2008, s. 38.

2.2 V roce 2007 zveřejnila Komise zelenou knihu o přizpůsobení se. Po rozsáhlých konzultacích k tomuto dokumentu (včetně stanoviska Výboru) nyní Komise vydala bílou knihu Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci, k níž si vyžádala stanovisko Výboru. V této bílé knize se do značné míry objevuje mnoho bodů z předchozího stanoviska Výboru.

2.3 Bílá kniha začíná uznáním toho, že signifikantní změna klimatu se ve světě již projevuje a že dojde k podstatně větším změnám s vážnými dopady do mnoha odvětví, na což je nutné se připravit již nyní. Panuje velká nejistota ohledně rozsahu dopadů (změn klimatu) a jejich geografického výskytu částečně podle toho, jak budou snahy o zmírnění změny klimatu snižováním emisí skleníkových plynů ve světovém měřítku úspěšné. Ovšem i v tom neoptimističtější scénáři zmírnění dopadů bude muset dojít k přizpůsobení se těm největším změnám a na to je nutné se připravit již nyní.

2.4 V rámci evropského regionu identifikuje bílá kniha několik odvětví, která pravděpodobně budou obzvláště zasažena:

- zemědělství a lesnictví
- rybolov a akvakultura, pobřeží a mořské ekosystémy
- infrastruktura a její zranitelnost vůči extrémním jevům a zvýšení hladiny moře
- cestovní ruch
- lidské zdraví a zdraví rostlin
- vodní zdroje
- ekosystémy a biologická rozmanitost.

2.5 Bílá kniha naznačuje, že nejúčinnějšími strategiemi budou nejspíše založeny na využití schopnosti přírody zachytit nebo kontrolovat dopady, než se jednoduše zaměřovat na fyzickou infrastrukturu. Odkazuje na Metodu zelené infrastruktury v rámci posouzení dopadů.

2.6 Bílá kniha argumentuje, že samostatné přizpůsobení se dopadům ze strany postižených jednotlivců i podniků pravděpodobně nepovede k dosažení optimálních výsledků. Vidí jasný prostor pro preventivní politická opatření s cílem zamezit nevhodným opatřením „nesprávného přizpůsobení“ a zaručit ekonomické, sociální i ekologické výhody včasného postupu oproti opožděné akci.

2.7 Bílá kniha uznává, že většinu opatření pro přizpůsobení bude nutné činit na národní, regionální či místní úrovni, avšak spatřuje prostor pro zapojení evropské úrovně v oblastech, v nichž problémy přesahují národní hranice, a v odvětvích, v nichž jsou již dobře zavedeny evropské pravomoci i aktivity, jež samy o sobě mohou mít značný vliv na přizpůsobení.

2.8 Bílá kniha nyní navrhuje dvoufázový akční rámec. V první fázi (2009–2012) navrhuje čtyři pilíře činnosti a soubor opatření pro EU i členské státy pod těmito označeními:

- vytvoření pevné znalostní základny
- integrace přizpůsobení do klíčových oblastí politik EU
- využití kombinace politických nástrojů pro dosažení efektivního přizpůsobení
- zintenzivnění mezinárodní spolupráce ohledně přizpůsobení.

2.9 V druhé fázi, počínaje rokem 2013, se plánuje komplexnější strategie EU pro přizpůsobení, avšak bílá kniha v současné chvíli nepředkládá žádné podrobnosti o její případné oblasti působnosti.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV ve svém předchozím stanovisku k zelené knize (NAT 368) doporučuje, aby jako rámec byla zavedena zastřešující evropská strategie pro přizpůsobení, která by stanovila kroky, jež bude třeba učinit na evropské a vnitrostátní úrovni a jež budou muset učinit další subjekty. Bílá kniha nyní navrhuje právě takový rámec, který obsahuje mnoho bodů doporučených v předchozím stanovisku Výboru. Výbor přirozeně vítá tuto skutečnost i obecný přístup formulovaný v bílé knize.

3.2 U mnoha uvedených označení je však forma navrhovaných opatření spíše zkusmá. Několik navržených opatření se má prozkoumat, zvážit, zhodnotit či podnitit. Žádná z nich nemají být vyžadována či předepisována a zdá se, že není žádná bezprostřední naděje na přijetí právních předpisů na tomto poli. Vzhledem ke stoupající závažnosti dopadů změn klimatu a významu hlavní role Evropy v této oblasti je Výbor přesvědčen, že by Evropa měla rychleji postupovat směrem k normativnější strategii s větším počtem konkrétních cílů. Ve zbytku tohoto stanoviska jsou nastíněny některé klíčové prvky silnější strategie, o níž by dle přesvědčení Výboru měla Evropa usilovat.

3.2.1 **Úloha Evropy ve vztahu k přizpůsobení** – ačkoli většinu praktických opatření nezbytných k přizpůsobení se změně klimatu bude nutné učinit na místní, regionální a národní úrovni, souhlasí Výbor s Komisí, že je nutné i výrazné zapojení evropské úrovně. To má řadu důvodů:

- analýza pravděpodobných změn a dopadů bude vyžadovat velké úsilí v oblasti výzkumu a monitoringu, pro něž by byla prospěšná koordinace na evropské úrovni.

- některé z problémů, jež vyvstanou, budou nad rámec národních hranic a bude zapotřebí harmonizované reakce.
- dopady se budou značně lišit v jednotlivých částech Evropy a některé z chudších regionů mohou být mezi těmi nejvíce postiženými, což ukazuje na nutnost sdílení zátěže prostřednictvím soudržnosti či jiných mechanismů.
- některé klíčové politiky a programy Komise včetně SZP a strukturálních fondů bude nutné upravit v souvislosti se změnou klimatu, aby lépe sloužily svému účelu.
- podíváme-li se za hranice Evropy, bude zapotřebí značného mezinárodního úsilí na pomoc nejméně rozvinutým zemím na jihu, které pravděpodobně budou vážněji zasaženy změnou klimatu a přitom mají menší schopnost se dostatečně přizpůsobit. EU má ke koordinaci evropských snah v této oblasti tu nejlepší pozici.
- Výzva spočívající v dostatečném a včasném přizpůsobení se nadcházejícím změnám našeho klimatu především vyžaduje, aby političtí lídři Evropy spolupracovali na společném podniku, který překračuje národní hranice.

Z těchto důvodů Výbor plně podporuje potřebu rozvíjet silnou evropskou strategii přizpůsobení a vyzývá Komisi k přípravě takové strategie rozhodnějším způsobem a s více konkrétními cíli v co nejblíže možné době.

Poněvadž klimatické změny jsou globálního charakteru, nutno i u adaptačních programů vyjít z globálního přístupu, navíc i proto, že se tyto změny dotknou v největší míře těch nejméně rozvinutých zemí, které jsou současně i nejzranitelnější. V tomto směru vyvíjí velkou iniciativu OECD a rámce a programy EU by měly být v maximální míře koordinovány i na této úrovni.

Zároveň s přípravou opatření na evropské úrovni je také životně důležité podněcovat důraznější opatření na národní, regionální a místní úrovni. Podklady k bílé knize ukazují, že na vnitrostátní úrovni v současnosti existuje celá plejáda různých přístupů a že některé členské státy zaznamenaly mnohem větší pokrok v analýze vlastní situace i v přípravě vhodných strategií pro přizpůsobení než jiné. Aby dále podnítil tento proces přizpůsobení, navrhuje Výbor, že by v tuto chvíli bylo vhodné, kdyby nějaká evropská iniciativa pevně stanovila společné parametry a harmonogramy zavedení národních strategií pro přizpůsobení.

3.2.2 Cíle a harmonogramy – Komise navrhuje dvoufázový proces, kde první fáze by běžela od roku 2009 do roku 2012 a během ní by došlo k posílení znalostní základny, začlenění problematiky přizpůsobení do klíčových oblastí politik EU, rozvoji opatření a posílení snah o mezinárodní spolupráci. Až v druhé fázi od roku 2013 by došlo k rozvoji plně komplexní strategie přizpůsobení.

3.2.3 Výbor chápe logiku tohoto dvoufázového přístupu. Má však obavy, že je vzhledem k naléhavosti problému možná příliš volně pojatý. Dopady změny klimatu již o sobě začínají dávat vědět jak v rámci Evropy, tak mnohem akutněji i v dalších částech světa. I když po jednání v Kodani budou snahy o zmírňování (dopadů) s úspěchem zavedeny po celém světě, budou koncentrace skleníkových plynů v atmosféře po několika příštích desetiletích i nadále stoupat, což bude mít stále závažnější klimatické dopady. Opatření pro přizpůsobení musejí být zahájena nyní, ne v nějakém neurčitěm střednědobém horizontu. Podobně i opatření na prevenci nevhodného vývoje a investic (zamezení „nesprávného přizpůsobení“) by měla být zahájena spíše dříve než později.

3.2.4 Výbor proto vyzývá Komisi, aby v rámci své analytické práce v příštích třech letech věnovala zvláštní pozornost zlepšování předpovědí krátkodobých (1–5 let) dopadů, jež by vyžadovaly nejnaléhavější opatření pro přizpůsobení v tomto období. Která jsou ta nejzranitelnější pobřeží vyžadující nejnaléhavější ochranná opatření? Kde bude nedostatek vody pravděpodobně nejakutnější a jak na něj lze reagovat? Jaké zdravotní dopady bezprostředně hrozí a jak se na ně lze nejlépe připravit?

3.2.5 Podobně by Komise měla usilovat o spěšnou identifikaci oblastí s nejvyšším rizikem nevhodných investic („nesprávné přizpůsobení“) a jak lze těmto chybám předcházet. Jedním příkladem je pokračující postup v oblastech, které budou v budoucnu více vystaveny vážným záplavám.

3.2.6 Analytické a prognostické kapacity klíčových institucí je naléhavě nutné rozvíjet do té míry, v níž budou schopny poskytovat smysluplné poradenství odpovědným osobám v kritických otázkách v této oblasti. Navíc je třeba na různých reprezentativních místech v EU i ve světě neustále sledovat koncentraci CO₂ a monitorovat změnu klimatu a vliv množství oxidu uhličitého v atmosféře na klima.

3.2.7 Institucionální uspořádání – bílá kniha navrhuje zřídit dva nové celoevropské mechanismy – řídicí skupinu pro dopady změny klimatu a přizpůsobení k zintenzivnění spolupráce v otázkách přizpůsobení a informační systém, který by sloužil jako nástroj a databáze IT o klimatických dopadech a zranitelnosti a osvědčených postupech v oblasti přizpůsobení. Oba návrhy se zdají být užitečné svým dosahem, ale dle názoru Výboru pravděpodobně samy nestačí na vytvoření takového profilu a politického impulsu, který by byl zapotřebí ke spuštění opatření pro přizpůsobení v takové míře a tempu, jaké jsou potřeba.

3.2.8 Výbor si tudíž přeje znovu zopakovat své doporučení, které vydal ve svém komentáři k zelené knize, totiž že by EU měla zřídit nezávislý monitorovací orgán s nezávislým předsedou, který by byl pověřen pečlivým sledováním pokroku celé strategie v oblasti změny klimatu (přizpůsobení i zmírňování). Tento nezávislý orgán by podával pravidelné a veřejné zprávy o pokroku v celé Evropě a včas upozorňoval, pokud se bude zdát, že činnost zaostává za závazky, či v případě přizpůsobení pokud zaostává adekvátní příprava na hrozící dopady změny klimatu.

3.2.9 Od té doby, co Výbor formuloval toto doporučení, vydal nezávislý výbor pro otázky klimatu založený ve Spojeném království řadu závažných doporučení, jež podnítila další opatření v této zemi a s úspěchem prokázala hodnotu takového orgánu. Podobný orgán na evropské úrovni by mohl hrát cennou úlohu při vyvíjení tlaku na činnost na této úrovni.

3.2.10 **Finance na přizpůsobení** – v kontextu jednání v Kodani potřebuje Evropa naléhavě zjistit, jaké finanční prostředky je nutné vydat na podporu snah rozvojového světa v oblasti přizpůsobení (a zmírňování) a jak by se na tom Evropa měla podílet. Ve zvláštním sdělení KOM(2009) 475/3 Komise odhaduje, že v roce 2020 budou mít rozvojové země finanční požadavky na výdaje v oblasti zmírňování a přizpůsobení v řádu 100 mld. eur ročně; a navrhuje, jakou část z toho by možná bylo nutné plnit z příspěvků z veřejných zdrojů v Evropě. Výbor tyto včasné návrhy vítá a vyzývá instituce k jejich naléhavému zvážení, aby skutečně mohly být přínosem k úspěšnému výstupu kodaňských jednání.

3.2.11 V kontextu kodaňských jednání je to pochopitelné. Zklamáním je ovšem to, že daleko menší jistota ohledně výše potenciálních nákladů na přizpůsobení zjevně panuje v Evropě samé. Bílá kniha bohužel uvádí příliš málo číselných údajů o pravděpodobných nákladech na přizpůsobení v Evropě a hovoří pouze o odhadu nákladů na přizpůsobení politik v patřičnou dobu. Výbor navrhuje, že by mělo být naléhavým úkolem provést počáteční odhad rozsahu zdrojů, kterých bude pravděpodobně zapotřebí v Evropě. Toto celkové posouzení by poté bylo nutné rozdělit na jednotlivé rámce pro čerpání – nejvyšší priority vyžadující výdaje v prvních pěti letech, méně naléhavé výdaje budou plněny v pozdějším období. V tomto posouzení je třeba zdůraznit, jaké výdaje by mohly být důvodně ponechány soukromému sektoru, jakou část by mohlo v rozumné míře krýt pojištění a kde bude pravděpodobně zapotřebí veřejných výdajů. Bylo by také vhodné zvážit, jak lze tyto veřejné výdaje nejlépe rozdělit mezi národní a evropské rozpočty.

3.2.12 Tyto odhady samozřejmě nejsou jednoduché. Jestliže je však možné je provádět u rozvojového světa, musí to být jistě možné i u Evropy samé. Podle názoru Výboru je vše třeba řešit s větším smyslem pro naléhavost a potenciální rozsah nadcházejících problémů, než jak naznačuje tato bílá kniha. Svět se vydává na neprobádané území a plány preventivních a adaptivních výdajů nelze opírat o minulé zkušenosti či zastaralá kritéria, jako je např. poskytování dostatečné ochrany před každou přírodní pohromou s výjimkou jevu s výskytem jednou za sto let.

V budoucnu bude k jevům, jež dříve nastávaly jednou za sto let, docházet daleko častěji. Kritéria a pokyny krizového plánování a preventivní výdaje, které z nich vyplývají, bude nutné náležitě přizpůsobit a včlenit do příslušných rozpočtů.

3.2.13 Jak budou dopady změny klimatu v příštích letech stále vážnější, budou adaptivní výdaje muset růst a tvořit větší podíl na rozpočtech soukromého i veřejného sektoru a budou muset výrazněji figurovat i ve výši pojistného a pojistných plateb. Ze všech dosavadních studií vyplývá, že u oblasti přizpůsobení i zmírňování budou výhody nejspíše plynout z okamžitého přikročení k příslušným opatřením, než z pozdní reakce až poté, co dojde k nějakým vážným škodám.

3.2.14 Pokud bude na jedné straně opatření včas provedeno a efektivně sladeno s dalšími politickými opatřeními, měla by alespoň v některých případech existovat možnost takových opatření, na nichž získají obě strany, která zvýší odolnost nějaké oblasti či činnosti vůči dopadům změny klimatu, a zároveň bude možné rozvíjet další politické cíle. Je nutné začít co nejdříve s hledáním těchto možných synergií a zveřejňovat celkové číselné údaje o nákladech na přizpůsobení k diskuzi a doladění.

3.2.15 **Účast** – změna klimatu zasáhne mnoho různých odvětví hospodářství a mnoho podniků i jednotlivců. Je nutné, aby zde panovalo obecné porozumění těmto dopadům a aby každý pocítoval, že se podílí na provádění změn, jež budou zapotřebí k jejich řešení. V současnosti se účast veřejnosti v otázce změny klimatu často soustřeďuje především na to, jak mohou jednotlivci, skupiny i organizace pomoci snahám o zmírnění (dopadů) svými rozhodnutími, která činí v životě i v podnikání.

3.2.16 Brzy však bude zároveň nutné, aby se širší veřejnost zabývala otázkami přizpůsobení se, které ji mohou také postihnout, například:

- tím, kde žít, pracovat a kam jezdit na dovolenou vzhledem k měnícím se vzorcům klimatu;
- tím, jak by se hospodaření s dlouhověkými stromy a lesy mělo vyrovnat s neustále se měnícími klimatickými podmínkami;
- tím, jakým rostlinám a dřevinám se bude dařit na zahrádkách za měnících se podmínek a jak lze zachovat krajinu ve všech částech EU;
- tím, jak se může změnit rozložení zdravotních rizik a jaká učinit preventivní opatření;
- tím, jak se možná budou muset změnit naše potraviny a životospráva.

Bude důležité udržovat širokou veřejnost i nejvíce zasažené skupiny plně v povědomí o nejnovějších analytických poznatcích o těchto druzích dopadů změny klimatu tak, jak k nim bude docházet, ale i o dalších změnách, k nimž třeba teprve dojde. Zároveň budou veřejnost a zejména nejvíce zasažené skupiny

potřebovat pomoc při promýšlení toho, jaký druh opatření pro přizpůsobení je v jejich vlastních možnostech. Evropa by mohla při podněcování tohoto druhu veřejné diskuze i šíření porozumění hrát významnou roli. Výbor by rád vyzval Komisi, aby tomuto aspektu věnovala další pozornost.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Posílení mezinárodního financování pro změnu klimatu: evropský návrh pro kodaňskou dohodu

(KOM(2009) 475 v konečném znění)

(2010/C 128/24)

Hlavní zpravodajka: **paní ANDREI**

Dne 10. září 2009 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Posílení mezinárodního financování pro změnu klimatu: evropský návrh pro kodaňskou dohodu

KOM(2009) 475 v konečném znění.

Dne 29. září 2009 předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru pověřilo specializovanou sekci Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval paní ANDREI hlavní zpravodajkou na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání ze dne 5. listopadu 2009), a přijal následující stanovisko 179 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor tyto včasné návrhy vítá a vyzývá instituce k jejich naléhavému zvážení, aby skutečně mohly být přínosem k úspěšnému výstupu kodaňských jednání. Sdělení je dobrým začátkem, neboť průmyslové země doposud nechtěly uvést žádnou konkrétní finanční částku.

1.2 Financování pro změnu klimatu nebude považováno za dobrovolnou pomoc, ale za povinnost poskytnout rozvojovým zemím nové, dodatečné, vhodné a předvídatelné finanční prostředky, jež je zakotvena v člancích Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu. Jedná se o nezbytný závazek průmyslových zemí respektovat zásadu úmluvy týkající se „společných, ale rozlišených odpovědností“.

1.3 Rozvojové země potřebují značnou pomoc na boj proti změně klimatu, jak se EU dohodla v rámci Úmluvy OSN o změně klimatu. V nadcházejících desetiletích bude pravděpodobně nutné vynaložit stovky miliard eur ročně na přizpůsobení se změně klimatu a zmírňování jejích dopadů.

1.4 EHSV podporuje návrh EU na „rychlé zahájení“ veřejného financování z průmyslových zemí v řádu 5 až 7 miliard EUR ročně v období do roku 2013. S ohledem na současnou atmosféru a nedostatek důvěry mezi Jihem a Severem to je dobrý začátek.

1.5 Výbor také oceňuje pozitivní přístup Komise, pokud jde o opatření na využití mezinárodní letecké a námořní dopravy jako zdroje financování.

1.6 Na druhou stranu se již v rozvojových zemích, zejména v Africe, objevují jasné signály, že nabídka EU je příliš nízká a že bude po rozvojových zemích požadováno, aby platily za škody, které po mnoho let páchali jiní. Mnoho ekonomů z nevládních organizací a OSN tvrdilo, že skromný odhad požadovaného financování z rozvinutých zemí pro země rozvojové dosahuje výše 150 mld. USD (čili přibližně 110 mld. EUR) ročně během období 2013–2017.

1.7 Pokud jde o příjmy z trhu s uhlíkem, Komise se domnívá, že velké zisky vytvořené subjekty budou plně využity rozvojovými zeměmi a poté vynaloženy na nízkouhlíkové aktivity. V praxi však tyto zisky mnohem pravděpodobněji skončí v kapsách soukromých společností, často z rozvinutých zemí.

1.8 EHSV je rovněž znepokojen vizí EU ohledně domácích soukromých investic prostředků v rozvojových zemích, jelikož Evropská unie nenašla způsob, jak zajistit, že členské státy využijí výnosů ze svých vlastních systémů pro obchodování s emisemi na investice do čisté energie.

1.9 Komise by měla přijít s revidovaným, životaschopným plánem, aby si udržela své vůdčí postavení v mezinárodní politice v oblasti klimatu. EU by také měla nadále vyvíjet tlak na Spojené státy a další země, aby odhalily své pozice vůči financování pro změnu klimatu.

1.10 Sliby týkající se zvýšených finančních prostředků, ať mezinárodních či domácích, by měly být předmětem „měřitelných a ověřitelných ustanovení podléhajících hlášení“.

2. Úvod

2.1 Dne 10. září 2009 předložila Evropská komise sdělení „Posílení mezinárodního financování pro změnu klimatu: evropský návrh pro kodaňskou dohodu“.

2.2 Tento dokument si klade za cíl překonat současnou patovou situaci v jednáních, kdy rozvinuté země očekávají od vyspělejších rozvojových zemí příspěvek k celkovému úsilí, a kdy zároveň rozvojové země očekávají od rozvinutých zemí jasné stanovisko ohledně financování přizpůsobení se změně klimatu a zmírňování jejích dopadů.

2.3 Tento návrh však není dostačující pro zajištění efektivní dohody v Kodani. Potřebujeme ambiciózní snižování emisí ve všech rozvinutých zemích, vhodná zmírňující opatření v rozvojových zemích a účinnou globální strukturu, která poskytne vhodné podmínky k povzbuzení investic do nízkouhlíkového hospodářství.

2.4 Do roku 2020 by roční náklady na snížení emisí skleníkových plynů a přizpůsobení se dopadům změny klimatu mohly v rozvojových zemích dosáhnout zhruba 100 miliard EUR. Většina potřebných finančních prostředků by měla pocházet z domácích zdrojů a z rozšířeného mezinárodního trhu s uhlíkem, avšak budou zapotřebí mezinárodní veřejné finanční prostředky v řádu 22 až 50 miliard EUR ročně.

2.5 Evropská komise navrhuje, aby toto veřejné financování poskytly průmyslové země a hospodářsky vyspělejší rozvojové země v souladu s jejich odpovědností za emise a schopností poskytnout tyto finanční prostředky. To by mohlo znamenat, že podíl EU v roce 2020 by mohl být mezi 2 až 15 miliardami EUR ročně.

3. Dokument Komise

3.1 Komise odhaduje, že finanční požadavky na opatření pro přizpůsobení a zmírňování v rozvojových zemích by mohly dosáhnout zhruba 100 miliard EUR ročně do roku 2020. Domácí finanční prostředky (veřejné a soukromé) v rozvojových zemích, celosvětový trh s uhlíkem a komplementární mezinárodní veřejné finanční toky by všechny měly hrát úlohu při plnění těchto požadavků. Domácí soukromé a veřejné finance by mohly přispět mezi 20–40 %, trh s uhlíkem přibližně 40 % a mezinárodní veřejné finanční prostředky by mohly přispět zbylou částkou.

3.2 Mezinárodní trh s uhlíkem by případně mohl do roku 2020 poskytovat až 38 miliard EUR ročně. Kodaňská dohoda musí zřídit nový odvětvový mechanismus plateb za CO₂ a zaměřit mechanismus čistého rozvoje (*Clean Development Mechanism*, CDM) na nejméně rozvinuté země.

3.3 Měly být dány k dispozici další mezinárodní veřejné finanční prostředky v řádu 22 až 50 miliard EUR ročně. Počínaje rokem 2013 by měly být příspěvky z veřejných rozpočtů rozděleny na

základě schopnosti platit a odpovědnosti za emise a měly by zahrnovat hospodářsky vyspělejší rozvojové země. Na základě těchto předpokladů by podíl EU byl přibližně mezi 10 % až 30 % v závislosti na váze připisované těmto dvěma kritériím. V případě ambiciózního výsledku v Kodani by proto spravedlivý podíl EU v roce 2020 mohl být mezi 2 až 15 miliardami EUR ročně v závislosti na celkové velikosti dohodnutých globálních financí a váze připisované každému rozdělovacímu kritériu.

3.4 Podpora opatření na přizpůsobení by měla upřednostnit nejzranitelnější a chudé rozvojové země.

3.5 Mezinárodní letecká a námořní doprava může být důležitým zdrojem inovativního financování, který by proto měl být dále zpracován.

3.6 Řízení budoucí mezinárodní finanční struktury by mělo být decentralizováno a organizováno zdola nahoru. Nové fórum na vysoké úrovni o mezinárodním financování pro změnu klimatu by mělo sledovat a pravidelně přezkoumávat mezery a nerovnosti ve finančních opatřeních na zmírňování a přizpůsobení.

3.7 Všechny země s výjimkou nejméně rozvinutých zemí by do roku 2011 měly připravit plány růstu s nízkými emisemi uhlíku, včetně věrohodných střednědobých a dlouhodobých cílů, a připravit každoroční inventury skleníkových plynů.

3.8 V období 2010–2012 bude pravděpodobně nezbytné rychlé zahájení financování opatření na přizpůsobení a zmírňování, výzkumu a budování kapacit v rozvojových zemích v řádu 5 až 7 miliard EUR ročně. Za tímto účelem a na základě výše uvedených předpokladů by EU měla od roku 2010 zvážit okamžitý příspěvek ve výši 0,5 až 2,1 miliard EUR ročně. Rozpočet EU i rozpočty jednotlivých členských států by měly být připraveny na toto financování přispět.

3.9 Pro období po roce 2012 by Komise jako součást balíčku návrhů pro příští finanční rámec předložila návrh na jediný globální příspěvek EU včetně návrhu, zda tento příspěvek od roku 2013 financovat v rámci rozpočtu či zda zřídit zvláštní fond pro ochranu klimatu jako součást balíčku návrhů pro finanční rámec po roce 2013, nebo kombinaci obou možností. Přímé příspěvky od jednotlivých členských států by také mohly představovat důležitý zdroj finančních prostředků EU jako součást celkového úsilí EU.

3.10 Nebude-li rozpočet EU využit, mělo by se rozdělení příspěvků v rámci EU řídit stejnými zásadami pro příspěvky jako na mezinárodní úrovni s tím, že se zohlední zvláštní okolnosti členských států.

4. Všeobecné připomínky

4.1 EHSV vítá sdělení Komise, které si klade za cíl překonat současnou patovou situaci v mezinárodních jednáních o nové dohodě o klimatu v Kodani tím, že překládá návrh financování pro změnu klimatu a zdůrazňuje neustálou potřebu stanovit si vysoko ambiciózní cíle snižování emisí.

4.2 G77 (skupina rozvojových zemí) objasnila, že poskytnutí dostatečné úrovně finančních prostředků pro změnu klimatu je pro její členy hlavní problematikou v souvislosti s klimatickou dohodou OSN. Všeobecně se očekává, že rozvojové země a nejchudší občané těchto zemí budou zasaženi měnícími se klimatickými podmínkami jako první a nejvýraznějším způsobem.

4.3 Rozvojové země rovněž potřebují naši pomoc na boj proti změně klimatu, jak se EU dohodla v rámci Úmluvy OSN o změně klimatu. V nadcházejících desetiletích bude pravděpodobně nutné vynaložit stovky miliard eur ročně.

4.4 EHSV oceňuje, že Komise učinila první krok k analýze různých možných finančních zdrojů a že usiluje o prozkoumání každého zdroje jak z hlediska určení, tak z hlediska možností a směru investic. Mnoho ekonomů z nevládních organizací a OSN však tvrdilo, že skromný odhad požadovaného financování z rozvinutých zemí pro země rozvojové dosahuje výše 150 mld. USD (čili přibližně 110 mld. EUR) ročně.

4.5 Je třeba věnovat větší pozornost prozkoumání nového flexibilního mechanismu (SCM), aby byly zajištěny praktické způsoby jeho provádění a minimalizace rizik chyb. Dále je třeba věnovat pozornost kritériím adicionality v CDM a v SCM, aby nedocházelo ke zmatkům.

4.6 Veškeré financování pro změnu klimatu by mělo být nové a mělo by doplňovat závazky oficiální rozvojové pomoci (ODA) poskytované rozvinutými zeměmi, tj. 0,7 % HNP, jelikož změna klimatu si vyžádá značné dodatečné náklady převyšující závazky, s kterými se původně počítalo při stanovování cílů. Musíme vzít v úvahu, že pouze několik zemí splnilo své sliby týkající se navýšení ODA na 0,7 % HDP. Trend posledního desetiletí naznačuje, že vyhlídky na splnění tohoto cíle jsou mizivé.

4.7 Více než kdykoli dříve by si EU měla udržet svá opatření a své vůdčí postavení v mezinárodní politice v oblasti klimatu během jednání o dosažení komplexní dohody o změně klimatu v Kodani. Nebývalá finanční krize nebude mít dlouhého trvání a jednoho dne pomine. Změna klimatu zůstane i nadále.

4.8 Hospodářská obnova závisí na řešení problematiky změny klimatu. Pokud čelní představitelé nepřijmou naléhavě potřebná opatření v letošním roce, dopady změny klimatu budou pravděpodobně stát více než 20 % světového HDP. To je podle lorda Sterna, bývalého předního ekonoma Světové banky, více než velká hospodářská krize a obě světové války dohromady, nemluvě o lidských obětech a vymírání druhů.

4.9 EU by měla nadále vyvíjet tlak na Spojené státy a další země, aby odhalily své pozice vůči financování pro změnu klimatu. Sliby týkající se zvýšených finančních prostředků, ať mezinárodních či domácích, by měly být předmětem „měřitelných a ověřitelných ustanovení podléhajících hlášení“.

5. Zvláštní připomínky

5.1 Vytváření přiměřených finančních toků

5.1.1 Mobilizace domácích finančních prostředků

5.1.1.1 Domácí soukromé finanční prostředky budou tvořit velkou část nezbytných investic, a to nejen v rozvinutých zemích, ale také v zemích rozvojových. Hlavní část těchto investic je již obchodně rentabilní a dodatečné investice lze kompenzovat v podobě nižších účtů za energii.

5.1.1.2 Nejchudší země, a zejména nejméně rozvinuté země, spolu s nejchudšími vrstvami obyvatelstva v rozvojových zemích nebudou mít dostatečné prostředky na investice do přizpůsobení, aby se mohly vyrovnat s nepříznivými účinky změny klimatu. Budou záviset především na veřejné pomoci, a to jak domácí, tak mezinárodní.

5.1.2 Maximální využívání trhu s uhlíkem

5.1.2.1 EHSV souhlasí s tím, že mezinárodní trh s uhlíkem je jedním z nástrojů pro získávání investic ze soukromého sektoru v rozvojových zemích, třebaže trh doposud není zralý a objevilo se mnoho otazníků ohledně kvality kompenzace. Efektivnost trhu s uhlíkem se zvýší, jestliže bude prostřednictvím ambiciózní dohody v Kodani poskytnuto méně emisních povolenek.

5.1.2.2 Tržní financování ve formě dražby určitého procenta národních emisních povolenek (jednotky přiděleného množství – Assigned Amount Units – AAUs) v mezinárodním režimu (nikoli systému pro obchodování s emisemi EU v tomto případě) nebo jejich nákupu za fixní cenu by měly být hlavním prostředkem pro zvýšení nového financování Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu. To by mohlo být doplněno např. poplatkem za leteckou a námořní dopravu či dražbou emisních povolenek v těchto odvětvích v regionálních nebo národních systémech (např. systému pro obchodování s emisemi EU) a také poplatky za transakce na trhu s uhlíkem.

5.1.2.3 Musíme brát na zřetel, že trh s uhlíkem je trhem s deriváty, který umožňuje spekulace velkých investorů ohledně očekávané (budoucí) ceny snižování emisí. Tento trh již ukazuje své slabiny a mohl by dále destabilizovat mezinárodní finanční trh. Rozvojové země v Bankoku argumentovaly, že spoléhání se na tržní mechanismy by zvýšilo zranitelnost zemí na Jihu, které již trpí důsledky potravinové, finanční a klimatické krize.

5.1.2.4 Je zapotřebí zavést ověřovací/potvrzovací postupy, aby bylo možné urychlit procesy v CDM i v nových odvětvových mechanismech na trhu s uhlíkem (SCM).

5.1.2.5 Je třeba investovat více finančních prostředků do budování kapacit a odborné přípravy expertů ve všech oblastech trhu s uhlíkem, a to jak v rozvinutých, tak v rozvojových zemích.

5.1.2.6 Aby bylo možné použít SCM, musí být nabídnuta transparentní definice „hospodářsky vyspělejších rozvojových zemí“. EHSV podporuje myšlenku zavedení SCM pro vysoce konkurenceschopná hospodářská odvětví, ale také varuje, že riziko chyby je skutečně velmi vysoké, pokud není návrh mechanismu co nejekvalitnější.

5.1.3 Určení rozsahu mezinárodního veřejného financování

5.1.3.1 EHSV souhlasí s tvrzením, že „čím méně přinese trh s uhlíkem, tím větší bude poptávka po veřejném financování zmírňujících opatření.“

5.1.3.2 Je zapotřebí zavést mechanismy pro pravidelný přezkum potřeb veřejného financování, ale Komise si musí být vědoma rizika narušení trhu s uhlíkem prostřednictvím poskytnutí veřejného financování, pokud není financování směřováno přímo do odvětví, kde trh s uhlíkem nemá dostatek přístupu/zájmu/initiativy (tj. budování kapacit, odborná příprava).

5.1.4 Rychlé zahájení mezinárodního veřejného financování na období 2010–2012

5.1.4.1 EHSV souhlasí, že rychlé zahájení mezinárodního veřejného financování je důležité v kontextu komplexní, vyvážené a ambiciózní kodaňské dohody. Mělo by se zaměřit především na budování kapacit včetně projektování plánů růstu s nízkými emisemi uhlíku, připravenosti v oblasti zmírňování, pilotních projektů a řešení naléhavých problémů v oblasti přizpůsobování. Účelem tohoto rychlého zahájení podpory by mělo být vypracování efektivní a účinné činnosti ve střednědobém a dlouhodobém období, aby se předešlo jakýmkoli prodlévám, pokud jde o ambiciózní činnost.

5.1.5 Mezinárodní letecká a námořní doprava jako zdroj inovativního financování

5.1.5.1 Emise z mezinárodní letecké a námořní dopravy jsou rozsáhlé a poměrně rychle se zvyšují. Pokud mají být stabili-

zovány koncentrace skleníkových plynů v atmosféře, je zapotřebí tyto emise regulovat. Regulace v této oblasti by mohla vytvořit značné finanční prostředky pro dohodu o klimatu. Tyto náklady by nesly převážně cestující v letecké dopravě a spotřebitelé v rozvinutých zemích. Byla by však zapotřebí spolupráce Mezinárodní organizace pro civilní letectví a Mezinárodní námořní organizace, které již v posledním desetiletí maří úsilí na řešení problematiky těchto emisí.

5.1.6 Určování příspěvků k mezinárodnímu veřejnému financování

5.1.6.1 EHSV souhlasí s tím, že „připsání větší váhy emisím ve srovnání s HDP by poskytlo další pobídku ke snížení emisí a znamenalo uznání včasných opatření na snížení emisí“. Je však třeba podporovat přesný vázící mechanismus, aby mohla být dosažena kodaňská dohoda.

5.2 Příspěvek EU k veřejnému financování pro změnu klimatu

5.2.1 EHSV podporuje rozhodnutí Komise vystupovat v jednáních jako jeden orgán předkládající jednu celkovou nabídku.

5.2.2 Pokud jde o financování, EHSV doporučuje využít stávajících struktur, ale je také zapotřebí vytvořit jasné kontrolní a ohlašovací postupy, aby se minimalizovaly náklady a bylo zajištěno správné investování finančních prostředků.

5.3 Evropský návrh decentralizované, zezdola řízené struktury financování pro změnu klimatu

5.3.1 Jako model je možné použít strukturu řízení EU, což může být výraznou výhodou pro EU v dalších přijatých krocích.

5.3.2 Co se týká termínu pro předložení plánů růstu s nízkými emisemi uhlíku pro všechny země (2011), EHSV jej vzhledem k nedostatku zkušeností, a to dokonce v některých členských státech EU, považuje za nereálný, pokud chce mít EU kvalitní a použitelné plány.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ohlašovacích formalitách lodí připlouvajících do přístavů členských států Společenství nebo odplouvajících z nich a kterou se zrušuje směrnice 2002/6/ES

(KOM(2009) 11 v konečném znění – 2009/0005 (COD))

a ke

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Sdělení a akční plán týkající se vytvoření evropského prostoru námořní dopravy bez překážek

(KOM(2009) 10 v konečném znění)

(2010/C 128/25)

Zpravodaj: **pan IOZIA**

Dne 27. února 2009 se Rada, v souladu s čl. 80 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ohlašovacích formalitách lodí připlouvajících do přístavů členských států Společenství nebo odplouvajících z nich a kterou se zrušuje směrnice 2002/6/ES

KOM(2009) 11 v konečném znění – 2009/0005 (COD).

Dne 21. ledna 2009 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Sdělení a akční plán týkající se vytvoření evropského prostoru námořní dopravy bez překážek

KOM(2009) 10 v konečném znění.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. září 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 159 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) pohlíží v zásadě kladně na sdělení Komise o vytvoření evropského námořního prostoru a na návrh směrnice o ohlašovacích formalitách lodí připlouvajících do přístavů členských států Společenství nebo odplouvajících z nich a kterou se zrušuje směrnice 2002/6/ES.

1.2 Navržený program prací je ambiciózní a dobře strukturovaný a zahrnuje důsledný akční plán zaměřený na dosažení vytyčených cílů. Opatření na snížení a racionalizaci správních formalit, která budou koncipována tak, aby neměla vliv na stávající úroveň bezpečnosti a kvality nezbytných kontrol, jsou pro zlepšení provozu při vplouvání do přístavů a vyplouvání z nich nezbytná.

1.3 Zlepšení činnosti přístavů by mohlo vést k racionalizaci nákladní dopravy, která by měla přecházet z pozemní dopravy na námořní dopravu, čímž by se posílila intermodalita mezi mořem, železnicí, vnitrozemskými plavebními cestami a silnicemi, jak je uvedeno v bílé knize o dopravě a připomenuto v jejím přezkumu v polovině období.

1.4 Některé konkrétní návrhy obsažené ve sdělení je však třeba dále prohloubit a EHSV vyzývá Komisi, aby zahájila diskuse se všemi zainteresovanými stranami o těchto tématech: osvědčení o výjimce z povinných lodivodských služeb, formality týkající se zjednodušení dopravy nebezpečných věcí, doprava rostlinných a živočišných produktů a koordinace přístavních kontrol (jednotný portál).

1.5 EHSV se již v minulosti jasně vyjádřil k výjimečné povaze povinných lodivodských služeb v přístavech ⁽¹⁾ a jeho postoj je stále aktuální.

1.6 Sama Komise ve sdělení *Strategické cíle a doporučení pro politiku EU v oblasti námořní dopravy do roku 2018* uvedla: „S rostoucím nedostatkem námořních odborníků, důstojníků a mužstva hrozí ztráta kritického množství lidských zdrojů, na kterých obecně stojí konkurenceschopnost evropských námořních odvětví.“

1.7 Návrh týkající se osvědčení o výjimce z povinných lodivodských služeb by mohl dále omezit tuto činnost a pro mnoho mladých lidí by se tato profese stala méně atraktivní. Je třeba provést seriózní studie a analýzy potenciálních kladných vlivů, vzhledem k tomu, že negativní důsledky pro zaměstnanost a bezpečnost jsou jisté. Případně by mohlo být prozkoumáno rozšíření lodivodských služeb na dálku využívajících technické inovace, šetřících čas, snižujících náklady a současně zaručujících vysokou úroveň bezpečnosti. V případě srážky lodí nebo jiné námořní nehody, která by mohla způsobit materiální škody nebo ztráty na lidských životech, mají pojišťovny povolení zamítnout náhrady škod podle smlouvy, pokud námořní licence odpovědných pracovníků na lodi (kapitána a 1. strojního důstojníka) nejsou platné. EHSV doporučuje, aby Komise zahájila diskuse se všemi zainteresovanými stranami (majiteli lodí, lodivody, odborovými svazy tohoto odvětví, přístavními orgány), aby prověřila skutečný dopad tohoto návrhu na bezpečnost a zaměstnanost.

1.8 EHSV podporuje projekt evropského prostoru námořní dopravy bez překážek ⁽²⁾, jenž tvoří nedílnou součást programu pobřežní plavby. Je nezbytné vytvořit právní základ Společenství, aby se lodím přepravujícím náklad Společenství mezi dvěma přístavy v Unii (např. Lisabonem a Neapolí) dostalo stejného zacházení, jako se dostává jiným druhům dopravy.

1.9 EHSV by upřednostnil začlenění této možnosti do nového celního kodexu Společenství. Vzhledem k tomu, že Komise neplánuje brát ohled na tento návrh, Výbor zdůrazňuje, že je nutné, aby byl začleněn alespoň do prováděcích předpisů tohoto kodexu, které by s ohledem na co nejrychlejší provádění měly být vydány do konce roku 2009.

1.10 EHSV velmi podporuje iniciativu na zřízení jednotného portálu, na který je možné se obrátit ve věci jakéhokoli postupu nebo jiných racionalizačních opatření, např. plánování kontrol ze strany různých přístavních a celních orgánů nebo možnost elektronického přenosu administrativních dokumentů, aniž budou dotčeny aktivity celních orgánů při boji s trestnou činností.

1.11 EHSV vyzývá Komisi, aby se důkladněji zabývala problematikou týkající se možnosti dát stejné výsady lodím provozujícím svoji činnost mezi dvěma přístavy EU s mezipřistáním v přístavu mimo EU. Podle lodářských organizací se jedná o vysoký počet lodí, které by mohly využívat výhod prostoru vnitřní námořní dopravy bez překážek.

1.12 Přijetí angličtiny jako společného jazyka námořní dopravy by, analogicky s leteckou dopravou, velmi usnadnilo administrativní postupy a formality.

2. Sdělení a akční plán Komise

2.1 Volný pohyb osob a zboží by měl být zaručen ve stejné míře všemi druhy dopravy. Je třeba zavést do praxe výhody jednotného trhu a rozvíjet činnost, která dosažení tohoto cíle usnadní. Námořní doprava v současné době nemá stejné výsady jako pozemní doprava. Formality, administrativní zátěž a kontroly jsou několikanásobné, což odrazuje od námořní dopravy pro přepravu zboží uvnitř Evropské unie.

2.2 Dokument Komise se zabývá problémem postupů v námořní dopravě, která i v případě dopravy volně se pohybujícího zboží Společenství mezi dvěma přístavy EU podléhá specifickým celním a dopravním pravidlům, předpisům ve fytoveterinární oblasti a různým formalitám.

2.3 Je třeba připomenout, že Rada již v roce 2006 podpořila potřebu využívat pobřežní plavbu a svůj požadavek v roce 2007 zopakovala. Sdělení rovněž připomíná stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru z konce roku 2006, ve kterém byl v souvislosti s námořní dopravou vznesen požadavek na zrušení kontrol na vnitřních hranicích.

2.4 V přezkumu bílé knihy o dopravě v polovině období Komise oznámila vytvoření evropského prostoru námořní dopravy bez překážek. To bylo potvrzeno v „modré knize“ o integrované politice námořní dopravy, která je součástí strategie zjednodušení právních předpisů a politiky jejich zlepšení.

2.5 Pobřežní plavba (SSS, *Short Sea Shipping*) může přispět ke zlepšení kvality nabídky, lodě produkují menší znečištění na jednu přepravenou tunu, vznikají menší vnější náklady a snižují se dopravní zácpy na silnicích.

2.6 Častější používání pobřežní plavby by mohlo Unii pomoci dosáhnout cílů pro emise CO₂ v návaznosti na Kjótský protokol.

2.7 Systémy VTS/VTMIS (systémy služeb lodní dopravy a kontrolní a informační systém pro provoz plavidel), které využívají AIS (automatický identifikační systém), jsou společně s LRIT (systém pro identifikaci a sledování lodí na velké vzdálenosti) nedílnou součástí budoucího elektronického prostředí v námořní dopravě pro zboží a navigaci. Využívání techniky společně se zřízením ke kontrole a integrovanému sledování v budoucnu zvýší schopnost mít lodní dopravu pod kontrolou.

(1) Úř. věst. C 48, 21.2.2002, s. 122; Úř. věst. C 294, 25.11.2005, s. 25 a Úř. věst. C 168, 20.7.2007, s. 50.

(2) Úř. věst. C 27, 3.2.2009, s. 45–48.

2.8 Do akčního plánu Komise je zařazeno 11 opatření: 3 krátkodobá, 4 střednědobá a 4 doporučení členským státům.

2.9 Mezi krátkodobými činnostmi, které by měly být provedeny do konce roku 2009, jsou:

- zjednodušení celních formalit pro lodě pohybující se výhradně mezi přístavy Evropské unie,
- pokyny pro zrychlení kontroly dokladů, pokud jde o živočišné a rostlinné produkty převážené mezi přístavy EU,
- směrnice týkající se racionalizace dokladů požadovaných různými legislativními orgány.

2.10 Plán stanoví střednědobé činnosti, které by měly být předloženy v roce 2010:

- zjednodušení správních formalit pro lodě plující mezi přístavy EU, které však mají mezipřistání ve třetí zemi nebo v pásmu volného obchodu,
- posílení možnosti elektronického přenosu dat,
- jednotný správní portál,
- zjednodušení pravidel pro dopravu nebezpečných věcí po moři.

2.11 Čtyři doporučená dlouhodobá opatření jsou:

- koordinace správních kontrol s cílem snížit dobu pohybu lodí,
- usnadnění komunikace mezi správními orgány,
- vydávání osvědčení o výjimce z povinných lodivodských služeb (PEC),
- racionalizace provozu a prostoru v přístavech.

3. Připomínky EHSV

3.1 EHSV v obecné rovině jasně podporuje návrh akčního plánu, který Komise předkládá, v tomto stanovisku však k němu předloží určité konkrétní kritické připomínky. EHSV již ocenil návrh na vytvoření prostoru námořní dopravy bez překážek a opakuje svoji podporu této iniciativě.

3.2 V plánu se však odrážejí překážky, které členské státy kládou zavádění strukturovaných a jasných pravidel pro dokončení

vnitřního trhu. Hlavní překážky představují zbytečné celní režimy, chybějící koordinace inspekci a kontrol prováděných odpovědnými orgány členských států a chybějící elektronická komunikace a interoperabilní systémy. EHSV žádá Komisi, aby co nejdříve zjednodušila celní formality a režimy pro lodě, které plují výhradně mezi přístavy EU, jelikož je to rozhodujícím prvkem pro vytvoření námořního prostoru bez překážek.

3.3 Zjednodušení celních formalit pro lodě plující výhradně mezi přístavy EU je zásadní pro vytvoření evropského námořního prostoru bez překážek. Návrh na změnu celního kodexu Společenství by býval vyřešil problémy, ale vzhledem k jeho nedávné změně navrhuje, aby byl právní základ vnitřního námořního prostoru začleněn do technického dokumentu, kterým se nový kodex provádí. V tomto dokumentu je třeba výslovně uvést, že za samotným účelem volného pohybu zboží bude vnitřní námořní prostor zahrnovat zboží Společenství přepravované na palubě lodí plujících mezi dvěma přístavy EU.

3.4 Většina navržených činností se v podstatě omezuje na požadavek, aby členské státy přijaly pozitivní opatření na zlepšení správního rámce a na jeho větší pružnost, ačkoli by byly zapotřebí naléhavější a závaznější iniciativy.

3.5 Zdá se, že dokument navržený Komisí je příliš zaměřený na jeden ze tří pilířů Lisabonské strategie (hospodářský). Výbor se však domnívá, že by bylo vhodné lépe vyvážit zájmy s ostatními zásadními aspekty, tj. sociálním a environmentálním.

3.6 EHSV podporuje iniciativy na zlepšení právního a regulačního rámce týkající se jednotného trhu pod podmínkou, že nebudou mít nikdy vliv na bezpečnost občanů, pracovníků a životního prostředí a neohrozí zaměstnanost. U některých navržených opatření, např. u osvědčení o výjimce z povinných lodivodských služeb, se totiž zdá, že by riziko mohlo skutečně vzniknout.

3.7 Námořní dopravou je možné přepravovat obrovské objemy nákladu s příznivým poměrem emisí CO₂ na 1 tunu/kilometr. Toto odvětví má dále velký potenciál na zlepšení – může rozvinout nové technologie motorů, využívat „čistší“ paliva a snížit rychlost plavby. Pokud se sníží doba čekání v přístavech související se zbytečnými administrativními postupy, zvýší se pohyb lodí v přístavech, čímž se zvýší efektivita, sníží náklady a přispěje se k dosažení cílů v oblasti snížení skleníkových plynů a k bezpečné a udržitelné mobilitě⁽³⁾. V prostoru bez překážek se námořní doprava stane zajímavější, jelikož se tak podpoří způsob dopravy šetrný k životnímu prostředí.

⁽³⁾ Námořní a vnitrozemská vodní doprava šetrnější k životnímu prostředí (TEN/365), zpravodajka: paní Bredima.

3.8 EHSV již vyjádřil svoji podporu programu Marco Polo II, jehož cílem je snížit přetíženost silnic, omezit dopad dopravního systému na životní prostředí a posílit intermodální dopravu tím, že se předpokládá celkový roční nárůst mezinárodní nákladní silniční dopravy přesune na pobřežní plavbu, železniční dopravu a vodní cesty. Akční plán doplňuje širší strategii, která zahrnuje provádění projektu mořských dálnic. Zahájení provozu evropského satelitního polohovacího systému Galileo tuto strategii dále zjednoduší.

3.9 Navržená opatření na administrativní zjednodušení pokračují v již zavedené pozitivní praxi Unie, tj. prověřovat nezbytnost a účinnost zastaralých právních předpisů Společenství nebo analyzovat vnitrostátní postupy a právní předpisy, které jsou v rozporu se zásadami Smlouvy.

4. Konkrétní připomínky – krátkodobá opatření

4.1 Směrnice

4.1.1 Navržená směrnice určitě není nejdůležitějším opatřením z opatření vytyčených v akčním plánu. Zrušuje platnou směrnici 2002/6/ES a umožňuje zjednodušit postupy prostřednictvím tří hlavních inovací: používání stávajícího evropského modelu jako alternativy k modelu navrženému úmluvou FAL Mezinárodní námořní organizace (IMO) ze dne 9. dubna 1965 (revidovaná v červenci 2005), aby se zabránilo nadbytečnému množství dokumentace; používání elektronického přenosu; stanovení jediného orgánu, kterému se budou předkládat všechna požadovaná prohlášení a všechny požadované dokumenty.

4.1.2 EHSV hodnotí kladně návrh směrnice, která jednoduchými důmyslnými opatřeními usnadňuje úlohu kapitánů a majitelů lodí. Doporučuje, aby zjednodušení nijak negativně neovlivnilo stávající úroveň ochrany zdraví a životního prostředí, především co se týče např. předpisů v oblasti lodního odpadu a zbytků lodního nákladu.

4.2 EHSV se domnívá, že je třeba jasněji stanovit pokyny pro zrychlení kontroly dokladů, pokud jde o živočišné a rostlinné produkty převážené mezi přístavy EU. Šíření pandemií, např. ptací či prasečí chřipky, znepokojují veřejnost na celém světě a vyžadují zvýšená bezpečnostní opatření. Sledovatelnost původu produktů je zásadní pro ohraničení případných ohnisek nákazy, a musí se tedy jasně prokázat, že navržená opatření nijak nesníží stávající normy.

5. Konkrétní připomínky – střednědobá opatření

5.1 Část námořní dopravy představují lodě, které plují mezi dvěma nebo více přístavy EU s jedním nebo více mezipřístáními ve třetí zemi nebo ve svobodném pásmu. EHSV se domnívá, že je potřeba zjednodušit administrativní povinnosti pro tyto lodě.

Rozvoj letecké a kosmické techniky na lokalizaci a sledování a postupné zlepšování systémů elektronické identifikace zboží Společenství mohou současně zaručit bezpečnost původu a značně snížit dobu a náklady majitelů lodí.

5.2 Posílení systémů elektronického přenosu dat – elektronické prostředí v námořní dopravě, které se výborně doplňuje se systémem stanoveným novým celním kodexem Společenství, jenž bude využívat elektronický celní systém stanovený rozhodnutím č. 70/2008/ES – patří mezi řešení, která EHSV prosazoval za účelem zlepšení života občanů a snížení zbytečné a škodlivé byrokracie.

5.3 Jednotný správní portál je rovněž očekáván. Ptáme se pouze, proč ještě nebyl spuštěn. EHSV s přesvědčením podporuje tento návrh a žádá členské státy, aby rychle přijaly nezbytná opatření.

5.4 Zjednodušení pravidel pro dopravu nebezpečných věcí. Stávající pravidla stanovují řadu povinností pro nebezpečné věci, které jsou přepravovány více druhy dopravy, ne pouze jedním. Námořní doprava je stále častěji součástí multimodálního řetězce a je handicapována oproti alternativním jednodruhovým řešením, např. oproti silniční dopravě, což odrazuje od využívání lodí. EHSV rozhodně respektuje úroveň bezpečnosti v námořní dopravě, domnívá se však, že by mohla být přijata určitá opatření, především co se týče lodí typu ro-ro (roll-on/roll-off), jež přepravují dopravní prostředky, které již splňují požadavky stanovené směrnicí o dopravě nebezpečných věcí nebo dohodu ADR o mezinárodní dopravě ze dne 30. září 1957.

6. Konkrétní připomínky – opatření, která se mají postupně přijmout prostřednictvím doporučení

6.1 **Koordinace správních kontrol.** Se stejnou logikou jakou má jednotný portál, by přístavní, celní a policejní orgány měly harmonizovat a plánovat společné kontroly pokud možno ve stejnou dobu nebo je plánovat rychle po sobě. Tímto opatřením by se ušetřilo spoustu času při vykládce, vzhledem k tomu, že v některých členských státech je tato povolena pouze po provedení všech kontrol. EHSV silně podporuje tento návrh.

6.2 **Usnadnění komunikace mezi správními orgány.** V tomto návrhu je uveden velmi ožehavý problém: používání společného jazyka v námořní dopravě. Komise elegantně navrhuje používat se sousedy společný dohodnutý jazyk nebo angličtinu. Komise jde za tradiční diplomatickou rezervovanost a zdůrazňuje význam této volby z praktických důvodů. Tento návrh je rozumný a k danému účelu přiměřený. EHSV se nicméně domnívá, že tak, jako v letecké dopravě, by se i v námořní dopravě měl používat společný jazyk, a to nejen z ekonomických, ale rovněž z bezpečnostních důvodů. *Mayday* je univerzální nouzový signál a v mezinárodních rádiových kanálech by se normálně měla používat angličtina. Pro snadnější porozumění by se mohly zavést elektronické překladače schopné přeložit do odpovídajících jazyků formuláře, jež má každá loď vyplnit při přistání.

6.3 Vydávání osvědčení o výjimce z povinných lodivodských služeb. EHSV žádá, aby se tento návrh pečlivě uvážil, jelikož jej neshledává ani užitečným ani odpovídajícím. Povolání přístavních lodivodů má vysokou odbornost a je úzce spjato s každodenní praxí v jejich domovských přístavech, ve kterých, jak je známo, se mohou v důsledku proudů, přílivu a odlivu, meteorologických podmínek a provozu neočekávaně změnit plavební podmínky. Úspora času není tak značná a náklady odpovídají nezbytným bezpečnostním opatřením. EHSV vyzývá Komisi, aby přezkoumala tento návrh a prošetřila s organizacemi lodivodů lepší způsoby zlepšení služeb bez snížení bezpečnosti.

6.4 Racionalizace provozu a prostoru. EHSV se domnívá, že toto opatření zvyšuje konkurenci mezi různými námořními a přístavními orgány. Přístavní orgány by měly vážně zvážit nutnost

neznevýhodňovat středně velké a malé lodě. Lepší služby zvyšují provoz a Výbor proto považuje za zřejmé, že každý orgán rozhodne o plánování investic nezbytných k dosažení vyšší efektivity svého přístavu. Rada je však dobrá!

6.5 EHSV se nakonec domnívá, že návrh Komise je třeba provést rychleji a požaduje, aby vzhledem k důležitosti pobřežní plavby byl zvýšen počet personálu nezbytného ve službách, které se budou zabývat prováděním jejího programu, neboť tento počet je v současnosti nevysvětlitelně nízký.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Zpráva o pokroku v oblasti obnovitelné energie: Zpráva Komise v souladu s článkem 3 směrnice 2001/77/ES, čl. 4 odst. 2 směrnice 2003/30/ES a o provádění akčního plánu EU pro biomasu KOM(2005) 628

(KOM(2009) 192 v konečném znění)

(2010/C 128/26)

Dne 24. dubna 2009 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Zpráva o pokroku v oblasti obnovitelné energie: Zpráva Komise v souladu s článkem 3 směrnice 2001/77/ES, čl. 4 odst. 2 směrnice 2003/30/ES a o provádění akčního plánu EU pro biomasu KOM(2005) 628

KOM(2009) 192 v konečném znění.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. října 2009. Zpravodajkou byla paní ANDREI.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu 2009), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 97 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV má za to, že změna klimatu představuje jednu z nejvýznamnějších environmentálních, sociálních a hospodářských hrozeb, která visí nad naší planetou, a její dopady mohou zmírnit pouze rychlá a odpovědná opatření všech zemí. EU a její členské státy by však měly i nadále být hnací silou ambiciózní politiky v oblasti změny klimatu. Využívání obnovitelných zdrojů by mohlo být jedním z hlavních nástrojů na omezení skleníkových plynů i na zajištění energetické nezávislosti a bezpečnosti dodávek pro Evropu.

1.2 Výbor je znepokojen, že EU pravděpodobně nedosáhne cílů, jež jsou stanoveny ve směrnicích 2001/77/ES a 2003/30/ES a mají být splněny do roku 2010, a důrazně vyzývá členské státy, aby přijaly odpovědná opatření a vynaložily veškeré úsilí na to, aby do roku 2010 dosáhly stanovených cílů.

1.3 EHSV zdůrazňuje potřebu jednotné dlouhodobé energetické strategie EU. Kromě toho trh s elektřinou potřebuje stabilní a předvídatelný dlouhodobý právní rámec.

1.4 Odvětví obnovitelné energie nabídne v Evropě řadu možností pro vytváření pracovních míst a pro regionální rozvoj.

1.5 Kromě toho by mělo být k dispozici lepší posouzení dodatečného finančního tlaku na rozpočty rodin.

1.6 Zemědělci a malé a střední podniky by v odvětví obnovitelné energie mohli hrát klíčovou roli.

1.7 Výbor znovu opakuje, že v odvětví dopravy by energetická účinnost měla být prioritou číslo jedna, následovaná eventuálně využíváním biopaliv, pokud je takový výrobní postup udržitelný.

1.8 V zájmu dosažení svých cílů by členské státy měly prostřednictvím používání nových pohonných jednotek v dopravě a větším investováním do alternativních paliv, jako jsou biopaliva druhé a třetí generace, rozrůznit technologii, již využívají, a zároveň tak podnítit a podpořit další výzkum a vývoj.

1.9 V zájmu integrovaného posouzení potenciálu biopaliv a také vyvarování se využití cenné zemědělské půdy a vzácných oblastí s bohatou biologickou rozmanitostí EHSV navrhuje, aby každý členský stát vypracoval a dal k dispozici mapu svého území, na níž by byly vyznačeny oblasti vhodné k pěstování energetických plodin.

1.10 Vzhledem k obavám z tlaku, jenž bude vyvíjen na využívání lesů, EHSV doporučuje, aby důležité kroky týkající se biomasy využívané k výrobě energie byly podniknuty a rozhodnutí v tomto směru přijata pouze po zavedení vhodného systému sledování.

1.11 Komise by měla zvážit možnost přidělit přiměřené prostředky na zvyšování veřejného povědomí a vzdělávání občanů EU v problematice energií. Bude poskytnuto další financování s cílem zajistit odborníky v oblasti energetické účinnosti a výroby obnovitelné energie.

Měly by být předloženy a opakovány návrhy tak, aby rozpočet na výzkum a vývoj v oblasti obnovitelné energie byl zachován a navýšen i navzdory finanční krizi jak na úrovni členských států, tak na úrovni Unie, nemá-li brzy dojít ke ztrátě veškeré autonomie vůči ostatním mocnostem.

1.12 Při přípravě dalších zpráv o pokroku by Evropská komise měla zvážit také možnost monitorování a podávání zpráv o zpracování a recyklaci zařízení na výrobu obnovitelné energie poté, co dosáhnou konce své životnosti.

2. Úvod

2.1 Dne 24. dubna 2009 přijala Komise sdělení s názvem Zpráva o pokroku v oblasti obnovitelné energie (KOM(2009) 192 v konečném znění), k němuž je připojen podrobnější pracovní dokument útvarů Komise (SEK(2009) 503 v konečném znění). Sdělení připomíná evropský politický rámec pro obnovitelnou energii: význam obnovitelné energie pro dosažení našich cílů v oblasti změny klimatu a udržitelnosti, zlepšení bezpečnosti našich dodávek energie a rozvoj inovačního evropského odvětví obnovitelné energie s cílem vytvářet v Evropě pracovní místa a zajistit dobré životní podmínky.

2.2 Ve směrnici 2001/77/ES a 2003/30/ES stanovila Komise cíle týkající se podílu elektrické energie z obnovitelných zdrojů a podílu obnovitelné energie v dopravě, které mají být splněny do roku 2010. Tyto směrnice vyžadují, aby členské státy předložily výroční zprávy, jež budou obsahovat analýzu pokroku ve srovnání s jejich vnitrostátními orientačními cíli, a aby Evropská komise každé dva roky přezkoumala pokrok. V roce 2005 byl navíc přijat akční plán pro biomasu⁽¹⁾, jehož cílem bylo zaměřit pozornost členských států konkrétně na potřebu rozvíjet evropské zdroje biomasy.

2.3 Členské státy si mohly volně vybrat, kterému podpůrnému mechanismu dají přednost, aby dosáhly svých cílů.

2.4 Tato nejnovější zpráva o pokroku poukazuje na skutečnost, že za poslední dva roky bylo dosaženo jen malého pokroku a jen dva členské státy své cíle již splnily. Potvrzuje předchozí analýzu, podle níž EU pravděpodobně nedosáhne cílů, jež mají být splněny do roku 2010. V případě spotřeby elektrické energie vyrobené z obnovitelných zdrojů by EU mohla dosáhnout 19 % podílu namísto 21 % a v dopravě 4 % podílu energie z obnovitelných zdrojů místo 5,75 %.

2.5 Zpráva zkoumá důvody a vysvětluje, že nová směrnice o obnovitelné energii (2009/28/ES)⁽²⁾, která byla schválena coby součást balíčku opatření v oblasti energetiky a klimatu, řeší všechny obavy, na které zpráva poukazuje, a poskytuje solidní základ pro odstranění překážek a zvýšení růstu v oblasti obnovitelné energie v příštích 10 letech.

3. Dokumenty Komise

3.1 Obnovitelná energie pro odvětví elektrické energie

3.1.1 Sdělení Komise obsahuje informace o zprávách o pokroku, přičemž se v případě elektrické energie zaměřuje na údaje od roku 2004 do roku 2006 a v případě biopaliv na údaje za rok 2007.

3.1.2 Vyplývá z nich, že podíl konečné spotřeby elektrické energie v EU vyrobené z obnovitelných zdrojů v roce 2006 vzrostl a představoval 15,7 % oproti 14,5 % v roce 2004. Cíl ve výši 21 %, jenž má být dosažen do roku 2010, bude splněn pouze s vynaložením dalšího podstatného úsilí. Svých stanovených cílů pro rok 2010 dosáhly pouze dvě země (Maďarsko a Německo), šest členských států dosáhlo na cestě ke splnění svých cílů do roku 2010 většího pokroku, než byl evropský průměr, avšak v sedmi zemích se tento pokrok zastavil, nebo jejich podíl dokonce klesl.

3.1.3 Byly využívány nepříliš rozmanité technologie. Největší růst byl zaznamenán v oblasti využívání pevné biomasy a větrné energie.

3.1.4 Různý stupeň pokroku, jenž byl zaznamenán, je způsoben používáním 27 různých režimů podpory, jež obsahují rozličné nástroje politiky, včetně: výkupních cen, systémů premii, zelených osvědčení, osvobození od daně, povinností ukládaných dodavatelům pohonných hmot, politiky v oblasti zadávání veřejných zakázek a výzkumu a vývoje. Nejednotnost a rychlé změny politik a rozpočtu jsou překážkou pro rozvoj projektů zaměřených na elektrickou energii z obnovitelných zdrojů.

3.1.5 Hlavní problémy z hlediska provádění byly nalezeny v oblasti administrativních překážek a přístupu do distribuční soustavy: nedostatečná kapacita této soustavy, netransparentní postupy pro připojení k soustavě, vysoké náklady na připojení a zdoluhavé vyřizování žádostí o povolení připojení k soustavě. Tyto hlavní překážky jsou častěji způsobovány omezením administrativních a jiných zdrojů než technologickými problémy.

3.1.6 Kromě toho v některých členských státech náklady připojení k soustavě a na rozšíření soustavy a systém poplatků některých provozovatelů přenosových a distribučních soustav stále ještě upřednostňují zavedené účastníky a diskriminují nové, často decentralizované a menší výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů. To brání vytváření pracovních míst a růstu na místní a regionální úrovni.

3.1.7 Režim záruky původu ještě nebyl ve všech členských státech v plném rozsahu proveden, neboť se vyskytly problémy se spolehlivostí a dvojím účtováním, jakož i riziko uvádění na účetech dvou odlišných skupin zákazníků. Tím se obecně narušil trh spotřebitelů pro elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů.

3.2 Obnovitelná energie pro odvětví dopravy

3.2.1 Směrnice o obnovitelné energii v dopravě (směrnice 2003/30/ES) uložila členským státům povinnost stanovit cíle pro podíl obnovitelné energie s cílem nahradit naftu a benzin v dopravě pro rok 2005 a 2010 s výchozími referenčními hodnotami 2 %, resp. 5,75 %. Ze zprávy o pokroku z ledna 2007⁽³⁾ vyplývá, že biopaliva dosáhla v EU v roce 2005 1 % podílu a referenčních hodnot dosáhly jen Německo a Švédsko.

⁽¹⁾ KOM(2005) 628 – Akční plán pro biomasu.

⁽²⁾ Úř. věst. L 140, 5.6.2009, s. 16.

⁽³⁾ KOM (2006) 845 – Hodnotící zpráva o dosaženém pokroku v oblasti biopaliv.

3.2.2 Podle zpráv členských států 8,1 Mtoe (2,6 %) veškerých pohonných hmot, jež byly v roce 2007 spotřebovány v EU v dopravě, pocházelo z biopaliv. V roce 2007 představoval podíl bionafty na obnovitelných pohonných hmotách v dopravě 75 % (6,1 Mtoe), z čehož 26 % pocházelo z dovozu. Bioethanol představoval 15 % (1,24 Mtoe) obnovitelných pohonných hmot v dopravě, z čehož 31 % bylo dovezeno. Zbývajících 10 % tvořil čistý rostlinný olej používaný v Německu, Irsku a Nizozemsku a bioplyn ve Švédsku.

3.2.3 Německo, Francie, Rakousko, Švédsko a Velká Británie byly v letech 2006 a 2007 pěti největšími spotřebiteli biopaliv a spotřebovaly 87 %, resp. 81 % veškerých biopaliv v EU. O využití jiných druhů obnovitelné energie v odvětví dopravy nejsou k dispozici žádné zprávy. Používání vodíku z různých zdrojů zůstává na bezvýznamné úrovni a elektrická energie z obnovitelných zdrojů se v silniční dopravě používá jen v malé míře.

3.2.4 Čisté dovozy bioethanolu vzrostly z 171 Ktoe v roce 2005 na 397 Ktoe v roce 2007 a podíl tuzemské výroby bionafty klesá. Obchodní bilance EU v oblasti bionafty se změnila z pozitivních hodnot v roce 2005 (vyvezlo se 355 Ktoe) na negativní hodnoty v roce 2007 (dovezlo se 1,8 Mtoe bionafty). Hlavní příčinou této změny byla nižší cena methylesteru sójového oleje ze Spojených států a ethanolu vyrobeného z cukrové třtiny v Brazílii a Argentině.

3.2.5 Daňové úlevy a povinnost využívat biopaliva jsou dvěma nejčastějšími nástroji, které členské státy využívají na podporu biopaliv. V období let 2005–2006 používaly všechny členské státy s výjimkou Finska jako hlavní opatření podpory osvobození od spotřební daně, zatímco povinnost využívat biopaliva uplatňovaly pouze tři země. Od roku 2007 existuje ve více než polovině členských států povinnost vyrábět směsi paliv s určitým biopalivem, ve většině případů ve spojení s částečným, i když postupně rostoucím zdaněním. Některé země využívají mechanismus kvót a nabídková řízení.

3.2.6 Kromě toho některé členské státy podporují biopaliva pomocí zvláštních opatření. Mezi tyto nástroje politiky patří opatření týkající se zemědělství (například pěstování pícnin) a průmyslu (kde jsou prováděny operace nezbytné k výrobě mezi-produktu a konečného produktu), opatření týkající se distribuce biopaliv a pořízení a údržby automobilů a vozidel na biopaliva.

3.3 Hospodářský a environmentální dopad

3.3.1 Z hospodářského hlediska přispělo zvýšené používání biopaliv k zabezpečení dodávek energie díky tomu, že se v EU snížila závislost na fosilních palivech a rozrůznila se škála paliv.

3.3.2 Odvětví biomasy a biopaliv byla pro hospodářství EU přínosem také vytvořením dalších pracovních příležitostí. V roce 2005 bylo v oblasti používání biomasy bez připojení k distribuční soustavě zaměstnáno 600 000 osob, v oblasti biomasy s připojením k distribuční soustavě a biopaliv více než 100 000 osob a v oblasti bioplynu asi 50 000 osob. Významnou úlohu při dodávkách paliv pro technologii biomasy kromě toho plní zemědělství a lesnictví.

3.3.3 Čisté úspory skleníkových plynů dosažené v EU v období let 2006–2007 uváděním biopaliv na trh a jejich spotřebou činí 9,7 a 14,0 milionů tun ekvivalentu CO₂. To znamená, že spotřeby biopaliv v EU se dosáhlo opětovným využitím nedávno opuštěné zemědělské půdy nebo snížením tempa opouštění zemědělské půdy v EU.

3.3.4 Zavedení biopaliv je i nadále nákladnější než využívání jiných technologií na snížení CO₂ v jiných odvětvích, nicméně vzhledem k dnešním technologiím je stále jednou z nejdostupnějších možností, jak v dopravě omezit nárůst emisí CO₂.

3.4 Řízení pro porušení právních předpisů

3.4.1 Od roku 2004 zahájila Komise 61 právních řízení proti členským státům kvůli nedodržení ustanovení směrnice 2001/77/ES o podpoře elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektřinou. 16 z nich stále nebylo vyřešeno. Na základě směrnice 2003/30/ES o obnovitelné energii v dopravě zahájila Komise od roku 2005 62 právních řízení proti členským státům, z nichž mnohá se týkala nesplnění povinnosti předkládat zprávy nebo skutečnosti, že členské státy nestanovily vnitrostátní cíle v souladu s referenčními hodnotami směrnice.

3.5 Obnovitelná energie používaná při vytápění a chlazení

3.5.1 Na toto odvětví spadá přibližně 50 % celkové konečné spotřeby energie a 60 % celkové konečné spotřeby obnovitelné energie. Odvětví dominuje biomasa, používá se však rovněž solární energie a energie geotermální.

3.5.2 Biomasu lze použít při výrobě tepla a elektrické energie, jakož i ve formě „biopaliv“, tj. v dopravě. Z tohoto důvodu předložila EU v roce 2005 akční plán pro biomasu obsahující 33 opatření, v němž se poukazuje na to, jak důležité je koordinovat politiky v této oblasti. V rámci této zprávy se proto zkoumá i pokrok v odvětví biomasy.

3.5.3 Mezi problémy, s nimiž se potýká růst odvětví biomasy, patří administrativní a netržní překážky, jako např. neexistence jasného a jednotného vymezení pojmů a překážky vznikající na základě zdoluhavých a z právního hlediska složitých postupů udělování povolení.

3.5.4 Rozvoji zařízení na bioenergii v členských státech EU stále brání určitý počet administrativních překážek. Komise provedla studii zaměřenou na referenční srovnání povolení týkajících se bioenergie, přičemž se zaměřila dobu, jež je k jejich získání v EU zapotřebí, a na faktory, které ovlivňují, zda bude povolení uděleno, či nikoli.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV vítá sdělení Komise a zdůrazňuje, že je stále zapotřebí nového a silnějšího právního rámce a také pokračovat ve sledování a podávání zpráv. Některé ze zjištěných překážek byly již zohledněny při přípravě nové směrnice o obnovitelné energii a pokynů pro vypracování národních akčních plánů.

4.2 EHSV opakuje, že plně podporuje využívání obnovitelné energie a že si je vědom toho, že má-li být dosaženo ambiciózního cíle Rady (60–80 % snížení emisí CO₂ a dosažení vyšší energetické soběstačnosti) ⁽⁴⁾, bude střednědobě až dlouhodobě zapotřebí daleko vyššího podílu obnovitelných zdrojů energie než oněch avizovaných 20 % do roku 2020.

4.3 EHSV zdůrazňuje potřebu jednotné dlouhodobé energetické strategie EU.

4.4 K dosažení cílů Společenství, pokud jde o rozvoj elektrické energie vyrobené z obnovitelných zdrojů, je zapotřebí zvýšit povědomí veřejnosti a prohloubit její vzdělání, aby bylo možno získat její podporu. Důležitou roli by proto mohly sehrát národní programy podpory rozvoje odvětví obnovitelné energie.

4.5 Odvětví obnovitelné energie nabízí řadu možností pro vytváření pracovních míst v Evropě. Ze studie WWF s názvem „Low carbon jobs for Europe“ (Nízkouhlíková pracovní místa pro Evropu) ⁽⁵⁾ vyplývá, že přinejmenším 3,4 milionů pracovních míst v Evropě souvisí přímo s obnovitelnou energií, udržitelnou dopravou a energeticky účinným zbožím a službami.

4.6 Výroba obnovitelné energie často závisí na místních či regionálních malých a středních podnicích a zemědělcích. Příležitosti, které regionální a místní investice do obnovitelné energie

přinášejí členským státům a jejich regionům v oblasti růstu a rozvoje zaměstnanosti, jsou značné. EHSV doporučuje, aby byla přijímána opatření na podporu regionálního rozvoje a podněcována výměna osvědčených postupů týkajících se výroby obnovitelné energie mezi místními a regionálními rozvojovými iniciativami, a podporuje využívání fondů EU v této oblasti.

4.7 V uplynulých letech vyčlenila Komise v rámci šestého a sedmého rámcového programu značné finanční prostředky na rozvoj druhé generace technologií pro biopaliva ⁽⁶⁾. V rámci programu „Intelligentní energie pro Evropu II“ byly také vytyčeny osvědčené postupy s cílem podporovat bioenergii v členských státech EU. V současné době by místo na příklady inovace měla EU svou pozornost zaměřit na co nejúčinnější znásobení osvědčených postupů ⁽⁷⁾.

4.8 Je zapotřebí financovat výzkum nových pohonných jednotek a biopaliv druhé generace a jiných obnovitelných pohonných hmot a doporučuje se rovněž přijmout opatření na zlepšení přístupu na trh s alternativními pohonnými hmotami ⁽⁸⁾.

4.9 V dalších zprávách o pokroku by Evropská komise měla také nastínit možnosti zpracování a recyklace zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů poté, co dosáhnou konce své životnosti. Dobrým příkladem v této oblasti je činnost sdružení PV Cycle, které zavedlo dobrovolný program pro sběr a recyklaci modulů, jejichž životnost je u konce, přebírá odpovědnost za fotovoltaické moduly v průběhu celého jejich hodnotového řetězce a vytváří nástroje na monitorování, podávání zpráv a rozvoj osvědčených postupů v této oblasti.

5. Zvláštní připomínky

5.1 Obnovitelná energie pro odvětví elektrické energie

5.1.1 Výbor je znepokojen, že EU pravděpodobně nedosáhne cílů, jež mají být podle zmíněných dvou směrnic splněny do roku 2010. Naléhavě tedy vyzýváme členské státy, aby přijaly odpovědná opatření a vynaložily veškeré úsilí, jež je zapotřebí ke splnění stanovených cílů, i když nejsou povinné. Jak bylo zdůrazněno ve Sternově zprávě, nečinnost vyjde z dlouhodobého hlediska daleko draž.

⁽⁶⁾ Podle zprávy bylo vyčleněno více než 109 milionů eur.

⁽⁷⁾ „BAP Driver – European Best Practice Report“ (zpráva o nejlepších osvědčených postupech), k dispozici na adrese: <http://www.bapdriver.org/>.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV k tématu Podpora alternativních pohonných hmot v silniční dopravě, Úř. věst. C 195, 18.8.2006, s. 75–79.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Podpora užívání energie z obnovitelných zdrojů, Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 43–48.

⁽⁵⁾ http://assets.panda.org/downloads/low_carbon_jobs_final.pdf.

5.1.2 Dnes existuje 27 různých vnitrostátních režimů podpory a hrozí, že členské státy se budou předhánět s nabídkami, aby splnily své cíle, což povede k větším nákladům, než je nutné. V zájmu dosažení svých cílů by členské státy měly rozrůznit technologii, již využívají, a zároveň tak podnitit a podpořit další výzkum a vývoj⁽⁹⁾ a náležité vzdělávání a odbornou přípravu⁽¹⁰⁾. Dobrým příkladem rozvoje výzkumu a vývoje se státní finanční pomocí je centrum IMEC v Belgii (www.imec.be).

5.1.3 EHSV opět zdůrazňuje potřebu společné strategie členských států v oblasti energetické politiky založené na analýze nákladů a přínosů. Řada orgánů, včetně EHSV, vyzvala EU, aby mluvila jedním hlasem. Dokud však budou některé členské státy sledovat především své vlastní zájmy, zůstane evropská energetická scéna slabší, zranitelnější a méně výkonná, než by potenciálně mohla být. Čím větší členský stát je, tím bude mít větší vliv⁽¹¹⁾. V této souvislosti představila Evropská komise na konci června pokyny pro národní akční plány⁽¹²⁾ pro energii z obnovitelných zdrojů, které mají usnadnit dosažení konsenzu, pokud jde o využívání obnovitelné energie.

5.1.4 V zájmu překonání hlavních překážek, na něž zpráva upozornila, pokud jde o přístup do distribuční soustavy, je třeba účinně podporovat integraci funkční distribuční soustavy pro obnovitelnou energii a využívání systémů dočasného skladování energie (např. baterií) pro integrovanou výrobu obnovitelné energie. Co se týče administrativních překážek, členské státy by měly vážně zvážit doporučení Komise zřídit jediný správní orgán odpovědný za veškerá nezbytná schvalování, který by pracoval transparentněji⁽¹³⁾. Kromě toho trh s elektřinou potřebuje stabilní a předvídatelný dlouhodobý právní rámec a větší harmonizaci motivačních programů členských států.

5.1.5 Řádné uplatňování režimu záruky původu ve všech členských státech by mohlo umožnit dosáhnout cíle s nižšími náklady na evropské úrovni.

5.2 Obnovitelná energie pro odvětví dopravy

5.2.1 EHSV souhlasí s výrokem Komise, že zavedení biopaliv je i nadále nákladnější než využívání jiných technologií na snížení CO₂ v jiných odvětvích, nemůže však souhlasit s tím, že stále představuje jednu z mála dostupných možností, jak v dopravě

omezit nárůst emisí CO₂, dokud ve všech členských státech nebudou náležitě zavedeny programy na podporu udržitelné dopravy.

5.2.2 Je naprosto nezbytné zajistit v odvětví dopravy energetickou účinnost: pravděpodobně bude stále obtížnější dosáhnout udržitelným způsobem závazného procenta obnovitelné energie, pokud bude celková poptávka po energii pro dopravu i nadále stoupat. Výbor již při řadě příležitostí upozornil na to, že tento problém by se měl řešit pomocí politiky usilující o omezení dopravy a změnou skladby dopravy a rovněž na základě tržních pobídek ve prospěch těch druhů, jež jsou šetrnější k životnímu prostředí, jako je místní veřejná doprava a lodní doprava⁽¹⁴⁾.

5.2.3 Evropská výroba energie pro dopravu z obnovitelných zdrojů v současnosti spočívá téměř výhradně ve výrobě biopaliv, která v roce 2007 pokrývala pouze 2,6 % energetické potřeby v odvětví dopravy v Evropě. Ve svém stanovisku⁽¹⁵⁾ k pokroku dosaženému ve využívání biopaliv Výbor uvedl, že je zapotřebí přehodnotit dosud prováděnou politiku, přičemž zdůraznil biopaliva druhé generace. Zároveň je třeba prosazovat a podporovat rozvoj technologií druhé generace pro přeměnu energie, které budou schopné využívat suroviny z tzv. „rychle rostoucích plodin“, jejichž základem je hlavně pěstování travin a dřevin, nebo z vedlejších zemědělských produktů, a vyhnout se tak používání vzácnějších zemědělsko-potravinářských osiv⁽¹⁶⁾.

5.2.4 V zájmu vyvarování se využití zemědělské půdy a oblastí s bohatou biologickou rozmanitostí pro účely výroby biopaliv EHSV navrhuje, aby dal každý členský stát k dispozici mapu svého území, na níž by byla vyznačena území určená k pěstování energetických plodin. Toto opatření rovněž přispěje k lepšímu posouzení potenciálu biopaliv na evropské úrovni.

5.3 Hospodářský a environmentální dopad

5.3.1 Dokument Komise o hospodářském a environmentálním dopadu je dosti optimistický, neboť se zaměřuje převážně na pozitivní dopad a přehlíží vliv biopaliv na ceny potravin. EHSV tedy doporučuje, aby využívání zemědělství k výrobě vysoce kvalitních potravin mělo přednost před jeho využíváním k výrobě energie s cílem reagovat na vyšší ceny potravin. Evropská unie by měla podniknout kroky ke zlepšení podpory kritérií udržitelnosti pro biopaliva a rozvoje biopaliv druhé a třetí generace. Spuštěním systému certifikace biopaliv se EU ujme vedení v oblasti podpory udržitelných zemědělských postupů (včetně změny ve využívání půdy a ochrany biologické rozmanitosti), a to v rámci svých hranic i mimo ně.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Řešení ropných výzev, CESE 46/2009 (odstavec 5.8).

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV k tématu Potřeby vzdělávání a odborné přípravy pro společnost využívající energii ze zdrojů bez emisí uhlíku, CESE 867/2009.

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV k Druhému strategickému přezkum energetické politiky, CESE 621/2009.

⁽¹²⁾ Rozhodnutí Komise K(2009) 5174 – 1/30.6.2009.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV k tématu Řešení ropných výzev, CESE 46/2009 (TEN/368, odstavec 4.7).

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Podpora užívání energie z obnovitelných zdrojů, Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 43–48.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV k Hodnotící zprávě o dosaženém pokroku v oblasti biopaliv, Úř. věst. C 44, 16.2.2008, s. 34–43.

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV k tématu Skladba zdrojů energie v dopravě, CESE 269/2008.

5.3.2 V dokumentu Komise nejsou posouzeny hospodářské a sociální dopady využívání obnovitelných zdrojů energie na rozpočet konečných spotřebitelů.

5.4 Obnovitelná energie používaná při vytápění a chlazení

5.4.1 V důsledku využívání biomasy při výrobě tepla a elektrické energie, jakož i ve formě „biopaliv“, Výbor očekává, že bude vyvíjen vysoký tlak na využívání lesů. Kromě toho skutečnost, že

více než 70 studií ⁽¹⁷⁾ financovaných Evropskou komisí, které měly odhadnout celkový potenciál EU-27 do roku 2020, se značně liší (od 76 Mtoe až po 480 Mtoe), zvyšuje naši obavu, pokud jde o správu lesů a tlak, jenž bude na využívání lesů vyvíjen. Důležité kroky týkající se biomasy využívané na výrobu energie budou podniknuty a rozhodnutí v tomto směru přijata pouze po zavedení vhodného systému sledování. Výbor tedy se zájmem očekává plánovanou zprávu Komise o udržitelném využívání biomasy ⁽¹⁸⁾.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ Status of Biomass Resources Assessments Version 1 (posouzení stavu zdrojů biomasy, první verze), prosinec 2008: <http://www.eubee.com/>.

⁽¹⁸⁾ Článek 17 směrnice 2009/28/ES.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o poplatcích za ochranu letectví před protiprávními činy

(KOM(2009) 217 v konečném znění – 2009/0063 (COD))

(2010/C 128/27)

Zpravodaj: **pan OPRAN**

Dne 20. července 2009 se Rada, v souladu s čl. 80 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o poplatcích za ochranu letectví před protiprávními činy

KOM(2009) 217 v konečném znění – 2009/0063 (COD).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. října 2009.

Na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Doporučení a návrhy

1.1 Výbor doporučuje, aby Parlament a Rada **přijaly návrh směrnice Komise o nákladech na ochranu letectví před protiprávními činy, aby mohly být v členských státech co nejrychleji zavedeny moderní metody a navrhovaná řešení.**

1.2 EHSV zároveň navrhuje **následující úpravy a změny**, jejichž smyslem je ujasnění a usnadnění aplikace moderních metod a řešení navrhovaných Komisí:

1.2.1 S odkazem na Důvodovou zprávu, odstavec 3 – Právní stránka návrhu, pododstavec Nediskriminace navrhuje Výbor, aby bylo vzato v úvahu přispění (včetně oblasti nákladů na výzkum a vývoj) výrobců letadel ke zvýšení úrovně zabezpečení letadel, a bod byl formulován takto: „**Náklady na poplatky za ochranu letectví před protiprávními činy by měly být spravedlivé a nediskriminující ve vztahu k přepravním, cestujícím a leteckému průmyslu.**“

1.2.2 S odkazem na článek 1 – Předmět návrhu směrnice navrhuje Výbor, aby byl bod 1 upraven takto: „**Tato směrnice stanoví společné zásady na úrovni EU pro výpočet a výběr poplatků za ochranu letectví před protiprávními činy pro všechna letiště Společenství.**“

1.2.3 S odkazem na článek 4 – Konzultace navrhuje Výbor, aby bod 2 byl formulován takto: „Členské státy zajistí, aby byl na každém letišti založen Výbor leteckých provozovatelů. Tento Výbor se bude účastnit procedury povinných a pravidelných konzultací s řídicím orgánem letiště ohledně systému a výše poplatků za ochranu letectví před protiprávními činy. Tyto konzultace se uskuteční vždy v případě potřeby, nejméně jednou ročně. Představitelé občanských organizací podporujících zájmy leteckých

cestujících budou přizváni ke stálé účasti na práci tohoto Výboru, v jednotlivých případech jako plnoprávní členové nebo pozorovatelé.“

1.2.4 S přihlédnutím k finančnímu nasazení uloženému členským státům k podpoře zřízení nových orgánů soudí EHSV, že **Komise, Parlament a Rada by měly přijmout konečné rozhodnutí a zvolit jednu z těchto dvou možností:**

1.2.4.1 Přijmout profesionální a dobře připravené struktury sekretariátů NASC, aby plnily úlohu „nezávislých účelových jednotek“, a předejít tak finanční podpoře.

1.2.4.2 Zachovat prvotní rozhodnutí založit nové nezávislé struktury.

1.2.5 Výbor je přesvědčen, že činnosti vztahující se k zajištění národní bezpečnosti obecně a zejména k boji proti hrozbám terorismu patří ke klíčovým odpovědnostem členských států, a proto rovněž soudí, že **finanční účast vlád na pokrytí nákladů na ochranu letectví před protiprávními činy by měla být přehodnocena a jejich příspěvek na tyto náklady, které v současné době nesou letiště, letečtí provozovatelé a cestující, podstatně zvýšen.**

2. Shrnutí a připomínky

2.1 Nová metodika navržená Komisí k výpočtu poplatků za ochranu civilního letectví před protiprávními činy je založena na výběru a definování **soustavy základních zásad**, kterým se musejí všichni provozovatelé letišť v tomto odvětví podřídit při stanovení úrovně poplatků, které má hradit jedna nebo více kategorií potenciálních uživatelů (státy, orgány letiště, letecké společnosti a cestující):

— subsidiarita

- odpovědnost státu
- zpoplatňování / sazby
- informování a komunikace
- harmonizace
- transparentnost
- založení národního nezávislého dozorčího orgánu v každém členském státu.

2.2 Po důkladném posouzení základních zásad navrhovaných Komisí Výbor dospěl k názoru, že jejich praktické použití může zamezit současným procedurálním nesouladům a zajistit úspěšné provádění nové inovační metodiky.

2.3 Pokud se týká potřeby založení národního nezávislého dozorčího orgánu ve všech členských státech, připomíná Výbor:

2.3.1 Ve všech zemích Evropské unie byl již založen národní výbor pro ochranu letectví s meziresortní strukturou (NASC).

2.3.2 Sekretariát NASC, přestože ho nelze považovat za nezávislý orgán v pravém slova smyslu, může působit jako jednotka s dozorčí funkcí se všemi nezbytnými profesními, personálními a finančními zdroji a zajistit, aby byla ustanovení směrnice řádně a účinně aplikována. EHSV se domnívá, že z globálního hlediska by otázky týkající se bezpečnosti osob v určitém členském státě neměly být řešeny zcela nezávisle, ale v poslední instanci by měly podléhat demokratické parlamentní kontrole.

2.4 Výbor oceňuje profesionální práci Komise, především využití počítačového modelování při vyhodnocení **různých hlavních variant zpoplatnění ochrany letectví před protiprávními činy** na základě platných mezinárodních zásad.

2.4.1 **EU nehraje žádnou úlohu v tomto procesu** a důsledky tohoto postoje.

2.4.2 **Samoregulační opatření přijatá ICAO a průmyslem** mohou ochránit zájmy cestujících a účinněji podporovat služby ochrany letectví před protiprávními činy využitím přímých konzultací mezi leteckými přepravci a letišti.

2.4.3 **Podobné řešení jako varianta 2.4.2, ale regulované evropskou směrnicí.**

2.4.4 Členské státy **plně financují náklady na ochranu letišť** před protiprávními činy, tím by byly odstraněny jakékoliv poplatky od třetích stran i jakákoliv diskriminace, aby bylo možné správně zvolit optimální řešení vhodné pro všechny: cestující, letecké společnosti a vlády států.

2.5 Výbor podporuje rozhodnutí Komise a souhlasí, že **třetí varianta nejlépe odpovídá zájmům spotřebitelů a vede ke zvyšování účinnosti poskytovaných letištních služeb ochrany letectví**; připomíná také, že vzestup nákladů vyvolaný administrací této varianty na národní úrovni může být zanedbatelný, pokud Komise připustí využití sekretariátů NASC jako pověřených jednotek; tyto sekretariáty byly již založeny na základě ustanovení směrnice o letištních poplatcích ⁽¹⁾.

2.6 Výbor zároveň soudí, že varianta zvolená Komisí povede k očekávanému cíli pouze v případě, že **vlády projeví ochotu podstatně zvýšit svůj podíl** na souvisejících nákladech.

2.7 Ve vztahu k ustanovením směrnice týkajícím se transparentnosti je Výbor toho názoru, že tato ustanovení by měla jasně konstatovat, že se toto hledisko týká nejen problémů souvisejících s náklady na ochranu letectví před nezákonnými činy, ale také do stejné míry stávajících mechanismů financování; leteckí přepravci a cestující **získají přesný obrázek o tom, jak orgány letiště kalkulují poplatky za ochranu letectví, pouze stanou-li se tyto mechanismy financování otevřené a transparentní**. Stejným způsobem musí být veřejně přístupné údaje o nákladech na personál ochrany a hlavní výkonnostní ukazatele, které se této oblasti týkají.

2.8 S odkazem na důvodovou zprávu, odstavec 3, Právní stránka návrhu a pododstavce Konzultace a náprava a Transparentnost Výbor zastává názor, že **představitelé organizací cestujících v letecké dopravě jako hlavních přispěvatelů do rozpočtu na ochranu letectví by se měli účastnit souvisejícího dialogu mezi orgány letiště a leteckými společnostmi**, přinejmenším v postavení pozorovatelů. Bylo by tak možné zamezit zavádění nebo bezdůvodnému pokračování bezpečnostních opatření, jež jsou nákladná a obtěžují cestující, aniž by přispívala k významnému snížení ohrožení terorismem. Tato opatření bývají jako doplňková ke standardním postupům zpravidla navrhována orgány Spojených států nebo Izraele. Jsou uplatňována za určitých situací v závislosti na úrovni ohrožení, ale některé bezpečnostní orgány Evropské unie, z přílišné horlivosti a někdy z obav, že by se staly zodpovědnými za nesprávné posouzení úrovně ohrožení, se snaží tato opatření zavést natrvalo. Z toho důvodu často odmítají mnohé návrhy na společné prodiskutování těchto záležitostí ze strany organizované občanské společnosti.

2.8.1 Proto jsou cestující při průchodu bezpečnostními rámy detekujícími kovy na letišti Brusel Zaventem vyzýváni k sejmutí obuvi, která se skenuje samostatně. Vzniká tak nebezpečí nákazy, když zutí cestující procházejí pásmem bezpečnostní kontroly, kde mohou číhat miliony virů, pocházejících například z kýchnutí člověka s dosud nediagnostikovanou prasečí chřipkou. Správa letiště přitom použila veřejné prostředky k pořízení značného počtu přístrojů (skenerů a detektorů) poslední generace, které umožňují kontrolu obuvi na nohou cestujících. Tato zařízení byla instalována v prostoru bezpečnostní kontroly, ale během kontrolních procedur cestujících se nevyužívají.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 70, 14.3.2009, s. 11.

2.8.2 Dalším aktuálním sporným případem je zákaz přinášet na palubu tekutiny o objemu přesahujícím směšně nízké povolené množství. Stanovené maximum 100 ml na cestujícího je komické a bylo diktováno především nadměrnou a neodůvodněnou horlivostí.

2.9 Navzdory tomu, že ustanovení směrnice zakazující vytváření provozního zisku při poskytování služeb ochrany letectví před protiprávními činy je v rozporu s filosofií existence a provozování soukromých společností, zaměřených na optimalizaci zisku, Výbor – ve snaze předejít dalším nesprávným interpretacím článku 7 navrhované směrnice – důrazně navrhuje, aby Komise akceptovala soukromé společnosti jako poskytovatele ochranných služeb na letištích, vyjma úkonů skenování a detekce.

2.10 EHSV je přesvědčen, že řádné uskutečnění návrhu Komise, společně s **významnější úlohou svěřenou zástupcům občanské společnosti**, může nabídnout lidem v Evropě i ve zbytku světa podstatné výhody, což se vztahuje i na letecký průmysl a provozovatele letišť v Evropské unii.

3. Obecné připomínky

3.1 Komise navrhuje směrnici jako výsledek rozsáhlých konzultací

3.1.1 Při přípravě návrhu směrnice GŘ TREN konzultovalo členské státy a odborné organizace zastupující průmysl a spotřebitele; využilo údaje od jedenácti členských států, devíti profesních organizací řízení letišť a leteckých přepravců a jedné asociace zastupující cestující v letecké dopravě.

3.1.2 Žádný z členských států nepodpořil návrh, aby náklady na ochranu letectví před protiprávními činy plně nesly národní vlády; státy uváděly argument, že tyto náklady jsou nedílnou součástí nákladů podnikání v leteckém, které by měl nést letecký průmysl, obdobně jako automobilový průmysl investuje do zvyšování bezpečnosti vozidel. Všechny členské státy vyzývaly k úplnému zákazu využívání provozního zisku z těchto činností a zdůrazňovaly, že je v této oblasti nutné zajistit vysokou úroveň transparentnosti.

3.2 Definování problematiky

3.2.1 Skladba nákladů na ochranu letectví před protiprávními činy

3.2.1.1 Jsou zde tři hlavní složky: náklady na ochranu letišť, náklady na ochranu leteckých společností a náklady, které nesou členské státy. Hlavní část těchto nákladů je potřebná k bezpečnostním prohlídkám cestujících a nákladu (zavazadel).

3.2.1.2 Náklady na bezpečnostní prohlídky se dělí na dvě části: mzdy a náklady na infrastrukturu a vybavení. Bezpečnostní služby obecně poskytují příslušné státní organizace nebo jsou delegovány na správu letiště nebo specializovanou soukromou firmu.

3.2.2 Kolik to stojí a kdo to nakonec zaplatí?

V roce 2007 odhadované náklady na zajištění ochrany letectví před protiprávními činy dosáhly v EU částky 1,6 mld. EUR, což přibližně odpovídá 1 % průměrné ceny letenek, které zaplatí více než 636 milionů cestujících, kteří nastupují cestu na letištích Společenství. Podstatná část nákladů, které nesou členské státy a letecký průmysl se hradí z poplatků a doplňkových příplatků, jež platí cestující v letecké dopravě. Celkem hradí letecké společnosti, cestující a letecká nákladní doprava více než 90 % těchto nákladů na ochranu letectví před protiprávními činy, zatímco vlády členských států pokrývají z rozpočtových prostředků pouze 6–7 % těchto nákladů.

3.2.3 Diskriminující praktiky v oblasti nákladů na ochranu letectví před protiprávní činností

Cestující v letecké dopravě podléhají stejným bezpečnostním prohlídkám bez ohledu na destinaci v rámci celé Evropské unie; to platí i pro vnitrostátní lety. Náklady na ochranu by tudíž měly být stejné. Je nepřijemné, že letecké společnosti usilují o snížení nákladů přenášejí na cestující náklady na bezpečnostní prohlídky, které by ve skutečnosti měly nést samy. Obecně je možné konstatovat, že národní společnosti využívají svého silného postavení na vlastních národních letištích a vychylují cenovou strukturu ve prospěch vnitrostátních letů, zvyšující cenu letenek u letů přilétávajících ze zahraničí.

Tab. 1: Sazby za ochranu letectví před protiprávními činy připadající na jednoho cestujícího u mezistátních letů v EU a u vnitrostátních letů

Stát / letiště	mezistátní v EU	vnitrostátní
Rumunsko – letiště Bukurešť	7,50 EUR	3,81 EUR
Španělsko – všechna letiště	1,39 EUR	1,18 EUR
Litva – Vilnius	2,32 EUR/t maximální vzletové hmotnosti letounu	1,16 EUR/t maximální vzletové hmotnosti letounu
Kypr – Larnaka	0,39 EUR	0

Tabulka 1 uvádí praktické příklady, jak mnohé národní společnosti uplatňují u mezinárodních a vnitrostátních letů odlišné sazby za ochranu letectví před protiprávními činy, což je v naprostém rozporu s ustanoveními čl. 5 rámcového nařízení 300/2008 o ochraně letectví před protiprávními činy (2).

3.3 Modelování a simulace různých variant a výběr optimálního řešení

Při přípravě směrnice Komise použila matematickou simulaci k posouzení čtyř různých variant založených na existujících mezinárodních principech vztahujících se k poplatkům za ochranu letectví před protiprávními činy.

3.3.1 Varianta 1: EU nehraje žádnou úlohu v tomto procesu a důsledky tohoto postoje.

Účtované poplatky povedou k podstatné diskriminaci leteckých společností a cestujících.

(2) Úř. věst. L 97, 9.4.2008, s. 72.

3.3.2 Varianta 2: **Samoregulační opatření přijatá ICAO a průmyslem** mohou ochránit zájmy cestujících a účinněji podporovat služby ochrany letectví před protiprávními činy využitím přímých konzultací mezi leteckými přepravci a letišti.

Podobný systém existoval od roku 1981 ve formě pravidel ICAO, ale samoregulační opatření nevedla k významným výsledkům.

3.3.3 Varianta 3: **Podobné řešení jako varianta 2, ale regulované evropskou směrnicí.**

Kromě toho mohou letecké společnosti podniknout právní kroky proti letišťům v případě, že by poplatky za ochranu letectví byly diskriminační nebo využívány k jiným účelům než k pokrytí nákladů této ochrany. Toto řešení je podporováno řadou navazujících politik EU a je v souladu s legislativou členských států v této oblasti.

3.3.4 Varianta 4: Členské státy **plně financují náklady na ochranu letišť** před protiprávními činy, tím by byly odstraněny jakékoliv poplatky od třetích stran i jakákoliv diskriminace.

Toto řešení brzdí zlepšování kvality bezpečnostních služeb, protože provozovatelé v tomto odvětví by nebyli nijak motivováni k omezování svých nákladů. Kromě toho tuto variantu všechny členské státy rozhodně odmítají.

3.4 *Volba zásad, které Komise použila při definování nové metodiky, a jejich hodnocení Výborem*

3.4.1 Subsidiarita

3.4.1.1 Použije se, když návrh přesahuje rámec výlučné působnosti Společenství a cílů nelze dosáhnout uspokojivým způsobem individuálním postupem členských států, protože systémy stanovení poplatků za ochranu letectví před protiprávními činy a letištních poplatků nejsou jednotně regulovány v celé Evropské unii.

3.4.1.2 Systémy poplatků se nadále v jednotlivých členských státech různí, což brání vytvoření rovných podmínek pro letiště i letecké dopravní.

3.4.1.3 Aplikace společné soustavy základních pravidel v oblasti poplatků za ochranu letectví v celé Evropské unii vyrovná podmínky subjektů v letectví, pokud se jedná o stanovení parametrů rozdělování nákladů na ochranu letišť.

3.4.1.4 V Evropské unii se používá řada odlišných systémů poplatků, což je důsledkem chybějících jednotně aplikovaných hlavních zásad pro výpočet poplatků za ochranu letectví. Směrnice odstraňuje nejednoznačnost v této oblasti tím, že definuje a navrhuje jedinou metodu kalkulace těchto poplatků, a umožňuje tak jednotnou aplikaci.

3.4.1.5 Návrh se omezuje na stanovení soustavy minimálních pravidel, která musejí být dodržena při stanovování výše poplatků za ochranu letectví před protiprávními činy členskými státy nebo provozovateli letišť. Směrnice neukládá určitý systém poplatků – volba systému je ponechána na členských státech.

Závěr: Výběr a použití zásady subsidiarity jsou správné a nezbytné k provádění nové směrnice.

3.4.2 Odpovědnost státu

3.4.2.1 Stejně jako v případě subsidiarity se použije, nespadá-li návrh do výlučné působnosti Společenství; u obou přijatých zásad vyvstávají obdobné problémy s ohledem na návrh směrnice.

3.4.2.2 Návrh se omezuje na stanovení soustavy minimálních pravidel, která musejí být dodržena při stanovování výše poplatků za ochranu letectví před protiprávními činy členskými státy nebo provozovateli letišť. Směrnice neukládá určitý systém poplatků – volba systému je ponechána na členských státech.

Závěr: Výběr a použití zásady odpovědnosti státu jsou správné a nezbytné k provádění této směrnice při řádném zvážení možnosti asymetrických, konfliktních podmínek a rozdílností mezi členskými státy v nutné úrovni bdělosti proti teroristům, stejně jako národnosti přepravce. Finanční příspěví vlád k zajištění ochrany letectví musí být přehodnoceno a podstatně zvýšeno, protože exekutiva je státním orgánem z velké části zodpovědným za boj proti terorismu.

3.4.3 Zpoplatňování

3.4.3.1 Výběr poplatků za poskytování letových navigačních služeb je již upraven nařízením Komise (ES) č. 1794/2006 ze dne 6. prosince 2006, kterým se stanoví společný systém poplatků za letové navigační služby ⁽³⁾, a výběr poplatků za poskytování služeb pozemního odbavování upravuje směrnice Rady 96/67/ES ze dne 15. října 1996 o přístupu na trh odbavovacích služeb na letištích Společenství ⁽⁴⁾.

3.4.3.2 Právní náklady související s ochranou není možné stanovit společným systémem poplatků vzhledem k existujícím podstatným rozdílům mezi členskými státy v úrovni podílu států na vývoji, organizaci a zavádění systémů ochrany letectví před protiprávními činy na národních letištích.

Závěr: Výběr a použití zásady zpoplatňování jsou správné a nezbytné k provádění této směrnice; není však možné vypracovat společný systém zpoplatňování s ohledem na velkou rozdílnost podmínek v Evropské unii.

⁽³⁾ Úř. věst. L 341, 7.12.2006, s. 3.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 272, 25.10.1996, s. 36.

3.4.4 Informovanost a komunikace

3.4.4.1 Obecně řečeno, jsou uživatelé letišť v Evropě a dalších kontinentech organizováni do výborů provozovatelů letišť zapojených do trvalého dialogu se správou letiště.

3.4.4.2 Tento rámec umožňuje výměnu informací týkajících se postupu a základu pro výpočet poplatků za ochranu letectví, konkrétně o provozních předpovědích uživatelů, rozvojových plánech, specifických požadavcích a návrzích.

Závěr: Zásada informovanosti a přímé komunikace mezi provozovateli služeb ochrany letectví a letištními orgány byla zvolena správně a je vhodná k provádění nové směrnice; stane se ještě významnější, budou-li zahrnuty činnosti PR.

3.4.5 Harmonizace

3.4.5.1 Sazbový základ nákladů na ochranu letectví může být na letištích Společenství harmonizován tam, kde jsou tyto náklady plně kryty poplatky na ochranu letectví.

3.4.5.2 Výnos získaný výběrem těchto poplatků nesmí překročit celkové náklady nutné k zajištění ochrany letectví, a to včetně všech veřejných zdrojů; stručně řečeno, není přípustný žádný zisk z provozu tohoto typu činnosti.

3.4.5.3 Z tohoto důvodu nelze obecně poplatky za ochranu letectví plně harmonizovat.

Závěr: Výběr a aplikace zásady harmonizace sazbového základu jsou správné a nezbytné k provádění této směrnice, je však třeba upozornit na nemožnost harmonizace všech poplatků a zákaz dosahování provozního zisku.

3.4.6 Transparentnost

3.4.6.1 Je nutné zajistit transparentnost v souvislosti s hospodářským dopadem vnitrostátních opatření týkajících se ochrany

letectví před protiprávními činy, pokud jsou přísnější než specifické normy Společenství stanovené nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 300/2008 ze dne 11. března 2008 o společných pravidlech v oblasti ochrany civilního letectví před protiprávními činy a o zrušení nařízení (ES) č. 2320/2002.

3.4.6.2 Je třeba poznamenat, že některá z těchto opatření mohou být trvale nebo dočasně uložena na základě výslovné žádosti jednoho nebo více leteckých provozovatelů.

Závěr: Výběr a aplikace zásady transparentnosti jsou správné a nezbytné pro provádění této směrnice, pokud jsou vnitrostátní opatření k zajištění ochrany letectví přísnější než opatření Společenství nebo na výslovný požadavek leteckých provozovatelů. Musí být prováděna podrobným informováním o zdrojích prostředků a orgánech odpovědných za výběr přidělených prostředků, pokud se nejedná o orgány letiště.

3.4.7 Potřeba založení národního nezávislého dozorcího orgánu ve všech členských státech

3.4.8 Ve všech členských státech byl již založen národní výbor pro ochranu letectví s meziresortní strukturou (NASC).

3.4.9 Vzhledem k tomu, že se jedná o vládní strukturu, nemožnou sekretariáty NASC plně zastávat úlohu nezávislého dozorcího orgánu; soudíme však, že vzhledem k profesionalitě a mezinárodní reputaci jejich expertů a finančním zdrojům, jimiž disponují, mohou nezaujatě dohlížet na řádnou a účinnou aplikaci ustanovení této směrnice.

Závěr: Založení nezávislého dozorcího orgánu je správné a nezbytné k úspěšnému provádění nové směrnice. Přes integraci sekretariátů NASC do vládních struktur se Výbor domnívá, že mohou splnit svou úlohu nezaujatým a profesionálním způsobem a minimalizovat finanční úsilí členských států potřebné ke zřízení nových struktur a jejich uvedení do provozu.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech Společenství pro rozvoj transevropské dopravní sítě

(přepracované znění)

(KOM(2009) 391 v konečném znění – 2009/0110 (COD))

(2010/C 128/28)

Dne 11. září 2009 se Rada, v souladu s článkem 156 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech Společenství pro rozvoj transevropské dopravní sítě (přepracování)

KOM(2009) 391 v konečném znění – 2009/0110 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu) se jednomyslně rozhodl zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady .../.../ES ze dne ... o jednotných postupech kontroly při silniční přepravě nebezpečných věcí

(kodifikované znění)

(KOM(2009) 446 v konečném znění – 2009/0123 (COD))

(2010/C 128/29)

Dne 29. září 2009 se Rada, v souladu s článkem 156 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady .../.../ES ze dne ... o jednotných postupech kontroly při silniční přepravě nebezpečných věcí (kodifikované znění)

KOM(2009) 446 v konečném znění – 2009/0123 (COD).

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 4. listopadu), jednomyslně rozhodl zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 4. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Evropský rok dobrovolnictví

(KOM(2009) 254 v konečném znění – 2009/0072 (CNS))

(dodatkové stanovisko)

(2010/C 128/30)

Hlavní zpravodajka: **paní EULENBURG**

Dne 29. září 2009 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. A Prováděcích předpisů k Jednacímu řádu, rozhodl vypracovat dodatkové stanovisko k tématu

Evropský rok dobrovolnictví (2011)

KOM(2009) 254 v konečném znění - 2009/0072 (CNS).

a pověřil specializovanou sekci Zaměstnanost, sociální věci, občanství vypracováním tohoto stanoviska.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval paní EULENBURG hlavní zpravodajkou na 457. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. listopadu 2009 (jednání dne 5. listopadu), a přijal jednomyslně následující stanovisko.

1. Závěry

1.1 Výbor vítá návrh Komise týkající se evropského roku dobrovolnictví 2011. Tímto návrhem se oceňuje angažovanost mnoha občanů, kteří dobrovolně nasazují své úsilí v různých oblastech pro společnost a sociální soudržnost v Evropě.

1.2 EHSV považuje stanovené cíle roku za vhodné, aby byla dosažena evropská přidaná hodnota pro občany.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že dobrovolnictví nesmí být instrumentalizováno.

1.4 Za účelem vytvoření udržitelných synergií je třeba využít ostatních evropských roků 2010 (boj proti chudobě) a 2012 (aktivní stárnutí a mezigenerační solidarita).

1.5 EHSV navrhuje stanovit politickou agendu na podporu dobrovolnictví a jeho infrastruktur v členských státech EU.

1.6 EHSV považuje za nutné vytvořit podpůrný rámec za účelem zajištění nutné podpory a infrastruktury pro dobrovolnictví na místní, regionální, vnitrostátní a evropské úrovni a umožnit tak občanům účast.

1.7 EHSV se vyslovuje ve prospěch vytvoření udržitelných struktur na evropské úrovni. Platforma zainteresovaných stran pro dobrovolnictví by mohla přispět k dosažení tohoto cíle.

1.8 EHSV považuje za naléhavé navýšit finanční prostředky, aby mohlo být dosaženo stanovených cílů a dodržen místní rozměr.

1.9 Aktéři musí mít dostatek času tento rok připravit a účinně provádět. Rada a Parlament by měly proto co nejrychleji přijmout nutná obsahová a finanční rozhodnutí.

1.10 Hodnotící zpráva má vést k bílé knize, aby bylo zajištěno pokračování a naznačeny další kroky a opatření na evropské úrovni.

2. Cíle návrhu Komise

2.1 Komise předložila v červnu 2009 návrh rozhodnutí Rady o Evropském roku dobrovolnictví (2011). Evropský rok má posílit význam a užitek dobrovolnictví pro evropskou společnost.

2.2 Komise navrhuje pro Evropský rok dobrovolnictví čtyři cíle:

— Úsilí o vytvoření příznivého prostředí má podporovat zakotvení dobrovolnictví jakožto nástroje podpory občanské účasti a činností lidí pro lidi.

— Dobrovolnické organizace mají být posíleny a kvalita činnosti zlepšena, aby dobrovolnictví bylo usnadněno a podněcovalo se vytváření kontaktů (networking), mobility a spolupráce.

— Prostřednictvím podpory vhodných podnětů pro jednotlivce, podniky a organizace podporovat oceňování a uznávání dobrovolnických aktivit.

— Zlepšit povědomí široké veřejnosti o důležitosti dobrovolnictví jakožto formy vyjadřování aktivního občanství.

2.3 Cílů má být dosaženo prostřednictvím výměny zkušeností, rozšíření výsledků studií, konferencí a aktivit, jakož i informačních a reklamních kampaní. Za tímto účelem je v rozpočtu stanovena částka 6 mil. EUR na rok 2011 a 2 mil. EUR na přípravná opatření v roce 2010.

3. Obecné připomínky

3.1 Výbor vítá návrh Komise týkající se evropského roku dobrovolnictví. Komise tím zpracovává přání a námět EHSV a jiných organizací občanské společnosti, jakož i Evropského parlamentu.

3.2 Přípravenost Komise vést intenzivní občanský dialog s organizacemi občanské společnosti musí být výslovně uznána. Je třeba pracovat na tom, aby také na vnitrostátní úrovni byly v rámci koordinačních orgánů a plánování a provádění činností zapojeny organizace občanské společnosti a vypracována odpovídající vnitrostátní a evropská politická agenda. Otevřená metoda koordinace by zde mohla sloužit jako příklad.

3.3 Název roku „European Year of Volunteering“ je dobře zvolen, neboť umožňuje obsáhnout celkový rozsah fenoménu. Je dost konkrétní na to, aby se s ním mohli evropští občané identifikovat a zároveň ponechává dostatek prostoru k osvětlení rozdílných stránek činnosti. V tomto směru označení odpovídá průřezovému charakteru dobrovolnictví a nejrůznějším oblastem nasazení dobrovolníků a mělo by být zachováno.

3.4 EHSV vítá, že se poukazuje na význam dobrovolnické činnosti jakožto vyjadřování aktivního občanství, evropských hodnot, solidarity a rozvoje evropských společností. EHSV poukázal v různých stanoviscích na tento význam.

3.5 V žádném případě by nemělo docházet k „instrumentalizaci“ činnosti. Dobrovolníci nejsou žádnými nástroji politiky, nýbrž jsou výrazem nebo prvkem aktivního občanství. Svou angažovaností uskutečňují ideální hodnoty, k nimž patří např. sociální začlenění, sociální soudržnost, solidarita a celoživotní učení v oblastech životního prostředí, sportu, lidských práv, kultury apod.

3.6 Nebezpečí instrumentalizace dobrovolnictví, např. s ohledem na trh práce a zaměstnatelnost, je zřejmě u některých formulací textu návrhu Komise. V bodě odůvodnění 3 se například zdůrazňuje, že dobrovolnické činnosti představují „neformální podobu učení, která umožňuje rozvoj profesních dovedností a schopností a je zároveň významnou formou aktivní občanské účasti“. Neformální podoby učení, které mohou velmi dobře zlepšit začlenění do trhu práce a šance získat zaměstnání, jsou naprosto pozitivním vedlejším efektem.

3.7 Současná hospodářská a finanční krize je často využívána k tomu, aby došlo ke změně myšlení v různých oblastech. Při tom je třeba dávat velký pozor na to, aby se automaticky nevyužívali

dobrovolníci k potlačení negativních důsledků krize na naši společnost. V oblasti dobrovolnictví tato krize spíše znovu dokazuje, jakou hodnotu má aktivní zapojení občanů pro naši společnost: uplatňovat solidaritu a dát lidem možnost zasadit se o druhé, a také sám mít prospěch z této činnosti – v neposlední řadě prostřednictvím rozšířených schopností a/nebo sociálních sítí. Dobrovolnictví má tedy potenciál zmírňovat dopady krize a působit proti zvětšujícím se rozdlům ve společnosti. To však není důsledek krize, nýbrž součást opravdové hodnoty činnosti, která je zde „znovu objevena“.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Vytvoření rámcových podmínek

4.1.1 Je zapotřebí vytvořit právní rámec s cílem zajistit nutnou infrastrukturu pro dobrovolnictví na místní, regionální, vnitrostátní a evropské úrovni a umožnit tak občanům snadnější účast. Kromě toho musí být nastaveny finanční a politické rámcové podmínky tak, aby odstraňovaly překážky při dobrovolné činnosti ⁽¹⁾.

4.2 Posílení organizací

4.2.1 Podpora dobrovolnických organizací jako míst a hnacích motorů dobrovolnictví má rozhodující význam, protože tyto organizace jsou většinou první a jedinou adresou pro dobrovolníky a jsou také často založeny přímo dobrovolníky. Výměna zkušeností, zlepšení kapacit uvnitř dobrovolnických organizací jakož i kvalita jejich práce by měly mít jako páteř občanské společnosti a dobrovolnictví významnou roli.

4.2.2 Cílem musí být vytvoření udržitelných struktur také na evropské úrovni. Platforma pro dobrovolnictví by mohla zajišťovat, že evropský rok bude působit i po roce 2011 a bude se vytvářet politika vstřícná k dobrovolnictví.

4.2.3 Evropský rok dobrovolnictví 2011 by měl být využit k poukázání na osvědčené postupy a k jejich výměně.

4.3 Zlepšení kvality

4.3.1 V souvislosti se zlepšením kvality se v návrhu Komise hovoří mj. o profesionalizaci. Tento pojem je nesrozumitelný a neměl by být používán. Jde zejména o zajištění kvality dobrovolnictví. Dobrovolníci mají právo se angažovat tam, kde jim to dělá radost. Jejich angažovanost prospívá společnosti, jednotlivcům a také jim samotným. Je třeba zajistit finanční a osobní předpoklady pro kvalifikaci, vzdělávání a další vzdělávání, jakož i dohled během jejich práce.

⁽¹⁾ Jeden příklad možných překážek z mnoha: v některých členských státech je lidem bez placené práce přiznán pouze velmi omezený počet hodin za dobrovolnou činností.

4.4 Uznání činnosti

4.5 Zavedení „kultury uznání“ se vítá. U dobrovolníků by se však nemělo mluvit o oceňování, neboť je to zavádějící, protože se nejedná o finanční uznání jejich práce. Kromě toho je pojem „oceňování“ problematický. Rozdíl mezi placenou výdělečnou činností a neplacenou dobrovolnickou činností by právě v rámci evropského roku 2011 neměl být smazán, ba právě naopak by mělo být poukázáno na jejich doplňkovost.

4.6 Zlepšit povědomí o důležitosti dobrovolnictví jakožto formy vyjadřování aktivního občanství

4.7 Povědomí široké veřejnosti je zásadním a vítaným cílem. Proto se musí zajistit, aby za tímto účelem byly poskytnuty dostatečné prostředky. Účinná a úspěšná kampaň na zvýšení povědomí na úrovni EU, která by poukázala na možnosti a hodnotu dobrovolnictví, by při ceně 3,5 mil. EUR spotřebovala již více než polovinu rozpočtu, pokud se má poselství dostat k lidem. To se zdá být nedostatečné. V porovnání s tím bylo věnováno v roce 2004 na výchovu prostřednictvím sportu 12,3 mil. EUR. V hodnotící zprávě, kterou nechala sama Komise vypracovat, se však konstatuje, že evropští občané byli o tomto roce informováni „málo či vůbec“ a že se k nim poselství tohoto roku nedostala.

4.8 Finanční prostředky

4.8.1 Návrh stanovuje částku 6 mil. EUR na opatření v roce 2011 a 2 mil. EUR na přípravná opatření v roce 2010. Mají-li být uvedené cíle dosaženy a má-li být zohledněn zejména místní rozměr dobrovolnictví evropských občanů, musí EU navrhnout realistický rozpočet. 6 mil. EUR pro všechny činnosti na úrovni EU a členských států považuje Výbor za nedostatečnou částku. Bylo by velmi špatné, kdyby rok 2011 s rozpočtem téměř o polovinu nižším než pro rok 2004 vedl k podobnému výsledku a kdyby ambiciózní cíle nebyly dosaženy z důvodu nedostatečného rozpočtu.

4.8.2 Vláda Velké Británie věnovala v roce 2005 na britský rok dobrovolnictví 10 mil. liber a region Valencie na rok pro tuto oblast 4,2 mil. EUR. Dobrým příkladem pro realistický rozpočet na úrovni EU může být plánovaný rok 2010, pro který bylo poskytnuto 17 mil. EUR, z toho 9 mil. na aktivity v členských státech. Ty se naopak zavázaly poskytnout dalších 9 mil. EUR.

4.9 Bílá kniha

4.9.1 Komise předloží za účelem doprovodu a vyhodnocení zprávu o provedení, výsledcích a o celkovém hodnocení iniciativ. EHSV připomíná v této souvislosti svůj návrh a navrhuje stanovit v bílé knize další kroky a opatření, aby výsledky evropského roku měly trvalý dopad.

4.10 Využití synergií

4.10.1 Je třeba každopádně poukázat na synergie roků 2010 (boj proti chudobě), 2011 (dobrovolnictví) a 2012 (aktivní stárnutí a mezigenerační solidarita) a využít je. Nabízí se jedinečná příležitost propojit v průběhu těchto tří let činnost evropských institucí a členských států v oblasti angažovanosti občanů v pomoci druhým a tak dosáhnout udržitelných účinků. Organizační týmy uvnitř evropských a vnitrostátních institucí by měly během těchto tří let úzce spolupracovat.

4.11 Interinstitucionální proces

4.11.1 Rada a Evropský parlament by měly usilovat o plynulé schvalování bez prodlev, aby všichni zúčastnění aktéři měli čas tento rok připravit a provádět. Cílem by měl být konec roku 2009, aby mohla oficiálně začít přípravná fáze a byly uvolněny příslušné finanční prostředky.

V Bruselu dne 5. listopadu 2009

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

2010/C 128/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Dosahování přínosů jednotného trhu prostřednictvím posílené správní spolupráce (KOM(2008) 703 v konečném znění)	103
2010/C 128/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Vypracování ucelené strategie pro Evropský plán zemědělského výzkumu (KOM(2008) 862 v konečném znění)	107
2010/C 128/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Ceny potravin v Evropě (KOM(2008) 821 v konečném znění)	111
2010/C 128/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Cesta ke komplexní dohodě o změně klimatu v Kodani (KOM(2009) 39 v konečném znění)	116
2010/C 128/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k bílé knize Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci (KOM(2009) 147 v konečném znění)	122
2010/C 128/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Posílení mezinárodního financování pro změnu klimatu: evropský návrh pro kodaňskou dohodu (KOM(2009) 475 v konečném znění)	127
2010/C 128/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ohlašovacích formalitách lodí připlouvajících do přístavů členských států Společenství nebo odplouvajících z nich a kterou se zrušuje směrnice 2002/6/ES (KOM(2009) 11 v konečném znění – 2009/0005 (COD)) a ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Sdělení a akční plán týkající se vytvoření evropského prostoru námořní dopravy bez překážek (KOM(2009) 10 v konečném znění)	131
2010/C 128/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Zpráva o pokroku v oblasti obnovitelné energie: Zpráva Komise v souladu s článkem 3 směrnice 2001/77/ES, čl. 4 odst. 2 směrnice 2003/30/ES a o provádění akčního plánu EU pro biomasu KOM(2005) 628 (KOM(2009) 192 v konečném znění)	136
2010/C 128/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o poplatcích za ochranu letectví před protiprávními činy (KOM(2009) 217 v konečném znění – 2009/0063 (COD))	142
2010/C 128/28	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o hlavních směrech Společenství pro rozvoj transevropské dopravní sítě (přepracované znění) (KOM(2009) 391 v konečném znění – 2009/0110 (COD))	147
2010/C 128/29	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady .../.../ES ze dne ... o jednotných postupech kontroly při silniční přepravě nebezpečných věcí (kodifikované znění) (KOM(2009) 446 v konečném znění – 2009/0123 (COD))	148
2010/C 128/30	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru – Evropský rok dobrovolnictví (KOM(2009) 254 v konečném znění – 2009/0072 (CNS)) (dodatkové stanovisko)	149

CENY PŘEDPLATNÉHO NA ROK 2010 (bez DPH, včetně poštovního za obvyklou zásilku)

Úřední věstník EU, řady L + C, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	1 100 EUR ročně
Úřední věstník EU, řady L + C, tištěné vydání + roční CD-ROM	22 úředních jazyků EU	1 200 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada L, pouze tištěné vydání	22 úředních jazyků EU	770 EUR ročně
Úřední věstník EU, řady L + C, měsíční CD-ROM (souhrnný)	22 úředních jazyků EU	400 EUR ročně
Dodatek k Úřednímu věstníku (řada S), CD-ROM, 2 vydání týdně	mnohojazyčné: 23 úředních jazyků EU	300 EUR ročně
Úřední věstník EU, řada C – Výběrová řízení	jazyky, kterých se týká výběrové řízení	50 EUR ročně

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie*, který vychází v úředních jazycích Evropské unie, je k dispozici ve 22 jazykových verzích. Zahrnuje řady L (Právní předpisy) a C (Informace a oznámení).

Každá jazyková verze má samostatné předplatné.

V souladu s nařízením Rady (ES) č. 920/2005, zveřejněným v Úředním věstníku L 156 ze dne 18. června 2005, které stanoví, že orgány Evropské unie nejsou dočasně vázány povinností sepsávat všechny akty v irštině a zveřejňovat je v tomto jazyce, je Úřední věstník vydáván v irském jazyce prodáván zvlášť.

Předplatné dodatku k Úřednímu věstníku (řada S – Dodatek k *Úřednímu věstníku Evropské unie*) zahrnuje znění ve všech 23 úředních jazycích na jednom mnohojazyčném CD-ROM.

Předplatné *Úředního věstníku Evropské unie* opravňuje na požádání k obdržení různých příloh Úředního věstníku. Předplatitelé jsou na vydávání příloh upozorňováni prostřednictvím „oznámení čtenářům“ zveřejňovaného v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Nosiče CD-ROM budou během roku 2010 nahrazeny nosiči DVD.

Prodej a předplatné

Předplatné různých placených periodik, jako například předplatné *Úředního věstníku Evropské unie*, lze získat u našich distributorů. Seznam distributorů se nachází na této internetové adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) nabízí přímý a bezplatný přístup k právu Evropské unie. Tyto internetové stránky umožňují nahlížet do *Úředního věstníku Evropské unie* a obsahují rovněž smlouvy, právní předpisy, judikaturu a návrhy právních předpisů.

Více informací o Evropské unii naleznete na adrese: <http://europa.eu>

